

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY.

A

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

DR. GOHL ÖDÖN.

XIII. ÉVFOLYAM.

1914.

BUDAPEST

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1914.

300714

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

TARTALOM.

I. FÜZET:

1. Nagy József: Debreczen érmei	1. lap
2. Gasparetz Géza Elemér dr.: Rozsda és patina az érmeken	9. "
3. Harsányi Pál dr.: Pénzhamisító műhely maradványai	13. "
4. Smoquina Márius: Fiume város éremgyűjteménye	14. "
5. Gohl Ödön dr.: A gandí éremkiállítás	15. "
6. Leszih Andor: Tarnay Gyula főispán plakettje	16. "
7. Gohl Ödön dr.: Éremleletek	17. "
8. Harsányi Pál dr.: A brassói aranyéremlelet	23. "
9. Harsányi Pál dr., H. Fekete Péter, Hidvéghy Sándor és Leszih Andor: Éremleletek	24. "
10. G — — n.: Különfélék	27. "
11. Érem- és könyvvásár	28. "
12. Társulati élet — Tishti- és tagnévsor	29. "
13. Német és francia kivonat	39. "
Melléklet: Magyar Numizmatikai Adattár (tizenegyedik félév).	

II. FÜZET:

14. Dr. Harsányi Pál: Adatok a C. N. H. III kötetéhez	42. lap
15. Gróf Dessewffy Miklós: Néhány szó a . . . VIOIXVOX és Sachet h c felíratú pénzekről	47. "
16. Jeszenszky Géza: Az alsóhelbényi éremlelet töredékéről	52. "
17. Dr. Gohl Ödön: Egy gróf Sztáray-féle utalvány	67. "
18. Dr. Gohl Ödön: Kassai közmunka-jegyek	68. "
19. Dr. Gohl Ödön: A csapói éremlelet	70. "
20. Dr. Kerekes Pál: A budai és mendei római éremleletek	71. "
21. Múzeumok, gyűjtemények	72. "
22. Érem- és könyvvásár	73. "
23. Társulati élet	73. "
24. Német és francia kivonat	80. "

III. FÜZET:

25. <i>Dr. Harsányi Pál</i> : Adatok a C. N. H. III. kötetéhez	80. lap
26. <i>Dessenffy Miklós gróf</i> : Egyfejes BIATEC kiadatlan bélyegváltozata. . .	108. "
27. <i>Leszih Andor</i> : Miskolcz érmei	108. "
28. <i>Tokajiné Borbély Ella</i> : Hans Schwegerle plakettjei	113. "
29. <i>G—n</i> : Különfélék	116. "
30. <i>Érem- és könyvvásár</i>	117. "
31. <i>Társulati élet</i>	118. "
32. <i>Német és francia kivonat</i>	120. "
Melléklet: <i>Magyar Numizmatikai Adattár</i> (12. és 13. félév).	

IV. FÜZET:

33. <i>Gróf Dessenffy Miklós</i> : Felvidéki barbárpénzeink egy csoportja	121. lap
34. <i>Horváth Adolf János</i> : Szepes vármegye érmei.	123. "
35. <i>Gohl Ödön</i> : A kricsovai barbárpénzlelet	131. "
36. <i>Bodrogi János</i> : A nagyenyedi Bethlen-kollégium éremgyűjteményének története	134. "
37. <i>Kemény Lajos</i> : Egy pénzhamisító a XVIII. században	138. "
38. <i>Gohl Ödön</i> : Háborús emlékek	141. "
39. <i>Gohl Ödön</i> : A kenézlői honfoglaláskori lelet éremmellékletei	144. "
40. <i>Dr. Kerekes Pál</i> : A szakcsi római éremlelet	145. "
41. <i>Társulati élet</i>	147. "
42. <i>Német és francia kivonat</i>	147. "
A Numizmatikai Közlöny XIII-ik kötetének (1914) címlapja, tartalomjegyzéke és betűrendes tárgymutatója.	

A NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY

1914. évi (XIII.) évfolyamának

BETÜRENDES TÁRGYMUTATÓJA.

A

Ácsi éremlelet 21.
Adler Jakab éremvész 117.
Adatok a C. N. H. III. kötetéhez 42—46.
81—107.
Adattár: az I. és III. füzet melléklete.
Agancskiállítás Poprádon 129.
Albert szász király soproni érme 117.
Államsegély 147.
Angol pénz leletben 145.
Alapi éremlelet 19.
Alsóalapi éremlelet 19.
Alsóaradi éremlelet 18.
Alsóhelbényi éremlelet 52—60. 80.
Apaffy Mihály 134.
Apatini éremlelet 20.
Aradföldvári éremlelet 145.
Aranycsinálás 140.
Aranypénz 23. 24. — leletben: 17—27.
123. 145.
Árpádházi magyar pénzek 28. — leletben:
17. 18. 22. 25. 52—66. 72.
Árverések 28. 73. 117.
Athelstan angol király pénze 145.
Athenopolis pénzei 49.
Átvert barbárpénzek 121. 122.
Augusztalap érmei 143.

B

Babóti éremlelet 22.
Baich Milán b. † 147.
Bakonytamási éremlelet 22.
Baliga 130.
Bánhidai éremlelet 20.
Bankó (szepesmegyei, 1848/9-ből) 124. 125.
— hamisító 116. — lelet 22.

Bányaajegy 130.
Baragi éremlelet 22.
Barbárpénz 75. 108. 121. 122. 131—134.
— lelet 17—19. 22. 27. 72. 121. 123.
131—135.
Bárcák 130. 131.
Balarovics 138. 139.
Barlang 13.
Bazini éremlelet 22.
Becskereki éremlelet 18.
Bécsújhelyi éremlelet 18.
Békésgyulai éremlelet 20.
Belényesújlaki éremlelet 25.
Bella Lajos 13.
Benepusztai lelet 145.
Benkő Ferencz 135. 136.
Berán Lajos 15. 16.
Beregszászi éremlelet 22.
I. Berengár pénzei 144. 145.
Berethalomi éremlelet 26.
Berkenyédi robotbárca 130.
Bethlen Gábor gyémántos érme 134.
Bethlen-kollégium éremtára 134—138. — ki-
fosztásai 137.
Biatic pénzei 108. 123.
Bihardiószegi éremlelet 25. 26.
Bizanci pénz leletben 17—20. 22. 145.
Bodrogi János 134—138. 148.
Bodrogvécsi lelet 145.
Bókay János dr. 126.
Bolmányi éremlelet 25.
Borsodmegyei éremleletek 27.
Bótosai éremlelet 18.
Brassói éremlelet 23. 24.
Budai éremlelet 17. 19—21. 80. — márka
61—63. 71.

Budapesti éremlelet 21. 22.
Bukovinai éremlelet 18.
Búrszentmiklósi éremlelet 22.

C

Cagiati (Memmo) 27.
Céhjelvények (szepesmegyei) 129. 130.
Chyzer Kornél 111.
Címerek 136.
Cintosi éremlelet 26.
Ciotta János 14.
Circolo numismatico napolitano 27.
C. N. H. (Corpus Nummorum Hungariae) 42—46. 81—107.
Coisa pénze 123.
Cotinusok átvert pénzei 121. 122. — pénzei 121. 122.
Csákvári éremlelet 72.
Csáky Albin gr. 126. — Viktor gr. 123.
Csapói éremlelet 70. 80.
Csejthei éremlelet 22.
Csepeli éremlelet 18. 20.
Cserei Mihály 135.
Csillag István 15. 16.
Cornai lelet 145.
Csőszteleki éremlelet 17.

D

Debreczen érmei 1—9. 39.
Debreczeni bankóhamisító 46.
Deák Ferenc 113.
Deciates pénzei 49.
Decsi éremlelet 20.
Dédesi éremlelet 27.
Dessewffy Miklós gróf 47—52. 75. 80. 108. 121. 123. 147. 148.
Diósgyőri érem 111.
Dirhemek 144. 145.
Dirhemlelet Máramaros megyében 21.
Dunaadonyi éremlelet 72.
Dunaföldvári éremlelet 22.
Dunamócsi éremlelet 20.
Dunapataji éremlelet 26.
Dunapentelei éremlelet 72.

E

Ebbárcák 131.
Echetia pénzei 50.
Egresi éremlelet 17.

Egri éremlelet 145.
Egyházi érmek 127.
Ékszer, éremleletben 17. 19.
Elektrolitikus éremtisztítás 10. 39. 40.
Előhomoki éremlelet 17.
Emlékérmek 1—9. 14—17. 27—29. 39. 40. 108—117. 125—130. 134. 141—143.
Erdélyi éremleletek 22—24. — pénzek 134. 136. — pénzek, leletekben 21. 23. 26.
Erdőpata-pusztai éremlelet 26.
Érem- és könyvvásár 28. 29. 73. 74. 117. 118.
Éremkedvelők egyesülete 15.
Éremkiállítás 15. 16. 40.
Éremleletek 17—27.

Éremleletek a következő lelőhelyekről: Ács 21. — Alap 19. — Alsóalap 19. — Alsóarad 18. — Alsóhelbény 52—56. 80. — Apatin 20. — Aradföldvár 145. — Babót 22. — Bakonyszenttamás 22. — Bánhida 20. — Baracs 22. — Bazin 22. — Becskerek 18. — Bécsújhely 18. — Békésgyula 20. — Belényesújlak 25. — Benepusztá 145. — Beregszász 22. — Beret-halom 26. — Bihardiószeg 25. 26. — Bodrogvécs 145. — Bolmány 25. — Bor-sod megye 27. — Bótos 18. — Brassó 23. 24. — Brunócz 22. — Buda 17. 19. 20. 21. 71. 80. — Budapest 21. 22. — Bukovina 18. — Búrszentmiklós 22. — Cintos 26. — Csákberény 72. — Csákvár 72. — Csapó 70. 80. — Csejthe 22. — Csepel 18. 20. — Csorna 145. — Csősztelek 17. — Decs 20. — Dédes 27. — Dunaadony 72. — Dunaföldvár 22. — Dunamócs 20. — Dunapataj 26. — Dunapentele 72. — Eger 145. — Egres 17. — Előhomok 17. — Erdély 22. — Erdőpata-pusztá 26. — Fót 19. — Főveny-pusztá 20. — Füle 21. — Gombos 20. — Gödöllő 145. — Gömör megye 19. — Gönyő 22. — Görgő 123. — Gyertyámos 17. — Hátszeg 18. — Helesfa 25. — Hunfalu 123. — Igló 123. — Iládia 133. — Jeruzsálemhegy (Késmárkon) 123. — Kállósemlye 20. — Karád 17. — Karánsebes 26, 135. — Kecskemét 22. 145. — Kenézlő 144. 145. — Kerkabarabás 24. — Késmárk 23. — Készőhidegkút 18. — Kétegyháza 20. — Kézdivásárhely 21. — Királyhalom 145. — Kisárpás 22. — Kisgyőr 27. — Kismákfa 27. — Kisnezsény

18. — Kissócz 123. — Kladovó 18. — Korpona 72. — Kricsova 131—135. 148. — Lőcse 123. — Lugos 131. — Magyar-szerdahely 20. — Máramaros megye 21. — Medves 21. — Mende 71. 80. — Miskolcz 27. — Muhi pusztá 27. — Nagyhalász 18. 20. — Nagykerek 25. — Nagymad 22. — Nagyszeben 25. — Nemes-hetés 26. — Neszmély 145. — Nyékládháza 27. — Nyirbátor 20. — Nyitraivánka 21. — Nyitra megye 121. — Óbéba 19. — Ócsa 21. — Óhuta 18. 27. — Ómoldovai sziget 17. — Ópalánk 18. — Oravicza 133. — Palást 24. — Pécska 22. — Petroszelló 17. — Pilin 145. — Piliscsaba 22. — Potok 133. — Pozsony 19. — Prhovó 19. — Raffna 133. — Rákoskeresztúr 20. — Répáshuta 27. — Rugasd 25. — Sárosd 72. — Segesvár 19. — Simanovci 19. — Solt 26. — Szabadbattyány 21. 72. — Szakcs 17. 145. 146. — Szárazd 22. — Szeged 145. — Székelyudvarhely 22. — Székesfehérvár 22. 72. — Szénaverős 26. — Szentiván 19. — Szepesbéla 123. — Szepes megye 123. — Szepesvéghely 18. — Sziszek 19. — Szőreg 19. — Szulimán 26. — Tahi 20. — Tápióság 21. — Temerin 17. — Temesforgács 25. — Temesremete 17. — Tild 21. — Tiszapolgár 22. — Tokaj 145. — Topolya 21. — Torontál megye 17—19. — Torontálsziget 18. 19. — Tótkomlós 24. — Tököl 21. — Tökölly 17. — Treffien 108. — Tulka 26. — Újfalu 18. — Újszász 18. — Újvidék 19. — Vatta 18. — Verdello 47—52. — Vereb 145. — Verebély 21. — Vernár 18. — Versecz 132. 133. — Vésztő 19. — Vizesda 20. — Vizi Szentgyörgy 20. — Zircz 19.

Érmek tisztítása 10—13.
Etruszk pénzek 50.
1723. évi IX: 4. és 11. t.-cikk 140.
1848/9. évi papírpénz 124. 125.
1914. évi háború érmei 141—143.

F

„Farkasos” barbárpénzek 121. 122.
Fehérmegyei múzeum 72.
„Felsőmagyarországi bányapolgárság” 124.
Felsőremetei hámor 67.

I. Ferdinánd magyar. pénzei 43—45.
II. „ „ „ 98—102.
III. „ „ „ 102—105.
I. Ferenc József pénzei 74. 75.
Finomság (nemes fémeké) 63. 64.
Fiume város éremgyűjteménye 14. 15. 40.
Fleischer Elemér † 147.
Fogyasztási szövetségi bárcák 130.
Forbas (Forbász) = Poprádfalva 130.
Fóti éremlelet 19.
Fövenypusztai éremlelet 20.
Francia kivonat 40. 80. 120. 148.
Fülei éremlelet 21.

G

Gandi éremkiállítás 15. 16. 40.
Gaspartz Géza Elemér dr. 9—13. 39. 40.
Genersich Antal dr. érme 126.
I. Géza pénzei 52—54. 56—59. 63—66.
Gnézdai céhek jelvényei 129.
Gohl Ödön dr. 15—22. 27—29. 39—40. 67—70. 73—78. 80. 116—118. 120. 123. 131—135. 141—145. 147. 148.
Gombosi éremlelet 20.
Gödöllői éremlelet 145.
Gömörmegyei éremlelet 19.
Gönyői éremlelet 22.
Görgey Arthúr érmei 126.
Görgői éremlelet 123.
Görög pénzek, leletekben 17—20. 131.
Gyászjelentések (régí) 136.
Gyémántos Bethlen Gábor-érem 134.
Gyertyámosi éremlelet 17.
Gyulafehérvári Bethlen-kollégium 134.
Gyűjtemények: Jeszenszky Alajosé 119. Lenussi Marcelé 14. Maddalena-féle 50—52.
Nagy József 1—9. Ujhely Kálmáné 74. 75.

H

Háborús emlékek (1914) 141—143.
Habsburg-házi magyar pénzek 42—46. 80—107.
Hamisítványok 13. 14. 29. 40. 140.
Hámor-utalvány 67.
Hársányi Pál dr. 13. 14. 40. 42—46. 80—107.
Hátszegi éremlelet 18.
Head B. V. † 147.
Helesfai éremlelet 25.
Hercegek (magyar) külön pénzlábjá 65.

Hobgart 130.
Honfoglaláskori leletek érmekkel 144—145.
Horganypénzek 14.
Horváth Adolf János 123—131. 147. 148.
Horváth Ákos dr. 123.
Högyes Ferenc dr. művei 126.
Hugo (provencai) pénzei 144. 145.
Hunfalui éremlelet 123.
H. V. jegyű bárca 130.

I

Iglói emlékérmek 125. 128. — éremlelet 123. — iparkiallítás érmei 129. — iskolai érmek 128. — krónika 124. — lövészegylet érmei 128. — tűzoltóérem 128.
Iládiai éremlelet 133.
Ismail ibn Ahmed pénzei 144. 145.
Szt. István pénzei 55.
Iskolai érmek 7—9. 110. 111. 127. 128. — signumok 127.

J

Jarabina (= Berkenyéd) 130.
Jarembina (= Berkenyéd) 130.
Jeruzsálemhegyi éremlelet 123.
Jeszenszky Alajos gyűjteménye 119. 120.
Jeszenszky Géza 52—66. 80.
Jósa András dr. 144.

K

Kállósemlyei éremlelet 20.
Kamea-gyűjtemény 136.
Kamjánka 130.
Karádi éremlelet 17.
Karánsebesi éremlelet 26. 133.
Kassai közmunkajegyek 68—70. — pénzhamisító pöre 138—141.
Kecskeméti éremlelet 22. 145.
Kefék 10—12.
Kemény Lajos 138—141. 148.
Kenézlői lelet 144. 145.
Kerekes András 139.
Kerekes Pál dr. 71. 80. 145. 146. 148. — † 146. 148.
Kerkabarabási éremlelet 24.
Késmárki emlékérem 126. — éremlelet 123. — papírpénz 123.
Keszőhidegkúti éremlelet 18.
Kétegyházai éremlelet 20.

Kézdivásárhelyi éremlelet 21.
Kiállítás 15. 16. 29. 40. 109.
Kincskeresés 140.
Királyhalmi éremlelet 145.
Kirándulás Nyitrára 118. 119.
Kisárpási éremlelet 27.
Kisgyőri éremlelet 27.
Kismárfai éremlelet 27.
Kisnezsényi éremlelet 18.
Kissóczi éremlelet 123.
Kivonatok 39. 40. 80. 120. 147. 148.
Kladovói éremlelet 18.
Klapeczi barlang 13.
Kongregáció érme 127.
Korompai bányajegy 130. — vasgyárépítési bárcák 130.
Komlóskert 130.
Konstantinápolyi barbárpénzek 131. 133.
Korfu 121.
Korponai éremlelet 72.
Kossuth Lajos 113.
Könyvvásár 29. 74. 118.
Kövesfalu 130.
Közygyűlés 76—79.
Közmunkajegyek 68—70.
Krammer Sándor 16.
Krausz Mária 138. 139.
Kricsovai barbárpénzlelet 131—135.
Kun József 16.
Kutyaadóbárca 131.
Különfélék 27. 28.
Kisárpási éremlelet 22.

L

Leibiczi dalárda érme 128.
Lenussi Marcel gyűjteménye 14.
Leszih Andor 16. 108—113.
Lipót bajor régensherceg érme 115.
I. Lipót magyar pénzei 105—107.
Lopás, múzeumban 72.
Lothár pénzei 145.
Lócsei éremlelet 123. — hadgyakorlat érme 127. — iskolai érmek 127. 128. — kisedővó kiállítás érme 129. — leánykongregáció érme 127. — múzeum 123. — papírpénzek 124. 125.
Lövészérmek 128.
Lublói robotjegy 130.
Lublóvárálja 130.
Lugosi barbár éremlelet 132. 133.

M

- Maddalena-gyűjtemény 50—52.
Magyar árpádházi pénzek 17. 18. 22. 52—56. 72. — árpádházi pénzek darabolása 61—66. — árpádházi pénzek pénzlábja 61—66. — hercegek külön pénzlábja 65. — művészek a gandi éremkiállításon 15. — márka 61—63. — Nemzeti Múzeum éremtára 116. 141—143. — városok és vármegyék érmei 1—9. 27. 108—113. 123—131. — vegyesházi királyok pénzei 13. 19. 21—22. 24—26. 40. 72.
Magyarszerdahelyi éremlelet 20.
Máramarosvármegyei éremlelet 21.
Marosi Arnold 72. 80.
Massiliai pénzek utánpótlásai 47—52.
II. Mátyás magyar pénzei 95—98.
Medvesi éremlelet 21.
Mendei éremlelet 71. 80.
Metrologiai adatok 55—66.
Mihálovics Béla dr. † 74.
Miklós Ödön 112.
Mikó Imre gróf gyűjteménye 137. 138.
Miksa magyar pénzei 45.
Miskolcz érmei 108—113.
Miskolczy éremlelet 27.
Mommsen Tivadar 47.
Muhi-pusztai éremlelet 27.
Murányi Gyula 15.
Múzeumok: Fehér megye 72. — Fiume 14—15. — Lőcse 123. — Nagyenyed 134—138. — Nyitra 121. — Szeged 72. — Székesfehérvár 72. — Versecz 132.

N

- Nasr II. ibn Ahmed pénze 144.
Nagy József 1—9. 39.
Nagy Sándor 123.
Nagyhalászi éremlelet 18. 20.
Nagykerekéi éremlelet 25.
Nagymadi éremlelet 22.
Nagyszebeni éremlelet 25.
Nápolyi numizmatikai társulat 27.
Nemesbetei éremlelet 26.
Német kivonat 39. 40. 80. 120. 147. 148.
Neszmélyi éremlelet 145.
Nemzeti Múzeum 1—9. 108—113. 141—143. — éremtárának gyarapodása 116.
Numizmatikai Adattár: az 1. és 3. füzet melléklete.

- Nyékkládházai éremlelet 27.
Nyirbátori éremlelet 20.
Nyitraivánkai éremlelet 21.
Nyitravármegyei barbárpénzek 121. 122.
Nyitrai kirándulás 118. 119.

O

- Óbékai éremlelet 19.
Ócsai éremlelet 21.
Óhuta éremlelet 18. 27.
Oltirio éremfelirat 47.
Ómoldovai szigeti éremlelet 17.
Ópalánki éremlelet 18.
Oraviczai éremlelet 133.
Ormódy Vilmos 112.

P

- Palásti éremlelet 24.
Palóczy László 112.
Papírpénz 67. — szepesmegyei 1848/9-ből 124. 125.
Papírpénzlelet Kecskeháza 22.
Patina 9 13. 39.
Pécskai éremlelet 22.
Pénzhamisító-műhely 13. 14. 40. — pör 138—141.
Pénzláb 59—66.
Pénzverde a szepesi várban 124. — Szomolnokon 124.
Pénzverő tő (Szomolnok) 124.
Petőfi Sándor 113.
Petrikovich János dr. † 118.
Petroszellói éremlelet 17.
Pilisi éremlelet 145.
Piliscsikai éremlelet 22.
Podszadek 130.
Poprádfalvai robotjegy 130.
Poprádi agancskiállítás 129. — papírpénz 124. 125.
Potoki éremlelet 133.
Pozsonyi éremlelet 19.
Prhová éremlelet 19.
Prokesch-Osten-gyűjtemény 121.
Provencei Hugó és Lothár pénzei 144. 145.
Prowe-gyűjtemény árverése 117.
Puky József † 147.

R

- Raffnai éremlelet 133.
Raitpfennig 124.

II. Rákóczi Ferenc 113. 124. 134.
 II. Rákóczi György 134.
 Rákoskeresztúri éremlelet 20.
 Remedium 62.
 Répáshutai éremlelet 27.
 Réthy László dr. †. A 4. füzet mellékletén.
 Rickl 116.
 Robotbárcák 130.
 Roda Rosa érme 115.
 Római éremlelet 17—22. 70—72. 123. 145.
 146. — hibridpénz 21.
 Romániai barbárpénzek 133.
 Rozsda 9—13. 39.
 Rudolf magyar pénzei 45. 46. 81—95.
 Rugasdi éremlelet 25.
 Rutirio éremfelirat 47.

S

S verdejegy (Szomolnok) 124.
 Sachetz feliratú pénzek 49—52.
 Salamon király pénzei 56.
 Samanida dirhemek, leletekben 144. 145
 Sambon-gyűjtemény 117.
 Sárosdi éremlelet 72.
 Savakkal való tisztítás 10.
 Schwegerle Hans plakettjei 113—116.
 Segesvári éremlelet 19.
 Siglák 56—60.
 Signum (iskolai) 127.
 Simanovcii éremlelet 19.
 Sírleletek (érmek) 144. 145.
 Smoquina Márius 14. 15. 40.
 Solti éremlelet 26.
 Soproni hadgyakorlat érmei 117.
 Spöttl Ignác 123.
 Strázsai céhjelvénny 130.
 Svábóczi templomszentelési érem 127.

SZ

Szabadbattyányi éremlelet 21. 72.
 Szadek 130.
 Szakcsi éremlelet 17.
 Szalárdi János krónikája 134.
 Számlólbárcák 124.
 Szárazdi éremlelet 72.
 Szegedi éremlelet 145. — múzeum 72.
 Székelyudvarhelyi éremlelet 22.
 Székesfehérvári éremlelet 22. 72. — múzeum
 72. — papnevelő-intézet gyűjteménye 72.

Szénaverősi éremlelet 26.
 Szendrei János 112.
 Szentiváni éremlelet 19.
 Szentmiklósy iglói krónikája 124.
 Szepesbélai éremlelet 123. — lövészegylet
 jelvénye 128.
 Szepesi forint 123. — kamara számlólbárcái
 124. — márka 123.
 Szepes vármegye érmei 123—131.
 Szepesvármegyei emlékérmek 125—130. —
 erdészeti egyesület 129. — éremleletek
 123. — pénzverés 124.
 Szepesvéghelyi éremlelet 18.
 Szirmai Tóni 15. 16.
 Sziszeki éremlelet 19.
 Szomolnoki papírpénz 125. — pénzverde 124.
 Szőregi éremlelet 19.
 Szövetkezeti bárcák 130.
 Sztáray gróf utalvány 67.
 Szulcsinszky Albert és Márton 138.
 Szulimáni éremlelet 26.
 Szükségpénz 124. 125.

T

Tagok névsora 30—39.
 Tahii éremlelet 20.
 Tallér (hamis) 140.
 Tallérlelet 19. 21. 22. 24—27.
 Tápiósápi éremlelet 21.
 Tarnay Gyula plakettje 16. 112.
 Társulati élet 29—39. 74—79. 118—120.
 146—147. — kirándulás 118. 119. —
 közgyűlés 76—79.
 Telcs Ede 15. 16.
 Temerini éremlelet 17.
 Temesforgácsi éremlelet 25.
 Temesremetei éremlelet 17.
 Thököly Imre emlékérmé 125.
 Thurzó György nádor érme 126.
 Tildi éremlelet 21.
 Tiszapolgári éremlelet 22.
 Tiszti névsor 30.
 Tisztítás 10—13.
 Tokaji Aladárné 15. 28. 113—116.
 Topolyai éremlelet 21.
 Torontálmegyei éremlelet 17—19.
 Torontálszigeti éremlelet 18—19.
 Tót nyelvű érem 127.
 Tótkomlósi éremlelet 24.
 Tököli éremlelet 21.

Tökölyi éremlelet 17.
Tömörkény István 72. 80.
Törvény (1723) a pénzhamisítók ellen 140.
Treffeni éremlelet 108.
Tulkai éremlelet 26.
Tűzoltóérem (iglói) 128.

U

Újfalusi éremlelet 18.
Ujhely Kálmán gyűjteménye 74. 75.
Újszászi éremlelet 18.
Újvidéki éremlelet 19.

V

Varázsvessző 140.
Vattai éremlelet 18.
Verdellói éremlelet 47—52. 80.
Verebélyi éremlelet 21.
Verebi éremlelet 145.

Vernári éremlelet 18.
Verseczi éremlelet 132. — múzeum 132.
Versenyérmek 5—7.
Véssett érmek 117.
Vésztői éremlelet 19.
Világháború-émlék 141—143.
II. Vilmos császár soproni érme 117.
VIOIXVOX feliratú pénzek 47—49.
Vizesdai éremlelet 20.
Viziszentgyörgyi éremlelet 20.

W

Walter Leo 113.
Wünschelruthe 140.

Z

Zipser Bote 123.
Zirczi éremlelet 19.
Zutt R. A. művei 143.
Zsedényi Ede érme 126.

Debreczen érmei.

Az alábbiakban Debreczen érmeit sorolom fel. Sajnos, hogy kevés köztük a művészi becsű érem, érmészeti szempontból azonban mind érdekes, mivel feltárja hazánk egyik legnagyobb városának e téren való termékeit.

Teljesnek aligha fogjuk mondhatni az alábbi sorozatot, mert az itt felsorolandó érmek legtöbbjét magam kutattam föl és gyűjtöttem össze évek munkájával. Egyéb teendőim következtében nem lévén módom alaposabb kutatásra, bizonyára akad még néhány olyan érem, mely előttem ismeretlenül lappang s éppen ezen érmek napszínre kerülését kívántam előmozdítani azzal, hogy az eddig megismertek közzétételével általánosabb érdeklődést óhajtók kelteni Debreczen érmei iránt, mely általános érdeklődés bizonyára több sikert fog hozni, mint egy embernek bármily szorgos munkája. Egyéb esetleges hiányok mentségül szolgáljon az, hogy a gyűjtésnél és a leírásnál nem volt mire támaszkodnom, Debreczen érmeiből nem lévén rendszeres gyűjtemény, róluk semmi írásbeli mű.

Könnyebb áttekintés céljából az érmeket négy csoportra osztottam: 1. alkalmi, 2. verseny-, 3. szolgálati és 4. iskolai érmek csoportjára. A debreceni jelleg megállapításánál a lehető legtöbb engedményt tettem, mindazáltal mellőztem és csak mellékesen és röviden említettem meg oly országos jellegű érmekeket, melyek debreczeni kiállításokon osztattak ki. Debreczenieknek vettem azonban azon sablonos sport- és iskolai érmekeket, melyeknek utólagosan bevéselt felirata ad erre némi jogot; mindenesetre jellemzők ezek is — szegénységünkre.

A leírt érmek közül az 1. és az 5. számú a debreczeni városi múzeum tulajdona, amit az érmek leírásainál különben is jeleztem, ugyancsak jeleztem a magántulajdonban levő érmekeket is. Amely éremnél az N. M. (= m. nemzeti múzeum) betűknél * van, azon érmek tudomásom szerint csak a Magyar Nemzeti Múzeumban vannak meg. A többi érem az én gyűjteményemben van.

Összinté köszönetet mondok e helyen mindazoknak, kik útmutatásukkal, tanácsukkal, adományukkal segítettek, s kérem továbbra is, a nemes ügy érdekében, minden érdeklődőnek jóindulatú támogatását.

I. Alkalmi érmek.

1865.

1. Kerek mezőben a debreczeni színház homlokzata s balszárnyának egy része látszik; fölötte ívonalban: OKTÓBER 7. Az épület alatt: 1865. Kissé emelkedett keskeny, e kívül erősebben emelkedett, szélesebb szegély.

Hátlap: kerek mezőben: A | MUZSÁKNAK | SZÓZATJA SIRT | IS MEGRÁZ | KODTATJA 'S | ÉLETET LEHEL | BELÉ. A mező körül körvonal, ezenkívül, körben: IRODALOM ÉS MŰVÉSZET TESZI NAGYGYÁ A HAZÁT *

Fehér fém (ón?) 28 mm. — Debreczeni városi múzeum.

2. Kerek mezőben a debreczeni színház homlokzata s balszárnyának egy része látszik; alatta: OKTOB. 7^{ik} 1865. Emelkedett, széles szegélyen fölirat: A DEBRECZENI ÁLLANDÓ SZÍNHÁZ MEGNYITÁSÁNAK EMLÉKEÜL * Kettős vonalszegély.

Hátlap: kerek mezőben felirat, mint az 1. számnál; e körül vonaldísz, azonkívül körben felirat, mint az 1. számnál. Kettős vonalszegély.

Ón, 43 mm. — N. M. (= magyar nemzeti múzeum).

1868.

3. Kerek mezőben fönt nyitott, díszes, szőlőből, gazdasági eszközökből, gabonakalászból összeállított koszorú, ebben: A' | DEBRECZENI | GAZDASÁGI | EGYLET | 1868. Kettős vonalszegély.

Hátlap: kerek mezőben Debreczen címere, kerülék alakú pajzsral, ragyogó nappal. A címer alatt, kétoldalt, apró betűkkel: LUZANSKY | KUPFER.

Emelkedett, széles szegélyen felirat: SZORGALOM KITARTÁS ÉRTELEM * Kettős vonalszegély.

Okszidált bronz, 34 mm. — N. M.

4. Kerek mezőben Debreczen díszes pajzsú, napos címere; körülötte: EMLÉK AZ ORSZÁGOS DALÁR ÜNNEPÉLYRE. Vonalszegély.

Hátlap: mélyített kerek mezőben díszes, sugárzó, megkoszorúzott lant; fölötte csillag. Emelkedett széles szegélyen: DEBRECZEN SEPTEMBER 20^{ÁN} MDCCCLXVIII * Vonalszegély.

Ón, 30 mm. — NM.

1872.

5. Mélyített kerek mező alsó, kisebbik részében leölt állatok, zöltség, sült, — az ebből kiemelkedő gyümölcstartóban többféle gyümölcs. A mező körüli emelkedett, széles szegélyen: A DEBRECZENI JÓTEKONY NÖEGYLET * Kettős vonalszegély.

Hátlap: Kerek mezőben: A | GAZDASSZONYI | KIÁLLÍTÁS | EMLÉKEÜL | 1872 | (ívvonalban) OCTOBER 8^{KÁN} (így).

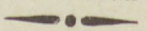
Homályosított bronz, 40 mm. — Debreczeni városi múzeum.

1881.

6. Fönt kissé nyílt tölgy- és babérkoszorú lent szalaggal van összekötve; a koszorú által bezárt kerek mező felső részében két keresztbe helyezett kalapácson két egymást szorító kéz. Ez alatt: ERDEM ÉREM | 1881 A koszorún kívül, körül felírás: AZ IPAROS IFJUSÁG EGYLETE ÁLTAL RENDEZETT MUNKAKIÁLLÍTÁS DEBRECZENBEN * Kettős vonalszegély.

Hátlap: Mélyített, kerek mezőben Debreczen címere, kerülék alakú pajzsral, fél nappal. A mező körül, széles szegélyen, felirat: ÉRTELEM, MUNKA, SZORGALOM (itt, közbül dísz). Kettős vonalszegély. A címeres mező fényes, a címer s a szegély homályosított; az előlap fényes.

a) Bronz, 50 mm. — NM — b) Ón. — NM*. — c) Ezüstözött bronz. — NM. — d) Aranyozott réz. — NM*.

7. Lent szalaggal összekötött tölgy- és babérkoszorú, fent nyitva, itt van elhelyezve két keresztbe tett kalapács, rajta két, egymást szorító kéz. Ez alatt a koszorúban felírás: AZ IPAROS IFJUSÁG | MUNKAKIÁLLÍTÁS (így) EMLÉK ÉRME | Kettős vonalszegély.

Hátlap: Kerek mezőben a város címere, kerülék alakú pajzsral, fél nappal; a mező körül emelkedett, széles szegélyen: DEBRECZEN 1881 AUGUSTUS HÓ (lenn kis dísz). Kettős vonalszegély. — Fülezett érem.

Sárga bronz, 33 mm.

8. Ugyanolyan, mint az előbbi (7. sz.) érem, hanem: íráshiba nélkül.

a) Sárgaréz. — NM*. — b) Sárgabronz. — NM*.

9. Kevéssé mélyített kerek mezőben Debreczen címere, kerülék alakú pajzsral, fél nappal; a mező körül széles szegélyen felirat: DEBRECZENI ORSZ. DALÁRÜNNEPÉLYI EMLÉK 1882 AUG. 16. (lenn kis dísz). Vonalszegély.

Hátlap: Kerek mezőben lent csokorral összekötött, fönt kissé nyitott tölgy- és babérkoszorú; ezen belül, középen díszes lant, rajta fél sugárzó nap. Vonalszegély. — Füleztetett érem.

Ön, 32 mm. — NM.

1888.

10. Kerek mezőben díszes lant, körülötte körvonal, ezenkívül körben: * A DEBRECZENI DALEGYLET 25 ÉVI FENNÁLLÁSÁNAK EMLÉKÉRE * 1888 Gyöngysor, kettős vonalszegély.

Hátlap: Gyöngysorral körülvett kerek mezőben fönt nyitott, lent széles szalaggal összekötött babérkoszorú, benne felirat: ÉLJEN AZ ÉNEK! | ÉLJEN A DAL! | BENNE ÖRÖM VAN | ÉS DIADAL. Kettős vonalszegély. — Füleztetett érem.

Ön, 37 mm. — NM.

1890.

11. Kerek mezőben I. Ferencz József mellképe balra néző teljes arcélben, huszártábornoki ruhában, az aranygyapjasrend jelvényével. Körül felírás: Ő FELSÉGE I FERENCZ JÓZSEF MAGYAR ORSZÁG AP. KIRÁLYA Erős vonalszegély.

Hátlap: Körül a kerek mező szélén: LEGMAGASABB LÁTOGATÁSA (közben dísz | (a belső mezőben alig hajlított ívonalban) EMLÉKÉÜL | 1890 | (ívesen) SZEPTEMBER HÓ Erős vonalszegély. — Füleztetett érem.

Ezüstözött sárga bronz, 30 mm. — NM.

12. Kevésbé mélyített kerek mezőben a király balra néző mellképe, teljes arcélben, az aranygyapjasrend jelvényével, szalaggal. A mellkép alatt apró betűkkel: LÖFKOVITS A. A mező körüli széles szegélyen: I. FERENCZ JÓZSEF CSÁSZÁR APOSTOLI KIRÁLY LÁTOGATÁSA EMLÉKÉRE * Kettős vonalszegély.

Hátlap: Kerek mezőben Debreczen címere díszes címerpajzsza, fél nappal; az emelkedett széles szegélyen felírás: DEBRECZEN 1890 SZEPTEMBER 12. Lenn * Kettős vonalszegély. — Füleztetett érem.

a) Sárgás bronz, 32 mm. — NM. — Debreczen városi múzeum. — b) Ezüst, 14 gramm. — NM. — c) Olyan, mint a b) hanem nem volt füle.

Ezüst. — NM*.

13. Kerek mezőben a király mellképe balra néző, teljes arcélben, huszártábornoki ruhában, az aranygyapjasrend jelvényével. A mellkép alatt két babérágacska. Körben e felirat: EMLÉK Ő FELSÉGE LÁTOGATÁSÁRA SZABAD KIRÁLYI DEBRECZEN VÁROSÁBAN Kettős vonalszegély.

Hátlap: Kerek mezőben Debreczen címere, egyszerű pajzsza, teljes nappal. Lenn félkörben: 1890 SZEPTEMBER 12 ÉN Kettős vonalszegély. — Füleztetett érem.

a) Sárga bronz, 34 mm. — NM. — b) Ugyanez ezüstözve.

1894.

14. Kerek mezőben igen díszes barokk kartus, fönt nyitott, lent szalaggal összekötött babér- és tölgykoszorúval, a szalag kötése alatt kis betűkkel: L. A. Körvonal; ezen kívül, körben: * DEBRECZENI ORSZ. TANSZER-KIÁLLÍTÁS * 1894 Kettős, erős vonalszegély.

Hátlap: Kerek mező alsó jobb felén lenge ruhába öltözött, arcával jobbra néző, teljes arcélben levő, testével féljobbra fordult, koszorúsfejű nő ül díszes széken, mellette lent és előtte egy-egy ülő s egy-egy álló, iskolai szerekekkel foglalkozó, ruhátlan amoretta. Közül, legalul a koronázott magyar kis címer: ettől balra, apró betűkkel: CH. HERPKA jobbra: BUDAPEST | Fönt ragyogó nap. Erős, kettős vonalszegély.

Kevésbé homályosított felületű bronz, 72 mm.

A jelzett évben aug. 18-tól szept. 2-ig tartott kiállításon kiosztottak 30 drb bronz és 20 drb ezüst állami érmet.

Az 1890. és 1894. évi október hóban Debreczenben tartott országos baromfi-kiállításon az orsz. baromfitenyésztő-egyesületnek arany, ezüst és bronz érmeit (Gohl: Budapest Újabb emlékérméi 250. sz.) osztották ki. Minthogy ezen érmek szorosabb értelemben nem debreczeniek, mellőzöm itt tűzetes leírásukat.

15. Kerek mezőben a város erősen kidomborodó címere díszes címerpajzsza, nappal; a címer körül a mező felső, nagyobb felében felirat: DEBRECZENI IPARTESTÜLET. A címer alatt ívonalban: ALAKULT | 1890 Recézett szegély.

Hátlap: Kerek mező balfelében, félkörben pálmaág, a jobb félben felirat: IPAR | KIÁLLÍTÁS alatta díszes kartus. Recézett szegély.

Bronz, 35 mm., 2 mm. vastag.

A magyar műkertészek és kertgazdák orsz. képző- és segélyezőegyesületének az 1900—1904. évben kiosztott jutalomérmeit, minthogy szorosan véve nem debreczeniek, csak röviden említem.

1905.

16. Kerek mezőben Csokonai erősen kiemelkedő mellképe; arca kissé balra néz; mellénye zsinóros, kabátja prémes, vitézkötéses. A mellképtől jobbra, alul: 1773—1805. Balról apró betűkkel: LÖFKOVITS A. | Gyöngysor, erős vonalszegély.

Hátlap: Kerek mezőben fönt nyitott, alul szalaggal átkötött babér- és borostyánkoszorúban: CSOKONAI | VITÉZ MIHÁLY | (kisebb betűk) ELHALÁLOZÁSÁNAK | SZÁZADOS | ÉVFORDULÓJÁRA | 1905 JANUÁR 28. Erős vonalszegély.

a) Ezüst, 50 mm., 42 gr. — NM. — b) Oxidált bronz. — NM.

1909.

17. Négyszögletes mező bal felében lengeruhás nő jobbát a művészet három pajzsával ékesített pajzsra nyugtatja, baljával koszorút tart az előtte levő, ülőn térdelő helyzetben kalapáló, felső testben ruhátlan, bőrkötényes férfi feje fölött. A férfi lába előtt MF mesterjegy. A mélyített mezőt három oldalról körülvevő erős vonalszegély alul széles szegélylyé alakul, rajta e felirat: IPARMŰVÉSZETI (így, fordított 3 betűvel) KIÁLLÍTÁS | DEBRECZEN 1909.

Egyoldalú plakett. Mintázta: Medgyesy Ferenc.

a) Arany, 60—70 mm., 94 gr. — Magántulajdon. — b) Fénytelen ezüst, 96 gr. — c) Bronz, oxidálva. — NM. — d) Ólom.

A husvétkor tartott iparművészeti kiállításra verette a Keresk. és Iparkamara; kiosztott: 11 bronz, 15 ezüst és 3 arany.

18. Ugyanolyan plakett, mint az előbbi, hanem IPARMŰVÉSZETI (rendes S betűvel) és 1912 évszámmal.

Ezüst, 60—70 mm., 102 gr.

19. Kerek mező felső részében egymástól és a mezőtől függőleges babérfonatokkal elválasztott három amorett áll. A göndörhajú középső szembenéz, rajta leomló lepel van, jobb kezében irón, két kezével a művészet hármassal ékesített pajzsot tart: jobb lába mellett váza van. A balsó amorett félíg balra fordul, haja fürtös, rajta bőrkötő, előtte ülő, melyen a két kezében levő kalapácsot pihenteti, a jobbról álló amorett félíg jobbra fordul, jobb kezében pénzes zacskó, leeresztett baljában Hermesz pálcája, fején szárnyas sisak van; teljesen ruhátlan. Előtte, lent csomag, mögötte szárnyaskerek. Az amorettek hosszú négyszögletes, kiemelkedő, síma mezőn állanak, mely mező csakhamar ismét emelkedik s alig észrevehetőleg szélesedik, rajta felírás: A KERESKEDELEMÜGYI | M. KIR. MINISTER | ERME. Újra emelkedő, hullámosszélű mező, ennek alján csak nagyítóval

olvasható felirat: MARÓTI Körül dús babérfonat, e között s az amoretteket elválasztó fonat között balról: gyárépület három füstölő kéménynyel, — jobbról: templomtető négy főktornyos toronynyal; felhős ég. Erős vonalszegély.

Hátlap: A kerek mezőt két függőleges babérfonat egy emelkedett, nagyobb középső s két mélyített, kisebb szélső részre osztja. A középső mező részben felső, részben emelkedettebb alsó részén helyezkedik el egy négyszögletes emelkedett mező, rajta felírás: AZ 1909. ÉVI | (nagyobb betűkkel) DEBRECENI | IPARMŰVÉSZETI | KIÁLLÍTÁS | ALKALMÁBÓL. A mező legalsó, legemelkedettebb részének közepén mesterjegy: M. R. G. monogrammm = MARÓTI RINTEL GÉZA. — Erős vonalszegély.

a) Arany. 60 mm., 81 gr. — Magántulajdon. — b) Fénytelen ezüst 81 gr. — Magántulajdon.

Kiosztottak a Debreczenben 1909 husvétján tartott iparművészeti kiállításon 1 arany és 7 ezüst példányt. — Vidéki kiállításokra állami éremként vereti a keresk. miniszter; először kiadatott Pécsen, másodszor Debreczenben.

1910.

20. Álló, hosszúkás négyszögletes, fent gyengén ívelt mező felső részében gr. Zichy Géza erősen jobbra néző arcképe, alatta felírás: VÉDNÖKÉNEK | GRÓF ZICHY GÉZÁ-NAK | A DEBRECZENI ZENEDE 1885—1910. A jobb alsó sarokban. apró betűkkel: LÖFKOVITS A. Erős vonalszegély. — Egyoldalú plakett.

Fénytelen bronz, 55—80 mm.

1911.

21. Fekvő, hosszú négyszögletes mező jobb felében Mácsay Sándor jobbra néző mellképe, teljes arcélben, lent babérlombbal. Az arckép előtti mező felső részében felirat: MÁCSAY SÁNDOR | (kisebb betűkkel) 25 ÉVES KARNAGYI MŰKÖ | DÉSENEK EMLÉ-KEÜL A | (ismét nagyobb betűk) DEBRECZENI DALEGYLET. Az arckép mögött mesterjegy: SOMOGYI. Három oldalról erős vonalszegély, az alsó széles szegélyen: MDCCCLXXXVI—MCMXI.

Egyoldalú négyszögletes, vert plakett. Mintázta: Somogyi Sándor.

a) Ezüst, 57 és 77 mm., 133 gr. — b) Bronz. — c) Ólom.

II. Versenyérmek.

22. Kerek mezőben, fönt nyitott, lent szalaggal összekötött babérkoszorúban, vésve: D. K. E. | III. díj. Vonalszegély. — Egyoldalú, fülezett érem. — A debreczeni kerékpáros egyesület versenyérme.

Fénytelen bronz, 35 mm.

23. Kerek mezőben, fönt nyitott, lent szalaggal összekötött babérkoszorúban, vésve: D. K. E. | I. díj. Kettős vonalszegély. — Egyoldalú, fülezett érem.

Ezüst, 27 mm., 7 gr.

24. Kerek mezőben, fönt nyitott, lent szalaggal összekötött koszorúban véssett felirat: I. | DIJ. | Debreczen | 1900. Vonalszegély.

Hátlap: Pályán kerékpározó három egyén felé a mező balfelében álló, lenge öltözetű nő baljával koszorút nyújt. Jobbfelől fák. — Vonalszegély. — Fülezett érem.

Ezüst, 35 mm., 13,5 gr.

25. Kerek mezőben Debreczen város címere, díszes pajzszzsal, fél nappal. Széles szegély, vonalszegély.

Hátlap: Kerek mezőben véssett felirat: D. K. E. | III. | Díj | 1899 ^{VII}/₂. Vonalszegély. — Fülezett érem karikával.

Bronz, 32 mm.

26. Kerek mezőben a város címere, disztes pajzsos, fél nappal, vonalszegély.
Hátlap: Kerek mezőben vésett felirat: *D. K. E. | II. | DiJ.* | 1899 VII/2. Az érem ezüst sodronnyal van körülfontva. — Fülezt érem karikával.
Ezüst, 29 mm., 8 gr.
27. Mélyített kerek mezőben a város címere, disztes pajzsos, fél nappal. — Széles szegély, erős vonalszegély.
Hátlap: Kerek mezőben, a mező nagyobb szélét elfoglalja a felírás: DEBRECZENI KERÉKPÁROS EGYESÜLET * | II. (vésve) DIJ | 1906 (vésve). — Körvonal, széles szegély, kettős vonalszegély. — Fülezt érem karikával.
Fénytelen bronz, 34 mm.
28. Nyolcszögletű mezőben fent nyitott, lent szalaggal összekötött babékoszorúcskában: VERSENY (ívonalban) | DIJ A koszorún kívül, körben: DEBRECZENI ATHLETIKAI CLUB * | Vonalszegély.
Hátlap: Nyolcszögletű mező közepén disztes: DAC monogramm. Ezenkívül, kör alakban: BÁTORSÁG, BÉKE, BECSÜLET. * | Vonalszegély. — Nyolcszögletű, fülezt érem.
Ezüst, 33 mm., 12,5 gr.
29. Mélyített kerek mezőben a város címere, disztes pajzsos. — Széles szegély, erős vonalszegély.
Hátlap: Kerek mezőben, körben: DEBRECZENI TORNA ÉS KERÉKPÁROS EGYESÜLET Lerner * | (belül) DIJ | Széles szegély, erős vonalszegély. — Fülezt érem karikával.
a) Ezüst, 34 mm., 16 gr. — b) Fénytelen bronz.
30. Kerek mezőben a város címere, disztes pajzsos, fél nappal. — Emelkedett széles szegély, erős vonalszegély.
Hátlap: Kerek mezőben körben menő felirat: DEBRECZENI TORNA ÉS KERÉKPÁROS EGYESÜLET * | (bent) I. (vésve) DIJ Körvonal, széles szegély, erős vonalszegély. Az érem körül van fonva ezüst sodronnyal. — Fülezt érem karikával.
Ezüst, 38 mm., 16 gr. — NM.
31. Ugyanazon verőtővel vert érem; de hozzá van forrasztva még egy széles, emelkedett szegély. A forrasztás vonalában az előlapon vésett, keskeny disz. A hátlapon, az ahul levő * mellett ezüstpróba-ponc.
Aranyozott ezüst, 39 mm., 21 gr.
32. Ugyanolyan érem, keret nélkül és bevészt szám nélkül.
Bronz, füllel, karikával, 34 mm. — NM.
33. Kerek mezőben fent nyitott, lent szalaggal összekötött koszorúban felirat: ÜGYESSÉGÉRT (ívonalban) | A | DEBRECZENI | TORNA | EGYLET Erős vonalszegély.
Hátlap: Kerek mezőben felirat: ERŐ | ERÉLY | (ívonalban) EGYETERTÉS Vonalszegély. — Fülezt érem karikával.
a) Ezüst, 30 mm., 8 gr. — b) Bronz. — NM.
34. Mélyített, kerek mezőben Debreczen város címere, disztes pajzsos. Széles szegély, vonalszegély.
Hátlap: Kerek mezőben pontozással vésett felirat (körvonalban): DEBRECZENI TORNA EGYESÜLET | I. DIJ. | 1906 | IV/1. — Fülezt érem karikával.
Fénytelen ezüst, 39 mm., 17 gr.
35. Fényes, mélyített kerek mezőben a város fénytelen címere, disztes pajzsos. — Széles, fénytelen szegély, erős vonalszegély.
Hátlap: Fényes, kerek mezőben, körben: DEBRECZENI TORNA EGYESÜLET * | III. (vésve) DIJ | 909. VII/6. — Körvonal, széles szegély, erős vonalszegély. — Fülezt érem karikával.
a) Ezüst, 34 mm., 15 gr. — b) Bronz, 34 mm. — c) Ugyanilyen, bevészt szám nélkül. — NM.*

36. Ugyanazon verőtővel vert érem, de hozzá van még forrasztva egy emelkedett, széles szegély, vésett dísszel. — Fülezett érem karikával.

Ezüst, 39 mm., 21 gr.

37. Kerek mezőben a város címere, díszes pajzsral, fél nappal. Körvonal; a vonalon túl, a felső részen, félkörben: • DEBRECZENI VIVÓCLUB • * Vonalszegély.

Hátlap: Nyolcszögletű mezőben repülő, jobbra néző, a szájában kardot tartó turul. Szegélyvonal. — Az előlap alsó szögletében ezüstpróba-ponc. — Nyolcszögletű fülezett érem karikával.

a) Fénytelen ezüst, 33 mm., 14 gr. — b) Sárgás, fénytelen bronz. (Poncolás nélkül.)

III. Szolgálati érmek.

38. Kerek mező közepén díszes lant; az erős vonalszegélylyel párhuzamosan felirat (a felső félkörben): * ÉLJEN AZ ENEK ÉLJEN A DAL | (alsó félkör) BENNE ÖRÖM VAN ÉS DIADAL *

Hátlap: Kerek mezőben, fent: DEBRECZENI * DALEGYLET | (lent) 1863 | Erős vonalszegély. — Fülezett érem karikával.

a) Fénytelen arany, 30 mm., 11 gr. — b) Ezüst, 12—13 gr. Ezüstpróba ponccal. — c) Bronz.

Kiosztja a Debreczeni Dalegylet tagjainak 15 évi (bronz), 20 évi (ezüst) és 25 évi (arany) szolgálata után, mely példáját a többi dalegylet is követi.

39. Egyik sarkára állított ferde négyzet alakú mezőben díszes lant, benne a földgömbön álló Merkúr, feje fölött csillag, négy vonal; ezen kívül a négy részre tagolódott szegélyen: DEBRECZENI | KERESKEDŐ | IFJAK | DALKÖRE * Vonalszegély. — Sarkára állított ferde négyzet alakú, letompított sarkú, egyoldalú, fülezett, karikával ellátott plakett.

a) Fénytelen ezüst, 34 mm., 16 gr. — b) Bronz.

40. Kerek mezőben díszes lant, körülötte felírás: DEBRECZENI IPAROS DALEGYLET * | 1890 * Gyöngysor, gyenge vonalszegély. Egyoldalú fülezett érem karikával.

Ezüst, 19 mm., 6 gr.

41. Az előbbivel teljesen azonos rajzú érem, hanem nagyobb.

a) Ezüst, 30 mm., 11,5 gr. — b) Bronz.

IV. Iskolai érmek.

42. Mélyített kerek mezőben Debreczen címere, díszes címerpajzsral, a nap némi nyomaival, széles szegély, erős vonalszegély.

Hátlap: Kerek mezőben, körben: DEBRECZENI KERESKEDELMi AKADÉMIA * | (vízszintesen) TORNÁKÖRE Erős vonalszegély. — Fülezett érem karikával.

a) Ezüst, 33 mm., 14 gr. — b) Bronz.

43. Előlapja ugyanolyan, mint az előbbi éremé.

Hátlap: mélyített kerek mezőben, ívonalban, díszes betűkkel vésve: DEBRECZEN | 1902 | Június 15. Vonalszegély. — Fülezett érem karikával.

Ezüst, 33 mm., 10 gr. (Áll. főreáliskolai érem.)

44. Nyolcszögletű mezőben Hungária áll díszes talapzaton, baljában a címerpajzsot, jobbában kardot fogva, fölött félkörben: KÜZDJ ÉS BÍZVA BÍZZÁL Gyöngysor, vonalszegély.

Hátlap: Nyolcszögletű mezőben fönt nyitott, lent szalaggal összekötött tölgykoszorúban bevésve: 1907 | Debreczen | A koszorú fölött: VERSENYDIJ Gyöngysor, vonalszegély. Áll. főreáliskolai érem. — Nyolcszögletű érem (csegély) füllel.

Ezüst, 35 mm., 15 gr.

45. Mélyített, kerek mezőben a város címere, díszes pajzsossal; széles szegély, kettős vonalszegély.

Hátlap: Kerek mezőben lent szalaggal összekötött koszorúban: ÜGYESSÉGÉRT (ívesen) | A | DEBRECZENI | FÖGYMNAZIUMI | TORNAKÖR Vonalszegély. — Fülezt érem, karikával.

a) Fénytelen ezüst, 34 mm., 16 gr. — b) Bronz. — NM.

46. Előlapja olyan, mint az előbbi éremé, de fél nap is látható a címer fölött.

Hátlapja ugyanolyan, mint az előbbi éremé.

Ezüst, 34 mm. — NM*.

47. Előlapja olyan, mint az előbbi éremé.

Hátlap: Kerek mezőben majd a vonalszegélyt érintő, fönt kevésbé nyitott, lent szalaggal összekötött babérkoszorúban: KÖZÉPISKOLÁK (ívvonalban) | TORNAVERSENYE | DEBRECZEN Kis kartusban: 1902 | — Fülezt érem karikával.

a) Ezüst, 33 mm., 15.5 gr. — b) Homályosított bronz.

48. Előlapja ugyanazon bélyeggel van verve, mint az előbbi éremé.

Hátlap: az előzőnél dúsabb koszorúban: KÖZÉPISKOLÁK (ívvonalban) | TORNAVERSENYE | DEBRECZEN | 1903 Fülezt érem karikával.

Bronz, 34 mm.

49. Ugyanolyan, hanem 1899. évszámmal.

Ezüst. — NM*.

50. Ugyanolyan, de kartusba foglalt 1902. évszámmal.

Ezüst, 34 mm. — NM*.

51. Ugyanolyan, mint a 48. sz. érem, hanem a címer nap nélkül van.

Homályos felületű ezüst, 17 gr.

52. Debreczen címere; fönt kissé balra: ragyogó nap.

Hátlap: A MAGYARORSZÁGI | TANULÓK | DEBRECZENI | KERÜLETI | TORNAVERSENYÉNEK | GYŐZELMI (így) DÍJA | * | Mindkét lapon sima szegély.

Bronz, 29½ mm. — NM.

53. Előlapját a 46. sz. érem bélyegével verték.

Hátlap: Mélyített kerek mezőben bevésve: DEBRECZENI (ívvonal) JÓGHALLGATÓK (így! ívvonal) VÍVÓVERSENYE | III. díj | 1905 V/14 (ívvonal) Vonalszegély. — Fülezt érem karikával.

Ezüst, 34 mm., 15 gr.

54. Előlapját az 50. sz. érem bélyegével verték.

Hátlap: Kerek mezőben, körben: DEBRECENI AKADÉMIAI ATHLÉTA CLUB * | (középen) DIJ Körvonal, széles szegély, vonalszegély. — Fülezt érem karikával.

a) Ezüst, 34 mm., 14 gr. — b) Oxidált bronz.

55. Álló téglalakú mező felső részén: DEBR. AKAD. | ATHLETA CLUB | • 1906 • A fölírás alatti tér ágas-bogas babérgalylyal van kitöltve; széles szegély, négyszögletes fül. — Egyoldalú plakett.

Bronz, 25—40 mm.

56. Álló téglalakú, lekerített sarkú mezőben kitárt szárnyú, szájában kardot tartó, jobbra néző turul. A kitárt szárny közt felírás: DEBRECENI | AKADÉMIAI | ATHLÉTA CLUB | 1906 A turul szeme előtti sarokban D. A. A. C. monogramm. Az alsó széles szegélyen: ATHLÉTIKAI VERSENY | • DIJ • | Erős vonalszegély. — Egyoldalú, fülezt plakett karikával.

a) Homályos felületű ezüst, 37 mm. széles és 51 mm. magas, 35 gr. — NM. — b) Oxidált bronz. — NM.

57. Kerek mező felső felében a kis országcímert két lebegő angyal tartja, a címeren a szent korona. A címer alatt: • A DEBRECZENI • | KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA |

• KITÜNTETŐ ÉRME • Alább kis vízszintes babérszegély s ez alatt apró betűkkel: LÖFKOVITS Vonalszegély.

Hátlap: Kerek mezőben fent nyitott babér- és tölgykoszorú, ezek alsó részét díszes kartus fűdi. A koszorúban felirat: JELES | TANULÓKBÓL | LESZNEK | KITÜNŐ | MESTEREK! | A kartusban, az én példányomon, bevésve: CSILLIK DEZSŐ | 1909 Vonalszegély.

Ezüst, 50 mm., 44 gr. — NM.

58. II. Rákóczi Ferencnek 17—06 évi X-es libertása — (rézpénz) — ezüst babérkoszorúba foglalva, az egész egy ezüst breloque-ról függ le, melynek egyik lapján Debreczen címerképe áll, fölötte ívesen: • RÁKÓCZI ÜNNEP | másik lapján pedig: KÖZÉPISKOLÁK | TORNAVERSENYE | DEBRECZEN | MÁJUS 21—22 | • 1903. | Füllel és karikával. — NM.

59. Mélyített kerek mezőben a város címere. — Széles szegély, erős vonalszegély. Hátlap: Kerek mezőben vésett körvonal, ezen belül, körben (vésve): DEBRECZENI ÁLL. FŐREÁL * | II | DIJ | Erős vonalszegély. — Füleztetett érem karikával.

Bronz, 35 mm.

60. Kerek mezőben lent szalaggal átkötött, fent nyitott koszorúban: ÜGYESSÉGÉRT | A | DEBRECZENI | REF. TANÍTÓKÉPZŐ | INTÉZETI | TORNAKÖR | Erős vonalszegély.

Hátlap: Kerek mezőben a diskosvető jobbra néző domború képe, ettől balra: EP | TESTBEN | ÉP | LÉLEK | Erős vonalszegély. — Füleztetett érem karikával.

a) Ezüst, 30 mm., 12 gr. (Ezüstpróba-ponccal az előlapon, lenn.) — b) Bronz.

61. Kerek mezőben egy lapon áll a zene műzsája, teste kissé balra, feje jobbra fordul. Baljával lantot szorít magához, vízszintesen kinyújtott jobbujában babérkoszorút tart egy térdig érő ingecskében levő, hegedülő kicsiny gyermek feje fölött. Körül felírás: DEBRECZENI | ZENEDE. 1861. | Kettős vonalszegély.

Hátlap: Kerek mezőben lent csokorral átkötött, fent nyitott babérkoszorú, melyen vízszintes irányban díszes kartus van elhelyezve, a jutalmazott növendék bevésendő neve számára. — Füleztetett érem karikával.

a) Ezüst, 35 mm., 19 gr. (ezüstpróba-ponccal az előlapon). — b) Bronz.

Nagy József.

Rozsda és patina az érmeken.

Az érmek felülete idők folyamán változásnak van alávetve. Ezen változások főből készült érmeknél vegyi folyamatok által jönnek létre. Ha az érem felületét borítja csupán az elváltozott réteg és a további vegyi behatásoktól védi az érmet, a réteget aerugo nobilisnek, vagy patinának nevezzük. Ha azonban ily védőréteg nem képződik és a vegyi folyamatok nemcsak az érem felületére szorítkoznak, hanem ennek belsejébe hatolva azt is megtámadják, a folyamatot rozsdásodásnak és az elváltozott anyagot rozsdának nevezzük. Pl. a fekete vasoxyd (vasoxyduloxyd, vagyis ferroferrioxyd Fe_3O_4), a zöld és zöldeskék rézcarbonat (összetétele a malachitéval megegyező: $CuCO_3 \cdot Cu(OH)_2$) patina, míg a vörösbarna vasoxyd (közönséges vasrozsa, ferrihydroxyd $Fe_2(OH)_6$), a smaragd-zöld színű rézchlorid (Grünspan, rogná, caries: az atakamithoz hasonló összetételű rézoxichlorid, Berthelot szerint $3CuO, CuCl, 4HOH$) rozsda, és az érmeket, melyek ezáltal vannak megtámadva, „métaux malades” néven ismerjük.

A nemes patina az érmek értékét növeli, mert nemcsak hogy régiségök mellett tesz tanúságot, hanem tetszetősségüket is emeli és helyes gondozás mellett a további vegyi behatásoktól is megóvjá. A rozsda ellenben mindig sürgősen eltávolítandó, mert idővel az általa megtámadott érem anyagát felemészti, azt teljesen elpusztítja.

Földből kiásott érmeknél néha nemcsak a rozsdá, de a patinaréteg is oly vastag, hogy feldolgozásukat nagyban megnehezíti, ezenkívül az érmekre is tapad, sőt a földön kívül szénsavas mész- és gipszkristályok, egyes esetekben szilikatok borítják, melyeket el kell távolítanunk, hogy az érme felülete ismét szabaddá legyen s a felíratot vagy domborművet rajta felismerhessük.

Az érmek megtisztítására két módszer áll rendelkezésünkre: az egyik mechanikai, a másik vegyi úton eszközölhető.

A mechanikai módszer — tekintet nélkül az érme anyagára — minden érménél alkalmazható. Azonban gyakran itt is előbb valamely oldószert, vizet, alkoholt, néha hígított savakat kell használnunk, hogy az érmére tapadó piszok legnagyobb részét eltávolíthassuk.

A mechanikai tisztítás eszköze a kefe. Értékes aranyérmeknél a piszkot szappanos-vízzel és puha sörtkefével távolíthatjuk el a leggyorsabban. A felirat betűinek közeit, vagy a dombormű mélyedéseit meghegyezett puszpángfapálcikákkal tisztítjuk. Ha még ez sem vezetne eredményre, a pálcika hegyét előbb alkoholba, azután az aranyművesek által használt rouge-ba (vörös vasoxyd) mártjuk és ezzel dörzsöljük le a piszkot.

Ezüstérmeknél ezen tisztítási mód már nem elegendő, itt valamivel erősebb eszközöket kell alkalmaznunk. Eltekintve a kékesfekete, néha barnásfekete ezüstsulfidtól, melyet kár volna eltávolítani, az ezüstchloridot, mely az ezüstöt törékenynyé teszi, már csak azért kell igen gondosan letisztítani, mert az ezüstötvényekben lévő réz cserebomlás következtében rézoxichloriddá alakul át és ezen folyamat által mély lyukak támadhatnak az érmen. A hígított kénsavval történő tisztítást nem nagyon ajánlom, mert ezáltal túlsok réz oldódik ki az érme felületéből és az gyakran ragyás lesz. Sokkal jobb a koncentrált ammoniaoldat, mely nemcsak az ezüstchloridnak kitűnő oldószere, de a rézsóknak is legnagyobb részét elég jól oldja. Kivételes esetekben alkalmazhatjuk a rézkefét, jobban mondva a rézecsetet. Ezen kefe igen vékony és puha, hosszúkás sárgarézdrott-köteg, mely kényelmesebb fogás végett vastagabb sárgarézdrottal van szorosan körülcsavarva. A köteg szabadon hagyott két végét átvágjuk s bádogosollóval ecsetformára meghegyezzük. A meghegyezett véggel, azt ecsetként kezelve, dörzsöljük az érme piszkos részeit. Mivel azonban az ezüstötvények gyakran igen puhák, a legnagyobb óvatosságra van szükség, nehogy az érme felülete a művelet által összekarcolódjon.

A réz- és a bronzérmek mechanikai megtisztítására a sárgarézkfe (ecset) és hasonló kivitelű acéldrótkfe szolgál. Az esetleg reátapadt földet vízzel meglágyítva, acéldrótkfével keféljük le, míg a mész-, gipsz- vagy szilíciumvegyületek kristályai (sinter) és a rézrozsdá eltávolítására a puha sárgarézdrottkefét szabad csupán használnunk. Bár a bronzérmek keménysége rendszeren jóval nagyobb, mint a kefe drótszálainak keménysége, mégis óvatosan kell a dologhoz látnunk, mert túlerős kefélés által a domborművek éleit, sőt egyes betűket is lecsiszolhatunk. A mechanikai megtisztítást igen megkönnyíthetjük, ha a megtisztítandó érmeiket előbb hígított sósavba (legfeljebb 2%) helyezzük. A sósav a rézet nem oldja, ellenben a sintert, ha az mész, vagy gipsz, pár óra alatt teljesen eltávolítja. A sósavat azután folyóvízben történő 3—4 órás mosás által távolítjuk el. Azután az érmet ruhával megtöröljük és 80°—100°-ra hevített rézlemezen szárítjuk ki teljesen. Hígított kénsavat alkalmazni itt sem jó, mivel az érme ezáltal csúnya vörösszínűek lesznek és mivel — amint már említettem — a kénsav a rézet is oldja, a veret formái igen gyakran elmosódnak.

Az érmek tisztítása elektrolysis által történik ideálisan; minden idegen anyagot és rozsdát ezen módszer által el tudunk távolítani, anélkül hogy az érme ép felületét megsértenők. A frissen kiásott, vastag rozsdával borított római nagy bronzérmeket csak úgy tisztíthatjuk meg, mint a papírvékonyágú Árpád-kori filléreket, melyek a legóvatosabb savkezelés, vagy kefélés alatt szétmálnának.

A szükséges eszközök és vegyszerek a következők: öt darab cupron-elem típus II. az elemek sorozatosan kapcsolva 4—5 Volt feszültséget és 8—9 Ampère-t adnak.

Egy ellenállás (75 Ohm) az áram szabályozására.

Üvegkád (20×15×18 cm nagyságú) fehér üvegből.

Ugyanoly nagyságú üveglap a kád befödésére.

Két sárgarézd; átmérőjük legyen 3 mm, hosszuk 200 mm.

Szorítócsavarok és szigetelt vörösrézdrót a kapcsoláshoz.

Platinalemez 50×50 mm nagyságban.

Platinadrót legalább 0.6 mm átmérővel.

Kombinált Volt- és Ampère-méter zsebóraalakban 0—6 Volt és 0—15 Ampère beosztású skálával az elemek áramának mérésére.

Marónátron és nátriumthiosulfat az elemek töltésére.

Cyankalium és desztillált víz.

Miután az elemeket előírás szerint egyenként 400 gr. marónátron, 20 gr. nátriumthiosulfát és 2 l. vízzel megtöltöttük s minden maradék nélkül feloldódott, behelyezzük a horgany- és a rézlemezeket. A rezet a horganyval kapcsolva, úgy kötjük a szigetelt vörösrézdróttal az elemeket, hogy végül egy réz- és egy horganykapcsoló marad szabadon. A szabadon maradt rezet az ellenállás egyik kapcsolójával kötjük össze, az ellenállás másik kapcsolóját pedig az üvegkádra helyezett egyik sárgarézdruddal. A másik sárgarézdruddat, melyet szintén az üvegkádra teszünk, közvetlenül az elemek szabadon lévő horganyával kötjük össze. Vigyáznunk kell, hogy az üvegkádon lévő két sárgarézdrudd össze ne érjen, továbbá a kapcsolásoknál a fémrészek teljesen oxydmentesek legyenek. Ha most az Ampère-mérővel az áramot megmérjük, eleinte teljesen letolt ellenállás mellett 9—10 Ampère-t fogunk kapni. Most addig toljuk vissza az ellenállás szánját, míg az Ampère-mérő 5 Ampère-t mutat. A kádat 2%-os cyankaliumoldattal töltjük meg. Az oldat hőmérséklete legalább 15° C legyen. A rézzel kapcsolt sárgarézdruddra platinadróton reáakasztjuk a platinalemezt, míg a horganyval kapcsolt sárgarézdruddra szintén platinadróton reáakasztjuk a megtisztítandó érmekeket. Vigyáznunk kell arra, hogy a cyankaliumoldat úgy a platinalemezt, mint a beakasztott érmekeket teljesen elborítsa és ezek a platinalemezzel ne érintkezzenek. Az érmekeket azonban beakasztás előtt széleiken csiszolópapírral meg kell tisztítanunk és a megtisztított részszel a platinadróthorogba szorítani.

Amint a folyamat megindult, a platinalemezen először buborékok szállnak fel, majd a víztiszta cyankaliumoldat a platinalemez körül megbarnul és az érmekek körül zöldes színű lesz. Ha a megtisztítandó érmegek egész felületéről buborékok szállanak fel, a műveletet befejezettnek tekinthetjük. A folyadékból kiemelt érmegek már nem zöld többé, hanem szürkésfekete. Miután a szürkésfekete port szappanosvízzel és puha sörtkefével lemostuk, az érmegek eredeti színében fog látszani.

Rathgen szerint a folyamatot így magyarázhatjuk: elektrolysis által az áram a vizet hydrogen és oxygenre bontja. Az oxygen a cyankaliummal egyesül és ezen vegyületek festik barnára a platinalemez körül a folyadékot, míg a tárgyon a rézchlorid és hydrogen ad rezet és sósavat, sósav és cyankalium ad chlorkaliumot és kéksavat.

Mivel az érmegek, főleg ha soká volt a földben, bizonyos mértékben porosusnak tekinthető, az egyszerű lemosás által nem szabadul meg teljesen a beleivódott cyankaliumtól és sósavtól, ezért úgy, mint már előbb, a sósavkezelésnél említettem, az érmet legalább 2 óra hosszat kell mosnunk vízben, utána pedig az előbbi módon meleg rézlemezen kiszáritanunk.

Ha csupán egyes érmekeket akarunk tisztítani, sokkal kisebb káddal is beérhetjük és a drága cupron-elemek helyett chromsavas elemeket is használhatunk. De itt is legalább három elemre van szükségünk, mert az áramnak 3 és 1/2 Volt feszültséggel kell bírnia.

A cyankalium, melynek tisztasága a bronz- és rézérmeknél nem oly fontos, 100%-nak kell lennie, az ezüstérmeknél ezenfelül lehetőleg vegytisztának, mert különben az érmekek felülete kellemetlen szürkés, néha vörösesfehér színt kap az elektrolysis által. Mivel a cyankalium egyike a leggyorsabban és legerősebben ható mérgeknek, az egész eljárás

alatt roppant kell vigyázni, a folyadékba csak lehetőleg gummikesztyűs kézzel, vagy csipetfogóval szabad belenyúlni, de még a cyanhydrogen gőzét sem szabad közvetlenül a kád fölött belehelnünk, mert az is fulladási rohamot, sőt halált is okozhat.

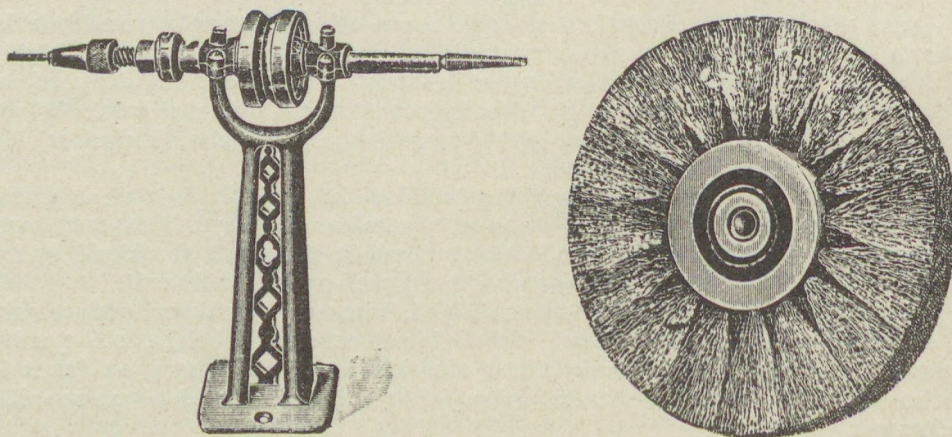
Tehát bármily tökéletes is ezen eljárás, kicsinyben egyes éremkedvelők által, már a műszerek ára és az anyagok mérges volta miatt, csak ritkán alkalmazható.

Krefting szerint rozsdás vas- és bronztárgyakat szintén elektrolysis segítségével, de cyankalium nélkül is meg lehet tisztítani. Ezen módszer érmeknél is alkalmazható.

Az érmekeket hígított sósavval felületesen megtisztítjuk a reájuktapadt mészs- és gypszkristályoktól, azután addig keféljük sárgarézdrtőkefével, míg a tiszta fémfelület legalább egyes helyeken látható lesz. Az így megtisztított érmekeket vesszük elektrolysis alá.

Az előbb leírt üvegkád itt is alkalmazható. Ezen üvegkád belső méretei szerint horganybádognál a kádba illő téglányalakú lemezeket vágatunk, melyeket egyszerű árral sűrűn átlukgatunk. A kád fenekére két-három lapos üvedénytet teszünk s erre helyezzük az átlukgatott horganylemezt, úgy hogy a lyukak élei felfelé álljanak. A horganylemezre rakjuk azután az előbb preparált érmekeket s ezekre ismét egy horganylemezt, de itt a lyukak éleinek lefelé kell állni. A horganylemezre három-négy vékony falécet, erre ismét horganylemezt s érmekeket rakunk mindaddig, míg a kád megtelt.

A kádba Krefting szerint 5%-os nátronlugot öntünk. A folyadéknak a legfelsőbb horganylemezt legalább 3 cm. magasságban kell borítania. Az egész egy galvánelem, melynek pozitív sarkai az érmeke, negatív sarkai pedig a horganylemez. Az érmekeken hydrogen fejlődik, mely chemiaileg bontja a chloridokat és azokat sósavvá alakítja át, az oxydokat vízképződés mellett redukálja. Egyúttal a fejlődő hydrogen a rozsdát mechanikailag is leválasztja az érmekekről. A horganylemezekben oxygen fejlődik, mely a horganyt rögtön megtámadva, vele horganyoxyddá egyesül. Ebben rejlik a módszer hátránya, t. i. a horganyoxyd a lúgban csak kevésbé oldódik s a lemezeket nemsokára fehér réteggel vonja be, miáltal a folyamat megszűnik. En nátriumthiosulfat-oldatot adtam a lúghoz, mely a horganyoxydot jól oldja és így ugyanazon lemezekkel és oldattal háromszoros mennyiségű rozsdát tudtam redukálni.

A folyamat sokkal lassabban megy végbe, mint a cyankaliumos oldatban és az érmeke a redukció után még gondos mosás és kefézés által nyerik csak eredeti színüket vissza. Ezért, ha több éremről van szó, a kefézést nem végezhetjük kézzel, hanem kis, kézzel hajtható csiszológépre szerelt puha sörté-körkefével (1. ábrák). Kefélés után ismét folyóvízben történő 2—3 órai mosás és meleg rézlemezen való szárítás után még vékony paraffin-benzinoldattal vonjuk be az érmekeket, nehogy a levegő behatására ismét rozsdá

képződhessen rajtuk. Ez utóbbi csak a vas-, réz- és bronzérmekre szól, mert a megtisztított ezüstérméken ily változásokat nem tapasztaltam.

Ezzel a használatban lévő legfontosabb tisztítási módszerek ismertetését befejeztem. Végül még ki akarom emelni, hogy nem minden érmet szabad megtisztítani és csakis numizmatikával foglalkozó szakember ítélheti meg, hogy az érmet értékét növeli-e majd a megtisztítás.

Dr. Gasparetz Géza Elemér.

Pénzhamisító műhely maradványai.

Bella Lajos az 1912. év májusában ásatást végzett a Pilishegy nyugoti oldalán levő klapecz barlangban (Esztergom m.). A barlang hátsó részében egy még hátrább levő rejtett fülkéből — bizonyára kincskeresők által — kihordott földhányásban fémlemeznyiradékokat, kerek fémlapkákat stb. talált. — Minden darabot gondosan összeszedett s egy csomagban a m. n. múzeumba hozta. Három darabnak pénzváltát ő is felismerte s az éremtárban bemutatta. Tüstént láttuk, hogy mind a három darab hamisítvány. Egy darab *II. Lajos* C. N. H. II. 308A. típusú denára volt. Évszámában az utolsó jegy nem vehető ki tisztán (125?) Anyaga bronz, felületén igen gyengén ezüsttel bevonva. Egy darab *I. Ferdinánd* K—B jegyű denárának utánzata volt 152-es évszámmal, az előbbihez hasonló anyagból. Egy darab Luschin, Wiener-Pfennige III. tábla, 83. sz. a. lerajzolt bécsi fillér *igen sikerült* hamisítványa volt szintén bronzból s vékonyan ezüstözve. A még ki nem vert lapkák között volt egy garas nagyságú s 40 db. denár nagyságú. Ezeknek mindkét oldala teljesen síma. Anyaguk nem egészen egyforma, mert némelyikben valami kevés mennyiségű (körülbelül 250 ezredrész) ezüst mutatható ki. A bronzlemezdarabok, nyiradékok s rögek között két darab díszített s könyvtábla maradványának látszó bronzlemez is van.

Érdekes a lelet a numizmata ember előtt többféle szempontból. Először gondolhat arra, hogy a XVI. században (nem a XV-ben, mint a napilapok hozták!) valami pénzhamisító banda ütötte fel tanyáját az elhagyott barlangban s a mohácsi vész utáni felfordult világban itt készült pénzeivel csapta be az embereket. Igaz, hogy ebben az esetben elő kellett volna fordulni a hamisításhoz okvetlen szükséges többféle eszköznek is, ami pedig egy sem került elő. Különös az is, hogy nemes fém — legalább egy kis rögnyi — nincs a leletben. Ha azonban meggondoljuk azt, hogy mindez hányt földben fordult elő, közeli az a feltevés, hogy a hamisító műhely egyéb eszköze, esetleges nemesfémkészlete a kincskeresők zsákmánya lett. Gondolhatunk továbbá arra is, hogy ez a barlang csak menedékhelyül szolgált a valahonnét megriasztott pénzhamisítóknak, akik azután, mikor a veszedelem elmúltott fejük felett, ismét összepakolták holmijukat és tovább állottak, maguk után hagyva az értéktelen kivágott néhány bronzlapkát, rögöt, nyiradékot s a három hamis pénzt.

Csaknem minden nagyobb I. Ferdinánd-féle denárleletben fordul elő több-kevesebb számú hamis denár, még pedig tekintet nélkül arra, hogy a lelet hazánk mely részén került elő. A m. n. múzeumnak igen szép gyűjteménye is van az egykorú hamisítvány magyar pénzekből. A múlt évben Ecséden (Heves m.) került elő nagy tömegben I. Ferdinánd korabeli denár (az egész lelet 15734 db. volt) s közte sok érdekes egykorú hamisítvány. Amint hallomásból tudom, régente Szalónak várában (Vas m.) is volthamisipénzverőműhely. 1911-ben az erzsébetvárosi (Kisküküllő m.) leletből kb. 260 db. érmet jutott a m. n. múzeum gyűjteményébe. Ebben is volt több magyar és erdélyi pénz egykorú hamisítványa. Mindezt azért hozom fel, hogy meggyőzzem az olvasót arról, hogy a XVI. századtól kezdve különösen gyakoriak a magyar pénzek egykorú hamisítványai leletekben (— már az árpádkori denároknak is vannak egykorú hamisítványaik! —) s nagyon is természetes az az én meggyőződése, hogy ezeket hazánkban készítették vagy rettegve

dolgozó hamisítók, mint a klapecz barlang maradványai mutatják vagy talán zavartalanul működő hatalmasok,¹ mint a szalónaki vár valamelyik birtokosa. (Régente az előkelőségek sem csináltak ebből lelkiismereti kérdést. Tudjuk, hogy Nagy Frigyes is ezen az úton segített a hétéves háborúban kimerült pénztárán, mikor Anglia felmondotta a szerződést!) Ezzel a véleménnyel szemben áll ugyanis az a feltevés, hogy ezen hamisítványok nem hazánkban, hanem Moldvában készültek, mert moldvai pénzekkel is fordulnak elő leletekben. Megállana ez a feltevés akkor, ha moldvai pénzeket nem találnánk magyarországi leletekben, vagy ha az itt talált moldvai pénzek hazánkban is készültek volna.

A klapecz barlangban előkerült néhány darab bizonyíték is amellet szól, hogy magyar gyártmányok ezek, ha nincs is okunk velük valami nagyon dicsekedni.

Dr. Harsányi Pál.

Fiume város éremgyűjteménye.

Fiume városának 1872 óta, azaz mióta a mostani politikai közigazgatási szervezet alakult, terve volt egy múzeumot és ennek kiegészítésül egy éremgyűjteményt létesíteni. Ezen terv megvalósult és kifejezést nyert a városi állandó bizottmánynak 1886. évi december 1-én 10514. szám alatt hozott határozatában, amidőn is a városi törvényhatóság elhatározta, hogy Lenussi Marcel Indiában élt fiumei lakosnak keleti pénzekből álló gyűjteményét megszerzi. Ezen gyűjteményen kívül hozzájárultak magánemberek s különösen hajóskapitányok adományai. De a városi éremgyűjtemény rendszeres szervezésének érdeme elsősorban Ciotta Jánost, Fiuménak 25 éven volt polgármesterét illeti meg. Nem szabad elfelejtenünk, hogy Szapáry Géza gróf, ki előbb fiumei és magyar-horvát tengerparti királyi kormányzó, haláláig pedig magyar főudvarmester volt, értékes és érdekes érmekkel gazdagította a város numizmatikai gyűjteményét.

Jelenleg ezen gyűjtemény a városi reáliskola épületében levő városi múzeumban van négy szekrényben elhelyezve. Jelenlegi állaga 1913. évi november hóban bizottságilag lett megállapítva. A legtipikusabb darabok közszemlére vannak téve, a többiek pedig szakszerűen el vannak rendezve és helyezve.

A gyűjtemény pedig a következő csoportokból áll: ó-görög pénzek: 353 drb, római köztársasági pénzek: 166 drb, (ezek közül 4 drb aes grave), római császári pénzek: 1600 drb, bizanci pénzek: 99 drb. A középkori pénzek közül képviselve vannak az aquileiai pátriarkák pénzei 4 drbbal és az ó-szláv pénzek 3 drbbal. A velencei pénzek, melyek 185 drbbal vannak képviselve, részben a középkorhoz tartoznak. Újkori pénzek közül csak magyar és osztrák pénzek vannak és pedig 256 drb, melyekhez hozzáteendő még az 1848—50 közti időből származó 7 drb fiumei városi papírpénz, vagy helyesebben mondvá, pénz-utalvány.

Elég érdekes a keleti pénzek gyűjteménye, mely 10 arany, 256 ezüst és 224 réz-pénzből áll. Ezek közt vannak törökországi, egyiptomi, tripoliszi, mozambiki, régi perzsa, bokkarai, angol-indiai, portugál és németalföldi indiai, ceyloni, madrasai, siámi (gömbölyű alakú), birmai és keletindiai, még pedig jó részben régi pénzek. Hozzájuk járul a brit-malakkai félsziget pahangi tartományából eredő 7 drb négyszögletes cinkpénz; összesen 490 drb.

A keleti pénzek gyűjteményéhez csatolandó 2 drb kagyló, mely régebbi időben Afrika keleti partjain pénz gyanánt elfogadtatott.

Az emlékérmek mind újkoriak és 132 drbot tesznek ki. Ezek közül az 1867-ki koronázásra emlékeztető és a király s a boldogult királyné arcképével ellátott egy-egy

¹ Lásd Gálócsy Zoltánnak „XVI. századi magyar pénzek hamisítványai“ című érdekes cikkét a Num. Közölny IV. k. (1905.) 90—94. lapjain. — Szerk.

aranyérem, továbbá a Fiume Magyarországhoz való csatolásának százéves évfordulója alkalmából vert rézérmeek érdemelnek említést. A magyar koronázási érmek, pénzek 17 ezüst példánnyal vannak képviselve, de mindezek az utolsó századból valók. Van továbbá 4 drb aranypénz V. Ferdinánd négy különböző megkoronáztatásának, illetve trónralépésének emlékére.

Ebből kifolyólag a gyűjtemény összesen 3325 drb éremből áll. Rendeltetése elsősorban az, hogy a tanuló ifjúsággal és a nagyközönséggel a régi pénznemeket és a különböző pénzrendszereket megismertesse.

Smoquina Márius.

A gandí éremkiállítás.

Az 1913 május 1-től november 1-ig tartó gandí (Belgium) világkiállítás keretében rendezték, az 1910. évi brüsszeli kiállítás mintájára, a szépművészeti (II.) osztálynak (9. B) alcsoportjaképpen a második nemzetközi nagy éremkiállítást. Ha tekintetbe vesszük, hogy a brüsszeli éremkiállításon 17 országnak 244 kiállítója 3632 művel vett részt, akkor — számbavéve a csak három évnyi rövid időközt, mely a két kiállítást egymástól elválasztja, továbbá azt a körülményt is, hogy Gand mint város, művészi nagy multja dacára is, a közönség nagy tömegére nem gyakorol akkora vonzóerőt, mint az előkelő, modern Brüsszel — mindezt számbavéve, igen fényes és emelkedő irányzatúnak mondhatjuk az eredményt, miszerint a gandí éremkiállításon 18 ország 210 művésze 3006 művel volt képviselve. Összehasonlításképpen adom az egyes országok számadatait. Az első szám a művészek, illetve kiállítók, második a kiállított művek számát jelzi a gandí-kiállításon, a zárójelbe foglalt számok pedig a brüsszeli 1910. évi éremkiállításra vonatkoznak.

Németország 36 (72), 724 (261), — Angolország 10 (6), 116 (166), — Ausztria 8 (29), 239 (524), — Magyarország 11 (8), 90 (82), — Belgium 43 (27), 766 (422), — Brazília 1, 4, — Dánia 4 (5), 50 (35), — Spanyolország 8 (1), 38 (1), — Egyesült-Államok (Amerika) 10 (8), 99 (150), — Franciaország 44 (49), 640 (1354), Olaszország 4 (8), 50 (82), — Japán 1 (2), 4 (46), — Norvégia 1 (1), 31 (18), — Hollandia 10 (10), 106 (95), — Portugália 1 (6), 4 (107), — Oroszország 17, 186, — Svédország 1 (3), 14 (51), — Svájc 2 (4), 40 (71), — Osztrák Lengyelország (4), (15) — Orosz Lengyelország (3), (50).

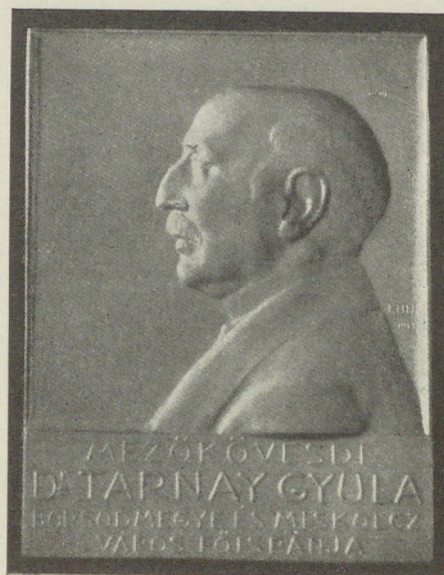
A gandí-kiállítás magyar tárlatán résztvettek: *Berán Lajos* (7 mű, köztük Erkel F., Chorin F., Siklóssy L., Fenyvessy A., Székely F., Berán L.-né arcképes plakettjei). — *Csillag István* (9 mű, köztük Bruck Lajos, Falk Zsigmond, Laky Mátyás, Vázsonyi Vilmos, Wellisch Alfréd arcképes érmei és plakettjei). — *Murányi Gyula* (8 mű, köztük Haydn, Pablo Casals, Fr. Ferrer, Lukács László, dr. Szörényi arcképes plakettjei és érmei. Haydn faplakettje!). — *Az Éremkedvelők Egyesülete* (9 kiadványa: Beck, Telcs, Berán, Franges, Moiret, Reményi és Fémes—Beck művei). — *Szirmai Tóni* (39 mű, köztük több uralkodó és családtagjaik stb. arcképes plakettjei). — *Telcs Ede* (13 mű, köztük Dessewffy Arisztid, Beöthy Zsolt, Szoldatics Ferenc, Löwenstein Arnold, Popper Dávid stb. arcképes plakettjei). — *Tokaji Aladárné, szül. Borbély Gizella* (5 mű, köztük Albert belga király, Lindquist szobrász, Streubert S., Borcely C. arcképes érmei és plakettjei).

A magyar csoport sokkal dúsabb lehetett volna; miként 1910-ben a brüsszeli éremkiállításnál, úgy ez alkalommal is engem szólított fel a kiállítási csoport elnöksége a magyar csoport szervezésére. Sajnos, művészeink nagy részének nem voltak birtokukban példányok legjobb műveikből, ugyanazon példányokat pedig, melyeket Brüsszelben kiállítottak, nem akarták ismét kiküldeni. Nagy akadályul szolgált az is, hogy egy biztosító társulatunk sem vállalta el a kiküldött tárgyaknak a kiállítás egész idejére, a hazaérkezésig való biztosítását. A megfelelő (zárható és úgy felfüggesztésre, mint fektetésre alkalmas)

kiállítási keretek is okoztak némi nehézséget, végül pedig a kiállítási elnökségnek abbeli aggályai, nehogy túlságosan nagy területet vegyünk igénybe, úgy a brüsszeli, mint a gandi kiállítás alkalmával sok becses munkájuk kiküldésétől visszatartotta részben kissé túlságosan szerény művészeinket. Azt hiszem, nem volt felesleges e tapasztalatok közlése, melyeknek következő hasonló alkalmakkor még hasznát vehetik kiállítani kívánó művészeink. A külföldön élő magyar művészekről van még pár szavunk: Párisban élő hazánkfi, Szirmai Tóni, kinek műterme gazdagon ontja az érmekeket és plaketteket, mindkét kiállításon nagyszámú éremmel vett részt. Szentgyörgyi István (Brüsszel) Gandban nem állított ki. Egy budapesti (1870) születésű, de M. m. Frankfurtban lakó Krammann Sándor nevű hazánkfi Németország csoportjában 17 résztint német vonatkozású, résztint semleges tárgyú érmet és plakettet állított ki.

A gandi éremkiállítás magyar csoportjának sikeréről tanuskodik az a három kiállítási kitüntető érem is, melyet hat saját nevéen kiállító művészünk közül minden második nyert. Telcs Edét, ki már Brüsszelben ezüstérmet nyert, itt Gandban újból ezüstéremmel tüntették ki, Berán Lajos és Csillag István pedig bronzérmekeket nyertek az éremművészek nagy világversenyében.

G — — n.

Dr. Tarnay Gyula főispán plakettje.

Balra néző mellkép, mögötte a mezőben: KUN J. | 1913 mesterjegy. A szelvényben: MEZŐKÖVESDI | DR. TARNAY GYULA | BORSODMEGYE ÉS MISKOLCZ | VÁROS FŐISPÁNJA

Négyszögletes, egyoldalú vert plakett, 70 mm. magas, 53 mm. széles. Bronz, továbbá ezüstözött és aranyozott bronzpéldányok készültek. Az első ölomlevert a Borsod-Miskolczi Múzeumban van.

E plakettet Kún József miskolczi szobrászművész mintázta, ki az elmúlt évben a miskolczi orsz. háziipari- és amatőr-kiállítás Izabella-érmét is készítette. A plakettet a Felvidéki Műbarátok Köre adta ki, mely kör tervbe vette, hogy időnként több miskolczi

és felsőmagyarországi vonatkozású művészi érmet ad ki. A bronzpéldányok 8, az ezüstözött bronzok pedig 12 kor. árban kaphatók a kör ügyvezető igazgatójánál (dr. Bodor Antal, Miskolcz, Széchenyi-utca). A verőtő (mely a kör birtokában van) Budapesten készült, Tarján Oszkár műhelyében, a verést pedig, ugyancsak Budapesten, a Scheid A.-cég végezte.

Leszih Andor.

É r e m l e l e t e k.

I.

Temesremetén 6 db. thasosi tetradrakmont, továbbá Kr. e. 111-től kezdődő róm. köztársasági denárokat és körülbelül 3 Augustus-féle ezüstpénzt (Quod viae mun. sunt. — Capricornus — öklelő bika) letek. Volt még e leletben Caesarnak több ezüstpénze (elefánt), M. Antonius (Babelon 50. sz.) és több Claudius-féle denár.

Temerínben L. Verus és M. Aurelius egy-egy denárát letek.

Tökölön egy kis barbár ezüstpénzt letek (v. ö. Áldor [N. K. III.] 9. kép, hanem hatküllős kerékkel).

Karád határában (Szabolcs megye) dohány alá szántáskor Nagy Sándor aranypénzt letek (1913).

Előhomokon (Bodrogvécsnél, Zemplén megye) évek előtt Hadrianusnak és Antonius Piusnak egy-egy denárát letek.

Budán, a II., Királyhegyi-utca 8. sz. alatt egy régi ház falának bedűlése alkalmával a törmelék közt Claudius I. közép-bronzpénzt, Severus Alexander denárát, Trebonianus, Gallienus (felicis publ. billon) Constantinus I. (Constantinopolis), II. Constantius (4 db. fel-temp. reparatio) kispénzeit letek. A lelet esetleg egy szintén ott talált, „Emlék“ feliratú régi fémdobozkában lehetett elrejtve.

Gyertyámos (Torontál m.) határában Commodusnak Cohen I. 274. sz. denárát találták.

Torontál megyében Heraclius és Her. Constantinusnak (Sab. I. 274. l. 48. sz.) aransolidusát találták (BOXX jegygyel; súlya 3.73 gr.).

Petroszellőn évek előtt ugyancsak Heraclius és Her. Constantinusnak CONOB jegyű aransolidusát (Sab. I. 274. l. 48. bis. sz.) került ki a földből.

Szakcs (Tolna m.) határában Gadányi János szántás közben cserépedényben mintegy 900 db. Kr. u. III. századbéli római ezüst denárt és Antoninianust talált. A bemutatott darabok közt Gordianus III., Philippus-, Trebonianus-, Volusianus-, Valerianus p., Gallienus-, Salonina- és Saloninus-féle pénzeket láttam.

Csösztelek (Torontál m.) községhez tartozó Gyula-majorban (gr. Csekonics Endre zombolyai uradalmán) 1893 jún. 18-án a B) osztály 20. sz. táblájában Szeles Tamás béres Mauricius Tiberiusnak (Sab. I. 239. l. 1. sz. és 24. t. 10. sz.) aransolidusát találta. A lelet most a torontálmegyei múzeumba kerül. (Babics József úr közlése.)

Az ó-moldovai szigeten f. év nyarán két db. Szt. László-féle magyar denárt, s velük egy helyben emberi koponyákat, 2 üveggyöngyöt, egy nagy ezüstgyűrűt (kék üveg-pastával), továbbá néhány kis karikát, ezüst boglárokat és egy kék üvegkarperecet lelt Tyll Gusztáv tagtársunk, akinek e közleményt is köszönhetjük.

Torontálmegyei emlékek: Babics József úr, tagtársunk szíves közvetítése folytán adjuk az alábbi lelethíreket.

Az egresi apátság romjai közelében, 1902-ben, egy sírban többrendbeli ezüst dísz-
tárgyat letek, úgymint: díszítményes ezüstlemezkeket, rossz ezüstből való kis díszítményes szarv, törött csat és láncfűzerek, borostyánkő és díszített agyaggyöngyök, vassarkantyú. emberi arcot ábrázoló, 1 mm. vastag és 18 mm. átm. kerek csüngő, bronzpityke, 2 arany-
függő és egy bizanci aransolidus.

Alsó-aradi (Aradóc határában) 1911-ben rossz ezüstműből való kelta pénzt letek. (Apollo-fej. R.) lovag balra, kezében pálca, mögött e két vonallal átszelt kör. Felirata nincs. Súly 13.20 gr. Görög tetradrakmonnak az utánzata. Ugyanitt f. év nyarán Albert királynak szép aranypénzt találtak.

Kisnezsény (Horvátneuzina) határában 1910-ben Philippos macedón király ezüst tetradrakmonját letek. (Zeusfej, koszorúval. R. Lovag j. ággal ΦΙΛΙΠΠΟΥ. Súly 14.20 gr.)

Bótos községben, a 90-es években, szántás közben egy bögrében igen sok ezüstpénzt találtak. Egy darab, amelyet meghatároztak, ΜΕΝΙΣΚΟΣ nevet viselő dyrrhachiumi ezüstpénz volt. Súly 3.15 gr. 1912-ben ugyanezen községből szintén szántás közben lelt öt db. dyrrhachiumi ezüstpénzt mutattak be.

Torontálsziget községben, a Torontál-dűlőben számtalan régi pénzre akadnak az emberek. Innen való Heraclius és II. Constantinus (Sab. Pl. 34., 18.), Constans II., Constantinus Pogonatus, Heraclius és Tiberius (Sab. II. 5. 17. lyukas aranypénze).

A főnti torontálmegyei leletekről *Alexich Bogolyub*, Torontál megye levéltárosa szolgáltatja az adatokat.

Bécsújhely közelében, a magyar határon a Dess. 411. sz. barbárpénzeknek 36 példányát letek. Dr. Saáry és Dessewffy Miklós gr. több darabot megszereztek e leletről.

Opálankon (Temes m.), a Kígyószigeten régi romok közt emberi csontokat és római pénzeket találtak együtt. Láttam e leletről származó Vespasianus, Traianus, Hostilianus (Viminacium, an XII.), Probus (C. I. 489. sz.), Claudius II. Constantinus I. (köztük Urbs Roma és Constantinopolis), Constantius II. és Arcadius(?) -féle pénzeket.

Becskerekén Maximianus Herculesnek ezüstpénzt letek. (V. ö. Cohen^I. V. 451. 1. 97. sz., vagy C. II. VI. k. 558. 1. 625. sz., hanem az előlapon *Maximianus caes.* felirattal.

Nagyhalász (Szabolcs m.) határában dohányosok szántás közben, f. évi április hóban, Kállay András birtokán, Philippos II. macedóniai királynak egy aranypénzt letek.

Csepel községnél VI. Leo bizanci császár rézpénzt (Sabatier 3. sz.) találtak.

Torontál megyében C. Valerius Flacus (Babelon 12. sz.) denárát letek.

Szepesvéghely és Vernár közt Hadrianus denára (Rev.: áldozó nő oltárnál áll, bal felé fordulva, . . . AVG.) került ki a földből.

Kesző-Hidegkúton (Tolna m.), Dessewffy 228., 250., 251., 254. fajta barbárpénzek több példányait letek.

O-Hután (Borsod m.) egy kotinus ezüstpénzt (vastag lóval) és még egy (N. K. VII., 98. 1. 3. kép) ezüst barbárpénzt letek. A diósgyőri hámor egyik munkásának voltak birtokában.

Újfaluban (Bécsújhelyvel szemben, a magyar határon) a Dessewffy 411. sz. barbárpénznek 36 példányát találtak. Hét tanulmányozott példány mindegyike más-más hátlapú bélyeggel veretett.

Hátszeg vidékén (esetleg Boldogfalván) régenten sok Koson- és Lysimakhos-aranyat letek. Szentkereszt Béla báró révén most jutott e leletről Dessewffy Miklós gróf birtokába egy 8.32 gr. súlyú, 19—21 mm. átm. monogrammos ΚΟΣΩΝ arany és egy 8.19 gr. súlyú, 19 mm. átm. Lysimakhos-arany. Utóbbinak hátlapján, lenn, bal felé fordított háromágú szigony, a szék alatt ΚΑ és a bal mezőben, a Nike alatt K betű van, mint jegy.

Bukovinában négy barbár ezüstpénzt letek. Egyik rendes Philippeus-típusú, kettőnek előlapján csupaszarcú a fej. egy pedig talán Alexandros (Herakles-) fejet visel. Egyiken 3 ellenjegy van, 4—4 kis beponcolt pontból áll mindegyik. Eddig Bukovinából még alig ismertünk barbárpénzeket.

Újszászon Árpád-házi magyar pénzeket találtak. Közlebbi részletekről nem értesültünk. **Vattán** (Borsod m.) hg. Odescalchi Loránt birtokán kukoricatörés alkalmával egy barbárművű ezüst Philippeust találtak.

Kladovón a Dessewffy 415. sz. pénzfajnak egy változatát letek. A lapka kisebb és vastagabb, az előlapon egy sor pontból áll a diadém, a ló és a lovag rajza szintén más a hátlapon. Dessewffy M. gróf gyűjteményébe került.

Ó-Bébaról bizanci aranypénz került a szegedi múzeumba.

Szőreg és Szentiván közt cserépbögrében bizanci ezüstpénzt leltek. (A többi lelt tárgy az Arch. Ért. 33. köt. 72. l. van felsorolva.)

Sziszekről 13 római pénz került a szegedi múzeumba.

Vésztő (Békés megye) határában (mint Tömörkény I. az Arch. Ért. 33. k. 74. l. írja) szántásközben füllel ellátott négyszögletes bronzlapot találtak, mely a szegedi múzeumba került és ott a belevéselt kezdetleges lóalak révén úgy sejtik, hogy barbárpénzverő-eszköz. (?)

Sziszeken, a Kulpa medrében 60 cm. hosszú arany sodronyból és közbeillesztett zöld kövekből álló láncot leltek, melynek „csüngője egy lapos, egyoldalúan vert arany amulett a mai kétfilléres pénz nagyságában. Az amuletten állati alakok vannak kiverve: skorpió, kutya, kígyó, elefánt, továbbá egy penis“. Ugyanott, egyebek közt, két téglalakú ón lapocskát került elő; egyik sarkukon ki vannak fúrva, rajtuk részben olvasható betűk vannak bekarcolva. Szintén a szegedi múzeumba kerültek, ahol Tesseráknak (bárcák) tartják. (Arch. Ért. 33. k. 74. és 76. l.)

Segesvárnál a Wittenberg-en hallomás szerint pár évvel ezelőtt a következő régi pénzeket találták együtt: 1 eraviszkus denár, 3 apolloniai vagy dyrrhachiumi victoriatus, 1 Antoninus és még néhány egyéb. Mindössze körülbelül 10 darab volt.

Torontál megyében a C VALERIUS FLACCUS (Babelon 12. sz.) denárát találták.

Budán a Lujza gőzmalom és a Budapesti gőzmalom közt csatornaásás alkalmával Faustina iun. HILARITAS feliratú nagy bronzpénzt találtak.

Gömör megyében a Julia (Babelon 155. sz.) denár egy példányát lelték.

Újvidék környékén a De la Tour 9774. sz. barbár ezüstpénz egy bélyegváltozatát találták.

Torontálszigeten (Torontál megye) Constans II., Constantinus Pagonatus, Heraclius és Tiberius Iyukas arany solidusát (Sab. II. 5. 17. és XXXIV. t. 17. sz.) találták.

Zircen a régi kolostor alapjainak feltárása alkalmával egy középkori landshuti bajor ezüsthílt (Av. Landshut sisakos címere Rev. gótikus n betű) találtak. (Szabó Otmár közlése.)

Pozsonyban Róbert Károly (R. II. 7. sz.) garasát, II. Vencel cseh garasát és két bécsi fillért találtak (Luschin: Wiener Pfennige, VIII. t. 253. sz. továbbá kardot és pólyás pajzsot tartó férfi jobbfelé tekintő félalakja, ív alá helyezett hatágú csillag fölött.) (Éles Géza közleménye.)

Símanovci az igazi lelőhelye azon érmeknek, melyeket a N. K. VIII. k. 144. l. *Prhovo* lelőhelylél soroltunk fel. A simanovcii leletből, mint Brunsmid J. úr, a zágrábi múzeum igazgatója értesített, mintegy 2000 római pénz (körülbelül 1200 Aurelianus, 1 Severina, 13 Tacitus, 7—800 Probus és 1 Gallienus) jutott a zágrábi múzeumba annak idejében.

Fót határában az ókori temető felásása közben Sept. Severus pénzét lelték tavaly ősszel.

Alap (Alsóalap) község határában (Fejérmegye) mintegy száznyolcvan tallérból, ezenkívül pedig ugyanazon korbéli aranyokból álló kincset találtak. A tallérok közt láttam ezeket: Ferdinánd főhg. elzászi (6) és tirolí tallérjai (83 db.), II. Rudolf osztrák (3 db.), cseh (6) tallérjai, Károly főhg. stájer tallérja, I. Ferdinánd tirolí (5), felsőausztríai (1), cseh (3) tallérjai, Salzburg: Ernő (1), Wolfgang Th. (5) tallérjai, Szász tallérok a XVI. század utolsó negyedéből (19), Ágost 1554—86, 5 db. Keresztély, 1586—90, 5 db. Henrik és János évszám nélkül 2 db., Keresztély Ákos és György együtt, 1592, 2 db. János Kázmér és János Ernő, 1591, 1 db.) török 2 db.), Rudolf magyar tallérjai (legalább 25 db.) Báthory István 1586. évi NB jegyű lengyel tallérja, Fülöp Brabant-flandriai tallérja 1567 (1 db.), Cöln Miksa, 1568) 2 db., Campen (1). Campen Zwolle és Dewenter (2), egyéb hollandus tallér 1583—1660 (17 db.) Schafhausen 1621 (1), Honstein Ernő gróf 1584 (1), II. Ferdinánd magyar tallérja KB, 1622 (1), III. Ferdinánd magyar tallérjai KB, 1647—1655, 1657, 1658 (5), I. Lipót magyar tallérja KB, 1661 (1 db.), Mansfeld (1) tallérja. Az ara-

nyak közt II. Ulászló magyar aranya, I. Ferdinánd halála emlékére vert arany, Károly fhg. karinthiai aranya, I. Mátyás, II. Lajos, I. Ferdinánd egy-egy magyar aranya, János Zsigmond erdélyi aranya, Boroszló város aranya, Danzig 2 db. aranya, Westfriesland 2 db. aranya. A lelet tehát úgy látszik I. Lipót uralkodásának idejében került a földre.

Csepel község határában VI. Leo bizanci császár 1 db. rézpénzét (Sabatier 3. sz.) lelték.

Decs község határában (Tolna megye) Traianus középbronz pénzét, Faustina iun nagybronzát, Gallienus billonpénzét, I. Ferdinánd 1557. évi magyar denárát és egy XVI. századbeli porosz garast találtak, szórványosan.

Bánhidán (Komárom megye) Libius Severus (C.¹ 6. sz.) lyukas aranyát, azonkívül M. Aurelius denárát (VIRT AUG COS III) lelték.

Magyar-Szerdahelyen (Zala megye) Gordianus III-nak AETERNITATI AUG hátlati feliratú ezüstpénzét találták.

Tahiban Baráti Benjámín úr villájának kertjében találták a következő pénzeket: Antoninus Pius nagy bronzpénzét, Constantinus CONCORDIA IMPERII feliratú, sisciai veretű (SISA jegyű) pénzt, a hátlati jobb mezőben VI jegygyel, Constantinus I. VOT. XXX feliratú, SMNB jegyű kis bronzpénzét, Constantinus II-nek FEL. TEMP. REPARATIO feliratú kis bronzát és egy a Kr. u. IV. századból való elkopott legkisebb méretű római rézpénzt.

Főveny-pusztán (Fejér megye) szántás közben mintegy hatvan db. római rézpénzt lelték. Volt köztük 2 Hadrianus-féle nagy és 2 közép bronz, a többi pedig a Kr. u. IV-ik századbeli aprópénz, a Constantinus-féle dinasztia és Valentinianus I., meg Valens korából.

Kállósemlye (Szabolcs megye) határában a Kállay-féle birtokon egy durva veretű Lysimakhos féle aranypénzt és egy Nagy Sándor-féle kopott aranypénzt találtak.

Nagyhalászbán (Szabolcs megye) Kállay-féle birtokon, dohány alá szántáskor Philippos II. macedóniai királynak igen kopott aranypénzét találták az év tavaszán.

Ács táján M. Antonius III-irnek Babelon 107. sz. (leg III) legió-denárát találtak.

Vizesda (Csanád megye?) határában szórványosan 43 római pénzt találtak. Képviselve voltak a következő császárok: Antoninus Pius (C.¹ 35. sz. denár), Commodus (C.¹ 61. sz. denár), Constantinus I. (C.¹ 313, 317. stb., 6 db. rézpénz), Constantinus II. (C.¹ 136. stb. 4 db. rézpénz), Constans (C.¹ 141. stb. 7 db. rézpénz), Constantius II. (C.¹ 253, 272, 279. sz. stb. 14 db. rézpénz), továbbá Constantinus családjabeli bizonytalan rézpénzek (10 db.)

Dunamócs határában Nero nak C.¹ 5. sz. aureusát (Augustus Germanicus) lelték

Rákoskeresztúron Constantinus I-nek Gloria coercitus feliratú legkisebb fajta rézpénzét és CONSTANTIUS II. FEL. TEMP. REPARATIO feliratú kisbronzát találtak a homokban.

Nyírbátorban Theodosius II-nak Sabatier 14 (Pl V. 6.) sz. arany solidusát találták.

Budán, a Marczibányi-tér közelében, az Aemilia róm. családi denár (Babelon 10. sz.) egy példányát lelték.

Békés-Gyula és Kétegyháza közt körülbelül öt év előtt több apolloniai és dyrrhachiumi ezüstpénzt találtak a földben.

Gombosnál L. Cinna (Kr. e. 195) bronz assát találták, az előlapon bevéssett XV jegygyel.

Apatinban Marcianának Consecratio feliratú bélelt denára került elő a földből.

Apatin leletek még: Vespasianus: felicitas publica (középbronz), egy Tetricus-féle barbarizáló kis rézpénz, egy scordiscus rézpénz, melynek hátlapján a ló egy hármass pontsorú diadémus fejére van reáverve, — egy római császári kis rézpénz barbár utánzata, hátlapján oltárka fölé votiv-pajzsot tartó két géniuszszal, két Urbs Roma (kisbronz, ASIS és SMHE jegygyel), Sept. Severusnak PM TR P XII COS III PP feliratú denára és Carinusnak AETERNIT AVGG feliratú KAI jegyű kis bronzpénze.

Medvés határában (Alsófehér megye) több mint egy évtized előtt a következő pénzeket lelték együtt: Római köztársasági denárok: Appuleia (Babelon 1. sz.), Claudia (Bab. 2.), Curtia (B. 2.), Cornelia (B. 39, B. 50.), Flaminia (B. 1.), Fonteia (B. 10.), Hosidia (B. 1.), Junia (B. 1.), Manlia (B. 2.), Pompeia (B. 1.), Vibia (B. 2. két db.)

Budapesten, a Zuglóban, a Thököly-út mentén II. Constantiusnak fel. temp. reparatio feliratú kis rézpénzét lelték Tost és Molnár kertészeti telepén.

Kézdivásárhelyen házalapozás alkalmával Báthori Zsigmondnak 1595. évi ezüstgarasát (22 mm. átm.) találták.

Tild, bars megyei községben (Dillesz Sándor birtokában lévő földön) Constantinus Monomachusnak hét aranyát, továbbá Romanus és Christophorus egy aranypénzét találták.

Nyitra-Ivánkán Constantinus Monomachus aranypénzét lelték.

Verebélyen (Bars m.), az ottani szőlőkben, V. Lászlónak K-6 jegyű aranypénze, II. Rudolf 1593. évi körömczi aranya és heraldikus liliumjegyű 1585. évi osztrák aranya, továbbá 1903—1904-ben 86 (nyolcvanhat) darab aranypénz (köztük II. Rudolf-féle arany is) került elő a földből.

Budán, a Táborhegyen, 1907-ben Constantinusnak Soli invicto comiti feliratú kis bronzpénzét, II. Constantiusnak gloriae exercitus feliratú, ASIS jegyű kis bronzpénzét, és Constansnak fel. temp. reparatio feliratú TSIS jegyű kis bronzpénzét találták.

Szabad Batthyányban állítólag húsz darab római aranyat letek több évvel ezelőtt.

Füle határában (Fejér m.) egy földműves cserépkorsóba rejtett 9 kilogrammnyi ezüstpénzt talált. Tallérok is voltak köztük.

Tápió-Sápon 1900-ban 190 vagy 191 db. középkori fillért találtak, köztük 128 db. magyar pénzt (Rupp 343. sz. [55 db.], Rupp 363. sz. [69 db.], Rupp 405. sz. [4 db.], köztük 1 db. ?—B jegyű és 3 db. M—T jegyű). Középkori osztrák pénz 63 vagy 64 db. volt a leletben. — Volt a leletben egy 14 mm. átm., 0.58 gr. súlyú, I. Lajos-féle (?) magyar denár is, mely Rupp művében nincs fölvéve. Olyan mint a C. N. H. I. Lajos 72. sz. pénz, hanem előlapján, fön + és az óramutató irányát követő ily felirat: M . REG VNGARIE (Saját régi följegyzésem.)

Mármaros megyében körülbelül tíz év előtt 232 (kétszázharminckét) darab mohamedán ezüst dirrhemből álló leletet találtak. (A leletből a M. Nemz. Múzeum az éremtári B-osztály számára megtartotta a kíváncsok darabokat és Zambaur százados, osztrák orientalista jegyzeteket is csinált róluk, hogy a N. K.-ben közzétessék, mai napig azonban nem kaptuk meg a közlemény kéziratát. — Nehogy egészen feledésbe menjen e kiadatlan fontos és érdekes lelet, e pár sorban megemlékezem itten róla.)

Tököl (Pest m.) határában Probusnak egy billonpénzét lelték 1910-ben.

Ocsa község (Pest m.) temetőjénél Antoninus Pius Cohen első kiadás-633. sz. nagy bronzérmét, továbbá Octavianusnak hibrid denárát lelték.

Ez utóbbinak előlapján jobbfelé néző sisakos római fej, előtte áthúzott X, mögötte felülről lefelé olvasandó MRC felirat olvasható.

Hátlap: Octavianus, legionárius-öltönyben, balfelé halad, jobbkarját maga elé nyújtja és balkezeiben rézsütösen irányított dárdát tart. A mezőben, kétoldalt, vízszintesen: CAESAR DIVI . F (= Babelon, Julia 105. sz. rev.) (— NM.)

Budapesten, a Hűvösvölgyben (a Kondor-út 5. sz. villa kertjében), 5 római apró rézpénzt találtak a földben, circa 35 cm. mélységben. 1. Licinius p. R) iovi conservatori aug, SMM jeggyel és Z a jobb mezőben. — 2. II. Constantius. Fel. temp. reparatio (lovast leszuró római vitéz). — 3. Valens: Gloria Romanorum. (Foglyot hajánál fogva hurcoló római vitéz). — 4. Valens vagy Valentinianus L. (lobogó a császár kezében). — 5. I. Constantinus? vagy Licinius? R. Victoria, koszorúval, balfelé halad.

Topolyán (Bács m.) Constantinus I-nek Constantinopolis feliratú, BSIS jegyű kis rézpénzét lelték egy kertben.

Gönyön Vespasianusnak (Cohen I. kiad. 39. sz.) aranypénzét találták.

Erdélyben III. Constantiusnak arany félsolidusát (v. ö. Wroth I., 31. t. 3—4. sz.) és egy barbármívű bizanci solidust találtak.

Budapesten házépítés alkalmával Lipót főhg. évszám nélküli elzászi tallérját és Mansfeld Péter Ernő gróf 1595. évi tallérját lelték a földben (1911 május).

Székelyudvarhely táján egy bizanci aranypénznek barbár utánzatát találták. (— NM.)

Kecskemét mellett a Nyirpusztán 1911-ben egy, a földrengéstől összeomlott ház falának rejtett nyílásában a ház lebontásakor 9 db. 100 frtos és 6 db. 50 frtos papírpénzt lelték, melyet még a jelenlegi tulajdonos nagyanyja rejtett el oda annak idejében.

Nagymad pozsonymegyei községben a közbirtokosság telkén, ú. n. Mórvető helyen házépítés alkalmával 1911-ben állítólag néhány kilogrammnyi ezüstpénzt, köztük Andrea Contarini velencei doge kis ezüstpénzét és I. Lajos magyar király, C. N. H. II. rész 94B. számú ezüstdenárát lelték egy fazékban.

Piliscsabán Valentinianus I.-nek restitutor reip hátlati feliratú, ASIRM jegyű kis rézpénzét találták.

Csejthén 9 db. bécsi fillért lelték 1911-ben.

Brunócson 11 db. bécsi fillért találtak 1911-ben.

Tiszapolgáron M. Aureliusnak Cohen 2. kiad. 235. sz. pénzét lelték, 1911-ben.

Budapesten, a Szövetség-utcában, földmunka alkalmával 4—5 római pénzt találtak. Egyikük Titus császárnak Cohen I. kiad. 260. sz. nagy bronzpénze.

Bazinban (Pozsony m.), 1911-ben a Dessewffy 432. sz. barbárpénz változatait és a Dessewffy 430. sz. barbárpénz egy változatát (a ló patája ponttal), összesen 5 db-ot lelték. A pozsonyi kollégium gyűjteményébe kerültek.

Pécskán (Arad megyében) I. Justinianus bizanci császárnak Sabatier XII. t. 3. sz. arany solidusát találták (A-betűvel a hátlati felirat végén).

Beregszászon Probus császárnak egy db. aureusát lelték. (V. ö. Cohen második kiad. 906. sz., hanem av. P F AVG-gal és rev. az alak balfelé fordulva áll.) Lyukas, de jó fenntartású példány.

Bakonytamási (Veszprém m.) határában Constantinus I. és II. kis rézpénzeit, köztük Urbs Roma és Constantinopolis-féle kis rézpénzeket lelték.

Kis-Árpáson (Dombföld) Győr megyében (Sopron m. határán) római rézpénzt gyakran és nagy mennyiségben találtak, szántás, kapálás alkalmával.

Babóton (Sopron m., Kapuvár mellett) római rézpénzt gyakran találtak.

Erdélyben Basil I. és Constantinus bizanci császároknak (869—870) Sabatierben nem ismertett aransolidusát találták.

Dunaföldvár és Baracs közt több mint száz darab római ezüst-, illetve billonpénzt találtak. A f. évi március hóban bemutatott példányok Philippus pater és iun., Otacilia, Traianus Decius, Volusianus, Treb Gallus, Valerianus, Mariniana, Gallienus és Salonina pénzei voltak.

Búr-Szentmiklóson hetvennyolc tallért és huszast találtak az 1789-től 1847-ig terjedő időből. Alsóausztriai, cseh, magyar, burgau, badeni, bajor, osztrák németalföldi, brandenburg-ansbachi és bayreuthi, végül szász és nürnberg-városi pénzek voltak a leletben, melyet a bécsi Mitteilungen VII. k. 111. lapján ismertetett Hönigschmid.

Székesfehérváron f. évi június hóban a vízvezeték csöveinek lerakása alkalmával a Megyeháza-utcában egyéb régiségeken kívül 30 db. Szent-László-féle magyar ezüstpénzt tartalmazó cserépedényt találtak a munkások.

Dr. Gohl Ödön.

A brassói aranyéremlelet.

Mikor a mult évben azt az érdekes hírt olvastuk a napilapokban, hogy Brassóban kincslelet számba menő aranyéremlelet került elő, nagy kíváncsiság támadt bennünk annak megláthatása iránt. Lehetett arra is gondolni, hogy talán még a róma uralom idejéből való lelettel van dolgunk, arra is, hogy csupán erdélyi fejedelmek aranypénzeiből áll a lelet, meg arra is, hogy vegyesen fordulnak elő benne magyar, erdélyi és külföldi aranyak. Ez az utolsó feltevés teljeseedett be.

A leletben előkerült 452 db. arany között a *legrégibb*, III. Ferdinándnak 1647-ből való K—B jegyű aranyforintja s *legfiatalabb* Mária Terézia 1774-ből való H—G jegyű (Resch 189. sz.) és II. József 1772-ből való E (hátl. H—G) és G (hátl. B—V) jegyű aranyforintja volt. A lelet zöme Mária Terézia idejéből való.

Bizonyára az ő uralkodása végén kerülhetett földre. Szerintem azonban nem lehet a leletben régi hadipénztárt látni, sem annak elrejtését uralkodása háborús eseményeivel kapcsolatba hozni. A szövetségesek háborúja M. Terézia ellen Sziléziában, Csehországban, Felső-Ausztriában, Felső-Olaszországban folyt le s bár a háború kimenetelét Magyarország döntötte el s a Habsburg-monarchia fennmaradását a magyar „vitam et sanguinem” s az ezt követő 100.000 magyarországi harcos biztosította, mégsem hozható ez az idő leletünkkel semmiféle kapcsolatba, mert a szövetségesek háborúját befejező aacheni béke több mint 25 évvel előzi meg e lelet utolsó évszámú darabját. Ugyancsak tőlünk távol eső harctéren (Szászország, Szilézia) folyt le az osztrák hadaknak a hétéves háborúban való küzdelme is, ami 1763-ban a hubertsburgi békével ért véget, 11 évvel korábban leletünk utolsó évszámú darabjának verési idejénél. Bajos II. Józsefnek II. Katalin orosz cárnővel szövetségben viselt török háborújával is összeköttetésbe hozni e leletet, mert akkor meg az a feltűnő, hogy II. József uralkodása idejéből egyetlen darab sem fordul elő benne.

Legvalószínűbb az, hogy az egész lelet egy XVIII. századbeli *pénzváltó készlete* volt. Erre enged következtetni a darabok igen jó fenntartása is. Hogy III. Ferdinánd, I. Lipót és XI. Károly korából is vannak benne pénzek, az nem okoz zavart, mert tudjuk, hogy a XVIII. században (és régebben is) az előző királyok aranyai forgalomban voltak, mivel egyforma súlyúnak verték őket.

A leletben a következő darabok voltak:

I. *Magyarország*. — III. Ferdinánd K—B jegyű # 1647 (1), 1651 (1), 1656 (1), I. Lipót K—B jegyű # 1662 (1), 1669 (1), 1691 (1), 1694 (1), 1697 (1), 1701 (1), III. Károly K—B jegyű # 1715 (1), 1722 (2), 1727 (2), 1729 (2), 1731 (2), 1733 (1), 1734 (1), 1737 (1), 1738 (10), 1739 (3), 1740 (1), Mária Terézia K—B jegyű # 1741 (1), 1742 (4), 1743 (5), 1744 (1), 1745 (3), 1747 (3), 1748 (2), 1750 (2), 1751 (1), 1752 (2), 1753 (1), 1754 (4), 1755 (1), 1757 (2), 1758 (4), 1759 (3), 1760 (2), 1761 (4), 1762 (5), 1764 (3), 1765 (8), N—B jegyű 1754 (1), 1761 (1), 1762 (3), 1765 (1), B—L jegyű 1768 (3), 1769 (2), 1770 (2), 1771 (2), 2 # -os K—B jegyű 1764 (2), 1765 (6), Lothringeni Ferenc N—B jegyű # 1747 (1), 1750 (1), 1758 (1), 1761 (1), 1762 (1), C—A jegyű 1752 (1), 1754 (1), 1755 (2), 1756 (4), 1757 (1), 1758 (2), 1759 (1), II. József E jegyű (hátl. H—G) 2 # -osa 1768 (1), 1769 (14), 1770 (10), 1771 (3), # E jegyű (hátl. H—G) 1768 (3), 1769 (7), 1770 (6), 1771 (3), 1772 (2), G jegyű (hátl. B—L) 1769 (1), (hátl. B—V) 1772 (1) évszámmal.

II. *Erdély*. — III. Károly # 1716 (1), 1717 (1), 1721 (1), 1726 (1), 1727 (1), 1734 (1), 1735 (2), 1737 (1), 1738 (2), 1739 (4), 1740 (1), M. Terézia 2 # -os jegy nélkül. 1765 (1), (hátl. H—G) 1768 (3), 1769 (7), 1770 (4), 1771 (5), # jegy nélkül. 1741 (1), 1744 (1), 1745 (1), 1748 (1), 1752 (1), 1755 (2), 1756 (2), 1757 (1), 1758 (2), 1759 (2), 1760 (3), 1761 (3), 1762 (8), 1763 (6), 1765 (20), (hátl. H—G) 1765 (1), 1767 (4), 1768 (3), 1769 (8), 1770 (12), 1772 (1), 1774 (1) évszámmal.

III. *Külföld.* — 1. *Holland* #-ok 1733 (1), 1737 (1), 1741 (2), 1746 (1), 1747 (1), 1748 (1), 1750 (1), 1756 (1), 1757 (3), 1758 (1), 1759 (1), 1763 (1), 1770 (1) évekből. — 2. *Utrecht* #-ok 1743, 1744, 1748, 1749, 1758, 1761, 1762 évszámmal egy-egy db. — 3. *Zeelandi* # 1733-ból (1). — 4. *Velenzei* #-ok: Pietro Grimani-tól (1), Franc. Lauredano-tól (7), Aloys. Mocenigo-tól (32). — 5. *Coeln város* #-a (Av. s. Rev. g—h) 1750-ből (1). — 6. *Oroszország* #-a Elisab. Petrowna idejéből 1757-ből (1). — 7. *Etruria*. III. *Cosmus* #-a 1723 (1), *Johan Gaston* #-a 1732 (1), 1735-ből (1). — 8. *Pápai állam*. XIV. Benedek #-a 1740-ből (1). — 9. *Lengyelország*. Frigyes Ágost #-a 1756-ből (1). — 10. *Törökország*. III. Achmed #-a (1703—1730) 6 db, I. Mahmud #-a (1730—1754) 13 db. III. Musztafa #-a (1757—1774) 16 db. — Magyarországi leletekben gyakorta jönnek elő török aranyak, de ezek rendszeren a XV., XVI. századból valók, mikor Törökország hatalma tetőpontján állott s a folytonos háborúk révén, később pedig mint a hódoltság területének ura, hazánkkal a legszorosabb érintkezésben állott. Leletünk korában azonban már nem volt ilyen gyakori az érintkezés. III. Károly vezérének, Savoyai Jenőnek győzelmes háborúi és békekötései már előbb (karloviçi 1690, passzarovici 1718) megtörték a török hatalmát Magyarországon s a hanyatló európai török birodalomnak nem kevés gondot okozott Nagy Péternek Konstantinápoly elfoglalására irányuló törekvése. A *belgrádi békében* (1739) és Baltadschi Mahemed Pruth melletti győzelmében egykori nagyságának csak utolsó sugarai csillámlottak vissza. Ezért gondolt Nagy Péter a „*beteg ember*“-nek Európából való kiűzésére. A XVIII. századbeli magyar leletekben nem is igen szoktak előfordulni egykorú török pénzek. Ezen lelet darabjai is egypár kivételével lukasok voltak, úgy látszik, hogy bankár tulajdonosa mint ékszer vette meg őket s fordította aztán saját céljaira.

IV. *Osztrák tartományok.* — 1. *Ausztria*. VI. Károly #-a 1737-ből (1), M. Terézia #-a 1741 (1), 1742 (1), 1745 (1), 1754 (1), 1755 (1), 1756 (1), 1758 (1), 1760 (1), 1762 (1), 1763 (1), c—k jegygyel 1768-ból (2), Lothr. Ferenc w—I j. #-a 1750 (1), 1755 (2), 1756 (1), p—r j. 1756-ból (1), II. József #-a 1765-ből (1). — 2. *Steierország*. VI. Károly #-a 1720 (1), 1722 (1), 1738 (1), 1740 (1), M. Terézia #-a 1745 (1), 1749 (1), 1750-ből (1). — 3. *Szilézia*. VI. Károly #-a 1718 (1), 1720 (1), 1734 (1), 1738 (1), 1739-ből (2). — 4. *Salzburg*. Leopold 1731 (1), Zsigmond 1754 (1), 1756 (1), 1757 (1), 1759 (1), 1763-ból (1).

Dr. Harsányi Pál.

É r e m l e l e t e k.

II.

A palásti (Zala m.) arany- és ezüstpénzekből álló leletben volt 19 db. III. Károly-korabeli K—B jegyű aranyforint 1717—1738 közötti időből s 1 db. I. József-korabeli K—B jegyű 1711-es évszámú arany. Továbbá 41 db. K—B jegyű 1719—1737 közt i időben vert tallérja és 24 db. u. i. jegyű 1713—1739 készült $\frac{1}{2}$ tallérja III. Károlynak.

Kerkabarabási (Zala m.) lelet 11 db. XVII. századbeli tallérből és 644 db. u. e. időbeli 3 kr.-osból állott. Voltak benne *tiröli* pénzek, Ferdinánd, II. Rudolf, Lipót, Ferd. Károly, III. Ferdinánd korából (1673-ig), *steier* pénzek II. és III. Ferdinánd, Lipót korából (1624—1660-ig), *karinthiai* pénzek II. és III. Ferdinánd és Lipót idejéből (1624—1659-ig) s 1 db. friedlandi 3 kr.-os (Albert, 1630) és 1 db. Bethlen Gábor-féle C—M jegyű széles garas, 1624-ből.

Tótkomlóson (Békes m.) lelt pénzek: 1117 db. XVI. századbeli magyar denár s egy aranyozott ezüstgyűrű. A denárok II. Lajos, I. Ferdinánd, Miksa és Rudolf korából valók, 1516—1587-ig terjedő időből. II. Lajos denára mindössze 5 db. volt benne, Miksa és Rudolf egy-egy db. Legtöbb darab az 1543—1552-ig terjedő évekből való, mely utóbbi évből 5 db. H—P jegyű is volt közte. I. Lajos K—G jegyű 1516-os és L—K jegyű 1527-es denárján kívül, a többi db. mind K—B jegyű.

Bolmányi (Baranya m.) lelet. Ez 1 db. III. Károly-féle K—B jegyű 1738-as aranyforintból és 45 db. XVII. századbeli túlnyomólag I. Lipót-féle XV kr.-osokból állott (köztük 3 db. C—H, 2 db. N—B jegyű is volt). Magyarországon kívül Szilézia, Württemberg-Öls, Ausztria, Steier, Karinthia és Olmütz volt még a leletben képviselve.

Rugasdi (Baranya m.) lelet. 1 db. magdeburgi érsekségi ·AF· jegyű 1679-es talléron kívül 14 db. XV-ös, 6 db. VI-os, 9 db 3-as XVII. századi magyar, erdélyi, lengyel, sziléziai, münsterberg-ölsi, osztrák, cseh, tiroli, stierieéri, karinthiai, salzburgi pénzveretőktől és 4 db. K—A jegyű magyar denár II. Mátyás, II. és III. Ferdinánd korából.

Helesfai (Baranya m.) lelet. Ez egy db. B jegyű 1824-es magyar tallérból és 58 db. 1755—1841. terjedő évszámú magyar, bayreuthi, bajor, osztrák, cseh és tiroli huszásokból állott.

Belényesújlaki (Bihar m.) lelet: 139 db. XVI., XVII. századi magyar és külföldi tallér. Körmőcbányai veretű magyar tallér volt benne 1591 (1). 1600 (1), 1602 (1), 1603 (1), 1604 (1), 1610 (2), 1612 (1), 1617 (1), 1619 (1), 1620 (2), 1623 (1) évszámmal, s erdélyi tallér K—B jegyű (1621-ből) (2), M—C jegyű 1623-ból (1).

A külföld a következőképpen volt e leletben képviselve: *Augsburg* 1626-ból (1), *Bajor vál. fej.* 1623-ból, 1625-ből (1—1), *Braunschweig-Wolffenbüttel* 1575-ből (1), *Braunsch.-Lüneburg* 1601-ből (1), *Braunsch.-Dannenberg* 1623-ból (1), *Daventer-Campen-Zwoll* 1586-ból (1), *Frankfurt A/M* 1624-ből, 1625-ből (1—1), *Elszász* 1618-ból, 1621-ből (1—1), *Friesland* 1608-ból, 1612-ből (1—1), *Hamburg* 1608-ból, 1622-ből (1—1), *Hildesheim* 1624-ből (1), *Hollandia* 1622-ből (1), *Lengyelország* 1628-ból (1), 1629-ből (3), *Lübeck* 1619, 1622-ből (1—1), *Mansfeld* 1613-ból (G—M, 1) 1623-ból (H—I, 1), *Nürnberg* 1624-ből, 1625-ből (1—1), *Nürnberg-Beyreuth* 1599-ből (1), *Schleswig-Holstein* 1626-ból (1), *Szász vál. fej.* 1616, 1618, 1619, 1623-ból (1—1), *Utrecht* 1623-ból (1), *Westfriesland* 1612-ből (1), 1619-ből (1), 1626-ból (3), *Zeeland* 1614-ből (1), *Zug* 1622-ből (1). Továbbá II. Miksa osztrák tallérja 1576-ból (1), Mátyásé 1619-ből (1), II. Ferdinándé 1620 (3), 1621 (3), 1623 (4), 1624 (7), 1675 (4), 1627 (W jegyű 1), 1628-ból (1 db.-bal), II. Ferdinánd cseh tallérja 1549-ből (1), II. Rudolfé 1609 (2), Mátyásé 1614-ből (1), 1618-ból (1), II. Ferdinándé 1623 (5), 1624 (9), 1625 (3), 1626 (1), 1633ból (1 db.-bal), I. Ferdinánd tiroli tallérja évsz. nélk. (3), Rudolfé 1609 (1), 1610 (1), II. Miksaé: 1615 (1), 1618 (3), Lipót főhercegé 1620 (4), 1621 (3), 1623 (1), 1624 (3), 1628-ból (1 db.), II. Ferdinánd karinthiai tallérja 1620-ból 1 db., János Jakab salzburgi érsek tallérja 1567-ből jegy nélkül (1), 1572-ből S—R jeggyel (1), Marcus Sitticusé 1619-ből (1), Párisé 1621 (2), 1624 (3), 1625 (1), 1627-ből (1 db).

A nagykereki (Bihar m.) éremleletben 30 db. *friesachi* fillér volt. (Num. Közl. XI. évf. III. t. 3., IV. t. 5. r. és 6., V. t. 7., VI. t. 12., 13., VII. t. 18., 19., 20., VIII. t. 24., 27., 289., 30., IX. t. 36., 37., 37. p., 38. sz. és Welzl H. m. alatti fajokból.) Közülük egy db. egyik lapján balfelé tekintő lebegő sas, a másikon jobbfelé menő griff van. Ezenkívül volt benne IV. Béla magyar király (1225—1270) C. N. H. I. 13. t. 263. sz. a. denára 34 db. (8·820 gr. súlyban), 14. t. 272., 273. sz. a. bracteája 83 db. (22·250 gr. súlyban) és 275. sz. a. bracteája (1·305 gr. súlyban).

Nagyszeben (Szeben vm.) és **Segesvár** (Nagyküllő vm.) között az állami út új szakaszának építésénél körülbelül 2 méter mély bevágás ásásánál Faustina mater (Cohen I. kiad. II. köt. 439. l., 141. sz.) nagybronzát találták egy másik hasonló db.-bal, amely utóbbi azonban teljesen elrongált és meghatározhatatlan.

Temesforgácsi (Temes m.) lelet. Ez 75 db. török tallérből állott II. Achmed (1691—1695), II. Mustafa (1695—1703), III. Achmed (1703—1730) idejéből. A legtöbb darab kopott, rossz fenntartású volt.

Bíhardioszegi (Bihar m.) lelet: 1519 db. XVII. századi ezüstpénz. Volt benne 3 db. K—B jegyű magyar tallér, 1632., 1651., 1652. évszámmal s 1 db. szász tallér (Christ. Joh. Georg Agost) 1595-ből, továbbá 211 db. magyar és erdélyi széles garas (1616—1630

közi időből, N—B, C—C, M—C jeggyel). A többi részt *lengyel* VI-os, III-as, egyszerű és félgaras (III. Zsigm. és János Kázmér), *elbingi* III-as és félgaras (Gusztáv Adolf), *rigai* és *svéd* félgaras (III. Zsigm., Gusztáv Ad., Christina), *porosz* félgaras (Georg Wilh.), *pomeraniai* (Ulrich) és *brandenburgi* (Joh. Sigm.) félgaras, *münsterberg-ölsi* (II. Károly), *friedlandi* (Wallenstein Albert, 1630, 1632), osztrák (II. és III., Ferd. *cseh* (III. Ferd. és Lipót), *tirol* (Ferd. Károly, Lipót), *steier* és *karinthiai* (II. és III. Ferd.), 3 kr.-os képezte.

Második lelet is került elő **Bihardíószegen**, amelyben 725 db. XVIII., XIX. századi pénz volt, még pedig 15 db. magyar, szász, osztrák tallér és 710 magyar, erdélyi német-birodalmi és osztrák 20 kr.-os 1756—1847 közötti időből. Bizonyára az 1848-iki forradalom alkalmával került a lelet a föld alá.

Víziszentgyörgyi (Zala m.) lelet: 34 db. I. Lipót, M. Terézia és II. József-korabeli magyar, osztrák és cseh XX-as, XV-ös, VII-es ezüstök és réz 1 kr.-osok.

Szénaverősi lelet: 197 db. XVII. századi magyar 6 és 3 kr.-osok, *lengyel* VI-os, III-as és félgarasok, *porosz*, *svéd*, *rigai* félgarasok, *osztrák* 6 és 3 kr.-osok.

Szulímáni (Somogy m.) lelet: 488 db. XVI. századbéli ezüstpénz. Volt benne 450 db. magyar denár, II. Ulászló (K—G, 1510), I. Ferdinánd (K—B, H—P, N C jegyű) II. Miksa, II. Rudolf korából s *lengyel*, *litván*, *danzigi*, *rigai*, *schweidnitzi* III-as, széles és félgaras.

Solton (Pest m.) a szőlőhegyen 25 db. magyar denárt találtak, melyek Hunyadi Mátyás és II. Ulászló korából valók.

Berethalom (Nagyküüllő m.) lelet: 2633 db. XVII. századbéli ezüstérem. Volt benne magyar garas (N—B), 1614—1630 közti időből, I. Lipót-féle XV, VI, 3 kr.-os, *erdélyi* széles garas (N—B, C—C, M—C, 1625—1629), *osztrák*, *cseh*, *tirol*, *steier*, *karinthiai* és *olmützi* XV és 3 kr.-os. A zömét azonban a leletnek *porosz* és *lengyel* 18-as, VI-os garas és poltura tette Frigyes Vilmos, III. Zsigmond, János Kázmér, Sobjeszky János korából. A polturák közt előfordult *svéd* elbingi, ringai (Gusztáv Adolf és Christina) és pomerániai (Ulrich és XIV Bogislav) is.

Nemeshetés (Zala m.) községben az Öreghegyen 1519 db. XVI., XVII., XVIII. századi ezüstérem került elő. A lelet zöme (V—B és N—B jegyű) magyar denár volt, Rudolf, II. Mátyás, II. Ferd., III. Ferd. és I. Lipót korából (1585—1701 közti időből, 162 db. pedig XVII., XVIII. századi *osztrák*, *tirol*, *steier*, *karinthiai*, *salzburgi*, *olmützi* és *boroszlói* XV-ös, VI-os, 3-as és 1 kr.-os.

Cintósi (Alsófehér vm.) lelet: 690 db. XVI., XVII. századbéli magyar, erdélyi, *lengyel*, *rigai*, *danzigi*, *litván*, *schweidnitzi*, VI-os, III-as és félgarasok, denárok és cseh egy lapú fillérek. A magyar denárok 1506—1616 közötti időből valók. Ez volt a leletben 350 db. Ezenkívül a nagyobb rész 264 db., *lengyel* III-as garas volt (S. Walewski, Trojaki Koronne Zygmunt III. Tablice 1., 2., 3., 5., 6., 7., 10., 12., 15., 16., 17., 18., 22., 23., 24., 26., 28., 32., 37., 43., 44., 46., 47., 50., 54., 59., 60., 66., 69., 72., 75., 79., 81., 85., 86., 87., 89., 91., 92., 95. számai). Ezek között volt egy db. Fridrich Kettler-féle *Kurlandi* III as garas is 1598-ból. Az egész lelet legérdekesebb db.-ja János Albert (1547—1556) *Meklenburg—schwerini* félgarasa volt 1552-ből.

Dunapatajon (Pest vm.) Traianus császár Cohen 1. kiad. II. köt. 16. l. 88. sz. a. leírt ezüst denárát találták.

Karánsebes mellett (Krassó-Szörény m.) kőszénbányában III. Romanus Argyrus (Sabatier II. köt. 152. l. 1. sz.) aranyát találták.

Dr. Harsányi Pál.

Tulka biharmegyei község határában, **Erdőpata-pusztán**, a nagyszalonta—tulcai és a nagyszalonta—árpádi út elágazásának régi erdőterületen egy nagyobb éremlelet került napvilágra, melyet 20—25 cm. mélységből egy edényben a gözeke vetett fel. A lelet körülbelül 1200 db. *lengyel* és magyar éremből állott és pedig II., III. Zsigmond és Báthory István *lengyel* királyok hármass és széles garasai, I. Ferdinánd, Miksa, Rudolf és II. Mátyás magyar denárai és széles garasai, Bocskay István, Báthory Gábor és Rákóczy Zsigmond fejedelmek erdélyi hármass garasai voltak benne. A lelet egy része elkallódott a találáskor,

más része a földtulajdonos nagyváradi latin szertartású püspökség útján a Biharvármegyei és Nagyváradi Múzeumba került.

H. Fekete Péter.

Kismáxfán (Vas m.) házépítés alkalmával 250 db. XVI. századbeli tallért találtak. A leletben Ágost szász választófejedelemnek 1 db. 1567. évi tallérja (Welzl 5685. sz.) volt, a többi mind Ferdinánd főleg évszámnélküli tirol tallérja (v. ö. Welzl 9242. sz.) volt.

Hidvéghy Sándor.

Borsodmegyei éremleletek: Nyékládházán (Papföld) Hunyadi Mátyás aranyforintját (C. N. H. II. 208. R—Q); **Kisgyőrben** pedig (egy ház falában) a következő 21 darab aranyat lelték: **Mária Terézia:** ausztriai kettős arany (1749, 1766), rendes arany (1751), magyar kettős arany (1765. K—B. Széchenyi 69., 94.), 12 darab magyar arany (1763. K—B. Wesz. 28., 2.), erdélyi kettős arany (1769. H—G. Resch 170. és 1765. Resch 131., ez utóbbi 2 db.), **II. József:** arany (1769 E. H—G. mint Wesz. D. 20., 4., 2 db.); **Muhípusztán:** 1 szlavoniai ezüst denárt (2 Anjou-liliommal); **Miskolczon:** VI. Károly tirol ezüst tallérját (1721), M. Terézia, II. József, II. Ferenc rézpénzeit (csatornázásból), Rákóczi Ferenc X. libertását 1706. G—M. (Szinva medréből), I. Zsigmond lengyel koronás garását 1520. és II. Ulászló K—G jegyű denárát rézből (házépítésnél), Sándor nagyherceg 1785-i Brandenburg-bayreuthi 20-krajcárosát (szőlőmunkálatoknál); **Dédesen:** Rudolf 1581-i K—B jegyű denárát; **Óhután** (a Nagysánccon levő temető melletti földeken): két darab szokott típusú (N. K. 1908. 98. lap 2. ábra) kotinus ezüstpénzt (11'30 és 11'35 gr.); **Répáshután,** a Balla-barlang legfelső talajában I. József 1709-i ezüst polturáját (Wesz. 20. 15.) találták.

Leszih Andor.

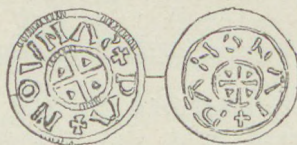
K ü l ö n f é l é k.

A magyar városok és vármegyék érmei. Debreczen város érmeinek a jelen füzetben megjelent leírásával egy régen tervbevett új cikksorozatot nyitottunk meg, melynek célja vidéki vonatkozású magyar emlékérmek közzététele. A magyar emlékérmeknek igaz, hogy legnagyobb részét teszik ki az országos és a fővárosi vonatkozásúak, azonban ezek egyszersmind jórészen a legismeretesebb fajok is. A vidéki városok és a vármegyék történeti jelentőségű eseményeire vonatkozó érmei közül a régi időkől származókat a Széchenyi-féle atlaszból meg Weszerléből ismerjük leginkább. A vidék modern érmeinek leírását azonban sehol sem találjuk föl, csak valamennyire is összeállítva, sorozatosan. Nagyon érdemes dolgot cselekednének vidéken lakó gyűjtőink, tagtársaink, ha vármegyéjük, illetve szülő- vagy lakóhelyük érmeiből alkotnának speciális gyűjteményt. A vidéki múzeumoknak — nem is kell külön említenem — szintén egyik feladata az efajta emlékek összegyűjtése. Hogy csak kapóra említsek példákat: Arad, Debreczen, Érsekújvár, Esztergom, Győr, Kolozsvár, Körmöcbánya, Pécs, Pozsony, Szeged, Temesvár¹ részint régibb, részint újabb érmeinek sorozata elég érdekes és érdemes arra, hogy rendszeresen összeállítva közzététessenek. A városi, illetve vidéki élet sok följegyzéseméltó és olyan mozzanatának emlékét is őrzik meg ezen érmei, amelyeknek más, írott emléke alig marad, — legföllebb a hírlapokban. — Őszinte örömmel fogadnék minden ilyenmű közleményt és szíves-örömet segítenék a sorozatok kiegészítésére a Nemz. Múzeumban meglévő fajok, illetve példányok leírásaival! Rákóczi Ferenc egyik emlékérmének klasszikus feliratával végzem tagtársainkhoz, vidéki gyűjtőinkhez intézett, érdemes munkára serkentő soraimat: *Dimidium facti, qui coepit habet (sapere aude!).*

Circolo Numismatico Napolitano címen új numizmatikai társulatot alapított 1913 november 9 ikén *Memmo Cagiati* az ismert nevű nápolyi szakíró, szerkesztő és gyűjtő. Az új társulatot M. Cagiati házában (Napoli, Posilippo, Villa Mazza) tartja székhelyét.

¹ Berkeszi István dr: Temesvár emlékérmek és szükségpénzjegyei. Temesvár, 1908 (a Tört. és Rég. Értesítőben).

Öszinte örömmel üdvözljük az új társulatot, mely szép reményekre jogosító kilátásokkal kezdi meg működését alapítójának vezetése alatt.

A fönti képen ábrázolt érmet Jeszenszky Alajos prelátus úr volt szíves tagtársaink figyelmébe ajánlani. Ez a C. N. H. 23. sz. fajnak változata. Nevezetessége az, hogy előlapjának felirata PA + NOVNAS +

Tokaji Aladárné szül. Borbély Gizella hazai éremművészeinknek egyike. Csak két éve lépett a nyilvánosság elé a képzőművészeti társulat tárlatán (1911), minélfogva neve gyűjtőink előtt még kevésbé ismeretes. Született Békésen 1880-ban, 1910-ben Münchenben Schwegerlénél tanult, aztán Bruxellesben dolgozott. Újabban ismét Kopenhágában végzett tanulmányokat. Eddigi művei: E. Lindquist (kerek öntvény, München 1911). — S. Streubert és H. Knote (München, 1911). — «Édes anyám» (1912). — Albert belga király (Bruxelles, 1912). — Berényi E. főhadnagy (1913). — Pobst Ferenc őrnagy (1913). — Dr. Dienes Valéria (1913). — Dr. Láng Margit (Kopenhága, 1913). — Ezeken kívül számos vegyestárgyú plakettje van munkában. G — — n.

Érem- és könyvvásár.

1. Éremárverések.

Étienne Bourgey (Paris 7 rue Drouot) 1913 dec. 17-én árverezett egy római és bizánci császári érmekből álló gyűjteményt, mely második része a nov. 4-én árverezett római köztársasági érmekből álló gyűjteménynek. Az Augustustól Heracliusig terjedő 803 tételnyi sorozat lajstromához 23 fénynyomatú tábla járul.

Dr Eugen Merzbacher Nachf. (München, Karlstr. 10.) f. évi január 7-én árverez egy igen sok becses darabot tartalmazó miscellán gyűjteményt (2378 tétel). Számos magyar vonatkozású érem is van köztük. A lajstromhoz 14 képestábla járul.

2. Eladó érmek lajstromai.

Spink & Son's (London, Piccadilly, 17 & 18). Monthly Numismatic Circular vol. XXI. n. 4—10 (ápr.—okt. 1913).

P. & P. Santamaria (Roma, Via Condotti, 84.) Catalogo di monete antiche e moderne. (Római és olasz pénzek.) 2100 tétel, árakkal

Charles Dupriez (Bruxelles 69, avenue de Longchamps). Catalogue périodique Nr. 113. Görög, római és vegyes közép- és újkori pénzek, emlékérmek, zsetonok.

F. de Nobelet (Bruxelles—Ixelles, 20—22 rue de la Tulipe). L'amateur: Nr. 17—19. (1913 január—május). Vegyes ókori és újkori érmek — Numizmatikai könyvek.

L. Fuldauer (Amsterdam, Valeriusstraat 105) Catalogue 34, médailles historiques (864 tétel) es Catalogue 35 (juillet 1913) Monnaies et médailles (753 tétel).

C. F. Gebert: Numismatische Mitteilungen nr. 156. (Sept. 1913.)

Charles Dupriez (Bruxelles, Rue Crespel 3) Catalogue périodique nr. 114.

Spink & Son (London, Piccadilly 17—18.) Monthly Numismatic Circular XXI. 11, 12. (1913 nov., dec.)

3. Numizmatikai könyvek lajstromai.

Paul Geuthner (Paris, 13 rue Jacob): Éphémérides bibliographiques Nr. 34. (avril 1913). **Paul Geuthner** (Paris, 13 rue Jacob) Éphémérides bibliographiques 8. année, nro. 35—36 (1913 juillet—septembre).

Charles Dupriez (Bruxelles, rue Crespel 3) Catalogue périodique nr. 114. (livres et brochures) 448 tétel.

S. Gamber (Paris, VI, rue Danton 7) Catalogue 83.

Franz Malota (Wien, IV., Wiedener Hauptstr. 22) Katalog 87.

Ranschburg Gusztáv (Budapest, IV., Ferenciek-tere 2) 96. sz. árjegyzéke.

List & Francke (Leipzig, Talstr. 2) 444. sz. katalogusa.

Fr. Rohrer (Lienz, Tirol) Catalog LXXIII. (1914.)

R. F. Koehler (Leipzig, Täubchenweg 21.) Catalog Neue Folge 2. (Numismatic.)

Lásd még fönnebb **A. Hess, Nobe, Bourgey, a Dorotheum, Gebert és Schulman** (Van Belle gyűjt.) lajstromait is.

Társulati élet.

Társulati tagsági érmünkből 1913-ban csak 4 bronz példányt verettünk ki egyes tagok megrendelésére. Eddig összesen 128 ezüst és 26 bronz példány került ki belőle a körmőczbányai pénzverdéből. A megrendelés feltételeit a borítékon levő hirdetemény tartalmazza.

Hamisítvány-kiállításunk társulatunk helyiségében a társulati tisztviselők hivatalos órái alatt (hétfőn és csütörtökön d. u. 6—8 óráig) díjtalanul megtekinthető.

Állandó kiállításunk a magyar éremművészek műveiből hétfőn és csütörtökön d. u. 6—8 óráig díjtalanul tekinthető meg.

Lakásváltozásaik, gyűjtési körük vagy az abban történt változtatás közlésére t. tagjainkat már csak saját érdekükben is felkérjük, hogy a tagok névsorában azt a valóságnak megfelelően kimutathassuk.

Összejöveteleinket a társulati helyiségben (VIII., Csepregy-utca 4. szám, II. em. 15. ajtó) a következő napokon rendezzük: 1914 január 8.; február 12.; március 12.; április 9.; május 14.; június 11.; július 9.; augusztus 13.; szeptember 10.; október 8.; november 12. és december 10-én. — Az összejövetelek után társasvacsora van Frenreisz István éttermében (VIII., József-körút 56.), — kivéve július 9-én és augusztus 13-án, mely alkalmakkor a vacsorát Gundel Károly városligeti kerthelyiségében rendezzük.

Társulati könyvtárunkat t. tagjaink rendszerint hétfőn és csütörtökön d. u. 6—8 óráig használhatják. Ugyanakkor megtekinthető a társulat gyűjteménye is.

A füzet borítékán levő társulati hirdeteményünkre e helyt is felhívjuk t. tagjaink figyelmét.

Kivonat a választmány 1913. évi december hó 11-én megtartott ülésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Kilényi Hugó; jegyző: Zimmermann Lajos dr. Jelen vannak még: Faludi Géza dr., Finály Gábor dr., Lippay Károly, Pákozdy Károly dr., Szentgáli Károly és Varga Béla.

Titkár jelenti, hogy államsegély iránt a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumba a kérvény beadott. — A választmány elhatározza, hogy részvétel hiánya miatt az összejövetel és vacsorák számát havonkénti egyre csökkenti. — A választmány tudomásul veszi, hogy 6 tag a folyó év végével kilépett a rendes tagok sorából. — A választmány elhatározza, hogy a 2 évi tagsági díjjal hátralékos tagokat nem törli ugyan egyelőre a tagok sorából, azonban a közlőnyt addig nem küldi meg részükre, míg hátralékukat nem

rendezték. — A közlöny a jövő évben is 550 példányban jelenik meg. — A rendes tagok sorába választott: *ifj. Dobák Géza*, főgimn. tanuló, Nyitra.

K. m. f. Kilényi Hugó s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyző. Hitelesítjük: Dr. Faludi Géza s. k. Dr. Finály Gábor s. k.

A Magyar Numizmatikai Társulat tisztikara:

Tiszteletbeli elnök: Dessewffy Miklós gróf.

Elnök: Réthy László dr.

Alelnök: Kilényi Hugó.

Alelnök: Sziklay Jenő.

Titkár, pénztáros és ügyész: Zimmermann Lajos dr.

A Numizmatikai Közlöny szerkesztője:

Gohl Ödön dr.

A könyvtár őre: Finály Gábor dr.

A gyűjtemény őre: Szentgáli Károly.

Választmányi tagok:

Babics József.

Despinitz Péter dr.

Faludi Géza dr.

Finály Gábor dr.

Forster Gyula báró.

Gohl Ödön dr.

Harsányi Pál dr.

Lippay Károly.

Mihalik József.

Pákozdi Károly dr.

Szentgáli Károly.

Telcs Ede.

Varga Béla.

id. Walla József.

Zimmermann Lajos dr.

Felügyelő bizottság:

Ott János.

ifj. Walla József.

Zachár Antal.

Póttag: Ábrahám Vilmos.

A Magyar Numizmatikai Társulat tagjai 1914. év január 1-én.

Tiszteletbeli tagok:

1. Babelon Ernő, a párisi „Institut” tagja, a párisi „Bibliothèque Nationale” érem- és régiségosztályának őre. Paris, 30, rue de Verneuil.

Bahrfieldt Emil dr., bankigazgató, a „Berliner Münzblätter” szerkesztője. Berlin-Gross-Lichterfelde Ost. Schillerstrasse 16.

Bahrfieldt Miksa dr., altábornagy, hadosztályparancsnok, Hildesheim, Humboldtstrasse 9.

Blanchet Hadrián, a párisi „Société française de numismatique” elnöke, a párisi „Bibliothèque Nationale” tiszteletbeli könyvtárosa stb. Paris, 10. Boulevard Emile-Augier.

5. Gneccchi Ferenc, a milánói „Società Numismatica Italiana” alelnöke. Milano, Via Filodrammatici 10.

Gohl Ödön dr., tanár, magyar nemzeti múzeumi igazgatóőr, a „Numizm. Közlöny” szerkesztője. Budapest, I., Márvány-u. 20.

Head Barclay Vince, a „British Museum”

volt éremtárnoka. London W. 26. Leinster Square.

Imhoof-Blumer Frigyes dr., a berlini „Akademie der Wissenschaften” tagja, a párisi „Institut” levelező tagja. Winterthur (Svájc).

Luschin Arnold dr., ebengreuthi lovag, cs. kir. udvari tanácsos, a grázi egyetem nyilv. rendes tanára, az osztrák urakházának tagja. Graz, Quellengasse 4.

10. Réthy László dr., magyar nemzeti múzeumi igazgató-őr, a magyar tudományos akadémia levelező tagja. Budapest, VIII., Magyar Nemzeti Múzeum.¹

Svoronos Nep. János, az athéni nemzeti érem-múzeum igazgatója. Athén (Görögország).

12. Witte Alfonz, mérnök, a „Société hollandaise-belge des Amis de la médaille d'art” belga osztályának elnöke, a „Société Royale de Numismatique de Belgique” titkára. Bruxelles, 55. rue du Trône.

¹ Együttal alapító tag.

Alapító tagok:

1. Andrassy Dénes gróf, nagybirtokos,
Krasznahorkaváralja († 1913) . 200 kor.
Arad szab. kir. város közönsége,
Arad 200 „
- Babics József, udvari tanácsos, ura-
dalmi jogigazgató, Budapest, IV.,
Magyar-utca 24. (*magyar és er-
délyi pénzek és érmek*). 200 „
- Belvárosi takarékpénztár-részvény-
társaság, Budapest, IV., Korona-
herceg-utca 2. 400 „
5. Bleyer Izsó dr., földbirtokos, Krassó-
gombás (Krassó-Szörény megye)
(† 1912) 200 „
- Budapest székes főváros közönsége,
Budapest. 200 „
- Daróczy Zoltán, királydaróci, föld-
birtokos, Pusztá-Alsó-Biritó, u. p.
Paks (Tolna m.) (*ált. gyűjt., kü-
lönösen római p.*) 200 „
- Debrecen szab. kir. város közön-
sége, Debrecen 200 „
- Dessewffy Miklós gróf, földbirtokos,
Budapest, VIII., Fhg. Sándor-u. 4.
(*görög pénzek*). 200 „
10. Dessewffy Sándor, csanádi püspök,
v. b. t. t., Temesvár († 1907) . 200 „
- Docan Miklós, román kir. külügy-
miniszteri osztályfőnök, Bucarest,
Strada Regala 14. (*román érmek*) 200 „
- Első Magyar Ált. Biztosító-Társa-
ság, Budapest, IV., Vigadó-tér 1. 200 „
- Festetics Pál gróf, v. b. t. t. földbirto-
kos, főrendiházi tag, Budapest,
V. ker., Zrinyi-utca 10. 200 „
- Finály Gábor dr., főgimn. tanár,
Budapest, VI., Munkácsy-utca 26.
(*Magyarország területén lelt ró-
mai pénzek és érmek lelőhelyei-
nek a katonai térkép szerinti
pontos közlését s az illető érmek
leírását kéri*) 200 „¹
15. Frigyes főherceg Ő cs. és kir. Fen-
sége, Bécs 200 „
- Fülöp Szász-Coburg-góthai herceg
Ő kir. Fensége, Bécs, I., Seiler-
státte 3 300 „
- Glück Frigyes, szállodatulajdonos,
Budapest, VIII., Rákóczi-út 7 . 200 kor.
- Győr szab. kir. város közönsége . 200 „
- Hatvany-Deutsch Károly báró, nagy-
birtokos, Budapest, VI., Délibáb-
utca 16 200 „
20. Horánszky Nándor, középisk. tanuló,
Budapest, I., Városmajor-utca 12. 200 „
- Horsky János, vállalkozó mérnök,
Bécs, IV., Luisengasse 3. 200 „
- József főherceg Ő cs. és kir. Fen-
sége, Budapest, I., Szentgyörgy-
tér 4. 200 „
- Karátsonyi Andor, földbirtokos,
Beodra (Torontál m.) 200 „
- Karátsonyi Jenő gróf, v. b. t. t.,
nagybirtokos, Budapest, I., Krisz-
tina-körút 127. 200 „
25. Klobusitzky János, földbirtokos, fő-
rendiházi tag, Zsitvaújfalú (Bars
m.) († 1911) 200 „
- Magyar Leszámitoló és Pénzváltó
Bank, Budapest, V., Dorottya-
utca 6. 200 „
- Nákó Sándor gr., v. b. t. t. nagy-
birtokos, Nagyszentmiklós (*ált.
gyűjtő*) 200 „
- Nuber Károly, numizmata, Mátyás-
föld (*Sírmiumi, délszláv és oláh p.*) 200 „²
- Osztrák-Magyar Bank, Budapest,
V., Szabadság-tér 8. 200 „
30. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye kö-
zönsége, Budapest, IV., Vár-
megyeház 200 „
- Pesti Hazai Első Takarékpénztár-
Egyesület, Budapest, IV., Egye-
tem-utca 2. 200 „
- Rampacher Pál, kir. tvszéki jog-
gyakornok, Budapest, VIII., Kis-
faludy-utca 26. 200 „
- Réthy László dr., magyar nemz.
múzeumi igazgatóőr, a magyar
tudományos akadémia levelező
tagja, Budapest, VIII., Magyar
Nemzeti Múzeum. 200 „³
- Sacelláry György, orsz. képviselő,
Budapest, V., Tükör-u. 3. . . . 200 „

¹ Alapítványát könyvekben tette. — ² Alapítványát érmekben tette. — ³ Együttal tiszteletbeli tag.

35. Schulek Alfréd dr., orvos, Budapest, I., Lipótmezei-út 3. (*magyar p. és magyar vagy magyar vonatkozású emlékérmek*). 200 kor.
- Spitzer Mór, földbirtokos, Budapest, VI., Szondy-u. 98/A. 200 „
- Szeged szab. kir. város közönsége, Szeged 200 „
- Sziklay Jenő, m. á. v. felügyelő, Budapest, V., Falk Miksa-u. 16. 200 „
- Telcs Ede, szobrász, Budapest, I., Mészáros-u. 34. (*görög és római érmek*) 200 „
40. Temesvár szab. kir. város közönsége, Temesvár 200 „
- Ujhely Kálmán, földbirtokos, Budapest, VI., Andrássy-út 94. 200 kor.
- Vay Béla báró, v. b. t. t., földbirtokos, Alsó-Zsölca († 1910) 200 „
- Walla József, keresked. tanácsos, főv. bizottsági tag, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 15. (*római, magyar és erdélyi gyűjt.*) 200 „
- Wodianer Albert báró, főrendiházi tag, Budapest († 1913) 200 „
45. Zichy Jenő gróf, v. b. t. t., orsz. képviselő, Budapest († 1906) 200 „
- Zimmermann Lajos dr., ügyvéd, Budapest, IV., Váci-utca 78—80. 200 „

Rendes tagok:

1. Alföldy András, egyet. bölcsészeti hallgató, Budapest, II., Mecset-u. 8. (*római pénzek*). Alsó-fehérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi egyesület, Gyulafehérvár (Alsó-Fehér m.) (*ált. gyűjt.*).
Ábrahám Vilmos, az osztr. magy. bank felügyelője, Budapest, V., Szabadságtér 8. Állami Darnay-Múzeum, Sümeg (Zala m.)
5. Árvamegyei Csaplovics-könyvtár, Alsókubin. Baich Milán báró, főrendiházi tag, Budapest, V., Bécsi-u. 8.
Balatoni múzeum-egyesület, Keszthely (Zala m.) (*Balatonvidéki eredetű éremleletek*).
Ballagi Aladár dr., egyetemi ny. r. tanár, Budapest, IX., Kinizsi-u. 29.
Baranya vármegye közönsége, Pécs.
10. Barna János dr., főgimn. tanár, Szatmárnémeti. Bars vármegye közönsége, Aranyosmarót. Bartalos Gyula dr., tb. kanonok, Eger (Heves m.)
Bathó Lajos, vármegyei aljegyző, Komárom. Baumgarten Nándor dr. ügyvéd, egyet. m. tanár, Budapest, V., Zoltán-u. 18.
15. Bayer Ágost, rajztanárjelölt, Esztergom, Simor-utca 10. (*magyar árpádházi pénzek*). Bács-Bodrog vármegyei történelmi társulat, Zombor (Bács-Bodrog m.) (*ált. gyűjt.*).
Bártfai magy. kir. állami gimnázium, Bártfa (Sáros m.) (*ált. gyűjt.*).
Beck Márton, régiségkereskedő, Budapest, V., Fürdő-utca 7.
Beck Ö. Fülöp, szobrász, Gőd, u. p. Sződ (Pest-Pilis-Solt-Kiskún m.).
20. Beökönyi Viktor, földbirt., Ludas (Heves m.). Berán Lajos, szobrász, Budapest, IX., Ráday-utca 41.
Bernáth József, tanítójelölt, Hajduszovát, Csokonai-utca.
Besztercebányai városi múzeum (Besztercebányai történelmi és régészeti társulat), Besztercebánya (Zólyom megye) (*általános gyűjt.*).
Békéscsabai múzeum-egyesület, Békéscsaba (Békés m.) (*ált. gyűjt.*).
25. Békésvármegyei közművelődési egyesület, Gyula (*ált. gyűjt.*).
Bibliothèque d'art et d'archéologie. Paris, 19. rue Spontini.
Biharmegyei és nagyváradai régészeti és történelmi egyesület, Nagyvárad (*ált. gyűjt.*).
Bodor Antal dr., földhitelintézeti kirendeltség vezetője, Miskolc, Széchenyi-utca 35. (*Plakettek és medáliák*).
Bodrogi János, főgimn. tanár, Nagyenyed, (Alsó-Fehér m.).
30. Boroskay János, városi erdőmester, Zólyom (Zólyom m.).
Borsod-miskolci múzeum. Miskolc (Borsod m.) (*ált. gyűjt.*).
Borsos István, főiskolai tanár, Pápa (Veszprém m.) (*a pápai ref. kollégium számára görög, római és magyar p. és emlékérmeket*).
Bothár Samu dr., városi orvos, Besztercebánya (Zólyom m.).
Böhm Jenő, r. kath. káplán, Baja, Róm, kath. plebánia.

35. Böhm Lénárt, szőlőbirtokos, Fehértemplom, Verseci-utca 13.
- Brenner Ferenc, takarékpénztári pénztáros, Esztergom (*magyar és római p.*).
- Br. Bruckenthal-féle múzeum, Nagyszeben (Szeben m.) (*általános gyűjt., különösen Magyarország és Erdély.*)
- Budapest IV. ker. kegyesrendi főgimnázium, IV., Városház-tér 4. (*ált. gyűjt.*).
- Budapest VI. ker. m. kir. áll. főgimnázium ifjúsági könyvtára, Budapest, VI., Munkácsy-u. 26.
40. Budapest VII. ker. (Barcsay-utcai) állami főgimnázium ifjúsági könyvtára, Budapest, VII., Barcsay-utca 5.
- Cahn E. Adolf, éremkereskedő, Frankfurt a. Main, Niedenu 55.
- Csatári-Szücs Bertalan, a Debreceni Hitelbank cégvezető pénztárosa, Debrecen, Bethlen-utca 72.
- Császari ház műtörténelmi gyűjteményeinek könyvtára, Bécs, I., Burgring 5.
- Csikszeredai róm. kath. főgimnázium, Csikszereda.
45. Czapáry László dr., r. kath. lelkész, Nagytevel u. p. Tapolcafi (*magyar és római pénzek*).
- Daniel Ferenc báró, földbirtokos, Vargyas u. p. Olasztelek (Udvarhely m.) (*magyar és erdélyi p.*).
- Daubner József, gyógyszerész, Homokszil (Temes megye) (*Magyar és osztrák papírpénzek, ezek hamisítványai, ezekre vonatkozó irodalmi adatok*).
- Despinits Péter dr., ny. ítélőtáblai bíró, Budapest, VI., Bajza-u. 25. (*ált. gyűjt.*).
- Délmagyarországi történelmi és régészeti múzeum társulat, Temesvár (*délmagyarorsz. emlékérmek, oltani leletek, barbár, viminaciumi és dáciai p.*).
50. Dimák Gyula, takarékpénztári pénztáros, Selmecbánya.
- Diószegi Mihály, ref. tanító, Nyirjókó u. p. Nyirbaktá (Szabolcs m.)
- Dirner Gusztávné özv., Budapest, II., Pasaréti-út 81. (*magyar és erdélyi p. és emlékérmek*).
- Dobay Ferenc, nyomdatulajdonos, Gyula (Bécs m.) (*magyar p. és emlékérmek*).
- Dobák Géza ifj., főgimn. tanuló, Nyitra, Váralja-utca 5.
55. Dobiaschi József, gyáros, Arad, Kölcsey-u. 2.
- Durugy Ferenc, m. kir. adótárnok, Szászsebes (Szeben m.) (*ált. gyűjt.*).
- Dwořák Norbert, magánhivatalnok, Budapest, VII., Holló-utca 6.
- Egger Ármán, éremkereskedő, Bécs, I., Opernring 7
- Eperjesi ág. hitv. ev. kollégium könyvtára, Eperjes (Sáros m.) (*ált. gyűjt.*).
60. Erdély S. és társa, régipénzkereskedő, Budapest, VIII., Salétrom-utca 9.
- Erdélyi Aladár dr., ügyvéd Budapest, IV., Irányi-utca 4.
- Erdélyi nemzeti múzeum érem- és régiség-tára, Kolozsvár (*ált. gyűjt.*).
- Erdélyi Pál, hivatalnok, Budapest, VII., Király-utca 7.
- Ernusz József dr., ny. főispán, Szombathely.
65. Eszék sz. kir. város múzeuma, Eszék (*délszláv pénzek, görög és római pénzek, emlékérmek*).
- Esztergomi főkáptalan, Esztergom.
- Esztergom vármegye törvényhatósági bizottsága, Esztergom.
- Édeskúty Jenő, nagykereskedő, Budapest, IV., Koronaherceg-utca 2.
- Éles Géza, oklev. gyógyszerész, Diósgyőr (*ált. magy. gyűjt., főképen szükségpénzek, bányapénzek és robotbárcák*).
70. Éremkedvelők Egyesülete, Budapest, VI., Ó-utca 1. (*modern érmek és plakettek*).
- Faludi Géza, dr. orvos, Budapest, VI., Váci körút 19. (*római és barbár pénzek, magyar emlékérmek*).
- Faragó Miksa, az osztrák-magyar bank tisztviselője, Budapest, V., Szabadság-tér 8.
- Farkas Sándor, magánzó, Nagyenyed, Kossuth Lajos-u. 63. (*görög és római p.*).
- Fejér József, éremkereskedő, Budapest, VIII., Mária Terézia-tér 3.
75. Fejérvármegyei és Székesfehérvár városi múzeum, Székesfehérvár.
- Fekete Győző, fiúnevelőintézeti igazgató, Szalonta u. p. Bolesó (Trencsén m.) (*magyar pénzek és emlékérmek; római és görög p.*).
- H. Fekete Péter, polgári leányiskolai igazgató, Nagyszalonta (*magyar, Bocskai-féle és bihari érmek*).
- Felkai Tatra-múzeumegylet, Felka (Szepes m.) (*ált. gyűjt.*).
- Fiala Ede, cs. kir. kormánytanácsos, a cum-

- berlandi hg. gyűjteményeinek őre, Bécs, Penzingerstrasse 13., Palais Cumberland.
80. Fischer János, ny. jószágfelügyelő, Tolna. Fiumei m. kir. áll. főgimnázium, Fiume. Fogel Ágoston, kir. kereskedelmi tanácsos, kereskedő, Eger (Heves m.). Forray József Sándor, az osztr.-magy. bank felülvizsgálója, Arad, Osztrák-magyar bank fiókja (*magyar és erdélyi p., valamint az országban forgalomban volt osztr. pénzek*). Forster Gyula báró, v. b. t. t., főrendiházi tag, min. tanácsos, a műemlékek orsz. bizottságának elnöke, Budapest, II., Lánchíd-u. 4.
85. Főfémjelző és fémbeváltó hivatal, M. kir., Budapest, V., Mérleg-u. 11. Fraknoi Vilmos, arbei c. püspök, szentjobbi apát, nagyvárad kanonok, a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelője, Budapest, VIII., Magyar Nemzeti Múzeum. Frey Imre dr., kir. törvényszéki joggyakornok, Zombor, Kossuth Lajos-u. 7. (*görög, római, barbár és magyar p. és emlékérmek*). Friedmann Izidor, régiségkereskedő, Budapest, IV., Károly-u. 4. Gaal János dr., ügyvéd, Kisújszállás. (Jász-Nagykún-Szolnok m.).
90. Gálócsy Zoltán, vármegyei levéltárnok, Ungvár (Ung m.). (*görög és római köztársasági p., tallérok és emlékérmek*). Geszti György, műszaki nagykereskedő, Budapest, V., Markó-u. 3. Gömörmegyei múzeum, Rimaszombat (Gömör m.). (*ált. gyűjt.*). Gramberg Nándor dr., ügyvéd, Pancsova (Torontál m.) (*római császári, különösen viminaciumi és délszláv p., Belgrádra vonatkozó emlékérmek*). Grünhut Alfréd, kereskedő, Nagykanizsa (Zala m.). (*római és magyar p., Nagykanizsára vonatkozó tárgyak*).
95. Gundel Károly, vendéglős, Budapest, VI., Állatkerti vendéglő (*lengyel p., különösen III. Zsigmond hármass garasai, magyar p. és emlékérmek*). Győri Szent-Benedekrend főgimnáziumának múzeuma, Győr (*ált. gyűjt.*). Györík Márton, nyug. liceumi tanár, Pozsony, Vécölöp-u. 59. (*a pozsonyi ág. hitv. ev. liceum számára magyar és erdélyi p.*). Gyulai Noé Hugó dr., ügyvéd, Budapest, VIII., József-körút 81.
- Halász Olivér ifj. dr., Budapest, II., Margit-körút 48.
100. Hamburger József, éremkereskedő, Frankfurt a. Main, Bahnhofplatz 2. Haranghy György, takarékpénztári osztályfőnök, Debrecen, Péterfia-u. 72. (*magyar, erdélyi és római p.*). Harsányi Pál dr., magy. nemzeti múzeumi segédőr, Rákosliget, XV. utca 2. szám. Hauzer Pál, szig. állatorvos, Dunapentele (Fehér m.). Hámos Pál dr., m. hivatalnok, a keresk. akadémia magántanára, Budapest, VII., Király-utca 91. (*medáliák*).
105. Helbing Ottó utóda, éremkereskedő, München, Lenbachplatz 4. Herczka Miksa, magánhivatalnok, Miskolc, Zsolcai kapu 7—11. Hernfeld Miksa, éremkereskedő, Bécs, I., Lugeck 7. Hess Adolf utódja, éremkereskedő, Frankfurt a. Main, Mainzer Landstrasse 49. Hidvéghi Sándor, közs. iskolai tanító, Gic-Hathalom (Veszprém m.). (*római p., különösen IV. századbeli officina- és bélyegváltozatok*).
110. Hild Viktor, író, Szolnok (Jász-Nagykún-Szolnok m.). Hiller Gyula, m. kir. adótiszt, Aranyosmarót. Hirsch Jakab dr., éremkereskedő, München, Arcisstr. 17. Hódmezővásárhelyi ref. főgimnázium, Hódmezővásárhely. (*ált. gyűjt.*). Hoffmann Frigyes, dr., Budapest, V., Zoltán-utca 18.
115. Holesch István dr., keresk. és iparkamarai titkár, Besztercebánya. Hont vármegye közönsége, Ipolyság (Hont m.). Horváth A. János, áll. tanítóképző-intézeti tanár, Igló (Szepes m.). (*magyar, osztrák és római p.*). Horváth B. Ákos dr., Coburg hg. uradalmi orvosa, Vereskő (Gömör m.). (*ókori, különösen kelta p.*). Horváth Mihály, m. kir. honvéd-huszárszázados, Budapest, IX., Üllői-út 115/b.
120. Hübner Károly, takarékpénztári igazgató, Székesfehérvár. Hüttl Dezső dr., műépítész, műegyetemi nyilvános rendes tanár, Budapest, I., Buda-foki-út 3. (*régi és modern emlékérmek*).

- különösen a római Szent Péter templomra vonatkozó érmek).*
- Iglói ág. hitv. ev. főgimn., Igló (Szepes m.) (ált. gyűjt., *különösen magyar p.*).
- Jakabffy Elemér dr., országgyűl. képviselő, Lugos.
- Jankovich-Bésán Endre, földbirtokos, Gic, u. p. Gichathalom (Veszprém m.)
125. Jankovics József Mihály dr. áll. főgimn. tanár, Munkács, (*magyar és osztrák p.*)
- Jankovics Marcell dr., ügyvéd, Pozsony, Andrássy-utca 4.
- Jánó Béla, ref. főgimn. tanár, Szászváros.
- Jászberényi m. kir. állami főgimnázium, Jászberény.
- Jeszzenszky Alajos, apátkanonok, püspöki helynök, Nyitra (*magyar pénzek és emlékérmek; pápai emlékérmek*).
130. Jeszenszky Géza, földbirtokos, Patvaróc, u. p. Brunóc (Nyitra m.) (*magyar p. és érmek; különösen árpád-házi p., II. Rákóczi Ferenc, lotharingiai Ferenc pénzei és rézpénzek*).
- Joanneum, Münzen- u. Antikenkabinet am Landesmuseum, Graz (ált. gyűjt., *különösen stájerországi veretek*).
- Jókay Endre, áll. polg. iskolai igazgató, Mór. (ált. gyűjt., *különösen magyar és osztrák p. és magyar lelőhelyű római p.*)
- Kacska József, róm. kath. plebános, Dóval, u. p. Martalja (Zólyom m.) (ált. gyűjt.).
- Kalocsai Jézustársasági érseki főgimnázium, Kalocsa, (ált. gyűjt.).
135. Kammerer Ernő dr., min. tanácsos, az orsz. szépművészeti múzeum igazgatója, Budapest, VIII., Fhg. Sándor-u. 28.
- H. Kanabé Dezső, áll. tanár, Resicabánya.
- Karcagi ev. ref. gimnázium, Karcag (Jász-Nagykún-Szolnok m.) (ált. gyűjt.).
- Kassai múzeum (Felsőmagyarországi Rákóczi-múzeum (általános gyűjt., *különösen Felső-magyarországon vert magy. p. és római p.*)
- Kállai Dezső, éremkereskedő, Bécs, I., Lobkowitzplatz 3.
140. Kállay András, földbirtokos, nyug. főispán, Budapest, VIII., József-utca 25.
- Kecskemét t. h. város tanácsa, Kecskemét (Pest m.).
- Kecskeméti róm. kath. főgimnázium, Kecskemét. (ált. gyűjt.).
- Keppich Gyula dr., ügyvéd, Budapest, VII., Aréna-út 86. (ált. gyűjt., *különösen árpád-házi magyar, görög és római császári pénzek*).
- Kertay Viktor, m. kir. pénzügyi fogalmazó, Szeged. M. kir. pénzügyigazgatóság (római császári p.).
145. Kilényi Hugó, ny. minisztr. tanácsos, Budapest, I., Váralja-utca 2. (ált. gyűjt., *különösen magyar, erdélyi és osztrák érmek*).
- Kiskunfélegyházi városi múzeum, Kiskunfélegyháza (Pest m.) (ált. gyűjt.).
- Kiskunhalasi ev. ref. főgimnázium, Kiskunhalas (Pest m.) (ált. gyűjt.).
- Kolecányi Lajos, körjegyző, Besztercsény.
- Kolozsvári kegyestanító-rend kath. főgimnáziuma, Kolozsvár (ált. gyűjt.).
150. Kolozsvári ref. kollégium, Kolozsvár (ált. gyűjt.).
- Komárom vármegye közönsége, Komárom.
- Konkoly Thege Balázs dr., ügyvéd, Komárom (*magyar p.*).
- Kopp Ármin, a miskolci vásárú r.-t. ügyvezető igazgatója, Miskolc.
- Kósa Sándor, m. á. v. főművezető, Temesvár-Józsefváros, Pacsirta-u. 11. (ált. gyűjt., *különösen magyar p.*).
155. Kotlán Sándor, főiskolai tanársegéd, Budapest, VII., Rottenbiller-u. 23.
- Kováts Ede, díszműárúkereskedő, Kolozsvár, Mátyás király-tér 4.
- Kováts Ferenc dr. egyetemi m. tanár, jogakadémiai ny. r. tanár, Pozsony, Újtelep 3. (*magyar aranyforintok és azokkal rokon középkori p.*).
- Kovács István dr., osztályarcheologus, Kolozsvár, Központi egyetem.
- Kristyóry Sándor, kriscsóri, iparos, Arad.
160. Kún Gyula, gyáros, Besztercebánya, Fűrész-utca 2.
- Kürti Gyula, hivatalnok, a lipitovvármegyei múzeumegyesület múzeumának őre, Rózsahegy (Liptó m.) (ált. gyűjt., *különösen magyar és osztrák p., I. Ferenc József érmei*).
- Lajosi Géza, felső keresk. iskolai tanár, Debrecen, Felső keresk. iskola.
- Leszih Andor, a borsod-miskolci múzeum őre, Miskolc (Borsod m.), Kún József-u. 60.
- Lévai róm. kath. főgimnázium, Léva.
165. Lippay Károly, m. kir. honvéd gyógyszerügyi főtitkár, a budapesti m. kir. honvéd helyőrségi kórház gyógyszer-tárának főnöke, Budapest, IX., Gyáli-út, Honvéd helyőrségi

- kórház (*numizmatikai könyvek és folyóiratok, érmészek életrajzai, arcképei és arcképes érmei*).
- Losonc rendezett. tanácsú város közkönyvtára, Losonc.
- Lossonczy István ifj., Nyiregyháza, Gróf Károlyi-utca 25. (*görög és római p. és borsodmegyei eredetű kelta p.*).
- Lossonczy Károly, nyug. m. kir. gazdasági intéző, Tata-Tóváros, Eszterházy-u. (*ált. gyűjt., különösen római és magyar p.*).
- Löwenstein Arnold, a Pallas irod. és nyomdai r.-társ. igazgatója, Budapest, V., Honvéd-utca 10.
170. Löwy Benő, magánhivatalnok, Budapest, V., Nagykorona-utca 19.
- Lukeschitz Ármín, éremkereskedő, Graz, Volksgartenstrasse 4.
- Magurányi József, ügyvéd, főképtalan ügyész, Esztergom.
- Magyar Iparművészeti Társulat, Budapest, IX., Üllői-út 33—37.
- Magyar Kegyes-Tanítórend, Budapest, IV., Városház-tér 4.
175. Magyar Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségosztálya, Budapest, VIII., Múzeum-körút 14—16.
- Magyarországi Kárpátgyesület múzeuma, Poprád.
- Marosvásárhelyi ev. ref. kollégium, Marosvásárhely (Maros-Torda m.) (*ált. gyűjt.*).
- Martinovich Róbert dr., m. á. v. segédtitkár, Arad, M. á. v. üzletvezetőség (*magyar, erdélyi és osztrák p.*).
- Maszlagh Ferenc, pápai prelátus, szentsigmondí prépost, komáromi főesperes és kanonok, Esztergom.
180. Mayer Elek, m. kir. vésnök, Körmöcbánya.
- Mály János dr., pénzügyi fogalmazó, Budapest, I., Disztér 2.
- Merzbacher Jenő dr. utódai (előbb Merzbacher Jenő dr. és Neustätter és Társa), éremkereskedők, München, Karlstrasse 10.
- Mezőturi ev. ref. főgimnázium, Mezőtur (Jász-Nagykun-Szolnok m.) (*ált. gyűjt.*).
- Mihalik József, kir. tanácsos, múzeumi és könyvtári orsz. felügyelő, Budapest, VII., Aréna-út 29.
185. Mihálovics Béla dr., ügyvéd, kir. tanácsos, Budapest, IV., Ferenc József-rakpart 23. (*ált. gyűjt.*).
- Milch Ármín, fakereskedő, Komárom (*ált. gyűjt., különösen római császári p.*).
- Mild Gyula ifj., a mosonm. tört. és régészeti egyeslet titkára, Magyaróvár (Moson m.), Magyar-utca 11. (*modern érmek és plakettek*).
- Milleker Bódog, községi néptanító, városi múzeumi őr, Versec (Temes m.).
- Moldoványi István dr., kir. ipari főfelügyelő, Budapest, I., Átlós-út 54. (*magyar pénzek 1526—1848-ig; erdélyi p. 1538—1690-ig; II. Rákóczi Ferenc p.*).
190. Mosonmegyei történelmi és régészeti egyeslet, Magyaróvár (Moson m.) (*mosonm. leletek*).
- Moson vármegye közönsége, Magyaróvár.
- Munkácsi m. kir. áll. főgimnázium, Munkács (Bereg m.) (*ált. gyűjt.*).
- Munkácsy József, vaskereskedő, a gráci magyar egyesület elnöke, Graz, Rechbauerstrasse 10. (*ált. gyűjt.*).
- Murányi Gyula, szobrász, Budapest, VII., Damjanich-utca 52.
195. Múzeumi tót társaság, Turócszentmárton (Turóc m.) (*ált. gyűjt.*).
- Nagy József, tanár, Debrecen, Thaly Kálmán-utca 13. (*római, magyar és erdélyi p. és emlékérmek*).
- Nagy Leó, lázári, cs. és kir. huszárfőhadnagy a 7. sz. huszárezredben, a vezérkarhoz beosztva, Gravosa (Dalmácia), Villa Bravačić.
- Nagy Mór, könyvnyomdatulajdonos, Budapest, VIII., Röck Szilárd-u. 28.
- Nagy Zoltán, állomásfőnök, Verebely (Bars m., *római császári p., magyar p. és emlékérmek*).
200. Nagybányai múzeumegyesület, Nagybánya (Szatmár m.) (*ált. gyűjt.*).
- Nagynyedi Bethlen-kollégium régiségtára, Nagynyed (*ált. gyűjt.*).
- Nagyszombati városi közkönyvtár, Nagyszombat.
- Nagyvárad premontrai kath. főgimnázium, Nagyvárad (*ált. gyűjt.*).
- Neubauer Zoltán, természetrajzi preparatórium és tanszerkészítő-intézet tulajd., Leibic (Szepes m.) (*erdélyi p.*).
205. Neumann Károly dr., min. tanácsos, Budapest, VI., Nagy János-u. 7.
- Neumann Miksa dr., bankigazgató, Budapest, V., Nádor-u. 7.

- Neuschloss Kornél dr., műépítész, Budapest, II., Fő-utca 17.
- Nécsey József, kir. postamester és földbir-tokos, Verebély (Bars m.) (*Verebély kör-nyékén lett p.*).
- Nyitra megyei múzeum, Nyitra (*ált. gyűjt.*).
210. Orsovai m. kir. áll. polgári fiú- és leány-iskola, Orsova.
- Országos Magyar Iparművészeti Múzeum, Budapest, IX., Üllői-út 33—37.
- Országos Régészeti és Embertani Társulat, Budapest, VIII., M. nemzeti múzeum.
- Ott János, vasuti üzletvezető, Budapest, VIII., József-körút 31/B. (*ált. gyűjt., különösen római császári p.*).
- Örmény múzeum-egyesület, Szamosújvár.
215. Palágyi Ernő, gyáros, Budapest, VI., Király-utca 79.
- Pannonhalmi szent Benedek-rendi központi főkönyvtár, Pannonhalma, u. p. Győr-szentmárton (*ált. gyűjt.*).
- Pap János, m. á. v. állomási előljáró, Mária-földe (Torontál m.), Pályaúdvár.
- Papp Ernő dr., orvos, Kolozsvár.
- Payer Endre dr., fogorvos, Pozsony, Kos-suth Lajos-tér 5.
220. Pazár Zoltán, tanítóképző-intézeti rajztanár, Léva (Bars m.) (*magyar árpádházi és római császári p.*).
- Pákozdi Károly dr., orvos, Budapest, IV., Kecskeméti-utca 14. (*magyar és erdélyi p. és emlékérmek*).
- Pápay Pál dr., ügyvéd, Kisújszállás. (*római és magyar p.*).
- Pesti Ferenc, székesfővárosi nyug. előljáró, Budapest, X., Orczy-út 23.
- Petrikovich János dr., megyei járásorvos, Turócszentmárton (Turóc m.) (*a mú-zeumi tót társaság számára ált. gyűjt.*).
225. Pécsi városi múzeum, Pécs (Baranya m.) (*ált. gyűjt.*).
- Pénzverőhivatal, M. kir., Körmöcbánya (Bars m.) (*körmöcbányai veretek*).
- Pfinn József, vasuti felügyelő, Budapest, VI., Eötvös-u. 42.
- Philipp István, főgimn. rajztanár, Székesfehérvár (Fehér m.) (*magyar és lengyel p., cseh és osztrák pénzek magyar vonalkozásban*).
- Pintér Sándor, ügyvéd, Szécsény (Nógrád m.)
230. Pokorny László, kir. betétszerkesztő bíró, Szeghalom (Békés m.).
- Pompéry Elemér, miniszt. tanácsos, m. kir. szabadalmi bíró, Budapest, I., Gellért-tér 3.
- Poszvék Ödön dr., ügyvéd, Dévaványa (Jász-Nagykún-Szolnok m.).
- Pozsony városi múzeum, Pozsony, Városház (*ált. gyűjt.*).
- Pozsonyi ág. ev. hitv. liceum dr. Schimkó Dániel-féle éremgyűjteménye, Pozsony, Védcsölöp-u. (*ált. gyűjt.*).
235. Pozsonyi kir. kath. főgimnázium, Pozsony (*ált. gyűjt., különösen magyar, erdélyi és osztrák érmek*).
- Prileszky Zoltán, róm. kath. plebános, Bok-sánbánya.
- Puky József, ny. miniszt. tanácsos, Kassa, Sörház-u. 6. (*ált. gyűjt., különösen magyar és erdélyi p.*).
- Rácsay Géza dr., kir. közalapítványi jogügyi tanácsos, Budapest, I., Bíró u. 8.
- Redlich Ernő, bankár, Budapest, IV., Kec-keméti-utca 11.
240. Regényi István ifj., Ujvidék (*római császári, magyar és erdélyi p. és emlékérmek álta-lánosságban*).
- Regling Kurt dr., a berlini kir. múzeum őre, Berlin-Charlottenburg, Suarez-str. 22.
- Reisner József, m. kir. pénzverdei fővésnök, Körmöcbánya.
- Resch Adolf, ékszerész, Brassó.
- Réthy Zsigmond, régiségkereskedő, Budapest, IV., Városház-u. 1.
245. Révay Gyula br. ifj., Kisselmec (Túróc m.).
- Rhé Gyula, m. á. v. hivatalnok, Jutas, Pálya-údvár (Veszprém m.)
- Richter Viktor dr., ügyvéd, Pozsony, Deák-utca 8.
- Ritter Frigyes Vilmos, takarékpénztári tiszt-viselő, Budapest, VIII., Kőfaragó-utca 5. (*magyar és erdélyi p. és emlékérmek*).
- Ruisz Gyula, kir. jószágigazgató, Kisbér (Ko-márom m.) (*lakóhelyén előforduló leletek*).
250. Sarbó Leó, a Foncière biztosító-intézet igaz-gatója, Budapest, V., Sas-utca 10. (*emlék-érmek*).
- Sárosvármegyei múzeum, Bártfa (*ált. gyűjt.*).
- Schmidég Alfréd, magánhivatalnok, Buda-pest, I., Lövház-u. 3. (*ált. gyűjt.*).
- Schönwald Imre, aranyműves, Budapest, IV., Deák Ferenc-utca 21.
- Schreiber Antal, bútor- és régiségkereskedő, Pécs, Deák-u. 19.

255. Schvarcz Nándor dr., Budapest, V., Szabadság-tér 5.
Schweng József, városi tanácsos, Besztercebánya.
Schweninger Jakab, r. kath. plebános, Ferencfalva, u. p. Resica (*magyar p.*).
Selmec és Bélabánya sz. kir. város közönsége, Selmecbánya (Hont m.).
Seltman E. I., archeologus és numizmata, Kinghoe, Berkhamsted (Anglia).
260. Siposs Sándor, városi mérnök, Miskolc, Kún József-utca 58. (*II. Rákóczi Ferenc pénzei és érmei*).
Somogyvármegye könyvtára, Kaposvár (Somogy m.), Áll. főgimnázium (*ált. gyűjt.*).
Somssich János gróf, Rinyabesenyő u. p. Lábod (Somogy m.) (*magyar tallérok és vegyesházi aranyak*).
Soproni evang. főgimnázium, Sopron (*ált. gyűjt.*).
Stadler János, róm. kath. segédlelkész, Martonos (Bács-Bodrog m.).
265. Stein Pál, a m. ált. takarékpénztár tisztviselője, Budapest, V., József-tér 14. (*ált. gyűjt. különösen római és árpádházi magyar pénzek*).
Steiner Ferenc, gyáros, Budapest, IX., Köztelek-u. 6.
Steinitz Sándor, a „Landesbank“ tisztviselője, Sarajevo (*ált. gyűjt.*).
Strauss Pál, kereskedő, Budapest, V., Árpád-utca 11.
Szabadka sz. kir. város közönsége, Szabadka.
270. Szabó Elemér dr., m. kir. honvéd-főtörzsorvos, Kassa, Mészáros-utca 75. (*általános gyűjtő*).
Szabó Otmár, ciszterci-rendi pap, könyv- és levéltár-őr, Zirc (Veszprém m.) (*ált. gyűjt. a zirci apátsági gyűjtemény számára*).
Szalay Imre báró, min. tanácsos, a magy. nemz. múzeum igazgatója, a múzeumok és könyvtárak helyettes orsz. felügyelője, Budapest, VIII., József-körút 35.
Szarvasi ág. hitv. ev. főgimnázium, Szarvas (Békés m.) (*ált. gyűjt.*).
Szatmári Kölcsey-Kör múzeuma, Szatmárnémeti (*ált. gyűjt.*).
275. Szatmárvármegye múzeuma, Nagykaroly. (*ált. gyűjt.*)
Szánthó Gábor, az erdélyi kereskedelmi bank pénztárosa, Marosvásárhely.
- Szászvárosi ev. ref. Kún-kollégium, Szászváros (*ált. gyűjt.*).
Szende Gyula dr., főgimn. tanár, Budapest, IV., Vámház-körút 4.
Szendrei János dr., miniszt. tanácsos, Budapest, I., Attila-utca 23. (*ált. gyűjt.*)
280. Szentgáli Károly, székesfőv. tanító, a pécsi városi múzeum t. őre, Budapest, II., Mecset-utca 17. (*magyar és római p.*).
Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy (Háromszék m.) (*ált. gyűjt.*).
Székesfehérvár szab. királyi város tanácsa, Székesfehérvár.
Szilágyi Imre dr., Debreczen, Miklós-u. 13.
Szirmai Antal, szobrász-érmész, Páris, 112. Boulevard Malesherbes (*modern érmek és plakettek*).
285. Thallóczy Lajos, v. b. t. tanácsos, cs. és kir. osztályfőnök, Bécs, I., Johannesgasse 6.
Tinis József, kir. telekkönyvvezető, Abauj-Szepsi (Abauj-Torna m.).
Tiszafüredi múzeum és könyvtáregylet, Tiszafüred (Heves m.) (*ált. gyűjt.*).
Toch Manó, régiség- és ékszerkereskedő, Budapest, IV., Városház u. 16.
Tolnai Alfréd, cégvezető, Pozsony, M. Áll. Hitelbank fiókja.
290. Tolnavármegyei múzeum, Szekszárd (Tolna m.) (*ált. gyűjt.*).
Tomik Bernardin, kapucinus r. házfőnök, Mór (Fehér m.).
Torontál vármegye közönsége, Nagybecskerek (*ált. gyűjt.*).
Tóth Sándor, kegyesrendi főgimnáziumi igazgató, Léva (*ált. gyűjt.*).
Tömörkény István, a szegedi Somogyi-könyvtár és városi múzeum igazgatója, Szeged.
295. Tyll Gusztáv, birtokos, Ómoldova (Krassó-Szörény m.).
Ungar Dezsőné, Budapest, VI., Lendvay-utca 3.
Ungvári kir. kath. főgimnázium, Ungvár (Ung m.) (*ált. gyűjt.*).
Varannai István, gimn. tanár, Szakolca (*ált. gyűjt., különösen magyar p.*).
Varga Béla, tinódi, az osztr.-magy. bank felülvizsgálója, Budapest, V., Falk Miksa-u. 19. (*magyar pénzek, emlékérmek és zsetonok általában*).
300. Vasvármegyei kulturegyesület, Szombathely (Vas m.) (*ált. gyűjt.*).

- Váci múzeumegyesület, Vác (ált. gyűjt.).
 Várnay Ernő ifj. dr., közjegyző, Ujvidék
 (görög, római, magyar és erdélyi p.).
 Váry Szabó Elemér, uradalmi számvevő,
 Budapest, IX., Erkel-ü. 19. (magyar pénz-
 zek és emlékérmek).
 Vedella Mihály, della, magánzó, Budapest,
 V., Alkotmány-utca 20.
 305. Versec városi múzeum, Versec (Temes m.)
 (ált. gyűjt.).
 Versei m. kir. állami főreáliskola, Versec.
 Veszprémmegyei múzeum, Veszprém (ált. gy.).
 Vértessándor, körjegyző, Ókörtvélyes.
 Voetter Ottó, cs. és kir. alezredes, Bécs, III.,
 Kollergasse 3. (római érmek).
 310. Vojtás Mátyás, főgimn. tanár, Selmecbánya.
 Vuits János, földbirtokos, Zenta.
 Walla Ferenc dr., éremkereskedő, Bécs, I.,
 Mölkerbastei 12.
 Walla József ifj., gyáros, Bpest, VII., Rotten-
 biller-utca 15. (római, magyar és erdélyi p.).
 Walla Vilma, Budapest, VII., Rottenbiller-
 utca 15. (római, magyar és erdélyi p.).
 315. Weichhart Valdemár, m. kir. pénzügyi segéd-
 titkár, Aranyosmarót (ált. gyűjtő, külö-
 nösen magyar pénzek, magyar és külföldi
 emlékérmek és papírpénzek.).
 Weinberger Antal, akad. szobrász, Bécs,
 III., Reisnerstrasse 33.
 Weiss Berthold, udvari tanácsos, Budapest,
 VI., Váci-körút 27.
 Wersényi Róza, városi óvónő, Selmecbánya.
 Wertheim Pál, bizt. főügynök, urad. bérló,
 Székesfehérvár (Fehér m.), Ligetsor 1.
 (I. Ferenc József érmei és pénzei, kiállítási
 érmek és zsetonok, Napoleon-érmek, papír-
 pénzek, modern művészi érmek és plakettek).
 320. Woyciechowski Vilmos, jelítai, a magy. le-
 számító és pénzváltó-bank tisztviselője,
 Budapest, IX., Fővámter 15.
 Zachár Antal, székes-fővárosi pénztári aligaz-
 gató, Budapest, IX., Páva-u. 34. (ált. gyűjt.).
 Zambaur Ede, cs. és kir. őrnagy, Marburg
 a. Drau.
 Zandrea Vilmos, nyug. áll. cs. és kir. őrnagy,
 Budapest, VII., Damjanich-u. 28/b. földsz. 1.
 Zádor Mór, kir. pénzügyigazgató, Gyula
 (Békés megye).
 325. Zentai községi főgimnázium, Zenta (Bács-
 Bodrog m.) (ált. gyűjt.).
 Zilahi ev. ref. Wesselényi-kollégium, Zilah
 (Szilágy m.) (ált. gyűjt.).
 Zöld János, polg. isk. tanár, Nagyszombat
 (Pozsony m.).
 Zsoldos Benő, nyug. gimnáziumi tanár, Sáros-
 patak (Zemplén m.).
 329. Zwack Ákos, kereskedő, Budapest, VI., Csen-
 gery-utca 80.

Inhalt.

Joseph Nagy: Die Medaillen von Debreczen. — Der Verfasser sammelt seit Jahren speziell die Medaillen von Debreczen und beschreibt hier die einschlägigen Stücke seiner Sammlung, vermehrt mit denjenigen des städtischen Museums von Debreczen und des unga-
 rischen Nationalmuseums. Er ordnet die Medaillen in vier Abteilungen, nämlich Gelegen-
 heits-, Sport-, Dienstmedaillen und Medaillen der Schulen. Die ältesten Stücke wurden in
 1865 geprägt zur Inauguration des städtischen Theaters, am 7. Okt. 1865 (Nr. 1 und 2).

Dr. Géza Elemér Gaspartz: Rost und Patina auf den Münzen. — Verfasser unter-
 scheidet das Patina, welches als schützender Überzug die Münzen nur bedeckt, vom Roste,
 der sich in das Innere der Münze zerstörend hineinfrißt. So ist z. B. der schwarze Eisen-
 oxyd (Fe_3O_4 , Ferroferrioxyd), das grüne und grünlichblaue Kupfercarbonat ($CuCO_3$, $Cu(OH)_2$)
 als Patina, — im Gegenteile der rotbraune Eisenoxyd ($Fe_2[OH]_6$, Ferrihydroxid), der
 smaragdgrüne Kupferchlorid (Grünspan) und der Kupferoxychlorid ($3CuO$, $CuCl$, $4HOH$
 nach Berthelot) als Rost zu betrachten. — Die Münzen können entweder mechanisch
 oder chemisch gereinigt werden. Vor der mechanischen Reinigung, welche mit Bürste,
 Messingbürste etc. vorgenommen wird, muss der anhaftende Schmutz mit gewissen lösenden
 Mitteln, so z. B. Wasser, Alkohol, manchmal dünne Lösung von Säuren, entfernt werden.
 Für Kupfer- oder Bronzemünzen wird 2% Salzsäure und Messing- oder Stahlbürste
 empfohlen. Verfasser empfiehlt als idealstes Mittel das elektrolytische Verfahren. Zur
 Elektrolyse empfiehlt Verfasser fünf Kupron-Elemente (Type II) mit 4—5 Volt Span-

nung und 8—9 Ampère Stromstärke. — Die Elemente werden mit à 400 gr. Ätznatron, 20 gr. Natrium-Thiosulphat und 2 Liter Wasser gefüllt, in die mit Glasplatte bedeckte Glaswanne kommt 2 % Cyankalilösung, welche eine Temperatur von mindestens 15° Cels. haben muss. — Die Elemente werden reihenweise verbunden, das Kupfer-Ende wird dann mit dem Widerstande verkoppelt, das Zink-Ende aber mit einer der beiden Messingstangen, welche über die Glaswanne gelegt sind. Auf die mit der Kupfer-Ende verbundene Messingstange wird ein Platinblech gehängt, auf die andere wird, ebenfalls auf Platindrahte, die zu reinigende Münze aufgehängt. Die Ränder der Münzen müssen vorerst mit Polierpapier geputzt werden. Sobald das Vorgehen angeht, erhält die Lösung braune und grünliche Nuancen. Wenn von der ganzen Fläche der Münzen Blasen aufsteigen, ist das Reinigungsverfahren beendet. Bei einzelnen Münzen sind auch wenigstens drei Elemente und ein Strom von 3½ Volt nötig. Das Cyankalium muss allenfalls 100% ig sein. Die so gereinigten Münzen werden nachher mit Bürste geputzt, damit sie ihre Originalfarbe erhalten. Eine, auf Poliermaschine mit Handbetrieb montierte Kreisbürste (Abbildung), ist bei grösserer Menge von Münzen zu empfehlen.

Dr. Paul Harsányi: Überreste einer Falschmünzerwerkstätte. — Ludwig Bella fand in der Klapcezer Höhle (Komitat Esztergom) ungeprägte Schrötlinge und Überreste des Metallbleches, aus welchem die Schrötlinge ausgeschnitten wurden. Die geprägten Münzen fand er ebendort: 1. Denar Ludwigs II. (C. N. H. II. 308 A), 2. Denar Ferdinands I. mit KB aus 152? und 3. eine gut gelungene Fälschung eines Wienerpfennigs (Luschin, W. Pf. III. 83. sz.), aus dünnversilberter Bronze. Die rohen Schrötlinge hatten die Grösse des Denars (40 St.) und der Groschen (1 St.). — Die Meinung des Verfassers ist, dass hier Falschmünzer gearbeitet haben. Fälschungen ungarischer Münzen kommen in den Funden seit dem XVI. Jahrhunderte häufig vor.

Marius Smoquína: Die Münzensammlung der Stadt Fiume. Diese Sammlung ist 1872 gegründet worden und seitdem durch Ankäufe und Geschenke vermehrt. Der Bestand ist nun 3325 Stücke (353 Griechen, 966 der röm. Republik, 1600 der röm. Kaiser, 99 Byzantiner, 185 Venetianer etc.). Die Sammlung orientalischer Münzen besteht aus 10 Gold-, 256 Silber-, 224 Kupfer- und 4 Zinkmünzen, ferner 2 St. Muschelgeld (492 Stück). Medaillen 132 St., moderne ungarische und österr. Münzen 256 St., Fiumaner Papiergeld 7 St.

Dr. Edmund Gohl: Die Medaillenausstellung in Gand. — Ausgestellt wurden 3006 Werke von 210 Künstler aus 18 Länder. Die ungarische Gruppe bestand aus 90 Werken von 11 Künstler. Drei Künstler erhielten Anerkennungsmedaillen (1 silberne und 2 Bronzemedailles). — **Andreas Leszih** publiziert das Plakett des Obergespans dr. Julius v. Tarnay (Werk von Joseph Kun in Miskolcz). — **Dr. Edmund Gohl:** Münzenfunde (I). Hier werden 103 Funde beschrieben. — **Dr. Paul Harsányi:** Der Goldmünzenfund von Brassó (452 Stücke von 1647—1772. Ungarn, Siebenbürgen, Holland, Venedig, Polen, Türkei, Kirchenstaat, Etrurien und Österreich). — **P. Harsányi, P. Fekete, A. Hidvéghy, A. Leszih:** Münzfunde (II). Beschreibung von 30 Funden. — **Dr. Edmund Gohl:** Miscellen. — **Auktionen- und Lagerkataloge.** — **Gesellschaftsnachrichten.** — **Mitgliederliste.**

Beilage: Numism. Angabensammlung (11. Halbbogen).

SOMMAIRE. — **J. Nagy:** Les médailles de la ville Debreczen. — **E. G. Gasparetz:** Rouille et patine des monnaies; leur nettoyage électrolytique, etc. — **P. Harsányi:** Restes d'un chantier de faux monnayeurs (XVI. siècle). — La trouvaille de monnaies d'or à Brassó (452 pièces. 1647—1772, divers pays). — **M. Smoquína:** Le médaillier de la ville de Fiume (3325 p., jolie série orientale). — **E. Gohl:** L'exposition de médailles à Gand. — Cent et trois trouvailles de monnaies. — Miscellanées. — **A. Leszih:** La plaquette de Jules Tarnay. — Trente trouvailles de monnaies, de plusieurs auteurs. — **Ventes.** — Nouvelles de la société numismatique hongroise; liste des membres. — **Ci-joint:** Corpus des données numism.

Alle Rechte vorbehalten. — Droits réservés.

172. Midőn József császár, még mint trónörökös, az 1770-ik évben Kassát első ízben meglátogatta, özvegy Polyákiné a pék a következő számlát nyújtotta be a város tanácsához a felséges úr aszfalára szállított süteményről:

„Öreg Polyákinétől yttek a császár számára zsemlyét első nap, hogy elérkezett, 25 garas árút, *teszem 1 rénes frt 15 kr.* Másnapon ismét zsemlyét 2 rénes frt. Item vajas perecet 5 garason 15 kr. Harmadnapon zsemlyét 2 frt. Item utól, hogy elment, vajas perecet 7 garason 21 kr. In summa 5 rénes forint 51 krajcár. Özvegy Polyákiné.“

Egy garas tehát három krajcár. — (Kassa város levéltárában az 1770-ik évi 365. számú tanácsi végzés melléklete.)

Kemény Lajos.

173. *Optionalis obligatio.* — Száz rénes forintról váltó cédulában, melyet alábbirt kassai polgár Kiranyovszky Jakab úrtól mentől elébbi visszafizetés feltétele alatt kölcsön felvettem. Kelt Kassán febr. 16-án 1832-ik esztendőben. Baranyay István. Azaz 100 R. frt. v. cz. Oder in Conventions Müntze R. Fl. 40*.

Kemény Lajos.

* A németül írt sor más kézzel.

174. Jegyzék néhai Schehovits Ferenc hagyatékából Sch. Eduard kassai lakos részére még járó örökségi illetősége sat. 3. Egy darab régi 100 frtos bankjegy 105 frt. — 4. Egy darab régi 50 frtos bankjegy 52 frt 50 krajcár. — 5. Két darab régi 10 frtos bankjegy 21 frt. — 6. Egy darab új 10 frtos bankjegy 10 frt. — 7. Három darab régi egyforintos bankjegy 3 frt 15 krajcár. — 8. Hat darab ezüst hatkrajcáros 60 krajcár. — 9. Négy darab új egykrajcáros 4 krajcár. — Eger 1859 29/3. Lengyel Miklós mint végrendeleti végrehajtó.

(Kassa v. lvt.)

Közli K. L.

175. *Valuta.* 1686. Zingarorum coetus collective sumptus limitatur ad 100 thalleros vel 180 florenos. Azaz a cigányságra együttesen 100 tallért, mely 180 forintot számít, vetett ki Kassa városa.

K. L.

176. *Pénzrendszer és pénzláb.* A pénz értéke három körülménytől függ. Először: Az anyag, melyből veretik. Másodszor: Azon anyagnak finomsága. Harmadszor: A pénznek súlyától.

Az arany- és ezüstpénz nemek mindenütt egyformán elismert érvényességgel bírnak, hanem hogy csekélyebb kiegyenlítések is történhessenek, *váltópénz* (Scheidemüntze) név alatt *rézpénzek* is veretnek, de amelyek szokásképen csak azon országban bírnak érvényességgel, amelyben veretnek. Az arany- és ezüstpénzek veretéséhez megkívántatik valamely alábbvaló ércnek a vegyítése s ehhez közönségesen a vörösréz használtatik; de nem szabad belőle sok mennyiséget használni, mert különben a nemesérc sokat veszít belbecséből és a külforgalomra is káros volna, mert úgy az egyes pénzdaraboknak nagyok és nehezeknek kellene lenni. A pénznemek közt különbséget tesz a valódi súly (Schrott) és a tartalomfinomság (Korn). Németországban az arany- és ezüstpénzek egybehasonlításánál alapszabályul szolgál a *kölner márka*, mely 16 lat ezüstsúlyt tesz; egy lat 18 szemer; mint arany súly pedig 24 karát, 1 karát 12 szemerre osztatik. Az ausztriai birodalomban pedig, és így *magyar hazánkban* is az arany- és ezüstérték megkülönböztetéséhez *bécsi márka* szolgál, melynek a kölnihez viszonya az 1771 április 17-iki rendvény által úgy határozottatott meg, hogy *öt bécsi hat kölni márkát teszen.* Az arany és ezüst apróbb osztályozása tekintetéből a márkát 16 latra, a latot 4 quintlre, a quintl 4 batkára (phenning) és a batkát 128 iránybatkára (Richtphenning) osztjuk, úgy hogy egy márka 65,536 iránybatkából áll. A kölni és bécsi márka mellett van még egy igen gyakran használtatni szokott arany- és ezüstsúlyérték, t. i. a hollandi Troy-érték, mely Troyes

városából, a mostani Aube departament székhelyéről, Frankhonnak hajdani Champagne tartományából veszi eredetét és következő osztályai vannak: egy Troyi-márka tesz 8 unzt, egy unz 20 engelt, egy engel 32 hollandi asse és így egy egész márka 5120 hollandi asset. Egy bécsi márkában van $5840^{80}/_{100}$ hollandi asset, egy kölni márkában 4864.

Ha még az arany vagy ezüst tiszta s ment minden vegyítéktől, úgy *finom márkának* neveztetik; ha pedig már valamely nem nemes érczel vegyített össze, akkor nyers (rauhe) márkának nevezzük. Az ezüst annyi latnak, az arany pedig annyi karátnak mondatik, a mennyi lat vagy karát nemes ércet foglal magában; példának okáért 13 latos ezüst az, melyben 13 lat ezüst és 3 lat rézvegyíték van, valamint ha egy nyers márka aranyban 22 karát arany és 2 karát réz foglaltatik, úgy 22 karát aranyat tesz.

A pénznemnek törvényes súlya (Schrott) és tartalomfinomsága (Korn) teszi a pénzlábat, mely kétféleképen határoztatik meg, p. o. meghatároztatik a darabszám, amennyinek egy nyers márkából veretni kell és egyszersmind annak tartalmi finomsága is; vagy a darabszám, a mennyiben egy finom márkának foglaltatni kell. Felvilágosításul következő példa szolgáljon: egy 23 karát s 8 szemer nehéz nyers kölni arany márkából 67 darab arany veretik és 20 ezüst forint tesz egy finom ezüst márkát.

Ha egy márkának súlyát a darabszámmal, mely egy nyers márkából veretik, elosztjuk, kijön a súlymennyiség (Schrott); ha pedig a súlylyal osztjuk el, amennyi egy finom márkában foglaltatik, kijön a tartalom finomsága (Korn) a kérdéses pénznemnek.

«Iparcímár 1848 ik szökő évre.»

K. L.

177. Az «Iparcímár 1848-ik szökő évre» című mű a *nálunk levő pénzrendszerről* ezeket írja:

Osztárak birodalom. Itt a conventió s vagyis 20 frtos láb érvényes s ez 1748-ban I. Ferenc római császár által hozatott be és 1753-ban Bajorországgal kötött egység által kiterjesztetett, mely később több német tartományok által is elfogadtatott. Ezen láb szerint egy finom kölni márka 10 darab species tallért vagy $13\frac{1}{3}$ birodalmi tallért (Reichstaller), vagy 20 forintot foglal magában. Egy nyers márkában van 13 lat, 6 szemer ($13\frac{1}{3}$) finom ezüst.

A) Vert és papirospénzek az osztárak birodalomban. Aranypénzek értéke pengőpénzben frt. kr. Magyar vagy körmöczi egyes arany, melyből $80\frac{2}{5}$ darab tesz egy bécsi vagy 67 drb egy kölni márkát, 4 frt 30 kr. Kettős arany $40\frac{1}{5}$ drb 1 bécsi, $33\frac{1}{2}$ drb 1 kölni márkát tesz 9 frt. Ezen aranypénzek $23\frac{2}{3}$ karát finom aranytartalomtól veretnek. Souverain d'or $25\frac{1}{2}$ drb bécsi, $21\frac{1}{3}$ 1 kölni márkára, 22 karát aranyból 13 frt 20 kr. Fél souverain d'or 51 drb 1 bécsi, $42\frac{2}{3}$ drb 1 kölni márka, 22 karát aranyból 6 frt 40 kr. Négy aranyos darabok $20\frac{1}{10}$ drb bécsi, $16\frac{3}{4}$ drb kölni márka, $23\frac{2}{3}$ karatnyi 18 frt.

Ezüstpénzek: Koronás tallér $9\frac{1}{2}$ drb a bécsi, $7\frac{11}{12}$ drb a kölni márkára, 14 finom tartalmú 2 frt 12 kr. Kétforintos vagy tallér 10 drb bécsi, $8\frac{1}{3}$ kölni márkára, $13\frac{1}{3}$ lat 2 frt. Forintos darab (féltallér) 20 drb bécsi, $16\frac{2}{3}$ drb kölni márka, ér 1 frtot Huszasok 42 drb bécsi, 35 darab kölni márkára, $9\frac{1}{3}$ latos ezüsből 20 kr. Tizes 72 drb bécsi, 60 drb egy kölni márkára 8 latos ezüsből 10 kr. Ötkrajcáros darab 92 drb bécsi, 105 drb kölni márkára, 7 latos 5 kr. Garas 165 drb bécsi, $137\frac{1}{2}$ drb kölni márka, $5\frac{1}{2}$ latos 2 kr. Egy font ezüst ér 47 frt 12 kr. pengőpénzben, 1 mázsa 4720 frtot. Egy millió frt. ezüstpénz nyom 211 mázsa 86 fontot és $14\frac{1}{10}$ latot. Egy márka finom ezüst ér 23 frt 56 krt ezüstpénzben. 20 forint conventió s pénz tesz az új, birodalmi láb szerint 24 frtot és a porosz conventió s láb szerint 21 frtot.

Rézpénzek: Krajcárdarabok mint váltópénzek a conventió s pénzhez, továbbá fél és negyed krajcár, végre mint váltópénzek a bankócedulákhoz (Wiener Währung) kétgaras, garas, kétkrajcár, krajcár, félkrajcár és batkadarabok. Ezek között vannak 30, 15 és 3 kros darabok, melyek 1811 előtt mint váltópénzek az akkori bécsi bankócedulákhoz veretnek, de az 1811 március hó 20-iki fináncszabály által 6, 3 és 2 váltókrajcár szállítások le.

Papirospénz: A cs. kir. szabadalmazt ausztriai nemzeti bank jegyei vagy az úgynevezett bankjegyek (Banknoten) kiadtván 5, 10, 50, 100, 500 és 1000 pengőforintos jegyekben és egyértékűek (al pari) a conventiós ezüstpénzekkel. Váltócédulák (Eintlösung vagy Anticipationsschein) 1, 5, 10, 20, 100 és 1000 forintos névszerinti értékre kiadtvák; ezeknek viszonya a conventiós pénzben 1816 óta $2\frac{1}{2} : 1$ szabatott, azaz $2\frac{1}{2}$ forint ily váltócédula ér 1 pengő forintot vagy 250 váltócédula forint 100 pengő forinttal egyértékű.

Jegyzet. A kereskedési s minden üzleti könyvek, valamint minden nyilvános számadó hivatalok, cs. k. és más nyilvános pénztáraknál mindenütt a conventiós pénz szerint vitetnek és egy forint 60 krajcár, 1 kr. 4 batkára osztatik.

B) Képzeti vagy számoló pénzek: a) Folyó tallér (current) 1 frt 30 kr. b) Parasztfórint a Szepességen $40\frac{1}{2}$ kr. c) Magyar vagy kurta forint 50 kr. pengő pénzben (vagy 1 frt országos érték). d) Vonós forint jelenleg már ritkán használtatik 51 kr. e) Ört negyed-része egy parasztfórintnak, közönségesen 12 kr. Különösen a szepességi falukon gyolcskereskedésnél van használatban. f) Poltura egy jelenleg képzeti, de hajdan valódiságban létező vert pénz neme, értéke $1\frac{1}{2}$ kr., 33 poltura tesz egy parasztfórintot. g) Máriás szintén magyar számolópénz, értéke 17 kr.; 3 máriás tesz 1 vonós forintot. h) Peták szinte számolópénz, értéke 7 kr.

K. L.

178. Anno 1607 die 22 April seindt mir unterschrieben hierinnen bemelte zweyhundert Taler durch Herrn Melchior Reiner des Raths allhie mit Dutka zue neun Pfening gerechnet richtig bezahlt worden. Actum Caschau ut supra.

(L. L.)

Jehronimus Haidt
Henklischer Diener.

Die obberürten zweyhundert Taler sein uns der Stadt Caschau Abgesandten in Dutken undt je einhundert Dutgen für neun Thaler gerechnet, geraidt worden.

Joachim Mogbedurger
Valter Pinnewanger.

A felsőmagyarországi öt szabad királyi város Bécsben Henkel Lázártól felvett 200 tallért, melyet dutkában fizettek ki nekik, száz dutkát kilenc tallérba számítva, a dutkát kilenc fillérbe.

Kassa. v. lvt. 5122. sz. a.

Kemény Lajos.

179. 1390. Sigismundus Dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. marchyoque Brandenburgensis etc.

Fidelibus suis iudicibus, iuratis et universis civibus regni nostri praesentium
. exhibentibus. Salutem et gratiam.

Sciate, quomodo nos ex maturo consilio et deliberato amore pro totius imprimis regni nostri uberio commodum iuxta nostrae plenitudine Maiestatis, praelatorum et caeterorum baronum nostrorum consilio praecipue inducti, ut cutores falsarum monetarum pereant et elidantur dominique ac fautores eorundem ultione condigna feriantur ac praesens moneta utilis nostra nova absque obite et adiectione ac compertae cuiuspiam pravitatis quemadmodum veri ponderis liberarunt in camaris nostris cutoriis ad praesens cuditur, intra et extra ambitum ipsius ubique regni nostri discurrant valore et copiose sanctientes, decrevimus, ut nos et quilibet vestrum huiusmodi populos et caeteros cuiusvis status ignobiles homines, in quorum scilicet possessionibus, alodiis et domibus praetaxati falsarum monetarum cutores palam et indubie reperti ac reprehensi extiterint, in personis eorum captivari ac rebus cunctis spoliari et possessionis ac omnia bona ipsorum mobilia et immobilia pro nostra debeant occupare Maiestate pro poena condigna ipsis cutoribus falsarum monetarum ac dominis et hospitibus eorum infligenda dicti regni nostri lege

approbata requirente. Super quo fidelitati vestrae firmiter mandamus, quatenus ubicunque et quocunque a modo in antea praefatos cutores falsarum monetarum audire, scire et clare reperire poteritis, mox tam praedictos cutores falsarum monetarum, quam dominos et hospites eorundem captivare et res ac possessiones ipsorum universos auferre et occupare procurare debeatis Maiestate. Et aliud sicuti nostram gravissimam regiam indignationem incurrere formidatis, facere non ausuri in praemissis. Et haec volumus ubique in foris ac caeteris locis publicis et necessariis palam facere proclamari. Datum Budae secundo die festi beatae Elizabeth anno Domini millesimo CCC^{mo} nonagesimo.

Zsigmond Isten kegyelméből Magyar, Dalmát, Horvát sat. ország királya, Brandenburg örgrófja sat.

Országunk hű városi bírának, esküdtjeinek és az összes polgároknak Üdvözetünket és hajlandóságunkat. Tudjátok meg, hogy mi érett megfontolás után az egész ország nagyobb javára királyi hatalmunk teljességéből, főpapjaink és báróink tanácsára indítatva, hogy a hamispénzverőket kiirtsuk és azok urait és pártfogóit méltó büntetéssel sujtjuk, s hogy a mostani újonnan vert jó pénz minden kár s hamisság nélkül igaz súlyban váltassék be pénzverő kamaráinkban s országunkban teljes értékében forogjon, elhatároztuk, hogy azokat mi és közületek bárki, ha azok bármi állású nem nemes emberek, olyanok, t. i. akiknek birtokán vagy házában a mondott hamispénzverők találtatnak, azokat elfoghasátok és összes birtokaikat, ingó és ingatlan javaikat foglaljátok le részünkre méltó büntetésül az ilyen hamispénzverőknek s azok urainak és szállásadóinak országunk törvénye szerint. Azonkívül szigorúan meghagyjuk nektek, hogy akárhol és bármikor ily hamispénzverőkről tudomást szereztek, az ilyen hamispénzverőket, valamint uraikat és szállásadóikat tartóztassátok le s összes javaikat lefoglalni tartóztok. S másképp cselekedni királyi hajlandóságunk elvesztésének terhe alatt ne merészeljete. S ezt mindenütt hirdesétek ki a piacokon és más alkalmas helyeken. Kelt Budán szent Erzsébet ünnepének másod napján az Ur ezerháromszázkilencvenedik évében.

Eredetije tintafoltos papiroson, hátán fehér viaszba nyomott királyi nagy pecséttel, Kassa város levéltára 15. sz. alatt.

Kemény Lajos.

180. Apafi Mihályné, Bornemisza Anna levele Teleki Mihályhoz 1670 ápr. 12-ről. . . . Az rossz pénz verők dolgát az mi illeti, uramnak ő kegyelmének megmondtam s megmutattam az rossz pénzeket, ő kegyelme Kegyelmednek parancsol felőle, hogy megbüntettesse őket, mivel annyi hamis arany s egyébféle pénz verőket meg nem tudnak büntetni, ilyen nagy szemlátomást való latorságokért, holott mind vasastúl s egyéb hamis pénzverő eszközökkel is az, kit megkaphatnak s hogy már törvény szerint megbüntette, Kapi uram kezihez küldtük. de nemhogy törvényt láttatok volna reájok, kiket az törvény megszentelt volt, ő kegyelme inkább pártjokat fogván felszabadította s elbocsáttatta. Kegyelmed azért, hogy megbüntesse, az kiket rajta tanálhat, méltó dolog. — Teleki Mihály levelezése, V. kötet, 503. l.

Közli Dr. Kerekes Pál.

181. Algyógyi fürdő 1671 október 28. Apafy Mihály levele Teleki Mihályhoz. Az erdélyi követ, kit az évi 80,000 tallér adóval a portára küldtek, azt írja, hogy a 80,000 tallérnak harmincezerét aranyban kívánják. Apafy nem tudja mitévők legyenek s kéri Teleki tanácsát, «mert ha oda be kell aranyat váltaniok, az rettenetes nagy kárral leszen, az adó ki nem telik, mivel most is másfélezer tallért írtunk, hogy oda be kérjenek, héja lévén az ajándék pénznek; az mint pedig az kapikiha írja, száz arany teszen kétszáz 25 tallért s váltóban úgy sem adják, hanem legalább tíz-tíz oszporát megkivánnak reá és így egy arany telik az beváltás szerént kétszáznyolcvan oszporában, egy tallért százhusz oszporában computálván, melyet ha így kezdenek váltani, mennyi héja esik az adónak, könnyen általérthetni». — Teleki Mihály levelezése V. kötet 634. l.

Közli Dr. Kerekes Pál.

182. 1461. Commissio propria domini regis Emerico de Zapolya thesaurario referente.

Mathias Dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. fidelibus nostris nobilibus Andrae Modrar et Negzygleer vocato camerariis cusionis monetarum camerae nostrae Cassoviensis. Cum fideles nostri prudentes et circumscripti iudex, iurati caeterique cives et tota communitas civitatis nostrae Cassoviensis praefatae in servitiis nostris expensas satis in bona copia fecerint facereque habeant et deinceps, ideo nos intuitu horum suorum servitorum et expensarum, id eisdem annuimus, ut ipsi per vos de centum marcis argenti monetas nostras praesentes cudifacere possint. Quapropter fidelitati vestrae firmiter committimus et mandamus aliud omnino habere nolentes, quatenus receptis praesentibus statim de annotatis centum marcis argenti praefatis civibus dictae civitatis nostrae Cassoviensis monetas nostras praesentes tam celleriter (így) cudifacere debeatis, ut ipsi ad ampliora nostra servitia se vehementius promptiores reddere studeant. Secus pro nostra gratia in praemissis facere non ausuri, praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Budae in festo Nativitatis beati Johannis Baptisthae anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo primo.

Kívül más egykorú kézzel: Super cusionem monetae de centum marcis argenti.

Eredetije papiroson, rányomott nagy piros pecséttel, Kassa város titkos levéltára, H. Monetatio. Nr. 4. Jelzés alatt.

A király meghagyása Szapolyay Imre kincstartó jelentésére.

Mátyás Isten kegyelméből Magyar, Dalmát, Horvát stb. ország királya. Hívünknek Modrár Andrásnak és Negzygleer Andrásnak, a kassai pénzverő kamara tisztviselőinek. Miután Kassa város polgárai a mi szolgálatunkban nagy kiadásokat tettek, ezért szolgálataik és kiadásaik fejében megengedjük nekik, hogy száz márka ezüstjüket pénzzé verhetik új pénzben. Meghagyjuk tehát, hogy a mondott száz márka ezüstöt verjétek pénzzé Kassa városa részére mielőbb, hogy ők további szolgálatunkra annál készségesebben igyekezzenek. Másképp cselekedni ne merészeljete s átolvasván jelen rendeletünket, az előmutatónak adjátok vissza. Kelt Budán Keresztelő sz. János születése napján az Úr ezernégyszáztatvanegyedik évében.

Kívül egykorú kézzel: Száz márka ezüst pénzzé veréséről. Közli: *Kemény Lajos*.

183. 1463. Commissio propria domini regis.

Mathias Dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Fidelibus nostris prudentibus et circumscriptis iudici, iuratis, ceterisque civibus civitatis nostrae Cassoviensis. Salutem et gratiam.

Eidem fidelitati vestrae harum serie firmiter praecipientes mandamus, quatenus unum aut duo ex vobis scientem et in hiis rebus expertum seu expertos eligere debeatis et teneamini, qui una cum fideli nostro nobili Johanne Newzyger comite cusionis monetarum nostrorum novarum camerae nostrae Cassoviensis in ipsa camara (így) nostra interesse debeat et tam de cusione ipsarum novarum monetarum nostrarum, quam etiam concambiis earundem, necnon emptionem argenti et repens rationem et registrum teneat seu teneant. Volumus autem, ut huiusmodi homines, quos ad praemissa faciendum e medio vestri elegeritis, prius coram nobis iurare ad sacra Dei ewangelia faciatis, ut nostrae Maiestati fideliter servire et praemissa omnia, quae ad ipsius officium pertinerent, fideliter et sine fraude exercere intendit et vlt(=vult) et praefatus camerarius noster absque scitu talis vel talium neque cusionem, neque concambia sed et nec emptionem argenti facere possit. Expensas autem ipse ipsi, quos vel quem ad id elegeritis, de ipsa camera nostra Cassoviensi habeat. Secus non facturi.

Datum Budae in festo sancti Johannis ante portam latinam anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio.

Eredetije papiroson, rányomott pirospecséttel, Kassa v. lvt. 339. sz. a.

A király meghagyására.

Mátyás Isten kegyelméből Magyar, Dalmát, Horvát stb. ország királya. Híveinknek, Kassa város bírójának, tanácsának és polgárainak. Üdvözlésünket és hajlandóságunkat.

Hűségteknek meghagyjuk, hogy kebelükből egy vagy két ahhoz értő, jártas egyént választván, aki hívünkkel Newzyger János a kassai kamara pénzverő grófjával együtt működjék és úgy az új pénzverése, mint annak beváltása, továbbá az ezüst vásárlása iránt számadást és lajstromot vezessen. Kivánjuk továbbá, hogy ezek az emberek, akiket kebeletekből erre megválasztottatok, a szent evangéliumra esküt tegyenek, hogy királyi felségünknek hűen szolgálnak s mindenekben, mely hivatalukhoz tartozik hűen és hamisság nélkül járnak el s mondott kamarai tisztviselőnk az ő tudtuk nélkül sem a pénzverés, sem a pénzváltás, sem pedig az ezüst vásárlása körül nem intézkedhetik. Fizetésük pedig a kassai kamarából fog jární. Másképp ne cselekedjete.

Kelt Budán sz. János — ante portam Latinam — ünnepén az Úr ezernégyszázhatvanharmadik esztendejében.

K. L.

184. 1465. Nos Mathias Dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc.

Tibi fideli nostro Johanni Thoklar pisetario in civitate nostra Cassoviensi residenti harum serie firmissime praecipientes mandamus, quatenus statim visis praesentibus, universas attinentias et ferramenta pro cusione monetarum aptas, quas Stephanus Kowach camerarius noster Cassoviensis ad conservandum manibus tuis assignavit, iuxta informationem eiusdem Stephani camerarii huc Budam mittere debeas et tenearis et secus facere non praesummas, praesentes pro tua expeditione reservantes.

Datum Budae feria tertia proxima ante festum beatae Sophiae viduae anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, regni nostri anno octavo, coronationis vero secundo.

Ad relationem Johannis Thuz janitorum regalum magistri etc.

Eredetije papiroson, rányomott királyi nagy pecséttel, Kassa v. lvt. 350.

Mátyás Isten kegyelméből Magyar-, Dalmát-, Horvátország stb. királya.

Thoklár János kedves hívünknek, Kassa városában székelő pisetáriusunknak meghagyjuk, hogy az összes, a pénzveréshez szolgáló eszközöket, melyeket Kovách István kassai kamarai tisztviselőnk megőrzés végett kezeidbe adott, nevezett István nevű kamarai tisztünk utasítására Budára küldeni tartozol. Kelt Budán boldog Zsófia ünnepe előtt harmadnappal az Úr ezernégyszázhatvanötödik évében, uralkodásunk nyolcadik, megkoronáztatásunk második évében.

Thuz János királyi főajtónálló jelentésére.

Kemény Lajos.

185. 1465. De commissione propria domini regis.

Mathias Dei gratia rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc.

Circumspecte, fidelis nobis dilecte. Misimus illac fidelem nostrum Stephanum Kowach civem istius civitatis nostrae Budensis, camerarium nostrum sibi que de mente nostra informationem dedimus, ut ipse pro arduis rebus nostris et regni disponendis et etiam necessitatibus nostris in illa camera nostra Cassoviensi praesentem nostram monetam in lega diminuat et solummodo ad sex piseta cudi faciat. Quare fidelitati tuae harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus quemadmodum nobis fideliter servire iurasti, ita servire debeas ac praefatam monetam nostram praefato Stephano camerario nostro iuxta informationem nostram sibi datam solum modo ad sex piseta cudifacere permittas et insuper penes eundem camerarium nostrum in libro nostro more tuo nobis veram et puram rationem teneas. Secus nullatenus facturur.

Datum Budae in festo beati Gregorii papae anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, regni nostri anno octavo, coronationis vero primo.

Kivül: Circumspecto Johanni Thoklar civi civitatis nostrae Cassoviensis et probatori in camera nostra similiter Cassoviensi, fideli nobis dilecto.

Eredeti je papíroson, zárlatán piros pecsét nyomával. Kassa v. lvt. 603/b. szám alatt.

A király meghagyásából.

Mátyás Isten kegyelméből Magyar-, Dalmát-, Horvát- stb. ország királya.

Kedves hívünk. Oda küldtük hívünket, Kowách István budai polgárt és kamarai tisztviselőnket és saját elhatározásunkból utasítottuk, hogy úgy a mi, mint az ország égető szüksége ezt követelvén, a kassai kamarában a mostani pénzünk ötvözetét szállítsa alább, azaz csupán hat pisetumos pénzt verjen. Ezért hűségednek ezennel meghagyjuk, hogy amint nekünk arra megesküdtél, hogy híven fogsz szolgálni, úgy is kell cselekedned és István kamarai tisztünknek utasításunk szerint csupán hat pisetumos pénz verését engeddd meg s amellet igaz és helyes számadást vezess minderről.

Kelt Budán, boldog Gergely pápa ünnepén, az Úr ezernégyszázhatvanötödik évében.

Czím: Thoklár Jánosnak, Kassa város polgárának és a kassai kamara becslőjének, kedves hívünknek.

Kemény Lajos.

186. „Szent István II. 23. és Sz. László III. 29. t.-cz. szerint egy tinó = egy arany pensa. Szent István II. 30. t.-cz. szerint 16 tinó = 40 solidus. Ez a német solidus vagy schilling = 12 denár; 40×12 denár = 480 denár = 16 tinó = 16 magyar pensa; egy magyar pensa tehát 480 denár: $16 = 30$ denár. Az egész magyar márka = 8 pensa = 240 denár s ez a 240 denáros márka megmaradt később is a régi, ideális báni pénzszámításban.“

Dr. Erdélyi László: Az első adóelméletéhez. Századok, 1913. 285. lap. K.

187. — **Valuta.** — 1658. Item az deák tanítására állattunk numero 400 tallért, id est fl. 720, amelyet az tanácsházra adtuk vagy vitettük.

(Kassa v. titkos levéltára, C. C. Radovits Nr. 7.) K. L.

188. 1775. Monetae florenorum *kurta et vonás forint* denominatio suffertur anno 1775. A kurta forint, 50 krajcárt, a vonás forint 51 krajcárt teve.

„Adalékok Zemplénnvármegye történetéhez.“ 1913. évf. 253. lap. K. L.

189. **Átszámítás.** Anno 1666 die 16 Octobris. Fizettem meg a hátramaradott flor. 18 id est talleros 10 és ekkor quietáltam is de et super talleros 20 id est flor. 36.

„Adalékok Zemplénnvármegye történetéhez.“ 1913. évf. 250. l. K. L.

190. **Átszámítás. 1795.** Inventarium uiber die Verlassenschaft des am 22. November 1795 an einer Plesur zu Heidelberg sat, verstorbenen Hauptmann Paul Topertzer vom löblichen Vacant Fürst Anton Esterházy'schen Infanterie Regiment. An baaren gelde: 34 Stück Ducaten à 4 fl. 30 fr. fl. 153; 35 Stück französische kronen à 2 fl. $17\frac{1}{2}$ kr. fl. 80 kr. $12\frac{1}{2}$. 35 Stück niederländische kronen à 2 fl. 15 kr. fl. 78 kr. 45. Summa 311 fl. $57\frac{1}{2}$ kr.

Kassa város levéltárában.

Kemény Lajos.

191. **A magyar márka s a budai font.** A bécsi cs. és kir. udvari könyvtár 10612. sz. pergamentkézirata a borítékján e feliratot viseli: „Vergleichung des Silbergewichts“ és nyilvánvalóan a XVI. századból való. Ebben a kéziratban van egy táblázat, amelyben a bécsi márkához, amely 256 Pfenniget, (Gewichtspfennig, dgt), illetve 16 latot tesz, hasonlítja a boroszlói, erfurti, prágai, magyar („Hungerisch“), továbbá a kölni, nürnbergi,

ausburgi, velencei, frankfurti és Anndorfi (antwerpeni) márkákat. A magyar márka 14 latot, illetve 224 fillért tesz ki bécsi márkában számítva. (És viszont: „14 Lot Wienisch ist in Hungarn 1 Mk.)

A kölni márka $213\frac{1}{2}$ fillérre, illetve 13 lat, 1 quintet és $1\frac{1}{3}$ fillérre (dgt) van taksálva itt.

A bécsi cs. és kir. udvari könyvtár 14599. sz. pergamentkézirata, (melyet Schalk adott ki a Num. Zeitschrift 1906. évi kötetében), a magyar márkát Pergstetter vagyis bányavárosi (t. i. körmöczi és selmeczi) márkának nevezi. Ugyanitt a kölni márka 213 fillérre van taksálva.

Rudolff Kristóf bécsi számolómeister (a bécsi Num. Társulat Monatsblattjának 1906. évf. 281. számában ismertetett) számolókönyvében („Rechenbüchlein“), amely Bécsből 1526 június 26-ról van keltezve, a különféle fontok árpaszemek súlyával vannak kifejezve. Így a bécsi font 12800, a bécsi gyógyszerári font 7600, a budai font 11212 árpaszem súlyával azonos. — Dr. A. Nagl: Geschichte d. Wiener Markgewichtes, a Num. Zeitschrift N. F. 6. kötete (1913) 116. és 119. ll.)

g — — n.

192. Egy márka ezüst értéke 1413-ban. Salutatione praemissa cum servitiis. Honesti viri. Per dominum nostrum regem mandatum est vobis, ut sua dona, quae soletis suae gratiae dare pro isto praesenti novo anno, scilicet XX markas (így) argenti, quae sunt taxatae pro florenis II^c XX in auro, praesentare ac solvere nobis, de quibus rogamus, ut praedictos II^c et XX florenos detis ac assignetis familiari fratris nostri Frontis, latori praesentium; de quibus nobis magnam complacentiam facietis et ut non habeamus rationem conquerere de contractione erga dominum nostrum regem. Ad mandata vestra semper summus parati.

Datum Budae dominica proxima post festum sancti Mathiae apostoli anno Domini 1413.º

Anthonius. Frontis et socii de Florenczia (így), mercatores in Buda. Kívül: Providis ac sapientibus viris, iudici ac iuratis civitatis Caschoviensis, maioribus nostris semper honorandis.

Eredetije papiroson, zárlatán monogrammos pecséttel, Kassa város levéltára 94. sz. alatt.

Üdvözetemet küldöm szolgálataimmal.

Tisztelt férfiak. Királyi urunk meghagyta néktek, hogy azt az ajándékot, melyet szokás szerint ez évre is adtok Ő Kegyelmességének, tudniillik a húsz márka ezüstöt, mely 220 arany forinttal ér fel, nekünk fizessétek, amelyeket kérünk, hogy adjatok testvérünk, Frontis szolgálának, aki ezt a levelet vitte hozzátok. Amelylyel nekünk nagy szíveséget tesztek s így nem leszünk kénytelenek erről a királylyal leszámolni. Mindig készek vagyunk parancsolatokra.

Kelt Budán Mátyás apostol napja után való vasárnapon az Úr 1413. esztendejében. Frontis Antal és Florenczből való társai, budai kereskedők.

Az oklevél szerint tehát egy márka ezüst tizenegy arany forintot ért.

Kemény Lajos.

193. I. Mátyás király dekrétumából. Kovachich, Monumenta veteris legislationis hungarica stb. Claudiopolii. 1815. 56. l. Mathiae I. decretum stb. 69. l. Articulus 27. Rex qualem monetam cudi faciat, et praeter hanc nulla in regno cursum habeat. Item optamus, ut dominus noster rex, prout consensit, faciat cudere unam novam monetam, bonam et durabilem, cuius centum denarii, oboli vero ducenti valeant unum florenum auri, quae moneta cursum habeat per totum regnum Hungariae et partes eidem subiectas nullaque alia moneta quaecumque cursum habere possit; et recipiatur in omnibus locis et si in aliqua possessione cuiuscunque praelati vel baronis vel nobilis ipsa moneta non recipiatur, dominus rex eandem possessionem occupare faciat.

70. l. Articulus 29. Cusores et delatores falsarum monetarum puniantur. Item cusores et delatores falsarum monetarum puniat dominus rex poena debita secundum antiquam consuetudinem regni sui.

27. t.-c. Pénzt a király verjen s más pénz ne forogjon az országban. Továbbá kívánjuk, hogy a király új pénzt veressen, jót, melyből 100 denár, 200 obulus érjen egy arany forintot s ez forogjon egész Magyarországon és a neki alávetett részekben és más pénz ne forogjon; s fogadják el mindenütt s ha akármely főpap, báró vagy nemes birtokán el nem fogadnák, foglalja el a király a birtokot.

29. t.-c. A hamis pénztverőket büntessék meg. A hamis pénztverőket és forgalomba hozókat sujtsa a király illő büntetéssel az ország régi szokása szerint. *K. L.*

194. I. Mátyás király pénzverdéi. Praeterea sunt domus monetariae in quatuor locis, ubi principaliter cuduntur aureae, argenteae et cuprinae monetae. Prima est una in Transilvania dicta Rivo Dominarum, ubi sunt pecuniae aureae et argenteae; et ista domo monetaria educuntur per annum circiter viginti millia ducata. Secunda camera monetaria item in Transilvania est in uno oppido Sabino nuncupato, haec praebet in anno circiter set millia ducata. Tertia est alius mons vocatus Cremonizza, haec solvit in anno duodecim millia ducata. Quarta demum est camere Budensis, quae praestat per aurum circiter sex millia ducata.

Kovachich, Scriptores rerum hungaricarum minores. Tomus II. Budae. 1798. 31. l.

A királynak — t. i. Hunyady Mátyásnak — négy pénzverő kamarája van, melyekben arany-, ezüst- és rézpénzeket vernek. Az első Erdélyben Nagybányán van, ahol arany- és ezüstpénzt vernek s évenként mintegy húszezer arany kerül ki belőle. A második szintén erdélyi, a nagyszebeni évi 6000 aranyat hoz. A harmadik Körmöcz, ahol 12000 aranyat vernek. A negyedik Budán van s innét évi 6000 arany kerül ki. *Kemény Lajos.*

195. Átszámítás. 1839. Die rückständige Summe von 1300 floren Banko-Zettel oder nach der Scala Reinische Floren 260 Wiener Währung habe ich von den Herrn Deputirten aus der Michael Mindölschen Massa richtig bezahlt erhalten. Caschau den 4 September 1839. Charlotte Schedo geborene Mindöl.

Kassa v. lvt.

K. L.

196. Átszámítás. 1841. Conto. Az 1839. esztendőről, úgymint Martonovitsné asszonyság részére. 24 nádályokért per 12 krajcár C(onventions) M(ünze). Detto egy kenni való zsírért 20 krajcár C. M. Summa 12 frt 50 kr váltópénzben. Signatum die 14-tra mensis Maii anno 1841. Gosztonyi sebész Alsókéken.

Kassa v. lvt.

K. L.

197. Átszámítás. 1847. Ich bezeige hiemit, das Herr Ludwig von Dobay Oberfiscal bey mir sechzig Stück Dukaten gewechselt und für dieselben, jedes Stück per fl. 4 kr. 36 in Conventions Münze gerechnet, zusammen Reinische Floren 276 in convensions Münze bar bezahlt hat. Caschau den 10-ter März 1847. M. Tschida.

Kassa v. lvt.

K. L.

198. Átszámítás. A 17. század közepén élt magyar Simplicissimus írja, hogy Lőcsén, mint diák, a harangozásért kapott „vierteljähig 1 ungarischen Gulden, oder 33 polturaken, dast sind 52 kreuzer.“

Lásd az 1854. évi lipcsei kiadás 84. lapján.

Kemény Lajos.

199. Zsigmond király adománylevele 1415-ből. Relatio Emerici de Palouch. Nos Sigismundus dei gratia Romanorum rex, semper augustus ac Hungariae etc. rex memoriae commendamus per praesentes, quod nos sedula meditatione perpendentes fidelitates et fidelium servitiorum gratuita merita, virtuosasque varias complacentias et laudabilia opera, quibus fidelis noster sincere dilectus magnificus vir comes Petrus de Peren, iudex curiae nostrae, in diversis nostris et regni nostri arduis agendis et expeditionibus fidelitate sincera, firma constantia et sollicitudine indefessa non sine gravi labore et sumptibus rerum nostrae majestati diversimode studuit complacere, non ambigimusque eum ferventius deinceps velle nobis et sacrae coronae regiae famulari in futuris; et licet idem respectu suorum multiplicium laudabilium gestorum et actuum majora regalis munificentiae munera reportare debeat, tamen in aliquale signum nostri regii favoris *quandam portionem possessionariam condam Lorandi filii Johannis de Horuathÿ in eadem possessione Horuathÿ in comitatu de Thorna esistenti habitam propter falsificationem monetae nostrae regiae, in qua praedictus Lorandus notorie expertus et juris rigore dictante igne combustus perhibetur, ad manus nostras regias — ut asseritur — legitime devolutam* simul cum universis et singulis suis utilitatibus et pertinentiis utputa terris arabilibus, cultis et incultis, pratis, pascuis, foenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, aquis, aquarumque decursibus et generaliter cunctis utilitatibus integritatibus, quocunque nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis limitibus, quibus actenus legitime tenta fuit et possessa, de manibus nostris regiis novae nostrae donationis titulo, quo eadem ratione praevia aut alia quacunque de causa nostrae regiae spectat vel spectare posset collationem, antefato comiti Petro de Peren, suisque haeredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus ymmo damus, donamus et conferimus jure perpetuo et irrevocabiler tenendam, possidendam pariter et habendam, salvis juribus alienis, harum nostrarum testimonio litterarum mediante; quas in formam nostri privilegii redigi faciemus dum nobis in specie fuerint reportatae. Datum Constantiae, feria tertia proxima ante diem Parasceves: anno domini millesimo quadringentesimo quinto decimo, regnorum nostrorum anno Hungariae vicesimo nono, Romanorum vero quarto. (A pecsét alatt: Relatio Emerici de Palouch.)

Zsigmond királynak 1415 március 26-án Constanztban kelt, olasz hártýára írott ezen adománylevele a M. N. Múzeumban van a Perényi-család levéltárában. Az egésznek magyar fordítása felesleges, így csak a bennünket közelebből érdeklő részét adom. Azt mondja a király, hogy gróf Perényi Péternek a multban teljesített hűséges szolgálatai elismeréséül, a jövőre nézve biztatásul és királyi kegyének jeléül „némelyes birtokrészt adományoz, amely Horváthÿ János fiáé, néhai H. Loránté volt s ez az Abaujmegyében fekvő Horváthÿ-falu, amely *a mi királyi pénzüinknek hamisítása miatt, amely hamisításban az előbb említett Loránt köztudomás szerint részes volt s a törvény szigora folytán megégetésre ítéltetett* s amely birtok a mi királyi kezeinkbe — mint mondani szokás — törvényesen visszaszállott“. Ezt adja a király neki és örököseinek minden tartozékaival együtt.

Érdekes ezen adománylevél reánk nézve azért, mert megerősíti azt, amit a pénzhamisítókról a Num. Közl. ezidei első füzetében mondtam.

Dr. Harsányi Pál.

200. Báznai János levele Pozsony városához 1434-ből. (Cím.) Prudentibus et circumspectis viris, iudici et juratis civibus civitatis Posoniensis, dominis et fautoribus atque amicis suis sincere diligendis.

Prudentes viri, domini et amici mei honorandi! De facto cusionis et dispositionis novae monetae cupio vos non latere, quomodo totaliter non est adhuc et plenarie conclusum; bene est ordinatum, quod ad unam marcam solum tria pondera cupri addantur, sed heri non poterant terminare, quot floreni centennarii cudi debeant de una marca;

nam ut concorditer volumus, quod de una marca cudantur sexingenti et XXXII denarii et de illo dicunt illi, qui intelligunt, quod comes camerae de qualibet marca pro sculptione ferreamentorum carbonibus et monetariis ac pro omnibus expensis non habet majus lucrum quam XXXIII denarios et sic non poterant in praesentia domini mei concordare ad plenum quot denarii debeant cudi de una marca et proquot centennariis debeat a montanistis emi una marca. Verum tamen est quod in Buda, Cassouia et Rivulodominarum ad scitum meum disposuerunt camerarios videlicet Michaellem Nadler et Johannem Noffry in Buda, in Cassouia autem et Rivulodominarum debet esse Vrbanus Polner, Ego vero ut promiseram vobis sollicitavi diligenter factum vestrum de cusione monetae et non potui habere responsum sed bene dominus meus archiepiscopus respondit, quod si dominus rex vobis commisit quod faciatis sicut rex vult, nec ipse de huiusmodi cusione monetae velit vos quoquomodo prohibere; etiam dicit, quod solus non possit vobis superhabundanti dare facultatem cudendi. Item dominus meus ista nocta recessit ad disponendam gentem suam contra hussitas et commissum est dominis palatino et magistro tavarnicorum ut cum prae notatis viris hic lucius et plenarie concludant de observantia remutationis argenti et cusionis monetae. Alia nova vobis scribere nequeo, nisi quod in partibus Transylvanis saxones et siculi cum comite siculorum Il. M. valachorum et c. turcos in prelio devicerunt paucis de wlachis effugientibus, qui intraverant Septem — castra et indicibilia fere dampna et cremationes usque ad Cibinum commiserant, tandem vero divina auxiliante gratia cum capitibus ipsorum solverunt omnia perpetrata etc. Scripsi velocissime feria secunda ante octavas visitationis Mariae anno etc. XXX >° Johannes de Bazna domini archiepiscopi cancellarius.

A bölcs és érdemes férfiaknak, Pozsony város bírójának és esküdt polgárainak, urainak és alattvalóinak és őszintén tisztelt barátaiknak.

Bölcs férfiak, Uraim és tisztelt Barátaim! Az új pénz verésének és elrendezésének ügyében akarlak benneteket tájékoztatni, amelyről azonban egészen véglegesen még nincs intézkedés. Fennáll az a rendelkezés, hogy egy márkához három súlyrész rezet kell adni, de mindeddig nem lehetett meghatározni, hogy hány százdenáros forintot kell egy márkából verni. (V. ö. Rupp, Num. Hung. II. 45. l. „Valor floreni aurei sub Sigismundo in centum denariis, seu ducentis obolis defixus est“, továbbá Széch. Cat. Appendix 213—219, 219—221, Schönw. Not. Hung. 320. l. Num. Közl. 1911. Adattár 29. szám.) Közakarattal azon vagyunk, hogy egy márkából 632 denárt verjenek. Erre azonban azt mondják a beavatottak, hogy a kamaragrófnak egy-egy márkától a verőtő kivételése, a tűzrévaló, a verők fizetése és minden egyéb kiadás fejében 33 denárnál nagyobb jutaléka nincs. Így jelenleg még nem egyeztek meg az urak abban, hogy egy márkából hány denárt kelljen verni, sem abban, hogy ahány százdenárosért kelljen a bányászoktól megvenni egy márkát. Tudomásom szerint való az, hogy Budára, Kassára és Nagybányára kirendelték a kamarásokat, még pedig Budára Nadler Mihályt és Noffry Jánost, Kassára és Nagybányára pedig bizonyosan Polner Orbánt. Én pedig, amint megigértém nektek, szorgalmasan sürgettem pénzverésetek ügyének elintézését, de határozott feleletet még nem kaptam. Az én uramnak az érseknek az az álláspontja, hogy ha a király megengedi nektek, hogy az ő utasításai szerint pénzt veretessetek, ebben semmiféleképen sem akar benneteket megakadályozni. Kijelenti azonban, hogy egymaga nem engedélyezheti érckészletek kiverését. Egyébként uram még az éjjel visszament, hogy embereit a husziták ellen elrendezze és meghagyta a nádorispán és a tárnokmester úrnak, hogy itt az előbb megnevezett urakkal világosan és teljesen tisztázzák (körvonalazzák), hogy mi legyen a szokás az ezüst beváltásánál és a pénzverésnél. Egyéb újságot nem tudok írni, azonkívül, hogy a szászok és a székeliek a szász gróffal, kétezer oláhot és négyszáz törököt legyőztek egy ütközetben, kisebb számú oláhot pedig megkergettek azok közül, akik Erdélybe betörték és Szebenig majdnem kimondhatatlan károkat okoztak és gyujto-

gattak. Az isteni kegyelem segítségével azonban mégis fejükkal fizettek a gonosztevők. Irtam siettemben Sarlós Boldogasszony nyolcada előtti hétfőn (ez 1834-ben júl. 5-re esett!) 1434-ben (az év utolsó számát 1-nek vagy 7-nek is lehetne olvasni. Tekintetbe véve azonban a levél egyéb összevonásait, igen valószínű, hogy 4 az) Báznai János az érsek korlátnok.

A papírosra írott levél a M. N. Múzeum törzsgyűjteményében 1431-es évszámmal.
Dr. Harsányi Pál.

201. 1595. Egy Pap Ferenc kassai polgárnak szóló levélben, mely Nagyszebenben az 1595-ik évben kelt, írja a névtelen levélíró:

Annak fölötté az is bizonyos, hogy ugyanezen 500 haramia az tatár megverése előtt szintén Szofiára, az városra ment és mind eldulták az nagy várost. Onnét mennyi gazdaságot (sic) hoztanak, azt én meg nem írhatom Kegyelmednek, hanem immár az arany nem jár 180 penzen Erdélyben, annyira megocsódott, mert az török arany igen bő; 160 penzen jár.

Kemény Lajos.

202. 1630. Mivel becsületes bírák uraim az mi idvezült atyánk Szegedy Márton in anno 1610 die 1 Septembris halála előtt testamentumot condálván, hagyott volt testamentumában Szegedy Susanna nevű leányának aranyul hétezer magyar forintokat, minden aranyat abban az időben *százkilenczvenkét* penzen computálván stb. Datum Cassoviae die 6-ta mensis Novembris anno Domini 1630.

Kassa város levéltárában, lajstromozatlan.

Kemény Lajos.

203. 1526. Eodem die agazonibus et vectoribus curruum regiae Maiestatis, tam hungaris, quam alemannis ad usum ipsorum ebdomadalem, ex quo duas cupreas pro una bona recipere noluerunt, sed tres cupreas sibi dare postulaverunt, dati sunt iussu regiae Maiestatis per tres pro 33 florenis antiquae monetae in cupreis 99 fl., qui ad rationem bonae monetae, duas cupreas pro una bona computando, faciunt flor. 49 et medium.

Fragmentum libri rationarii super erogationibus aulae regis Hungariae Ludovici II de anno 1526. Monumenta Ungrica. Edidit Joh. Christianus Engel. Viennae. MDCCCIX.

II. Lajos király lovászáinak és kocsisainak, úgy a magyaroknak, mint a németeknek heti fizetésére, mivel két rézpénzt egy jó régi fejében nem akartak elfogadni, a király parancsára adtunk három pénzével 33 régi forintra 99 frtot rézpénzben, mely jó pénzben számítva 49 és fél forintot tesz, két rézpénzt egy jónak vevén.

Kemény Lajos.

204. A Kassa—Eperjesi Értesítő 1859-ik évfolyamának 10-ik számában Loderer vendéglős bált rendez, melyre a belépti díj 40 kr. Conventions Münze oder 70 kr. Österr. Währung, illetve este a pénztárnál 46 kr. Conv. Münze oder 80 kr. Österr. Währung.

K. L.

205. 1516. Güntert Mihály kassai kereskedő végrendeletéből:

Item dem Hansz Cromer zcw dem Newen-Zcansz XIII Ballen Gewant VIII furdere und IIII Kürballen; dy furder wmb 1e fl und umb VI fl zew γ schocken; dye kür umb LXXXV fl zew γ schocken. Dyse Ballen soll ich ym zcalen mit Sylber dy Marck umb VII fl minus 1 ort crokysch Brandt und Gewycht.

Cromer Jánosnak Ujszandecen tartozom 13 bál posztóért és pedig 8 bál fördere és 4 kür bálért. A furdernek fél schokja 106 frt, a kwrnek fél schockja 85 frt. A bálókért tartozom ezüstben fizetni; márkáját krakói ötvözet és súly szerint egy ort híján hét forintba számítva.

Kemény Lajos.

Adatok a C. N. H. III. kötetéhez.

A Num. Közlöny minden egyes olvasója s a magyar érmészetnek minden egyes barátja bizonyára egyetért velem abban, hogy a C. N. H. I. és II. kötetének megjelenése nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy hazánkban is fellendült a numizmatikai élet, széles körben indult meg mindenfelé, de különösen itt a fővárosban a hazai érmészet iránti érdeklődés, a különböző irányú gyűjtők száma hirtelen felszaporodott és a Numizmatikai Közlöny megindítása révén életerős magyar numizmatikai irodalom fejlődött ki.

Szerintem nem véletlenség az, hanem a legszorosabb okozati összefüggésben álló tény, hogy a C. N. H. I. kötetének megjelenése után (1899) mindjárt szükségét érezték a gyűjtők annak, hogy szorosabb kapcsolatot létesítsenek maguk között, hogy társulatba tömörüljenek, ahol gyakrabban érintkezve, egyetmást megbeszélhessenek, eszmét cserélhessenek. Így tartják meg a magyar érmészet kedvelői 1901 máj. 7-én azt az előértekezletet, melynek következménye 1901 máj. 14-én az ideiglenes alakuló közgyűlés lett. A Magy. Tud. Akadémiába hívták ezt össze, abba az intézetbe, amelynek archaeologiai bizottsága már régebben elhatározta, a közelmúltban pedig lehetővé tette egy olyan összefoglaló szakmunka első részének megjelenését, „mely a magyar pénzverés és pénzforgalom teljes anyagát úgy leíró és történeti, mint pénztudományi szempontból adja elő” (C. N. H. I. 3. l.). Nem a véletlenség, hanem a C. N. H. I. kötetének napvilágra jövedele hozta létre azt a nagy lelkesedést, mely akadályt nem ismerve készítette el a megalakítandó társulat alapszabályait, eszközölte ki azok jóváhagyását, gyűjtötte össze a numizmatika iránt érdeklődőket s már 1902 jún. 15-én végeleges alakuló gyűlésre hívta össze azt a 103 tagot, kik a „Magyar Numizmatikai Társulat“-ot megalakították. (L. bővebben Num. Közl. X. 43 s köv. l.). És érthető is ez a fellángolás. A gyűjtők kezében azon időben jóformán semmi vezérfonál nem volt. Mert a hazai érmészetről addigélé megjelent szakmunkák elfogytak, ritkaságuk miatt drágák és nagyon nehezen szerezhetők voltak. Másrésről meg el is avultak. A bennük közölt anyag hiányos, a bennük elfoglalt kritikai álláspont meghaladott volt, szóval nem állottak a kor tudományos színvonalán. Mindezeket a nehézségeket és fogyatkozásokat kívánta megszüntetni s egyidőre részben meg is szüntette a C. N. H.

Árpád-házi királyaink és vezéreink pénzeit ölelte föl a C. N. H. I. kötete. Megjelenése után nyolc évre (1907) megszületett a második kötet is, mely az első kötet bevezetésében adott programhoz híven a vegyesházi magyar királyok idejéből való anyagot foglalja magában.

Azóta ismét lepergett hét esztendő. A gyűjtők és a szakemberek egyaránt érzik a harmadik kötet megjelenésének szükségét, mely a „Habsburg és Habsburg-lotringtoni királyok magyar érmei“-nek rendszerezése lenne.

Szóba került ez a kérdés a Magy. Num. Társulatban is. Ez azt találta a legcélravezetőbb megoldásnak, ha a Magy. Tud. Akadémiához fordul azzal a kéréssel, hogy az folyósítson neki évente bizonyos összeget az előkészületek megtételére. Az Akadémia tudós főtítkára, dr. Heinrich Gusztáv, belátta a kérés jogosultságát és tudományos fontosságát s kieszközölte, hogy az Akadémia évenként bizonyos összeget bocsát Társulatunk rendelkezésére, melyből egyelőre a rajzok készítését fedezhetjük. Azt hiszem, hogy Tár-

sulatunk minden egyes tagjának helyeslésével találkozom, ha e helyen is hálás köszönetet mondok az Akadémiának is, a főtitkár úrnak is szíves segítségükért.

Természetes, hogy a C. N. H. III. kötetének megjelenéséhez évek munkája szükséges. Nagy és terjedelmes az anyag, amit közölni akar; sok a számottevő nyilvános és magángyűjtemény, melyet gondosan át kell nézni; aprólékos kíváncsalmak folytán a rajzolás is lassú és időbe kerülő munka. Úgy hogy egyelőre még az időt sem tudjuk megjelölni, amikor a harmadik kötet várható.

A Magyar Num. Társulat azonban ennek megjelenéséig is óhajtott valamiképen gondoskodni tagjairól. Ezért nyomatta ki újból Weszerle: „Hátrahagyott Érmészeti Táblái“-t, melyből a gyűjtők és vidéki múzeumok bizonyos áttekintést nyerhetnek a magyar érmészetről. Jól tudjuk mindnyájan, hogy erre is állanak mindazok a megjegyzések, amelyeket a C. N. H. I. kötetének megjelenése előtti magyar numizmatikai irodalomról mondtam, de legalább egyes darabok és egyes fajok meghatározhatók vele.

Annak a cikksorozatnak, melyet jelenleg megnyitok, hármas célja van. Először, mint címe is mutatja, anyaggyűjtés kíván lenni a C. N. H. III. kötetéhez. Másodszor pedig pótolni óhajtja azokat a hiányokat, melyek Weszerlében a Habsburg-kori pénzeknél találhatók. Az Akadémia ugyanis szíves volt megengedni azt, hogy a C. N. H. III. kötetéhez lerajzolt darabokat *Közlöny*-ünkben kiadhassuk, a *Numizmatikai Közlöny* érdemes szerkesztője pedig volt szíves helyet engedni ezen adatok számára. Harmadszor kérő felhívás és buzdítás szándékozik lenni minden olyan gyűjtőhöz, akinek birtokában Habsburg-kori magyar pénzek vannak. Tisztelettel kérem fel őket, hogy segítsenek az adatgyűjtés munkájában. Még pedig olyanformán, hogy szíveskedjenek címemre¹ elküldeni minden olyan, a gyűjteményükben vagy a gondjaikra bízott gyűjteményben levő ezen korbeli pénz lenyomatát,² mely sem Weszerle „Táblái“-ban, sem a Széchenyi-„Catalogus“-ban, sem Schoenvisner „Notitia“-jában nincs közzétéve. Én azután utána néznék, hogy megvan-e az a veret a m. n. múzeum gyűjteményében s ha nem lenne meg, közölném velük s megkérném őket arra, hogy lerajzoltatás végett kegyeskedjenek felküldeni. Minden ilyen darab közzétételénél természetesen megjegyezném azt is, hogy kinek a gyűjteményében van. Ha tagtársaink és olvasóközönségünk ezen támogatásukkal segítségünkre lennének, nagyon megkönnyebülné munkánk. Ne tessenek sajnálni a fáradságot s ne nézzék igénytelen személyemet, csupán a közcél tekintésé, amiért dolgozunk. Ez a cél pedig nem más, mint az, hogy a magyar numizmatikai irodalmat lehetőleg teljes és hasznavehető kézikönyvvé gazdagítsuk, mely méltó folytatása legyen a már megjelent köteteknek, méltó hirdetője legyen a magyar érmészetnek s büszkesége legyen a „Magyar Numizmatikai Társulat“-nak!

Az így egyesült erővel készült kötet csak egy ideig lesz majd teljes, jöllehet a régebbi kézikönyveknek sok hézagát kitölti. Mert mindig kerülnek elő a föld alól is, az ismeretlenség máshelyű homályaiból is új darabok. Legjobban látjuk ezt a C. N. H. I. köteténél. A II. kötet megjelenésekor már az első pótlékának kiadása is szükségessé vált. Azóta is kerültek elő új fajok és alfajok s azóta is megváltozott egyik-másik darab hovatartozásáról való véleményünk. Így lesz ez a többi köteteknél is. Azonban ez csak arra ösztönözhet bennünket, hogy minél több gondot és fáradságot fordítsunk az anyag felkutatására és összeállítására.

¹ Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár.

² Ez a lenyomat a következőképen készülne: kivágunk megfelelő nagyságú staniolszalagot. Ezt összehajtjuk, úgy hogy a homályosabb oldala maradjon kívül. A könyvszerűen összehajtott lapok közé tesszük a lemásolandó pénzdarabot s mindkét oldalán egyszerre addig nyomkodjuk ujjainkkal, míg a veret minden egyes része tökéletesen ki nem jött. Azután az összehajtott staniolszalagot széthajtjuk s a belső oldalára (ahol a pénz negatív képe van) közönséges gyertyát csepegtetünk. Ez ott megfagy s szilárdan tartja a lenyomatot. Az így nyert lenyomat egészen hű képet mutat s egy kis vatta közé téve postán is biztosan szállítható, kis dobozban.

A Numizmatikai Közlöny következő füzetében lehetőleg minden egyes alkalommal akarunk adni valamit a megrajzolt darabokból. Egyszer többet, máskor kevesebbet. Főként olyanokat, amelyek eddigelé nincsenek közzétéve. Az olvasó ne keressen ezen közleményekben semmiféle rendszert, mert nem akarnak ezek egyebek lenni, mint adatok. Legfeljebb az időrendi egymásutánra leszünk majd tekintettel, hogy az egymás után uralkodott királyok pénzei egy-egy közlemény keretén belül is egymás után jöjjenek. Ugyanazon uralkodóra több ízben is vissza fogunk térni, ha alkalmunk lesz tőle valami újat közölni. Lesznek az itt közléendő darabok közt nagy ritkaságok is, de egészen közönségesek is. Sokan ugyan azt hiszik, hogy amely darabot eddig még szakkönyvekben és folyóiratokban nem közöltek s esetleg a m. n. múzeum éremgyűjteményében nem lehet megtalálni, azt mindjárt nagy ritkaságnak, „unicum“-nak kell tekinteni és értékét bátran lehet a hasonló fajták százszorosára becsülni. Igen sokszor pedig nem így van a dolog! Állításom igazolására legyen szabad elmondani egy legutóbbi tapasztalatomat. Társulatunk titkára, ki eddig az Árpád-házi érmekben volt szaktekintély, újabban magyar tallérokat gyűjt. Mindössze féléve foglalkozik ezzel s máris vannak olyan darabjai, melyeknek vagy típusa, vagy évszáma hiányzik a m. n. múzeum gyűjteményéből. Helytelen volna ezeket mindjárt elsőrendű ritkaságoknak nyilvánítani.

Az egyes közzétett daraboknál azt is meg fogom jegyezni, hogy milyen évszámok vannak a m. n. múzeum gyűjteményében abból a fajtából. Ezzel kapcsolatban arra is felkérem társulatunk tagjait és Közlönyünk olvasóit, hogy ha olyan évszámú darab van birtokukban, vagy tudomásuk szerint más gyűjteményében, melyről az én adataim nem tesznek említést, szíveskedjenek rá felhívni figyelmemet.

I. Ferdinánd (1527—1564.)

1. *Aranypörtyék*. a) Előlap: FERDINAND * D (osztrák pólya) G * R * VNGARI
Hátlap: * S * LADISLAVS * (a lábak között oldalt metszett pajzsban két keresztben álló bányászkalapács) * REX * 1562 (bárd) * A szent mellett N—C. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. *Markl. Die Münzen Ferd. I.* 144. l. 1355. sz. a. 1563-ból írt le egy db.-ot a berlini Königl. Münzcab.-ból s idézi ezen évre Montenuovo 428. sz.-át, 1562-re pedig Mont. 427. sz.-át.

M. N. M. 23 mm. 3541 gr.

Ebből a típusból a M. N. M. gyűjteményében 5 db. van:

b) Előlap: FERDINAND * D (osztrák pólya) G * R * VNGARIE *

Hátlap: S * LADISLAVS * (a lábak között két keresztben álló bányászkalapács pajzskeret nélkül) REX * 1563.

c) Előlap: U. az mint 1. b.

Hátlap: S * LADISLAVS * (a lábak közt oldalt metszett pajzsban két keresztben álló bányászkalapács s a pajzs felett egy pont) * REX * 1564. *

d) Előlap: U. a. mint 1. b.

Hátlap: S * LADISLAVS (a lábak közt oldalt metszett pajzsban két keresztben álló bányászkalapács) REX * 1564 (az évsz. utolsó száma fekszik).

e) Előlap: FERDINAND * D: (osztrák pólya) G * R * VNGARIE:

Hátlap: S * LÆDISLÆVS (a lábak közt oldalt metszett pajzsban két keresztben álló bányászkalapács s a pajzs felett pont) REX * 156 + (az évsz. utolsó száma fekszik) a bárd után a szent feje felett *három pont!*...

2. *Aranycegely denárbélyeggel.* Előlap: FERDINAND • D • G • R • VNG • 1554 *
Hátlap: PATRONA • * • VNGARIE * a Madonna mellett N—C. Egyszerű kerek ezüstdenárban Wesz. G. II. 10., Markl i. m. 145. l. 1362. sz. (és XXI. t. 1362. sz.) említi s idézi Montenuovo 457. sz.-át s ezen veret 1530, 1555, 1556 évszámú darabjait, de négyszögű aranycegelyről nem tudnak. Schoenv. Széch. sem.
M. N. M. 21—16 mm. 6'982 gr. (2 #).

3. *Arany obulus-bélyeggel.* Előlap: a címer két ötágú csillag között. A címer felett • 1554 •

Hátlap: a Madonna félholdon, vállai iránt N—C. jegy. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. Markl. i. m. 147. l. 1397. sz. a. leírja s idézi Montenuovo 474. sz.-át. Ezüst veretben nem ismerem!

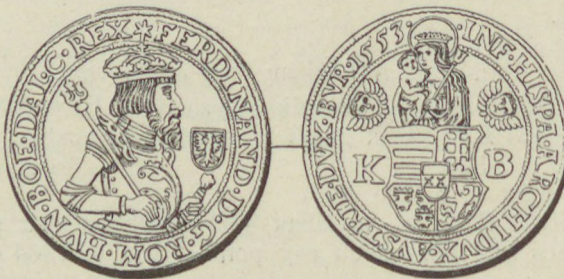
M. N. M. két lyukkal 11'5—12 mm. 0'710 gr. (Az aranyforint súlyának körülbelül $\frac{1}{5}$ része. Kopás és a lyukak nélkül valószínűleg $\frac{1}{4}$ # súlyú volt.)

4. *Arany obulus-bélyeggel.* Előlap: Címer oldalai mellett * fölötté * 154 Z *
Hátlap: Madonna, vállai iránt K—B

M. N. M. 12 mm. 0'883 gr.

Az 1542-es ezüst obulusok között nem ismerem ezen bélyeggel vertet. Az 1543-asok már ezzel készültek. Az 1544-esek ismét más bélyegzővel.

5. *Féltallér.* a) Előlap: FERDINAND • D • G • ROM • HVN • BOE • DÆL • C • REX * Virágos vért, tulipános végű kormánypálca. A kardmarkolat felett kerek aljú címerben lebegő sas, jobb szárnya felé fordult fejfel.

Hátlap: • INF • HISPÆ • ARCHIDVX • AVSTRIE • DVX • BVR • 1553 • A címer mellett K—B, fölötté derékig ábrázolt Madonna, ki jobbkarján ülő gyermeke felé fordul, baljában lilomos kormánypalcát tart, előtte és mögötte angyalfej. Wesz. C. II. 2. sz. a. bélyeg (kis változata Széch. I. 20. t. 23.) féltallérosa ez. L. még Markl i. m. 138. l. 1306. sz. (hol Samml. Latour-t idézi) és XXI. t. 1306. sz.

M. N. M. Ezüst. 34—35 mm. 14'260 gr.

b) Előlap: FERDINAND • D • G • ROM • HVN • BOE • DÆL • CRO • REX *

Hátlap: U. a. mint a) Markl i. m. 138. l. 1305. sz. a. írja le s idézi Schuthess Th. C. 2379. sz., Apel is Rep. II. köt. 877. l., Madai Th. C. IV. kör. 5369. sz.

M. N. M. Ezüst. 35—35'5 mm. 13'95 gr.

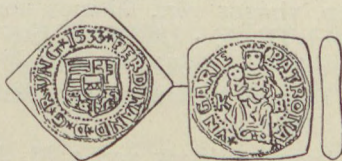

6. Piéfort-garas. Előlap: ✠ FERDINAND * D * G * R * VNGÆRIE ✠

Hátlap: MONETÆ * NOVÆ * ANNO * DOMI * 1537 ✠

Ezen bélyeg egyszerű vékony garas-veretben is megvan ebből az évből.

M. N. M. Ezüst. 27—27'5 mm. 3'5 mm. vastag. 17'393 gr.

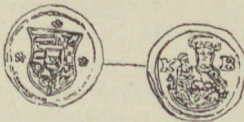

7. Piéfort-denár-csegely. Előlap: FERDINAND * D * G * R * VNG * 1533 *

Hátlap: PATRONÆ * — * VNGÆRIE

M. N. M. Ezüst. 16'5—21 mm. 3. mm. vastag. 6'660 gr.

Miksa (1564—1576).

8. Arany obulus-bélyeggel. Előlap: Címer, két oldalán és fölötté ötágú csillag.

Hátlap: Madonna, vállai iránt K—B. Ennek a bélyegnek ezüst veretét nem ismerem.

M. N. M. 13—13'5 mm. 1'245 gr. (1/3 #).

Rudolf (1576—1608).

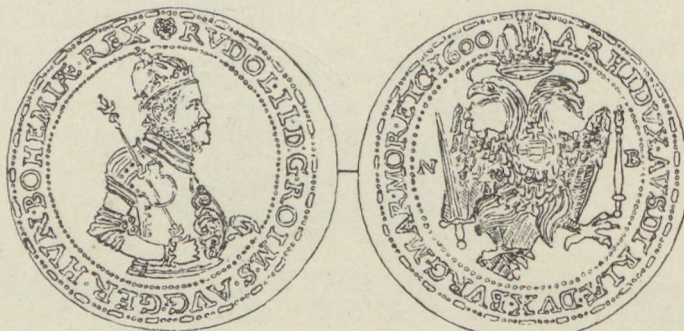
9. Hármás aranyforint. Előlap: RVDOL • II • D • G • RO (osztrák pólya) I • S • AV • GE • HV • B • R •

Hátlap: S * LÆDISLÆVS * — * REX * 1580 * A szent mellett K—B. Ezzel

a bélyeggel egyszerű aranyforintok is készültek több éven keresztül. Ezek rajzát adja Schoenv. VII. t. 215., Wesz. C. IV. t. 9.

M. N. M. 23 mm. 10·418 gr.

10. *Tallér.* Előlap: RVDOL · II · D · G · ROIM · S · AVG · GER · HVN · BOHE-
MIÆ · REX * Koronás mellkép, virágos vért, liliomos kormánypálca.

Hátlap: ARHIDVX · AVSDTRIÆ · DVX · BVRG · MAR · MOR · ETC · 1600.
Alsótestével oldalra fordult kétfejű sas, mellén birodalmi almában osztrák pólya, jobb
lába mögött kard, ballába előtt liliomos kormánypálca, ezeken kívül N—B.

M. N. M. Ezüst. 44 mm. 29·38 gr.

Koronás mellképű N—B jegyű tallérunk van a M. N. M.-ban 1583, 1585, 1600, 1601, 1602, 1603 évekből többféle változatban. A jellemző azonban rájuk a sima vért (1600-ig a sas mellén címer) és csak az 1600-as évszámúaknál találunk virágost. Ezeknél a körirat választó jeleiben van különbség és abban, hogy a hátlacon AVSTRIÆ van a többinél. A simavértűeknél (Széch. I. 24. t. 13. sz. Wesz. C. V. t. 5.) a sas szimmetrikusan két részre oszthatólag szembe néz s az N—B a sas lába és a kard, illetőleg a láb és a kormánypálca között van, még pedig N—B, II—B alakban is.¹

Dr. Harsányi Pál.

¹ Ezen első közlemény rajzai bizonyára többek előtt megjegyzésekre szolgáltattak okot. Magunk is belátjuk, hogy nem kielégítő. A rajzolónak és a közlőnek szolgáljon azonban mentségére az, hogy minden kezdet nehéz. Lassanként a rajzoló is belejön majd a munkába s tökéletesebb másolatokat ad. Ezen pár db. képét legfeljebb újra készítettjük majd el a C. N. H. III. kötete számára.

Néhány szó a ...VIOIXVOX és ZAYEΘ feliratú pénzekről.¹

A felsőolaszországi Verdelló-ban (Bergamo mellett) nemrég nagyobb mennyiségű, massiliai pénzeket utánzó drachmát találtak, ezen leletből sikerült nekem a közönséges típusból² tíz darabot, a ZOXIQT feliratúból³ 8 darabot és a ...VIOIXVOX-hoz hasonló feliratúból kilenc darabot megszerezni. Miután ez utóbbiak közül némelyik felirata lényegesen különbözik az eddig ismertekétől, azt hiszem szolgálatot teszek azzal, ha valamennyit leírom.

Példányaim egyikét A. Blanchet a „Revue Belge de Numismatique“ 1913. évi évfolyama 323. lapján a „Recherches sur l'influence commerciale de Massalia en Gaule et dans l'Italie Septentrionale“ című közleményében felemlíti; az I. tábla 6. száma alatt képen is bemutatja.⁴ A 324. lapon azt mondja. „Rev: VIOIXVOX (Il faut sans doute lire tru tiru en commencent par la droite, la dernière lettre est peu visible) au dessus du lion.“

Theodor Mommsen a „Mitteilungen der Antiquarischen Gesellschaft in Zürich“ című folyóirat 1853-ban megjelent VII. kötetének 205. lapján, „Die nordetruskischen Alphabete auf Inschriften und Münzen“ című közleményében a következőket mondja: „Lanzi und Lepsius erklärten mit Recht die Aufschrift für euganisch oder etruskisch; wie Sestini und de la Saussaye sie für celtiberisch halten konnten, gestehe ich nicht zu begreifen. Die Attributionen sind mannigfach und wundersam: Coltellini gab sie nach Iria oder nach Pyrgi in Etrurien; Sestini nach Hemeroscopium in Spanien, Lelewel den Aulerkern in Gallien, Lepsius den Orobiern bei Como und Bergamo; de la Saussaye und nach ihm Akerman den Oxybiern (OXVBIOT) in der gegend von Antibes. Die Aufschrift ist minder sicher festgestellt. Von unseren drei Exemplaren haben zweiXVQ, das dritte OIQIXVO, das von de la Saussaye abgebildete OQIXVO. Recht deutlich ist die schlecht und flach eingegrabene Aufschrift nirgends. Auch auf unserem bestem Exemplar ist es nicht ganz sicher, obwohl warhscheinlich, dass der erste und fünfte Buchstabe Q ist, nicht O, und der sechste könnte vileicht J oder X sein. Habe ich recht gesehen, so ist zu lesen RUTIRIO.“

Ezen pénzt az I. tábla 8. száma alatt képen is bemutatja és lelőhelyétül Burweint mondja Graubünden Cantonban.

F. de Saulcy a „Revue Numismatique“ 1863. évfolyama 155. lapján OXYBII-nek olvassa a feliratot.

A. de Longperier (Oeuvres t. II. p. 506) OLTIRIO-nak.

Muret et Chabouillet a Bibliothèque Nationale Katalógusának 2170. száma alatt OIQIXVO-nak és ugyanígy látja Henri de la Tour is; mindhárman felsőolaszországi gallok által vert pénznek tartják.

Újabban R. Forrer az 1908-ban megjelent „Keltische Numismatik der Rhein und Donaulande“ című munkájában a 85. lapon képen mutatja be saját példányát és hozzáírja OUXIDII (nach Schreiber).

Serafino Ricci a „Rivista Italiana di Numismatica“ 1913. évfolyama II. részében azt írja, hogy szintén a verdelloi leletből kilenc darabot látott ZODOIOIXVOX felirattal, ezek közül három példányon a teljes felirat megvolt, de a végső három betű ZOQ bizonytalan, egy példányon megvolt a teljes felirat, de hiányzott elől a két OX betű, kettőn megvolt a teljes felirat, de a ZOQ fönn volt egy második sorban, s ezek egyikén az

¹ Ezen cikk egyidejűleg francia nyelven is megjelenik a „Revue Numismatique“-ban.

² Hasonlók a „Dessewffy barbárpénzei“ című lajstrom 23—24. számához, de ezektől annyiban különböznek, hogy rajzuk sokkal kezdetlegesebb (Dianának idomtalan nagy orra van), átmérőjük és súlyuk átlaga sokkal kisebb, gyakran szélük (úgy mint a Volcae Tectosageseké) éles szerszámmal szabálytalanul vágott.

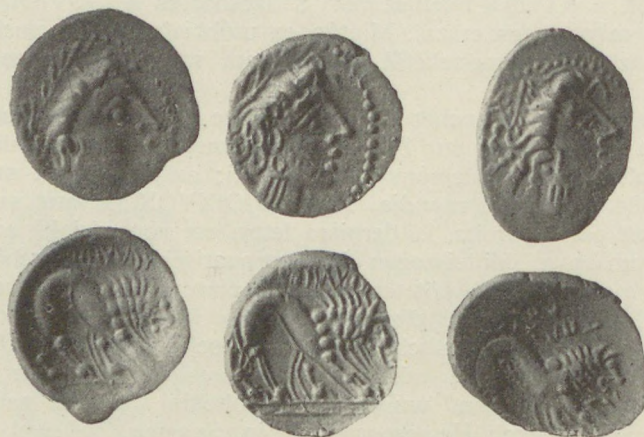
³ Az egyik példányon a végső 8 betű világosan kivehető.

⁴ Tévedésből az 1. számú pénzemet a 4. számúnak a feliratával ábrázolta.

alsó sorban csak OIXVOX volt (nyilván helyszűke miatt); a többi példány felirata egészen homályos.

Ricci tehát a feliratot TOUTIOIOROS-nak ha az $X=t$ és
XOUXIOIOROS-nak ha az $X=x$ olvasná.

Példányaim pontos leírását és háromnak nagyított képét itten adom.

1. (1. számú ábra) Az előlapon gyöngykörben Diana elkorcsosult feje van, hajában koszorú.
A hátlapon kettős alapvonalon kiöltött nyelvű, ugrásra készülő oroszlán, fölötté IOIXVOX felirat AR. 16 mm. 2.31 gr.
2. Hasonló: de Dianának háromágú fülbevalója van.
A hátlapja szintén hasonló, de a feliratot így látom I^{I} IOIXVOX. AR. 15×17 mm. 2.09 gr.
3. Mint fönt.
A hátlapja hasonló, de az írás az oroszlán fölött a következő III OIOIXVOX AR. 15×17 mm. 2.42 gr.
4. (a 2. számú ábra) Hasonló, de Diana feje kisebb.
A hátlapja hasonló, de az írás az oroszlán fölött VIDIXVDA AR. 15×16 mm. 1.89 gr.
5. Hasonló.
A hátlapja hasonló, de az írás az oroszlán fölött II VIOIXVD AR. 15×16 mm. 2.07 gr.
6. Hasonló.
A hátlapja hasonló, de az írás az oroszlán fölött I OVOIOIXVIA AR. 15×16 mm. 1.77 gr.
7. Hasonló.
A hátlapja hasonló, de az írás az oroszlán fölött I D I^{I} OIXI AR. 15×16 mm. 2.15 gr.
8. Hasonló.
A hátlapja hasonló, de az írás az oroszlán fölött VO^{I} TOI(AR. 15 mm. 2.13 gr.
9. (3. számú ábra) Hasonló, de Diana szája nem pontokból van alkotva, rajza finomabb.
A hátlapja hasonló, de az írás az oroszlán fölött kétsoros O^{I}
OIXIOX AR. 14×18 mm. 2.07 gr.

Könnyebb áttekintés végett egy táblázatot mellékelek, amelyen a különböző feliratok összehasonlíthatók.

1854. Mommsen	OICIXVD	rutirio
1861. Longpérier	OICIXVO	oltirio
1863. Saussaye és Saulcy	O OIXVO	oxibioi
1889. Muret és de la Tour	OIOIXVO	

1908. R. Forrer				IOIOIXVO	oxidii
1913. Serafino Ricci				ZODOIOIXVOX ¹	toutioioros vagy
"	"			ZOD OIXVOX ¹	xouxioioros
"	"			ZODOIOIXV	
"	A. Blanchet			VIOIXVOX	trutiriu
"	Dessewffy	1. sz. példánya		IOIXVOX	
"	"	2. " "		I)IOIXVOX	
"	"	3. " "	I I	IOIOIXVOX	
"	"	4. " "		VIDIXVDΔ	
"	"	5. " "		VIOIXVD	
"	"	6. " "		IOVOIOIXVI Δ	
"	"	7. " "		IDTOIX	
"	"	8. " "		VOIOI	
"	"	9. " "		-OJÖIXJ OX ¹	

Ha figyelemmel áttekintjük a táblázatban összeállított különböző feliratokat, könnyen megérthetjük, hogy miért olvasta mindenki másképen;

Az én kilenc példányomnak is nemcsak a felirata különbözik egymástól, hanem a pénzek maguk is más veretűek, úgy elő-, mint hátlapjukat tekintve, ami azt látszik bizonyítani, hogy ez a típus valószínűleg sokáig volt forgalomban, ekkor azonban érthetetlennek tűnik fel, hogy miért fordul elő oly ritkán. Nincs kizárva, hogy a különböző feliratokban más és más nevek rejlenek, vagy pedig több szónak tetszés szerint rövidített alakjai, végérvényes olvasást azonban csak akkor adhatunk, ha több teljesen egyveretű és világos feliratú példányt hasonlíthatunk össze.

Nemsokára egy még érdekesebb drachma került gyűjteményembe, erről volt tulajdonosa azt írta nekem, hogy igen sok közönséges massiliai pénz között Felsőolaszországban találták. (Véleményem szerint a verdellói leletben.) Ennek előlapi oldalán szintén Diana feje, hátlapi oldalán pedig egy nagy fülesbagoly van és **ΛΥΕΘ** felírás.

Ha átnézzük a munkákat, amelyek ezen drachmával foglalkoztak, látjuk, hogy a legelső E. Hucher volt, ki 1868-ban a „l'Art Gaulois“ II. részének 121. és 141. lapjain ismerteti.² A 121. lap első szakaszának felülről a 11. sorában ezt írja. „En voici le dessin exact“ és így mutatja be a feliratot: **ΛΥΕΘ**

„Les trois premières lettres a droite sont seules bien visibles“ írja ugyanott alulról a 8. sorban és a 122. lap második szakaszának felülől a 11. sorában pedig ezt: „Le reste de notre légende est trop peu certain pour nous arrêter.“

Ha összehasonlítom ezen feliratot az én példányom feliratával, azt látom hogy ezen három betű sem azonos; az én példányom E betűjének négy vízszintes (kissé fölfelé hajló) vonala van, nem pedig három.

1875-ben a „Dictionnaire archeologique Gaule“ I. kötetének 337. lapján F. de Saulcy Athenopolis-nak és a Deciates-ek által vert pénznek mondja, a feliratot **ZH↓HΘ<** = IEKHETHOY-nak olvassa; két példányról tesz említést, melyekből az egyik egy bergamoi, a másik egy vicenzai gyűjteményben volt (az utóbbit több massiliai drachma között

¹ Jelzettek kétsorosak, az utolsó három betű balról a felső sorban van.

² Talán a B. N. 2178. számú példányát?

találták) nem világlik ki azonban, hogy a kettő közül melyikről ír. Miután Saulcy a pénzről rajzot nem közölt, összehasonlítást nem tehetek.¹

1879-ben a „Revue Archeologique“ XVI. táblájának 8. száma alatt közölt ábrán F. Bompais a feliratot így rajzolta >EYEO<; az első négy betű jobbról az én példányom négy első betűjét megközelíti.

Garruci „Le Monete d'ell Italia antica“ 55. lapja és a LXXIII. tábla 34. száma alatt a British Museum példányát ismerteti.² (A. Blanchet. *Traité des Monnaies Gauloises* pag. 244.³) és Echetiának olvassa.

Két példányt Muret et Chabouillet 1889-ben a „Catalogue de Monnaies Gauloises de la Bibliothèque Nationale“ 42. lapján ismertetnek, a kettő közül a 2177-iket ekképen: „Tête de Diane à droite, branches d'olivier dans les cheveux, pendants d'oreilles et collier de perles Rv. EYEO Chnette de face. AR. 3·45 gr. Imité de la drachme de Marseille du beau style“. Ugyanezen példányt Henri de la Tour „Atlas de Monnaies gauloises“ 12. lapján képben mutatja be és rajta a feliratot így látja EYEO . A második példány feliratát Muret et Chabouillet a 2178. szám alatt így jelzik EYEO AR. 3·75 gr.

1903-ban megjelent Arthur Sambon kitűnő munkája „Les monnaies antiques de l'Italie“. Ezen munka 67. lapjának 104. ábrája pénzünket Etrurie Echeta alatt így írja le „Tête de femme à dr., avec couronne de myrte et parée de bijoux. Grenetis au pourtour. Rv. Hibou moyen duc (Strix otus) à dr., regardant de face; dans le champ à dr., séparée par une barre presque verticale, on lit de bas en haut >EYEO< (*)

(*) Les E ont quatre barres.“

A 29. lapon azt mondja „Muret en a reproduit inexactement la legende“. Jegyzetben felemlíti, hogy a Maddalena gyűjtemény példányán kívül (amelyet itten leír) a Bibliothèque Nationale két példánya 3·75 gr. és 3·45 gr. (Coll. Saulcy) és a wieni Schottenstift egy 3·80 gr. súlyú példánya ismeretes. A Maddalena-gyűjtemény (melyet Párisban 1903 május 7-én elárvereztek) lajstromának 4. lapja 46. száma alatt ugyanezen pénzt ekképen írja le. „Echetia (Ligurie?) Tête de femme à dr., parée de bijoux et couronnée de myrte. Rev: Hibou posé à dr., la tête de face. A. dr., une ligne presque vertical et l'inscription

EYEO Drachme. 3·70 gr. On en connaît trois exemplaires.“

Ugyanezen lajstrom I. táblájának 6. számú ábrája képben is mutatja ezen ritka drachmát.

Ha összehasonlítom Arthur Sambon I. táblája 104. számú fototípiái képét a Maddalena-gyűjtemény árverési lajstroma I. táblája 6. számú képével, látom, hogy mindkettőn a felirat első betűje balról egészen, a második betű pedig részben hiányzik, de valószínűnek látszik, hogy egy E.

Adrien Blanchet a „*Traité des Monnaies Gauloises*“-ban 1905-ben a 149. lapon a feliratot így közli EYEO (de nem említi, hogy melyik példányon) és a Henri de la Tour atlaszának 2177. számú rajzát „inexacte“-nak mondja. (pag 244. [4]).

Összevetve az eddigieket, olyan példányt még nem találtak, amelyen az E betűnek három vízszintes vonala lenne (E. Hucher), olyant sem, amelyen balról a második betű

¹ Valószínű, hogy a B. N. 2177. számú példányáról írt.

² A British Museum éremtára őretől értesültem azóta, hogy ott ezen drachma egyáltalán nincsen meg.

kétségtelenül egy négyágú E volna, (Bompois, Sambon, Blanchet) továbbá olyat sem, amelyen az első betű balról — ha látható — nem ζ , hanem $\mathcal{D}$ vagy $>$ lenne (Bompois, Sambon).

Miután azonban a wieni Schottenstift- és a Maddalena-gyűjtemény példányainak második betűje inkább hasonlít E-hez, mint A-hoz és mivel az előlapon levő női fej típusok lényeges eltérést mutatnak a Bibliothèque Nationale példányaitól és az enyémtől — három előlapi és két hátlapi veretet állapítok meg, a jelenleg ismert 5 példány tüzetes leírását az alábbiakban adom és ezek közül négyet képben is bemutatok (az 5.-nek képe megtekinthető A. Sambon „Les monnaies Antiques de l'Italie“ című munkája I. tábla 104. száma alatt, vagy pedig a Maddalena-gyűjtemény árverési lajstroma I. táblájának 6. számú ábrája alatt).

Az 1. számú ábra (az én példányom).

Előlapi oldalán gyöngykörben női fej, hajában apró babérlevelekkel, megközelíti a massiliai drachmák legszebb stílusú Diana fejét, hosszú háromágú fülbevalója és nyakán egy sor gyöngy van.

Hátlapi oldalán vonalkörben fülesbagoly van,¹ jobbfelé fordulva ül, szembe néz, jobbra tőle függőleges vonal és a következő felirat látható $\mathcal{D}\Delta\mathcal{E}\Theta$, az E betű szára fölött a függőleges vonal tuloldalan nagy pont van. AR. 17×18 mm. 3.63 gr.

A 2. számú ábra (a Bibliothèque Nationale 2177. számú példánya).

A főntivel úgy előlapi, mint hátlapi oldalán teljesen egyveretű, de Diana szája körül, a hátlapon pedig a felirat A betűjében kettős veret nyomai láthatók, ez az oka annak, hogy az A-t E-nek nézték. Súlya 3.45 gr.

A 3. számú ábra (a Bibliothèque Nationale 2178. számú példánya).

Az 1. és 2. számútól annyiban különbözik, hogy a gyöngykörben levő fej hajdíszje egészen más, hajában a babérlevelek sokkal nagyobbak, háromágú fülbevalója pedig keskenyebb.

Hátlapja az 1. és 2. számúval egyveretű de a felirattól csak $\mathcal{D}\Delta\mathcal{E}\Theta$ látható. Súlya 3.75 gr.

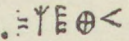
¹ Miután ennek a bagolynak a teste egy nagyszakállú emberi fejhez hasonlít, talán inkább egy Gryllus ábrázolása akar lenni.

Blanchet is bemutat egy gall pénzen (l. fig. 39.) ilyen fantasztikus alakot, amely kakasból és emberi fejből van összeállítva.

Egyéb emlékeken is előfordul hasonló ábrázolás, mint pl. a M. N. Múzeumban levő herpályi pajzs-dudor díszei közt, ahol emberi arc formájú testhez lófej, lónyak és madárláb van illesztve. (Arch. Ért. Új folyam XIV. köt. 396. old.)

A 4. számú ábra (a wieni Schottenstift példánya).

A gyöngyörben levő női fej kevésbé szép stílusú, nyaka hosszú, vékony, három-ágú fülbevalója rövid, széles, pontozott, haját mirtuskoszorú övezi.

Hátlapi oldalán az E felett a függőleges vonal túloldalán pont nincs, a feliratot következőleg látom Súlya 3·80 gr.

A Maddalena-gyűjtemény példánya az ötödik, amennyire képei után megítélhetem, a Schottenstiftival teljesen egyveretű, ezen sem látok a felirattól többet. Súlya 3·70 gr.

Mivel Diana feje teljesen azonos a massiliai legszebb stílusú pénzeken előforduló fejjel, továbbá az ismert öt példány átlagsúlya: 3·666 gr., úgyszólván teljesen megegyezik a szépstílusú massaliai drachmák 3·660 grammnyi átlagsúlyával, valószínű, hogy pénzünket ezekkel a massiliai drachmákkal egyidejűleg, vagyis Kr. e. a IV. század elején verték, és pedig Felső-Olaszországban, mint azt az ismeretes öt példány valószínű provenienciája sejteti.

Gróf Dessenffy Miklós.

Az alsóhelbényi éremlelet töredékéről.

Nyitra vármegyében a korosi plébániának Alsóhelbény határában¹ fekvő földjén, dombos helyen, melyet valaha őserdő boríthatott. 1913 április 16-án a gőzeke szántás közben egy cserépedényt szelt ketté: nagy árpádkori éremkincs volt benne.

A fazék cserepeit az eke egy darabon magával ragadta, a benne lévő pénzek elszóródtak és a földdel elkeveredtek. A gőzekével dolgozó munkások a pénzeket felszedték és még aznap egy odavetődött házalónak 31 koronáért eladták.

A csendőrség neszét vevén a dolognak, a pénzeket a házalótól elkobozta és 1742 darabot a nagytapolcsányi járásbírósnak beszolgáltatott.

A lelet ezek szerint a Nemzeti Múzeumba kerül és nyugodtan várhatjuk tudományos feldolgozását.

Hogy a N. M. ezen várható publikációjának mégis eléje vágjak, arra főleg azon körülmény készlet, hogy lelkes ügybarátok az utólag egyenként felszedett és a nép kezén forgó pénzekből sok utánjárással nagyobb számú példányt összegyűjtöttek.

E helyen fejezem ki a hazai numizmatikai világ háláját Knogler Gusztáv, dr. Petrikovits Aladár, dr. Turchányi György és Leidenfroszt Ernő uraknak, hogy buzgalmukkal a leletnek ezen részét a biztos elkallódástól megmentették.

Ezen utólag összeszedett példányok nem kerülve a Nemzeti Múzeumba, a majdan közzéteendő lajstromból is hiányozni fognak. A lelet kiváló fontossága pedig egyenesen követeli a lehető teljességet.

Összesen mintegy 140 darab hollétéről van tudomásom. Ezek közül 95 ép darab fordult meg kezeimen és minden alább következő mondandóim ezen 95 drabra vonatkoznak.

Volt közöttük: Szent István C. N. H. 1. sz. 2 db., I. Béla C. N. H. 15. sz. 6 db., Salamon C. N. H. 22. sz. 5 db., I. Géza C. N. H. 23. sz. 75 db., I. Géza C. N. H. 24. sz. 7 dr., összesen 95 db.

A leletben Szent László pénze elő nem fordulván: elásatása idejét ritka pontossággal az 1075 közepétől 1077 végéig terjedő időre tehetjük. (Koronázás 1075 április, † 1077 április 25.)

Mint látjuk, I. Géza pénzei e csoportnak 36·35%-át képezik és ezek adják meg kiváló tudományos fontosságát.

¹ Szolcsánka alatt, a katonai térképen éppen a 203. magasságjegy helyén.

A Dux Magnusok nagy tömegükkel, sokféle sigla- és bélyegváltozataikkal bőséges anyagot nyújtanak a többirányú vizsgálódásnak, de mégis a Geuca Rex-ek azok, melyek a szakkörök érdeklődését elsősorban fogják felkölteni.

Nem kívánok e helyen arra kitérni, hogy mennyire fontos és miért fontos nagyobb leleteket lehetőleg együtt tartani, de hangsúlyozom — már amennyi súlya az én hangomnak lehet —, hogy megbízható eredményeket az Árpádok korában csak egyfajta pénzek nagyobb tömegeinek vizsgálatából szűrhetünk le.

Al marco vert pénzeknél egyes példányok csak tipologailag értékesíthetők; elfogadható metrologiai adatokat csak nagyszámú darabnak mérlegelése nyújthat.

A szigtlák szövevényes rendszerébe is csak egynemű pénzek nagy tömegeinek vizsgálata enged némi bepillantást.

Ebből a szempontból kiválóan fontos az alsóhelbényi lelet és ebből a szempontból sajnálatos, hogy a Nemzeti Múzeum egy század alatt felgyülemlett árpádkori duplumainak tömege szétszóródott, mielőtt metrologiai tekintetben feldolgozták volna.

De kiválóan fontos leletünk azért is, mert legritkább árpádházi pénzeink nagyszámú példányát (a töredékben 7·36%) szolgáltatja.

Az érmek jó ezüstből vannak verve. Némi rájuk tapadt földes részeken kívül jobbára tiszták, fehérek.

Zöld rozsda csak elvétve akad, némely darab valószínűleg konyhasó (klór) vagy kén behatása alatt kissé megfeketedett.

Egészben jó fenntartásuak, általában csak kevéssé kopottak; 1 darab erősen körül van metélve.

I. István, I. Béla és Salamon pénzeiről tipológiai tekintetben nincs felemlíteni való; nem különböznek e királyok közismert pénzeitől.

A Dux Magnusok nagyságra nézve oly csekély eltérést mutatnak, hogy ez alapon való csoportosításuk nem sikerült. 29 jegyváltozatban fordulnak elő és az egyjegyűek sem egyformák egymás között, hanem a kereszt nagysága, a fogazás finomsága, a betűk alakja és elrendezése tekintetében mutatnak fel, szóval nehezen kifejezhető subtilis különbségeket.

Ezek alapján az egyjegyűek is három csoportba oszthatók:

I. A betűk alakja és finom metszése Salamon pénzeire emlékeztet; a belső kereszt nagy, a fogazás és a belső kör finom, a betűk kicsinyek, száruk végük felé szélesedik.

II. Durva fogazás, durva veret; a belső kereszt kisebb, a betűk szára hol szélesedő, hol egyenes. Az egész érem érdes fogású.

III. Egészben simább veret. A fogazás nem éles, a belső kereszt kicsi; a betűk nagyok, szélesek, száruk majd szélesedő, majd egyenes. A pénzek valamivel kisebbek, fogásuk sima.

Hogy ezen csoportok csupán más-más mester kezére avagy több verőhelyre vagy több emissióra mutatnak-e? az egyelőre annyival kevésbé dönthető el, mert — mint alább látni fogjuk — a súlyviszonyok se nyújtanak e tekintetben biztosabb támpontot.

A lajstromban a csoportokat a fenti római számok jelölik.

Egyebekben a Dux Magnusok nagy tömege feltűnően egyöntetű a Geuca Rex-ekkel szemben. A Geuca Rerek — az Árpádok kócsagjai! — nem egyformák. A megvizsgált 7 darab közül 2 elütő a többitől, a különbség szembeötlő. (Jegyzék 42. és 43. szám.) Nagyobbak a többinél és ami ez időben, Salamon pénzeit kivéve, példátlan nálunk: csak vonalkörök vannak rajtuk.

A hátlap verete nagyobb és magasabb, jól kivehető. Nagy egyformaságuk mellett is nem azonos bélyegekkkel vannak verve, jegyük sem azonos.

Nem mehetek el szónélkül I. Géza vezéri pénzeinek egy sajátossága, egy nehezen megfeythető furcsasága mellett. A pénzek körirata:

Előlap: + DVX MVONA¹ (MAGNVS helyett).

Hátlap: + PANONAI (PANNONIA helyett).

Könnyű megérteni, hogy miért áll MAGNVS helyett MVONA¹ (az első bélyegzőt készítő mester felcserélte az A és V betűk poncait, a G betű poncát rosszul véste és az S betűt alkotó 2 félholdat megfordította), de nehéz megmagyarázni, hogy miért ragaszkodtak oly törhetetlenül egy évtizeden át ezen hibás körirathoz?

Hogy az analfabéta pénzverőmunkások nem törődtek a dologgal, az természetes; de valaki csak tudott írni-olvasni azok közül, kikre a pénzverés feletti felügyelet bízva volt, miért nem javította ki a hibát?

A szintén hibás hátlapra nézve még sok valószínűséggel feltehetjük, hogy az az alsó, erősebb, nagyobb átmérőjű, üllőszerű dúcba lévén vésve, ez a dúc nem egyhamar romlott el és addig használták, ameddig lehetett.

Így a hibás hátlapi körirat sokáig fenntartotta magát.

Azonban a gyorsan kopó és így természetesen és szükségképen gyakran megújított előlapi vagyis felső verőtőre nézve ez az okoskodás meg nem áll.

Ugyanazon álló dúcokon verték még Szent-László első pénzeit is (C. N. H. 25).

Azt hiszem, hogy nem a kegyelet, nem is a közönségre való tekintet (hiszen az olvasni nem tudott és a hátlap körirata a legtöbb esetben nem is volt olvasható), hanem a takarékoság vagy kényelem rögzítette hosszú időre a LADISLAVS REX köriratot is — később romlott alakban is — a hátlapon.

Ugyanezen ok hozta létre később a hybrid (felemás?) vereteket is, amidőn egy felső (előlapi) bélyegzővel több különböző, de még jól használható alsódúcon verték a pénzt.

A C. N. H. 123. és 129.-et öt-öt különböző hátlappal ismerjük, a 137. előlapját meg éppen 9 különféle hátlappal.

Viszont példánt ugyanazon hátlappal (kereszt, 4 sarkában egy-egy pont), tehát valószínűleg ugyanazon alsó dúcokon vertek a C. N. H. 119, 133, 136, 142, 146, 149, 151 és 156 avers bélyegzőjével.

Messzire vinne, ha ezen föltevésemet e helyen akarnám bővebben kifejteni és megindokolni. Ezt XI—XII. századbeli pénzeink hátlapjának egy más sajátosságáról vallott nézetemmel együtt más alkalommal fogom megtenni. Addig is felhívom rá az érdeklődők figyelmét, mert ha beigazolódik, esetleg vezérfonalul lehet felhasználni a pénzek időrendjének meghatározására, másrészt azoknak verőhelyek szerint való csoportosítására.

Csak közbevetve jegyzem meg, hogy a PANNONIA vagy hasonló körirat nem a pénzverő helyet (Pannonhalmát), vagy az ország dunántúli részét (C. N. H. 10. oldal), hanem az egész országot jelenti. Nehéz volna megérteni, hogy az ország felső- és tiszántúli részeit bíró hercegek miért és miképpen verethették volna pénzeiket a velük sokszor ellenséges király (I. Endre és I. Béla, Salamon és I. Géza) pénzverőjében vagy területén. Állításomhoz Salamon C. N. H. 20 pénze is bizonytságot szolgáltat, amely expressis verbis PANONIA TERÁ-t mond. Sőt, hogy Magyarországot még azután is sokáig Pannoniának hívták, kitűnik abból, hogy Georgius Agricola, De pondere etc. Numorum, Basiliae 1550-ben így ír: „Ejusdem ponderis Numos argenteos percutit Rex Ferdinandus in Pannonia superiore.”¹

Hogy a GEVCA betűkkel micsoda hangokat akartak annak idején visszaadni, annak eldöntését a filologusokra bízom.

A pénzek hátlapjáról fent kifejtett nézetemből folyik, hogy a pénzek leírásánál a hátlap veretének nem tulajdonítok nagyobb fontosságot.

¹ Schönwisner, Notitia etc. 462. oldal.

Az alsóhelbényi lelet töredékének jegyzéke.¹

Folyó sz.		Darab	Összsúly	Átlagsúly	Összesen darab
	Szent István.				
1	C. N. H. 1 17·5 mm előlap : + STEPHANVS · REX · A kereszt metszőpontján nagy pont hátlap : + REGIA CIVITVSX A betűk egyenes szárait alkotó vonalak mindkét végükön feltűnően hegyesednek.	1	0·710	0·710	
2	" 18 mm	1	0·789	0·789	1 1
	I. Béla.				
3	C. N. H. 15 18 mm előlap : + BELA DVX hátlap : + PANNONIA	1	0·714	0·714	
4	jegy : 1. üres, 2. üres, 3. üres, 4. △ Weszerle 3 18 mm	1	0·7915	0·7915	1
5	jegy : 1. △, 2. üres, 3. üres, 4. △ Weszerle 7 18 mm	1	0·694	0·694	1
6	jegy : 1. üres, 2. ●, 3. ●, 4. üres 18 mm	1	0·7255	0·7255	1
7	jegy : 1. (, 2. ●, 3. üres, 4.) 17·5	1	0·790	0·790	1
8	jegy : 1. ●, 2. ●, 3. ●, 4. ● 18 mm A DVX D betűjében kis ▲	1	0·690	0·690	1
	jegy : 1. üres, 2. a kereszt sarkának átlójában 2 pont, 3. üres, 4. üres A 3., 4., 5. és 6. számok súlya együtt mérve	4	2·929	0·73225	
	A 7. és 8. számok súlya együtt mérve	2	1·482	0·74100	
	Összesen :	6	4·411	0·73516	

¹ A kereszt sarkai 1, 2 sorrendben értetődnek. Nem jegyváltozatok erőltetése lévén célom, a siglák megállapításánál csak a bélyegverő szándékából eredő különbségeket vettem figyelembe és elhagytam azokat, melyek pl. a poncolótű ferde vagy fordított tartásából véletlenül keletkeztek.

Folyó sz.		Darab	Összsúly	Átlagsúly	Összesen darab
	Salamon.				
	a) Az S betű után ▣ jegy.				
9	C. N. H. 22 Weszerle 21, Gohl 50 (de ott az S betű fordítva) 17 mm . . . előlap: + REX S + ALOMONI hátlap: + DA — NON — IA Az O betűben pont jegy: A jobb kar mellett kívül egymás felett 3 pont	1	0·668	0·668	
10	" 17 mm A korona lelógó ékességei nem végződnek pontokban jegy: A király jobb könyökében ●	1	0·5925	0·5925	1
11	" 17·5 mm jegy: A király jobb könyökében +	1	0·8853	0·8853	1
	b) Fordított S betűvel.				
12	" 17 mm. 0·641 gr. és 0·668 gr. jegy: a király jobb könyökében ▲ A 9, 10, 11. és 12. számok súlya együtt mérve	2 5	1·309 3·4558	0·6545 0·69116	2
	I. Géza.				
	A) <i>Mint vezér.</i> ¹				
	a) Jegy nélkül.				
13	C. N. H. 23 Weszerle VII. 1 előlap: + DVX MVONA8 (fordított S betűvel). hátlap: + PANONIAI jegy: nincs; a keresztnek mind a négy sarkában △				
	a) I. 18 mm	1	0·740	0·740	
	b) III. 18 mm	3	1·935	0·645	4
	b) Jegy a kereszt sarkaiban.				
14	" jegy: 1. O, 1. △, 3. △, 4. △ a) I. 19 mm b) II. 19 mm	1 1	0·772 0·819	0·772 0·819	2

¹ A római számok az összbnyomás alapján föllállított csoportokat jelentik (l. az 53. lapon). A *-gal jelölt 8 db érem a tanulmány lezárása után jutván kezeimhez, az átlagszámításba nincsenek befiglalva. Átlagsúlyuk csak 0·008,483 gr.-mal lévén kisebb a 64 dr. súlyából kiszámított átlagnál, ez a csekély különbözet a számítások eredményét nem befolyásolja.

Folyó sz.		Darab	Összsúly	Átlagsúly	Összesen darab
15	C. N. H. 23 jegy: 1. $\triangle$, 2. $\circ$, 3. $\triangle$, 4. $\triangle$ I. 19 mm	1	0.785	0.785	1
16	" jegy: 1. $\triangle$, 2. $\triangle$, 3. $\circ$, 4. $\triangle$ III. 18 mm	1	0.566	0.566	1
17	" jegy: 1. $\triangle$, 2. $\triangle$, 3. $\triangle$, 4. $\circ$ II. 19.5 mm. 0.892 gr. + 0.876 gr.	2	1.769	0.8845	2
18	" jegy: 1. $\triangle$, 2. $\triangle$, 3. $\triangle$, 4. $\times$ a) I. 18.5 mm b) II. 19 mm c) III. 17.5 mm	1 2 1	0.604 1.284 0.578	0.604 0.642 0.578	4
19	" jegy: 1. $\bullet$, 2. $\times$, 3. $\times$, 4. $\bullet$ * I. 18 mm.	1	0.728	0.728	1
20	" jegy: 1. $\bullet$, 2. $\triangle$, 3. $\triangle$, 4. $\bullet$ III. 17.5 mm	1	0.638	0.638	1
21	" jegy: 1. $\circ$, 2. $\triangle$, 3. $\triangle$, 4. $\circ$ II. 19.5 mm	1	0.646	0.646	1
22	" jegy: 1. $\odot$, 2. $\triangle$, 3. $\triangle$, 4. $\odot$ III. 18 mm	1	0.636	0.636	1
23	" jegy: 1. befelé fordított félhold, benne pont, 2. $\triangle$, 3. $\triangle$, 4. befelé fordított félhold, benne pont II. 18 mm	1	0.665	0.665	1
24	" jegy: 1. $\odot$, 2. $\bullet$, 3. $\triangle$, 4. $\odot$ a) III. 18.5 mm b) III. 18 mm	2 2	1.373 1.399	0.6815 0.6995	4
25	" jegy: 1. $\odot$, 2. $\triangle$, 3. $\bullet$, 4. $\odot$ II. 18 mm	1	0.593	0.593	1
26	" jegy: 1. $\triangle$, 2. $\odot$, 3. $\odot$, 4. $\bullet$ I. 18.5 mm	1	0.653	0.653	1
27	" jegy: 1. $\odot$, 2. $\bullet$, 3. $\triangle$, 4. $\odot$ * a) II. 19 mm b) II. 18.5 $\times$ 19.5 mm	1 1	0.689 0.657	0.689 0.657	1 1
28	" jegy: 1. $\triangle$, 2. $\odot$, 3. $\odot$, 4. $\bullet$ II. 19 mm	1	0.628	0.628	1
29	" jegy: 1. $\circ$, 2. $\bullet$, 3. $\triangle$, 4. $\circ$ a) II. 19 mm., kissé patinás. b) III. 18 mm.	1 1	0.843 0.656	0.843 0.656	2
30	" jegy: 1. $\bullet$, 2. kifelé fordított félhold, benne $\triangle$, 3. befelé fordított félhold, benne $\triangle$, 4. $\triangle$ I. 18 mm	1	0.708	0.708	1
31	" jegy: 1. $\complement$, 2. $\bullet$, 3. $\triangle$, 4. $\complement$ III. 18 mm	1	0.7045	0.7045	1
32	" jegy: 1. $\bullet$, 2. $\complement$, 3. $\complement$, 4. $\triangle$ a) I. 18 mm b) II. 19 mm	1 1	0.6055 0.785	0.6055 0.785	2

Folyó sz.		Darab	Összsúly	Átlagsúly	Összesen darab
33	C. N. H. 23 jegy: 1. ☾, 2. △, 3. ●, 4. ☾ III. 18 mm	1	0·650	0·650	1
34	" jegy: 1. ●, 2. ☾, 3. ☾, 4. △ I. 17·5 mm	1	0·625	0·625	1
35	" jegy: 1. ☾, 2. ●, 3. △, 4. ☾ I. 18·5 mm	1	0·807	0·807	1
36	" jegy: 1. ☾, 2. △, 3. ●, 4. ☾ a) I. 18 mm	1	0·711	0·711	
	b) II. 18 mm rozsdamarta	1	0·711	0·711	2
37	" jegy: 1. △, 2. ☾, 3. ☾, 4. ● a) II. 19 mm	1	0·691	0·691	
	* b) III. 17·5 mm	1	0·692	0·692	2
	c) Jegy a köriratban, a kereszt sarkaiban ékek.				
38	" jegy: A körirat D és V betűje közt pont a) I. 18 mm	2	1·391	0·6955	
	b) II. 18·5 mm	1	0·737	0·737	3
39	" jegy: Az O betűben pont * a) I. 19 mm	1	0·637	0·637	
	b) I. 18—18·5 mm	3	2·219	0·7396	
	c) I. 14·5 mm körülmetélve, 0·360 gr.	1	—	—	
	* d) II. 19·5	2	1·3485	0·67425	
	e) II. 18·5	1	0·591	0·591	8
40	" jegy: Az O betűben ▲ a) I. 18 mm	3	1·992	0·664	
	b) II. 18, 19, 19 mm	3	2·013	0·671	
	c) III. 18—19 mm	6	4·006	0·6676	
	* d) III. 17·5, 18 mm	2	1·317	0·6628	14
41	" jegy: Az S (2) betű után ▼ a) I. 18·5—19 mm	5	3·359	0·6714	
	b) II. 19 mm	2	1·303	0·6515	
	c) II. 18·5 mm kissé patinás	1	—	—	
	d) III. 19 mm	1	0·770	0·770	9
	64 db. súlya egyszerre lemérve	64	43·861 ¹	0·6853281	
	B) Mint király.				
	a) Vonalkörös, nagyobb típus.				
42	C. N. H. 24 Weszerle —, Rupp — előlap: + GEVCA · REX · külső és belső kör vonalkör hátlap: + ANONAI				

¹ A 64 db. súlya a részletes jegyzék szerint 43·906 gr., egyszerre együtt lemérve 43·861 gr., a mutatózó 0·045 gr. különbözet a mérleg, a súlyok és a mérlegelés hibáinak összegezéséből ered.

Folyó sz.		Darab	Összsúly	Átlagsúly	Összesen darab
43	C.N.H. 24 jegy: 1. $\triangle$, 2. $\triangle$, 3. $\triangle$, 4. D 18 mm	1	0.728		1
"	előlap: + GEVCA • REX • vonalkörök hátlap: + ANONAI jegy: 1. $\triangle$, 2. $\triangle$, 3. $\triangle$, 4. $\odot$ 18 mm	1	0.707		1
	b) Gyöngykörös, kisebb típus.				
44	előlap: + GEVCA I REX • hátlap: kivehetlen gyöngye veret jegy: 1. $\bullet$, 2. $\triangle$, 3. $\triangle$, 4. bizony- talan. 16.5 mm. Kissé megfeketedett. . .	1	0.614		
45	előlap: + GEVCA I REX • hátlap: kivehetlen, kissé rozsdás jegy: 1. $\triangle$, 2. $\odot$, 3. $\triangle$, 4. $\triangle$ 15.5 mm	1	0.397		
46	előlap: + GEVCA I REX • hátlap: + АНОНАИ jegy: 1. $\triangle$, 2. $\triangle$, 3. $\odot$, 4. $\triangle$. 16 mm	1	0.582		
47	előlap: + GEVCA I REX • hátlap: kivehetlen jegy: 1. $\triangle$, 2. $\triangle$, 3. $\triangle$, karikában kis ék = $\blacktriangle$ 16 mm, lehellet-szerű patina . .	1	0.555		
48	előlap: + GEVCA • REX • hátlap: + АНОНАИ jegy: 1. $\circ$, 2. $\triangle$, 3. $\triangle$, 4. kariká- ban ék 16 mm.	1	0.526		
	A nagyobb, vonalkörös 2 példány súlya (42. és 43. sz.)	2	1.435	0.7175	
	A kisebb, gyöngykörös 5 példány súlya (44—48. sz.)	5	2.674	0.5348	

Amint a figyelmes olvasónak bizonyára szemébe tűnt, az érmek a fenti lajstromban a királyok szerinti csoportokon belül a jegyek — siglák — alapján vannak sorakoztatva. Már könnyű felismerhetőségük miatt is ez látszott a legcélszerűbb szempontnak.

Túllépném a jelen ismertetés kereteit, ha e helyen bővebben kiterjeszkedném a siglák valószínű jelentésének kutatására. Azt egy későbbi dolgozatomnak tartom fenn. Itt röviden csak annyit jegyzek meg, hogy a közfelfogással szemben nagyon kevés támpontunk van arra nézve, hogy a siglák a pénzverő munkások jegyei lettek volna. Azok jelentését másutt kell keresnünk. Sok jel arra mutat, hogy — mint Börzsönyi Arnold a N. K. II. 97. kifejti — egymás után kibocsátott sorozatokat jelölnek. Hogy mi célból? — az egyelőre eldönthetetlen.

Az előforduló jegyek a következők:

I. Béla: pont, 2 pont, tojásdad pont, ék vagy háromszög, kereszt, félhold

Salamon: pont, 3 pont, ék, kereszt

I. Géza dux: pont, tojásdad pont, ék, kereszt, félhold, félhold benne pont, félhold benne ék, karika, karikában pont, karikában ék

„ rex: pont, tojásdad pont, félhold, karikában pont, karikában ék, vastag vonal.

Az alkalmazott jegyek megfigyelésének talán a bonyolult sigla-kérdés kibogozásánál lehet valami jelentősége, amennyiben a használt poncok azonosságából lehet esetleg következtetéseket vonni.

I. Béla pénzein a keresztnek nem minden sarkában van jegy, vannak 1, 2, 3 és 4 jegyűek. A 8. számú érmen a kereszt sarkaiban alkalmazott jegyeken kívül az előlapi körirat D betűjében találunk egy éket. Erre később visszatérünk.

Salamon új, idegen típust hoz a magyar pénzverésbe. Siglái felismerhető rendszer nélkül vannak az előlap rajzában elhelyezve.

A lelet zömét képező Dux Magnusok sigláinak elhelyezésében szembeötlő a rendszeresség. Kivétel nélkül a kereszt minden sarkában van jegy. Ha az ősi 4 éket vesszük kiindulási alapul, úgy első helyre azon érmekeket kell helyeznünk, melyeken csak 1 ék van más jeggyel (karikával, kereszttel stb.) helyettesítve. Azonban ezek is 4-féle változatban fordulnak elő aszerint, amint a jegy az 1., 2., 3. vagy 4. mezőben van elhelyezve. (Lásd a 14., 15., 16. és 17. számokat.) Minthogy azonban 2, sőt 3 háromszöget is helyettesítettek más-más jeggyel és minden kombinációban a jegyek elhelyezése szerint, mint láttuk 4-féle változat fordul elő (pl. 34., 35., 36. és 37. szám) világos, hogy a jegyváltozatok beláthatatlan sorozatával állunk szemben.

Figyelemreméltó, hogy egy $\triangle$ mindig megmarad és ahol a háromszögon kívül egy-féle jegy fordul elő 2 mezőben, az mindig szemben álló és sohasem egymás mellett fekvő mezőkben talál elhelyezést. Továbbá, ha kétféle jegyet használtak az éken kívül, a csak egyszer előforduló jegy mindig az ékkel szemben áll és sohasem mellette.

Oly érme, melyen az éken kívül 3-féle más jegy volna, nem fordult meg kezeim között.

A kereszt sarkaiban alkalmazott jegyekkel azonban a Dux Magnusok sigláinak sorozata még nincs lezárva. Olyanokat is találunk, melyeken 4 háromszög mellett az előlap köriratában vannak bizonyos jegyek. Ennek első nyomát a jegyzék 8. száma alatt leírt Béla-féle denáron látjuk.

A 38. számon a D és V betűk közt a belső körhöz közel van egy pont, a francia différents-okhoz hasonlóan. A 39. és 40. számokon az O betűnek vert G betűben van egy pont, illetve ék. A 41. számon a legendát befejező — mindig fordított — S betű után egy ék.

Ezen a köriratban jelzett darabokat a Dux Magnus-sorozat végére helyezem, egyrészt mivel a leletben legnagyobb számmal vannak képviselve (34 darab), másrészt mert a Rex-es pénzekkel együtt ezek képezik az átmenetet a Szent-László idejében megállapodott gyakorlathoz, mely a siglát mindig a legendában — ott is praedilectiós helyen — alkalmazza.

I. Géza királyi pénzein látszólag mindkét jelzési rendszerrel találkozunk. A kereszt sarkaiban változó jegyek, mint a Dux-os pénzekén, de amellet az előlapi körirat A betűje és X betűje után majd egy-egy pont, tojásdad pont vagy vonal, majd pedig vonal és pont található. Ezen még a C. N. H. 59-en előforduló kettős, párhuzamos sigla-rendszer megfejtése a kutatót az eddigieknél is nagyobb nehézségekkel állítja szembe.

Hogy az összehasonlítást megkönnyítsem, a különböző jegyű és különböző csoportokba osztott Dux Magnusok átlagsúlyait az alábbi táblázatban állítottam össze. Sajnos, hogy a siglák és az átlagsúlyok közt határozott összefüggést vagy kapcsolatot találnom nem sikerült. Minthogy a leletben sok jegyváltozat csak egyetlen példánnyal szerepel, az ez irányú helytálló következtetéseknek nem is nyújtanak kellő alapot.

Szám	I. csoport			II. csoport			III. csoport		
	db.	összsúly	átlagsúly	db.	összsúly	átlagsúly	db.	összsúly	átlagsúly
13	1	0·74000	0·74000	—	—	—	3	1·935	0·645
14	1	0·772	0·772	1	0·819	0·819	—	—	—
15	1	0·785	0·785	—	—	—	—	—	—
16	—	—	—	—	—	—	1	0·566	0·566
17	—	—	—	2	1·769	0·8845	—	—	—
18	1	0·604	0·604	2	1·284	0·642	1	0·578	0·578
20	—	—	—	—	—	—	1	0·638	0·638
21	—	—	—	1	0·646	—	—	—	—
22	—	—	—	—	—	—	1	0·636	0·636
23	1	0·665	0·665	—	—	—	—	—	—
24	—	—	—	—	—	—	4	2·772	0·693
25	—	—	—	1	0·593	0·593	—	—	—
26	1	0·653	0·653	—	—	—	—	—	—
27	—	—	—	1	0·657	0·657	—	—	—
28	—	—	—	1	0·628	0·628	—	—	—
29	—	—	—	1	0·843	0·843	1	0·656	0·656
30	1	0·708	0·708	—	—	—	—	—	—
31	—	—	—	—	—	—	1	0·7045	0·7045
32	1	0·6055	0·6055	1	0·7855	—	—	—	—
33	—	—	—	—	—	—	1	0·650	0·650
34	1	0·625	0·625	—	—	—	—	—	—
35	1	0·807	0·807	—	—	—	—	—	—
36	1	0·7115	0·7115	—	—	—	—	—	—
37	—	—	—	1	0·691	0·691	—	—	—
38	2	1·391	0·6955	1	0·737	0·737	—	—	—
39	3	2·219	0·7396	1	0·591	0·591	—	—	—
40	3	1·992	0·664	3	2·013	0·671	6	4·006	0·6676
41	5	3·357	0·6714	2	1·303	0·6515	1	0·770	0·770
	24	16·635	0·69312	19	13·3595	0·70313	21	13·9115	0·66245

Az I. csoport átlagsúlya mellett ad 1 márka $354 \frac{3}{7}$ darabot.

A II. " " " " 1 " $349 \frac{2}{7}$ "

A III. " " " " 1 " $370 \frac{7}{11}$ "

360 denárt számítva egy budai márkára, látjuk, hogy az egyes csoportok átlagsúlya szerint kiverhető darabok száma belül marad a valószínű remedium határain. Ha a teljesen önkényes sorrenden változtatva 349, 354 és 370 darabot következtetünk egymás után, úgy egy hanyatló pénzlábra gondolhatnánk, de ennek ellene mond a siglák azonossága valamennyi csoportban.

Úgy látszik, hogy e csoportok jelentését nem a darabolásban, hanem másutt (talán több afficinában?) kell keresnünk. Már az is erre mutat, hogy a külső formában való különbséget a súlyviszonyok nem támogatják.

A sigláknál biztosabb utmutatónk a mérleg.

Legelső, ami feltűnik, hogy I. Béla és Salamon pénzeinek átlagsúlya nagyobb az irodalmi átlagnál.

I. Béla denárjainak átlagát:

Belházy kalkuláció útján	0.6822 gr.-nak
Finály 4 db súlyából közvetlen mérés útján	0.6252 „
találja.	
Ezzel szemben a leletben volt 6 darab	0.73516 gr.
átlagot ad, ami a pozsonyi lyceum 5 db.-jának	
átlagát	0.7420 grammot
közelíti meg. ¹	
5 db Salamon C. N. H. 22 átlaga a leletben	0.69116 gr.
12 db. 17 mm.-es Salamon súlyá Gohl N. K. VII. 103.	0.575833 gr.

Következtetést vonni ezen nagy átlagsúlyokból egyelőre nem merek.

64 darab ép és tisztára mosott Dux Magnus összsúlya egyszerre együtt lemérve 43'861 gr.,² ami 0'6853281 gr. darabonkénti tényleges átlagsúlyt ad. Elosztva a budai márkát ezen tényleges átlagsúllyal, 358 $\frac{1}{3}$ darabot kapunk 1 márkára.

Ezen eredmény feltűnően összevág egy $\frac{245 \cdot 5845}{360} = 0'6821791$ gr.-nyi ideális átlagos darabolással. A különbözet az átlagsúlyban mindössze csak 4'61609 ezredrész.

Kételyt támaszthat bennünk a fenti számítás helyessége iránt egyes daraboknak az átlagsúlytól való szertelen eltérése. A 0'6821 gr. ideális átlag mellett találunk 0'566 gr. (16 szám) és 0'892 gr. (17/1 szám) súlyú darabokat, ami az átlagsúlyhoz viszonyítva felfelé 31'05% és lefelé 17'03% eltérés.

Tudjuk, hogy a középkorban az egyes pénzdarabokat nem mérlegelték — nagy számuk és csekély értékük mellett nem is mérlegelhették —, hanem beérték azzal, ha 1 márka kiver pénznek darabszáma hozzávetőleg megegyezett az erre vonatkozó szabályokkal. A remedium ilyen eljárás mellett szükségképen nagy volt, mégis nehéz elképzelni, hogy a 30%-ot is meghaladhatta volna. Luschin (Allgemeine Münzkunde stb. 161. oldal) 1350-ben Nordhausenben $\frac{1}{24}$ részt (4'166%), sőt 1351-ben Schweidnitzben $\frac{1}{8}$ részt (12'5%) említ, mint kuriózumot. A koronaértékről szóló törvény bizonyára a pénzverés technikájának összes vívmányait számbavéve, az ezüst koronásoknál $\frac{10}{1000} = \frac{1}{100}$ súlykülönbséget enged meg felfelé és lefelé. Talán nem tévedünk nagyot, ha a remediumot azon korban legalább 3 százaléknak vesszük. Ez az 1 márkából kiverhető darabok számának a mi esetünkben 349 $\frac{2}{10}$ —370 $\frac{3}{10}$ határt szabna. Megközelítőleg sem elég az egyes darabok közti súlykülönbsézetek indokolására. Másrészt feltűnő, hogy az egyenlőtlen darabolás mellett is nagy átlagban mily pontosan tudták betartani a kiverendő darabok számát (358 $\frac{1}{3}$: 360).

Hogy e kérdésben megnyugvást találjak, Szent István denárjait vettem elő, mert ezekről, mint az új királyság kézzelfogható reprezentánsairól joggal feltehetjük, hogy már forgalmi képességük biztosítása végett is, az akkori viszonyokhoz képest minden telhető gondossággal készültek.

A rendelkezésemre álló 21 darab jól fenntartott.

I. István-denár átlagsúlya	0'7659 gr.
Az átlagnál könnyebb 10 db átlagsúlya	0'7004 „
Az átlagnál nehezebb 11 db átlagsúlya	0'8254 „

¹ Saját 6 példányom átlagsúlya 0.6510 gr.

² A jegyzék szerint 43'906 gr. A mutatózó 0'045 gr.-nyi különbözet a mérleg, a súlyok és az egyes mérlegelések hibáinak összegezéséből ered.

A könnyebb darabok az átlagnál 0.0655 gr.-al kevesebbet, a nehezebb darabok az átlagnál 0.0595 gr.-al többet nyomnak. A nagyobb eltérést véve tekintetbe, ez 8.55 % remediomot adna Szt. István-denárjaira nézve.

A legkönnyebb I. István-denár 0.556 gr.-ot, a legnehezebb 0.962 gr.-ot nyomott, eltérés az átlagtól — 27.30 % és + 25.60 %. És emellett még figyelmen kívül hagytam, hogy a legsúlyosabb darabokat hosszú forgalmi idejük alatt kétségtelenül kiválogatták.

A C. N. H. 59 denárnál 1300 db súlyából vont 0.366696 gr. átlag mellett 0.2573 gr. és 0.6075 gr. súlyú darabokat találtam; eltérés az egyik irányban — 29.76 %, a másikban + 65.71 %!

Kopasz Károly 1.52 gr. átlagos súlyú denárja előfordul 2.03 gr. súllyal = 33.55 % túlsúly. (Luschin i. h. 113. oldal.)

A felhozott példák közül egyrészt teljes megnyugvást meríthetünk arra nézve, hogy a Dux Magnusok 9 pensás darabolása tekintetében számításunk helyes, mert a nagy súlybeli eltérések a számítás alapját, az átlagot nagy számú példány mellett alig befolyásolják, másrészt azt a már hangoztatott tanulságot szögezhetjük le, hogy a középkorban egyes vagy kisszámú darabnak mérlegeléséből nyert adatok metrologiai célokra csak felette óvatosan használhatók.

Azonban nem elég azt tudnunk, hogy hány darabot vertek 1 márkából, azt is tudnunk kell, hogy micsoda ezüstből verték? Hogy a kérdést lehetőleg minden oldaláról megvilágítsam és a Géza vezérsége idejében vívott pénzlábat megállapítani megkísérlehessem, 2 darab Dux Magnus színezüst tartalmát a m. kir. főfémjelző hivatalban tűzi úton megállapíthattam. A 2 próba 854 és 922 = átlagban 888 ezredrészt színezüst tartalmat adott¹ s így kétségtelenül „decimae combustionis” vagyis $14\frac{3}{5}$ latos finomságú ezüsttel van dolgunk. Ezek szerint a 0.682179 gr. törvényes súlyú darab színezüst tartalma 0.61396 gr. S így a budai márka színezüstből kivertek $\frac{245 \cdot 5845}{0.61396} =$ pontosan 400 darabot.

A pénzláb tehát volt Géza vezérsége idejében: 1 budai márka $\frac{1}{10}$ próbás ezüstből 360 = 9 pensa denár.

Így adta ki a kincstár. Minthogy azonban 1 márka színezüstből 400 darabot vertek, a kincstár haszna színezüst márkánként 1 pensa denár volt, amiből a pénzverés költségeinek, a pisetumnak (?) és a kincstár nyereségének kellett kikerülnie. Mint látjuk, teljesen reális pénzláb és I. Géza nagy bölcsességét és kiváló közigazdasági értékét dicséri, hogy az akkori belháborús viszonyok közt is fenntartotta és fenn tudta tartani a valutát.

Tudom, hogy számításaim és a belőlük levont következtetések nem véglegesek és esetleg módosulni fognak. Mégis némi erősséget merítek a számítás helyességére nézve abból a feltűnő pontosságból, mellyel a tényleges átlagsúly, a darabolás és a finomság összevágtnak. Különösen kiemelem, hogy a számítás mindenütt kerek számot ad és hozzá egész pensákat eredményez, ami az akkori primitívebb viszonyok szellemének teljesen megfelel.

Laikusok nagy előszeretettel szoktak azzal a kérdéssel előállni, hogy „mennyit ért ez a pénz akkor?” A teljesség okáért kíséreljük a választ erre a nem egészen egyszerű kérdésre is. Más ugyanis az eredmény, ha számításunkat az arany és ezüst akkori és más, ha mai értékaránya szerint ejtjük meg.

Beigazoltnak véve, hogy 360 db. Dux Magnust vertek 1 budai márka $\frac{9}{10}$ finomságú ezüstből és elfogadva a Belházy által ezen pénzlábra nézve talált $1:13\frac{1}{2}$ arányt az aranyra és ezüstre nézve:

1 Magnus denár ért 1064—1074 között 14.916548 fillért, azonban itt valami hiba lehet a kréta körül. I. Béla idejére $1:12$ találja meg Belházy az arany és ezüst érték-

¹ Az ezüsttartalom ingadozása senkit ne aggasszon. Más esetben egy fajtájú, azonos siglájú és kinézésű pénzek ezüstpróbája 438—478, sőt 356—580 ezredrészt mutatott a hivatalos próba szerint.

arányát és nehezen tehető fel — nincs is rá hazánk történetében semmi támpontunk —, hogy ez az értékarány rövid pár év alatt az ezüst kárára $12\frac{1}{2}\% = \frac{1}{8}$ -al megromlott volna.

A kérdés sokkal nehezebb és bonyolultabb, semhogy taglalásába bele mernék menni. Az akkor forgott bizánci aranyak színarany-tartalmát és árfolyamát kellene ismerni.

Ha 1:12 volt az arány, akkor a denár értéke volt 16·781464 fillér.

Végre ha koronaérték szerint lettek volna verve, úgy 1 denár értéke 14·705628 fillér lenne.

Ezt mondja az elmélet — a valóságban azonban másképp áll a dolog. Az ezüstöt akkoriban nem tudták $15\frac{1}{3}$ latosnál $= 958/1000$ -nél finomabbra égetni s így 958/1000 ezüstöt tiszta ezüstnek — argentum purissimum — vettek. Ehhez adták hozzá az ezüst súlyának $\frac{1}{9}$ -ed részét¹ tévő rezet és az így előálló ötvényt tartották „argentum decimae combustionis”-nak. Azonban ez távolról sem volt 900/1000 finomságú ezüst, hanem csak 862·2/1000 finomságú. Ebből következik, hogy a 0·682179 gr. törvényes nyers súlyú, decimae combustionisnak vélt ezüstdből vert denár színsúlya csak 0·588175 gr. volt s ehhez képest értéke:

1:12 arány mellett	16·0768 fill.
1:13 $\frac{1}{2}$ arány mellett	14·2904 „
koronaérték mellett	14·0879 „

Minthogy a 958/1000 finomságú ezüstöt akkor az egész világ tiszta ezüstnek tartotta, az a körülmény, hogy az $\frac{1}{10}$ próbájú ezüst a valóságban csak 862·2/1000 ezüstöt tartalmazott: a pénzlábra vonatkozó számításainkat nem befolyásolja.

I. Géza királyi pénzei — a GEVCA REX-ek 2 típus szerint vannak verve. Az első típus, a vonalkörös, nagyságánál és átlagsúlyánál fogva (18 mm. és 0·7175 gr.) jól beleilleszthető a 360 darabos = 9 pensás pénzlábra, — 342 $\frac{2}{7}$ darab jut 1 márkára.

A második típus azonban, melynek átmérője is kisebb, körülbelül 16 mm., 0·5348 gr.-os átlagsúlyával más darabolási rendszerre mutat. Amennyire 5 db. súlyából következtetést szabad kockáztatni, ezek egy 460 darabos = 11 $\frac{1}{2}$ pensás pénzláb szerint vannak verve. (Törvényes átlagsúly 0·5338 a talált 0·5348 gr.-mal szemben!)

Meg kell jegyezni, hogy a 44—48. számok a valódiság bélyegének megóvása végett nem voltak oly tisztára mosva, mint a Dux-os pénzek; az egyiken egy kis rozsdás is van, ami súlyát növeli. Súlyuk ezért talán egy csekélységgel nagyobb, mint új korukban volt, annyival is inkább, mert mint láttuk legfeljebb 2 évig lévén forgalomban, kopás által súlyukból alig veszthettek valamit. Ez a csekély súlytöbblet azonban következtetéseinket nem alterálhatja.

Ha egybevetjük Géza vezéri pénzeinek 9 pensás pénzlábát a második típusú királyi pénzek 11 $\frac{1}{2}$ pensás darabolásával, ezt a következményeiben nagy horderejű megfigyelést szögezhetjük le, hogy a ducatusban más — nehezebb — pénzláb dívott, mint a királyi területeken.

Nem merném ezt kimondani, ha feltevésemet más érvekkel, mint 5 db. pénz súlyából levont okoskodással támogatni nem tudnám. Vannak azonban egyéb momentumok is, melyek mellette szólnak.

Nézzük I. Endre pénzeit. Kezdi a pénzverést a szokott típussal, mely Szent-István óta — utódai alatt talán kissé csökkent átlagsúlylyal — addig fentartotta magát. Később más típus szerint veret és az ezen új típus szerint vert darabok — ami hazánkban a XI. században példátlan — erősen körülmetélve forogtak közkézen. Nem egyes darabokról van

¹ $\frac{1}{9}$ részt és nem $\frac{1}{10}$ részt, mert csak így ég el a próbánál az ötvény $\frac{1}{10}$ része. 9 márká ezüstre 1 márká rezet véve: A márká tényleg csak 15 lat gránés ezüstben volt 138 lat ezüst, 6 lat réz. 1 márká rézben volt 16 lat réz, 10 márká ötvényben volt 138 lat ezüst, 22 lat réz vagy 8622/1000 ezüst és 1378/1000 réz.

itt szó, hanem az ezen típus szerint vert pénznek nagy százalékaról; tudjuk, hogy nem könnyű teljesen ép, körülméletlen példányt találni. Ez nem lehet pusztán élelmes izma-
eliták műve. Itt történt valami. Úgy látszik a közönség maga idomította, alkalmazta hozzá
egy behozott könnyebb pénzlábhöz a kezén levő régibb és be nem vont pénzeket és a
forgalom befogadta a csonkított darabokat. Hogy ez még I. Endre vagy csak Salamon
idejében történhetett-e, annak az eldöntésére hiányzik minden támpontunk. Valószínű az
utóbbi, mert elképzelhetlen, hogy egy uralkodó új, könnyebb pénzlábat hozzon be és
azt in specie ki ne veresse, a régi jobb pénzt be ne vonja. Ez csak Salamon zavaros
uralma alatt történhetett meg.

3 db. szép körülméletlen I. Endre denár (C. N. H. 12) van előttem, súlyuk 1.706 gr.
átlagban 0.5686 gr., állítsuk melléje Béla vezéri pénzeit 21 tényleg lemerített darabra
vonatkozó 0.69182 gr.-nyí átlaggal és látjuk, hogy „fecit fabricari nummos magnae
monetae” nemcsak a későbbi krónikás szempontjából, hanem a király pénzeihez viszo-
nyítva is. Mihelyt azonban király lett, kisebb, könnyebb pénzt is veretett.

Annak bizonyítására, hogy Béla királyi pénzei kisebbek voltak vezéri pénzeinél,
sajnos, főleg csak Rupp, Weszerle stb. ábráira hivatkozhatom. Hogy könnyebbek voltak,
arra két adatom van. Saját egyetlen példányom 15 mm. átmérő mellett 0.470 gr., a
pozsonyi lyceum egyik példánya (Györík II. 25. szám) 0.420 gr. súlyú. A lyceum egy
másik példánya (24. szám) 0.700 gr., amire még lesz hivatkozás. Rupp is a Béla duxok
súlyát 10—12 gr.-ra, a Béla rexekét 7—9 gr.-ra teszi.

Megállapítható, hogy Béla vezéri pénzei súlyosabbak I. Endre pénzeinél és hogy
Béla királyi pénzei könnyebbek vezéri pénzeinél.

Menjünk tovább. A nyitrai példányi lelet ismertetéséből tudjuk, hogy Salamon uralma
alatt milyen könnyű és mennyire ingadozó a pénzláb. Ezzel szemben áll az egyidejű
Dux Magnusok nehéz és állandó pénzlába. De már Géza királyi pénzeinek második
típusa leszáll Salamon pénzeinek színvonalára. Mit jelent ez? Nem egyebet, minthogy az
országnak a király közvetlen uralma alatt álló részeiben más — könnyebb — volt a
pénzláb, mint a hercegek országrészében. Sőt az, hogy úgy Bélának, mint Gézának
ismerjük királyi címmel vert súlyosabb pénzeit is (a pozsonyi lyceum 0.700 gr. súlyú
Béla rex-je és az alsóhelbényi lelet 42. és 43. száma), szintén arra mutat, hogy amidőn
az egész ország területe egy kéz, a király kezének uralma alatt egyesült, az ország egyik
része számára, a hercegség területére, királyi címmel más, ott eddig is dívott súlyosabb
pénzláb szerint verettek. Hogy miért dívott a ducatusban más pénzláb, azt nehéz meg-
mondani. Talán a külkereskedelmi viszonyokban, a szomszédos országok pénzrend-
szeréhez való alkalmazkodásban kell keresnünk az okot. Az akkori idők particulariz-
musra hajló szelleme se mond ellent a külön pénzlábnak. Tudjuk a pápai tizedszedők
számadásaiból, hogy sokkal későbbi korban egymás mellett több pénzláb is dívott az
országban.

Azt a magyarázatot, melyet a N. K. tudós szerkesztője ad a Salamon egy típusú,
de változó nagyságú és változó súlyú pénzeire nézve, a vezérekre nem tartom alkalmaz-
hatónak. Semmi nyoma sincs, hogy a pénzt már ezen korban a kincstár nyeresége
mellett évenként bevonták, beváltották volna. Ha tették volna, úgy évenként megújuló, a
régitől elűtő rajzú pénzre lett volna szükség; hogy miért, azt felesleges bővebben indokolni. Már
pedig éppen ezen korban a pénz típusa igen állandó, az uralkodás éveire viszonyítva
igen kevés a típus. Béla és Géza, mint vezérek 10—10 év alatt csak egy-egy típust
verettek. Azt megtehetette és talán meg is tette Salamon — zavaros időkben gyöngé
uralkodók szívesen nyultak ezen eszközhöz —, hogy alattomban nyuzta népét és egy
már ismert és a forgalom által befogadott pénznemet hígított fel ugyanazon formájú, de
csekélyebb súlyú és értékű emissiókkal. Ez, ha úgy volt, királyi pénzhamisítás és az
alattvalók kifosztása volt, melyet bizonyára semmi törvényes rendelkezés nem szentesített.

Sőt e célra éppen a közkézen forgó pénz típusát kellett megtartani, hogy a közönség a turpisságot ne egykönnyen vegye észre.

Hogy a XII. század második feléből, az évenkénti pénzbevonás idejéből ismerjük azonos típusú, azonos siglájú pénzeknek ilyen csökkenő súlyú sorozatait (emissióit) — annak más a valószínű magyarázata.

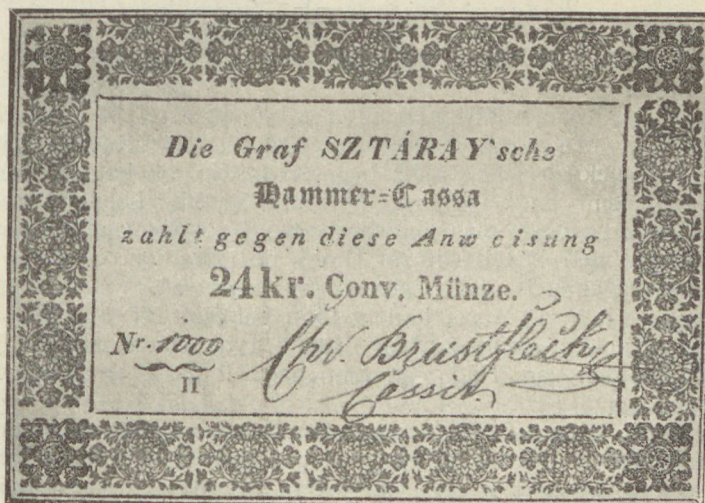
Jóindulatú oldalról figyelmeztettek azon nehézségekre, melyekbe a kétféle pénzlábra vonatkozó véleményem az államjog szempontjából ütközik. Készségesen elismerem, hogy az állam jogairól vallott mai felfogásunkkal homlokegyenest ellenkezik, de nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a középkorban a pénzverés terén a pénzügyi szempont sokszor elhomályosította az államjogi szempontot. Való az is, hogy királyaink legalább a XI. században (a mi esetünk kivételével) meg tudták őrizni a pénzverés egységének jogát. Hogy erre való törekvésükben a tisztán államjogi szempontok, avagy pénzügyi szempontok (a pénzverésből eredő haszon őrzése) vezették-e, azt ki tudná megmondani? Irott bizonyítékunk alig fog kerülni arra nézve, hogy mily terjedelmű volt az a pénzverési jog, melyet a király a hercegekre ruházott. *Jus et potestas propriae monetae* vagy pedig csak *jus cudendae monetae* volt-e? Minthogy a hercegek tényleg saját nevük alatt vertek, a jog úgy látszik tág értelmezésű volt és nem szorítkozott csupán a *jus cudendae monetae*-ből elérhető csekélyebb haszonra.

Befejezésül utalok azon érdekes tényre, hogy az ezen korbeli legnagyobb éremleletek Nyitra megyében kerültek ki a föld méhéből. A nyitrai adányi Salamon korabeli éremkincs lelőhelye alig pár kilométernyire fekszik azon ős vadkörtefától, melynek tövében az alsóhelbényi lelet volt elásva. Rupp I. pag. 27 a hely tüzetesebb megjelölése nélkül felemlíti, hogy „Recentius aliquot tales Geisae denarii simultanee cum Belae I et Salamonis numis in Comitatu Nitriensi e terrae visceribus eruti stb.” Talán nem tévedünk, ha az ezen korból származó gyakori éremleleteket vonatkozásba hozzuk azon kiváló szereppel, melyet Nyitra megye a király és a hercegek közti harcokban vitt. A mogyoródi csatában Géza a nyitrai dandárt vezette, később Salamon Nyitraig száguld és Bátor Ákos Nyitra falai alatt ragyóztatja vitézségét. Lehet, hogy Salamon és Géza területei közt a Nyitra vize képezte a határt. A határ mentén meg-megújuló harcok és a nyomukban járó dúlás és fosztogatás indíthatták a lakosságot arra, hogy pénzét elrejtse, ha csak nem valamely harcos vagy rabló igyekezett zsákmányát a földben helyezni biztonságba. Bármint legyen is, csak hálások lehetünk a véletlennek, mely a kincset, letűnt idők beszélő tanuját, újra napfényre hozta.

Letszem a tollat. A szíves olvasó, akinek volt türelme a hosszú cikket végigolvasni, joggal kérdezheti, hogy csupa feltevésért, csupa hipotézisért minek annyi írás? Kevés a tényleges eredmény. Sajnos, igaza van. De aki irtatlan sűrűségen akar áthatolni, melybe csak itt-ott vágta egy rövid kis ösvényt, az sokszor fog a szövevényben elakadni, sokszor fog megbotlani, tüske is megtépi, sokszor látom, hogy hamis irányban halad, kénytelen lesz meg is fordulni. És ha nem is ér célhoz, majd akad, aki az ő nyomán haladva eléri a célt.

Sok kétségünk eloszlatását a lelet zömének feldolgozásától várjuk.

Jeszenszky Géza.

Egy gróf Sztáray-féle utalvány.

Legújabbán jutott tudomásomra az alább leírandó pénzutalvány, melyet sikerült a m. nemz. múzeum számára megszerezni.

Egy (külső) vastagabb s egy (belső) vékonyabb vonalból alkotott, 66 mm. magas és 93 mm. széles négyszögletes keretben 11 mm. széles szegély, amelyet a négy sarokban egy-egy fekete nyomású, egyforma díszítmény, az oldalakon pedig, 16 egyforma, téglaszínű nyomású, (de a sarokdíszektől különböző) díszítmény tölt ki. Az utóbbi 16 díszítményből 5—5 a hosszabb, 3—3 a rövidebb oldalakra jut. Ezen díszítményeken belül fekete (a sarkokon kissé megszakadó) vonalból álló, 41 mm. magas és 70 mm. széles négyszögletes keret veszi körül a középső mezőt, amelyben négy sor, soronként föl váltva fekete és téglaszínű nyomású felirat olvasható:

Die Graf SZTÁRAY'sche

Hammer-Cassa

zahl gegen diese Anweisung

24 kr. Conv. Münze.

Nr. 1000

II

Chr. Brustfleck (mp)

Cassir.

A folyószám (1000) s a kétsoros aláírás fekete tintával van beírva, a sorozat száma (II) téglaszínű, a fölötté levő ——— jegy pedig fekete nyomás.

Sárgásfehér és felülről lefelé haladó, szintelen víznyomatú sávokkal ellátott merített papír. A papírlap $66\frac{1}{2}$ mm. magas és $93\frac{1}{2}$ mm. széles.

Közelebbi közvetlen adataim nincsenek ezen utalvány eredetére nézve, azonban valószínűnek tartom, hogy az ungmegyei felsőremetei hámor munkásainak használatára készítették. Itt ugyanis a Sztáray grófoknak 1830—1840 táján virágzó vashámoruk volt. Az utalvány nyelve, stílje, papírja is igazolják föltevésemet, hogy ebbe az időbe helyezem keletkezését.

Gohl.

Kassai közmunka-jegyek.

(Pótlékul a Num. Közl. XII. k. 4. füzetének 141—142. lapján leírt sorozathoz).

A régi kassavárosi közmunkajegyeknek a robotjegyekkel rokonságban álló csoportjából tíz különböző fajt Magyar Robotjegyek című közleményemben ismertettem. Időközben a kassai jegyeknek 28 további, még ismeretlen fajokat és változatokat tartalmazó csoportját szereztem meg a Nemz. Múzeum részére. Ügylátszik, ezekkel teljessé lett a sorozat, melyhez hasonló más magyarországi városokból eddig nem ismerek. Mindezenesetre megérdemli a már közölt sorozat, hogy ne maradjon csonkán, miért is kiegészítésül itt szolgállok az említett újabb szerzemény leírásával.

1. Olyan mint az i. h. 142. sz., hanem fönn baloldalt $\mathfrak{M} \mathfrak{B}$, alább, az évszám elé 31/5, egészen lenn baloldalt pedig 2 Tage van beírva, fekete tintával. A Rózsay mp autogramm lenn jobboldalt van. Hátlapján fönn balra II Tage, ez alatt pedig Rózsay van írva fekete tintával.

2. Olyan mint az i. h. 142. sz., hanem fönn középen nincsen a sűrített vonalozású alapon való 1855. évszám. Lenn a Rózsay mp autogramm a középen van. Fönn baloldalt April. lenn az évszám előtt 4 apr. van beírva fekete tintával. Hátlapján nincs semmi féle nyomás.

3. Olyan mint az i. h. 143. sz., hanem a mezőben fönn középen sűrű, vízszintes vonalozású, hosszúkás alapon 1855. évszám. (Ez utólagosan van feketén rányomtatva a jegyre). A rovatok így vannak kitöltve: fönn balra egymás alatt II és $\mathfrak{B}$, balra 90/x, keltezés: 16/7, lenn balra II Tag.

Hátlapján középen fekete nyomással: csillag-alakban egymásra tett szerszámok (pöröly, ásó, kapa, csákány). És fekete tintával ráírva: 3wei Tage | Rózsay (mp). |

4. Olyan mint az i. h. 144. sz., hanem 1852. évszámmal (a rózsaszínű nyomásban). Fekete tintával beírva: Fönn balra 67/m. és keltezés: 12/7.

Hátlapján nincs sem nyomás, sem írás.

5. Vonallal szegélyezett és sűrű $\mathfrak{M}$ rézsútos vonalozással alapozott mezőben négy tagból álló, a sarkokon kis körrel és ∇ alakkal díszített, két párhuzamos és végeiken kissé díszített vonalból álló szegély. A mezőben fönn középen $\square$ alakú, díszített szélű kartusban rózsaszínű alapon JEGY (vékonyan vonalozva). A kartus 2. oldalán vízszintes vonal. Jobboldalt: Szám | (52/e beírva) | Baloldalt beírva $\mathfrak{M}$ Alább: *Egy napi gyalog közmunkáról.* | Kelt Kassán (30/5 beírva) 1853. | Lenn középen Rózsay mp (autogramnyomás).

Hátlapja üres.

Rózsaszínű nyomás fénytelen fehér papíron 64—60 mm. magas és $99\frac{1}{2}$ —98 mm. széles.

6. Olyan mint a fönti 4. sz., hanem a mezőben középen fönn vízszintesen vonalozott alapon 1855. van, utólagosan feketén belenyomtatva. Fönn balra II | $\mathfrak{B}$, jobbra 90/x, továbbá 18/10 keltezés van beírva fekete tintával. A nyomtatott 1852 évszám fekete tintával 1855-re van kijavítva.

Hátlapján csillagalakban egymásra tett pöröly, ásó, kapa, csákány (fekete nyomás). 61 mm. magas, 96 mm. széles.

7. Olyan mint az i. h. 143. sz., hanem a mezőben fönn középen feketén benyomtatva, vízszintesen vonalozott alapon 1855. Az utolsó számot tintával 6-ra javították ki, úgyszintén alább az 1851 évszám utolsó számjegyét is. Beírva fönn balra m/ $\mathfrak{B}$, jobbra 50/6, keltezés 13/6.

Hátlapja olyan mint az előbbi (6. sz.).

8. Olyan mint a fönti 4. sz., hanem a mezőben fönn középen utólagosan feketén bele van nyomtatva vízszintes vonalozású alapon 1855., melynek utolsó számjegye 6-ra van kijavítva, tintával. Tintával van beírva: fönn balra: m/ $\mathfrak{B}$, jobbra: 50/6 s a keltezés 19/5 A nyomtatott 1852 évszám utolsó számjegye 6-ra van kijavítva, tintával.

Hátlapja olyan mint az előbbieké (7. és 8. sz.)

9. Olyan mint az i. h. 145. sz., hanem az évszám tintával 1857-re van kiegészítve. Tintával beírva: fönn balra m/3, jobbra 37/a, keltezés: 10/7. Lenn balra II Tag és a hátlaton 3wei Tag | Rózsay (mp).

10. Ugyanolyan mint az előbbi, hanem tintával csak ennyi van beírva: Fönn balra m/3, jobbra 37/a, keltezés: 8/6 s az évszám utolsó száma 7.

11. Mint az i. h. 145. sz., hanem az évszám 1859-re van kiegészítve (tintával). Tintával beírva: fönn balra K | 4 jobbra: 48 és a keltezés.

Hátlapján a csákányt tartó emberi kar kékkel van nyomva.

12. Olyan mint az i. h. 146. sz., hanem az évszám tintával 1859-re van kiegészítve. Tintával van még beírva: Fönn balra K | K, jobbra 48 s a keltezés: 9/8.

13. Olyan mint az i. h. 148. sz., hanem az évszám tintával 1861-re van kiegészítve. Tintával van még beírva: fönn balra Kz | K. v. jobbra: 48/a és a keltezés: 23/8.

14. Olyan mint az i. h. 148. sz., hanem az évszám tintával 1862-re van kiegészítve. Tintával van még beírva: fönn balra K | K. jobbra G. 19. és a keltezés: 8/5.

15. Olyan mint az i. h. 146. sz., hanem az évszám tintával 1865-re van kiegészítve. Tintával van még beírva: fönn balra F | K, jobbra U 144 és a keltezés: 23/10.

16. Olyan mint az i. h. 148. sz., hanem az évszám tintával 1866-ra van kiegészítve. Tintával van még beírva: egészen fönn, középen: 96 fönn balra K | K jobbra 48 és a keltezés: 13/8.

17. Olyan mint az i. h. 147. sz., hanem az évszám tintával 1867-re van kiegészítve. Tintával van még beírva: fönn: középen 89, balra K | K, jobbra: 48 és a keltezés: 13/9.

18. Olyan mint a 148. sz., hanem tintával van ráírva fönn: középen 48, balra K | K, jobbra 48, a keltezés: 22/7 (18)69, és lenn balra: két nap (mp) és a hátlaton: 2 nap (mp).

19. Olyan mint az i. h. 147. sz., hanem tintával van ráírva fönn: középen 43, balra K | K, jobbra 48, keltezés: 14/7 (186)8 és lenn balra: 2 napi (mp), a hátlaton: 2 nap (mp) Rózsay (mp).

20. Mint az i. h. 148. sz., hanem az évszám tintával 1871-re van kiegészítve. Tintával van még beírva fönn: középen: r. Szeffi | út balra: Tab | V jobbra: $\frac{27}{6}$ — s a keltezés: 18/8.

21. Mint az i. h. 149. sz.; tintával így van kitöltve: 1376 forrás (utca) 9 (szám) | Kovács András | (187)4 Julius 2 | Egy kézi nap Galgóczy (mp). A jegyre bélyegzővel e kétsoros lebélyegzés van rányomva (nyomtatott belükkel) keresztben: Kassa sz. kir. város | mérnöki hivatala. |

22. Mint az i. h. 149. sz.; tintával így van kitöltve: 3636 kakas (utca) 15 (szám) Tkács András (187)6 aug. 31 | egy kézi nap | — A jegyre domború szintelen nyomással, összehajló íves sorokban ez van nyomva: Galgóczy Kálmán | Kassa sz. (?) kir. város (vízszintesen) | főmérnöke |

23. Mint az i. h. 149. sz.; tintával így van kitöltve: 1722 | kakas (?) (utca) 9. (szám). Tkats and | (18)81 aug. 26 | egy kézi nap | Dombornyomású szintelen betűkkel rányomva: SOUKVP ADOLF.

24. Mint az i. h. 149. sz. Így van kitöltve tintával: 1745 | kakas (utca) 9. (szám) | (A szöveg így van kijavítva: Jegy két napi kézi közmunkáról | Tkács And | (18)81 aug. 21 | két kézi nap.

25. Mint az i. h. 149. sz. Így van kitöltve tintával: 81 1 | teme? (utca) 2. (szám) Zsigray János | (18)82 mártius 8 | egy kézi nap ZG.

26. Külső vastag és belső vékony vonalból álló négyszögletes keretben még egy keret, melynek mindegyik (4) oldala külön részből áll (két vastag, a végein kerekdeden

lehajló párhuzamos vonal, mely fönn és lenn közepén fölfelé csúcsosodik, továbbá egy vékony vonal, mely párhuzamosan halad a másik kettővel; a sarkakon $\diamond$ és $\circ$ díszítményül. A mezőben két vízszintes vonal közt foszlányos szélű, függőlegesen vonalozott alapú kartusban piros betűkkel (fehér árnyékolással) JEGY Balra beírva: *f* | K Jobbra: *Szám*. Alatta beírva: 89 | Alább: *Egy napi Igás közmunkáról*. | *Kelt Kassán 24 9* (beírva) 186 beírva: 3. | Rózsay (mp) autogramm-nyomás.

Hátlapján balfelé haladó paraszt nadrágban, mellénynyel, ingujjban, pipával szájában, ostorral.

Meggyszínű nyomás fehéres, fénytelen papíron. 61 m. magas és 92 m. széles.

27. Olyan mint az előbbi, hanem kékszínű nyomással. Tintával így van kitöltve Fönn, közepén: 128, balra: *fk* | var jobbra: 63. Keltezés: 27/10 (186)8. | Megjegyzendő, hogy a keret kissé különbözik a 26. sz.-tól, amennyiben lenn nem csúcsosodik ki a keret. Egészen lenn, balra, a kereten kívül: Lith. Anstalt d. J. Zabraczky.

28. Négyszögletes egyszerű keret, mely kívülről befelé a következő tagokból áll, vékony vonal vastag vonal és két vékony vonal. Fönn közepén a keret egy darabon megszakad és itt egy jobbfelé haladó lovas paraszt képe (nadrágban, ingujjban, mellénynyel, kalappal) látható. Alább pontozott, vízszintes vonal s alatta e nyomtatott szók: városrész utca v. tér szám. | Alább, diszes kezdőbetűvel: **Jegy** egy napi **Igás köz-**
munkáról | *Név* | 187 |

A kezeimben levő példány így van kitöltve tintával: 112 | kakas(?) utca 35 szám A nyomtatott szöveg *egy napi* része „két“-re van átírva tintával. (Név:) Ádám József (187)5 Szept. 9 | két két fog: igás nap Galgóczy (mp). Hátlapja üres.

Kék nyomás fehéres, fénytelen papíron; 80 mm. magas és 118 mm. széles.

Gohl Ödön.

A csapói éremlelet.

Csapón (Zala megye) mintegy 7—8 év előtt egy római császári ezüstpénzekből álló és eddig seholsem ismertetett leletre bukkantak. Ennek Cohen első kiadása alapján meghatározott lajstromát közlöm itt. A zárójel közé tett számok a darabszámot jelentik, amely fajból csak 1 db volt a leletben, azt külön nem említem.

Antoninus Pius: Cohen I. kiadás, 137. sz.

Commodus: C.^I 46, 69.

Sept. Severus: C.^I 24 (?), 126, 179, 189, V. ö. 212. sz. (Rev.: VICTRIC Pallas jobbfelé fordulva áll), 229, 268, 273, 324, 328, 365, 426, 434, 454. sz.

Julia Domna: C.^I 65, 117.

Caracalla: C.^I 89 (2), 95, 316.

Geta: C.^I 81.

Elagabalus: C.^I 1 (2), 38 (5), 43 (2), 52, 81 (4), 92, 97 (5), 116 (3), 134 (3), 137, 144 (2), 150.

Julia Paula: C.^I 2, 9.

Julia Soaemias: C.^I 5, 8 (2).

Julia Maesa: C.^I 7, 8, 14, 17 (3).

Severus Alexander: C.^I 2, 4 (3), 9 (2), 13, 19, 40, 51, 59, 63, 79, 88, 100 (2), 102 (2), 109, 113 (2), 118, 119, 129, 143, 160, 161, 162, 163 (2), 192, 208 csillaggal, 208. csillag nélkül, 213, 215, 221.

Cohen I—II. non habet: 1. avers: C.^I 148, revers: C.^I 146. — 2. V. ö. C.^I 198. sz., hanem revers: SALVSPSVLAS.

Julia Mamaea: C.^I 10 (2), 11 (3), 27.

Maximinus I. C.^I 37. sz.

Gohl Ödön.

A budai és mendei római éremleletek.

I.

Budán a Fő-utca 70. sz. alatti építkezésnél terra sigillátákkal együtt római pénzek is kerültek napfényre, a nagy telek másik részén pedig újabbkori rézpénzek fegyverekkel együtt. Az alábbiakban adjuk az előkerült pénzek lajstromát. Különös érdekessége a leletnek, hogy Galba császár különben ritkább denárjai alkotják a leletnek mintegy $\frac{1}{3}$ részét.

Augustus: Cohen^I 279 és egy kopott nagy bronz.

Claudius^I: Cohen^I 72, 73.

Nero: Cohen^I 62.

Galba: Cohen^I 26, 38, (2), 76, 81, (8), 89.

Vespasianus: Cohen^I 268, Gohl: Contributions 17. sz.

Nerva: Cohen^I 71—74 cf., kopottas.

Traianus: Cohen^I 375, cf. 1032, de itt az Av. TRAIANUS

Faustina senior: Cohen^I 144.

Marcus Aurelius: Cohen^I 422.

Crispina: Cohen^I 35—36 cf. kopottas.

Severus Alexander: Cohen^{II} 13 sz. és 1 db. kopottas, valószínűleg C. N. H.

Viminacium: Gordianus Pius Pick 79 sz.

„ Philippus Senior Pick 104 sz.

„ Traianus Decius Pick 127 sz.

Kopott, meg nem határozható darabok (4).

A fönti lelet közé keverve kerültek a m. nemz. múzeumba a következő pénzek is:

I. Lipót duariusza KB-jegygyel 1609.

II. Ferenc B jegyű réz 1 krajcáros 1800, 1812.

II. Ferenc E jegyű réz 1 krajcáros: kopott évszámmal.

II. Ferenc B jegyű réz 3 krajcáros: kopott évszámmal.

1 db. 2 kopekes rézpénz 1812-ből.

Szt. Dominikus kis kegyérme rézből.

II.

Mendén (Pest m.) 1911-ben a M. Á. V. területén Szőrfi Rókus egy 117 darabból álló római denárleletet talált. A leletnek majd minden egyes darabja igen kopott fenn-tartású. Különös érdekessége a leletnek Didia Clara, HILAR. TEMPOR hátlapú denárja.

Traianus: Cohen^I 28, 32, 34, (2), 43, 133, C.^{II} 42, C.^I 274 és egy kopott.

Hadrianus: Cohen^I 93, (2), 119, 147, 235, 237, 328, 340, 389, 402, 412, 425, 442 és 5 db. kopott.

Antoninus Pius: Cohen^I 53, 61, (3), 65, 80, 97, 136, 137, 178, 217, 276, 301, 317, (2), 360.

Faustina senior: Cohen^I 7, 10, (2), 14 (3), 17, 37, 54, 67 és egy kopott.

Marcus Aurelius: Cohen^I 10, 29, 40, 93, 100, 114, 119, 122, 158, 191, 194, 205, 228, 287, 290, 344, és 2 db. kopott.

Faustina iunior: Cohen^I 35, (2), 41, 43, (2), 58, 71, C.^{II} 176 és 1 db. kopott.

Lucius Verus: Cohen^I 25, 50, 58, 83.

Annia Lucilla: Cohen^I 4, (2), 13.

Commodus: Cohen^I 7, (2), 88, 137, 144, 320 és 5 db. kopott.

Crispina: Cohen^I 1, (2), 9.

Didia Clara: Cohen^I 2.

Septimius Severus: Cohen^I 395.

Kopott, meg nem határozható darabok (11).

dr. Kerekes Pál.

Múzeumok, gyűjtemények.

A szegedi városi múzeum éremtárának 1913. évi gyarapodása 1913 db. érem és egyéb tárgy, amelyből 158 db. adomány, a többi vétel és letét. Ez utóbbiak között vannak a zborói Aspremont-féle uradalom üvegből való napszámbárcái is, mint állami letétek. Jelesebb éremadományokat tettek Scheinberger Antal és Szücs Lajos urak. Az éremtár anyaga az év végén: 183 arany, 4264 ezüst, 4576 egyéb anyagból való tárgy, összesen 9005 db. Mintegy 50 darab (incerti) kivételével a többi determinálva és leíró naplókban leltározva van.

Tömörkény István.

A Fejérvármegyei és Székesfehérvári Múzeum éremgyűjteményébe az elmúlt évben a következő anyagot osztottuk be: *I. Ókori pénzek*: Nyolc kelta bronzérem (Dessewffy 240, 248, 249, 250, 258, 280) a tolnamegyei Szárazd vidékéről. Öt római köztársasági denár és egy sextans, továbbá 14 ezüst és 48 bronz császári pénz, mindössze 76 db. A szaporulatban a következő lelőhelyek, illetve leletek szerepelnek: *Csákberény*: egy Hadrianus-féle középbronzal; *Csákvár*: Vespasianus (Memoriae Domitillae), III. Gordianus (Viminacium) és Julianus Apostata nagy bronzával; *Dunaadony*: Antoninus Pius és Julia Domna nagy bronzával, Caligula és Faustina senior középbronzával; *Dunapentele*: Traianus és Caracalla denárával, Maximianus Herc. nagy bronzával, Hostilianus és Val. Maximinus középbronzával, Salonina, Philippus pater, Probus, Nagy-Constantin és Constans kis bronzáival. A székesfehérvári papnevelőintézet 334 db. római pénzből álló gyűjteményt helyezett el a múzeumban, melyeket mint letétet külön kezelünk.

II. A magyar csoport érzékeny veszteséget szenvedett azáltal, hogy május 28-án betörték a múzeumba és 45 aranyat elloptak. A pénzbeli érték biztosítás révén megtérült, az ekként kapott összeget az elveszett pénzek pótlására fordítjuk. A gyarapodás a következő: az árpád-házi királyok idejéből 14 db., a vegyesházi királyok idejéből 9 db.; a Habsburgok idejéből 11 db. és az erdélyi pénzekből 5 db. Az összes gyarapodás 39 db. Említésreméltó szerzemények: I. András (C. N. H. 11.) két, Kálmán (C. N. H. 41) és a C. N. H. I. 132 egy-egy példányban Székesfehérvárott a Maroshegyen kiásott árpádkori temetőből; továbbá Szt. László (C. N. H. 33 és 34), a C. N. H. I. 157 és a *korponai leletből* egy db. (Num. Közl. VI. 132. I. 75. sz.). — Róbert Károly, I. Lajos, Hunyadi János, V. László és I. Mátyás aranyforintjai (C. N. H. I. 62, 64a, 154A, 171, 205), II. Ulászló és II. Lajos denárjai (C. N. H. 274, 275, 306A) *Sárosdon* talált tömeges leletből. II. Mátyás egynegyed aranyforintjának ezüst tervezete, I. József nagyszebeni polturáta és III. Károly nagybányai egykrajcáros 1717-ből, Batthyan Károly-féle tallér 1764-ből, Batthyan Lajos-féle huszas 1790-ből. II. Rákóczi György nagybányai tallérja 1650-ből (Resch 36), Mária Terézia kétszeres és egyszeres aranya (Resch 18 és 220). Tömeges leletek: *Szabadbattyánból* (Lajos-telep 4 hatkrajcáros és 12 háromkrajcáros, I. Lipót idejéből; a letét eredetileg bемondás szerint 40 darab volt; *Sárosdról* 228 db. denár és pedig I. Mátyás (2), II. Ulászló (20), II. Lajos (18) és I. Ferdinánd (198) idejéből.

III. Emlékérmekben a gyarapodás 6 db. V. Ferdinánd koronázási emlékérme Pozsony 1830. Ezüst, átm. 48 cm. Az 1861-ki országgyűlés emlékérme; ugyanaz, mint Gohl: B. U. E. 84, de nem ón, hanem aranyozott bronz. Külön tokja van, rajta a sz. korona van, továbbá Magyarország s a tartományok címerei és e felirat: 1861 | ORSZÁG GYŰLÉSI EMLÉK | A' | HON HÍVEINEK.

Az 1867-ki koronázás fülezett zsetónja (Gohl: B. U. E. 56). Emlékérem a vaskapuszabályozási munkálatok ünnepélyes megnyitása emlékére 1896 (bronz); Emlékérem Szondy György, Drégely vár hőisének emlékére (bronz); Wiesner Rajmund, a pécsi kőszénbányák igazgatójának emlékére (ezüst). A gyűjtemény állapota az év végén: 964 db. ókori pénz, 2132 db. magyar pénz, 217 db. emlékérme, 41 papírpénz; az egész törzsállomány 3368 db.

Marosi Arnold.

Érem- és könyvvásár.

1. Éremárverések.

A. Riechmann (Halle a. S. Sophienstr. 36) f. é. március 31-én a Kessler Károly-féle általános éremgyűjteményt árverezi, mely nagyrészen németországi arany- és ezüstpénzekből és emlékérmekből áll. Magyarországi és erdélyi darabok is vannak köztük, így körmőczi Sz. György-érem ($\frac{1}{2}$ #), Bocskay István 1605. évi 10 #, Báthory István 1575 nagyszebeni #, Bethlen István kolozsvári # 1630, II. Rákóczi György nagybányai 10 # 1654, II. Rudolf körmőczi féltallérja 1587, III. Ferdinánd körmőczi $\frac{1}{4}$ tallérja 1652, I. Lajos, I. és II. Mátyás, I. Lipót aranypénzei. Ellenjegyes pénzek gyűjteménye stb. A 9 képes táblával díszített lajstrom 3550 tételre rúg.

Rudolf Kube (Berlin SW. Wilhelmstr. 31) március 23-án árverez néhány gyűjteményt, így a Scholtz Ottó-féle emlékéremgyűjteményt, egy oroszországi leletet, mely a szász-frank császárok idejéből való pénzeket tartalmaz, stb. stb. és numizmatikai könyveket. (Összesen 241 tétel.)

C. F. Gebert (Nürnberg, Tafelhofstr. 32) február 10-én árverezett egy 757 tételre rúgó, nagyrészt németországi éremsorozatot és numizmatikai könyveket.

Sally Rosenberg (Frankfurt a/m. Bürgerstr. 9—11) március 9-én dr. Helferich és egyebek éremgyűjteményeit, görög és római pénzeket, I. Napoleon emlékérmait, orvosok és természetvizsgálók emlékérmait stb. és numizmatikai könyveket árverezett (1913 tétel). Ugyanezen cég március 12-én német birodalmi pénzeket árverezett (286 tétel).

J. Schulman (Amsterdam, Keisersgracht 448) március 23—24-én németalföldi, svájci, stb. pénzeket és emlékérmeket, március 30-án pedig ókori, keleti, gyarmati, amerikai pénzeket, köztük az eldarabolt, ellenjegyes és lyukasított tallérok stb. szép sorozatát árverezi. Az előbbi sorozatnak lajstroma 1481 tételt (7 táblával), utóbbié 2504 tételt (10 táblával) foglal magában.

Feuardent frères (Paris, 4 me Louvois) április 2—4. napjain Traynel márki római érmeit árverezi, melyeknek sorozata a legrégibb időktől Valentinianus III-ig terjed. Ezekhez pár görög pénz (Kozon, stb.) és néhány műtárgy járul (a lajstromban 615 tétel van 8 képes táblával).

Mme Raymond Serrure (Paris, 19. rue des petits champs) március 31-én görög és római pénzeket árverez. (Italia, Sicilia, Macedonia, Poenonia, Graecia, Kisázsia, Syria, Parthus és Sassanida királyok, Egyptus, Zeugitana), római familiáris és császári pénzek Maxentiusig. (569 tételes lajstrom 10 képes táblával).

Étienne Bourgey március 6-án árverezett egy francia érmekből és pénzekből és zsetónokból álló, 497 tételnyi sorozatot.

M. F. de Nobele (Bruxelles, 15 rue Mercelis) március 18-án árverez a nagy forradalomra, Chambord grófra és Napoleonra vonatkozó pénzeket és emlékérmeket stb (748 tétel).

Charles Dupriez (Bruxelles, 3 rue Crespel) — (Catalogue no 115 bis.) — Nevezett cég f. é. április hó 20-án fog egy 4379 tételre terjedő emlékérem- és zsetón-sorozatot árverezni, amelyekhez római, bizanci, francia stb. pénzek is járulnak. A régibb francia emlékérmeknek néhány gyönyörű példányát látjuk egyebek közt abban a 45 képes táblát tartalmazó külön albumban, amely a lajstrom vaskos kötetéhez van mellékelve; (mindkettőnek ára együttvéve 4 frcs.)

2. Eladó érmek lajstromai.

Hans Meuss, H. Nerong Nachf. (Hamburg Grosse Bleichen, 36) Verzeichnis (no 8) verkäuflicher Münzen und Medaillen. (2825—3629. sz. Nagyobbára német pénzek, orvosok, egyetemek emlékérmek, numizmatikai könyvek).

Rudolf Kube: Numismatische Correspondenz No 281. Januar 1914. (582 tétel érme, továbbá numizmatikai könyvek).

C. F. Gebert: Numismatische Mitteilungen No 160. Januar 1914.

Mme Raymond Serrure: Monnaies romaines en vente aux prix marqués (Aelia—Julianus II. — 515. tétel).

Spink & Son's Monthly Numismatic Circular vol. XXII. Part. 1—3 (1914 január—március).

3. Numizmatikai könyvek lajstromai.

Oswald Weigel (Leipzig, Königstr. 1.) — Auktions-Katalog. Neue Folge No 44. Versteigerung den 25—27. Februar) — Geschichte. Kulturgeschichte. Die Schweiz. Numismatik. (Könyvek).

Rudolph Hönisch (Leipzig, Kohlgartenstr. 57) Katalog 8. (Közben elszórva numizmatikai könyvek is).

Lásd még fönnebb R. Kube, C. F. Gebert, S. Rosenberg, H. Meuss lajstromait is.

Charles Dupriez Catalogue périodique no 115. (Numizmatikai könyvek) 114 tétel. Köztük Babelon, Blanchet *Cohen* (az első kiadás 300 frcs, a második kiadás 1000 frcs.) Cohen: római köztársasági pénzek 35 frcs. De la Tour atlasza, Muret lajstromával. Head Historia Nummorum 1887 (50 frcs) Prou művei. Sabatier (bizanci pénzek) 175 frcs. — Schlickeysen (25 frcs). Trésor de num., etc.

T á r s u l a t í é l e t.

Mihálovics Béla dr. †. Társulatunknak egy igen lelkes tagja, Mihálovics Béla dr. kir. tanácsos, ügyvéd, f. évi február hó 21-én, élete 53-ik évében elhalt és fájdalmasan érezhető hiányt hagyott maga után mindenhol, ahol puritán jellemét ismerték. Társulatunkat is mély részvéttel tölti el ez a haláleset, mert ügyünknek igaz lelkesedéssel és önzetlen melegséggel támogató pártfogója volt — A numizmatikai irodalom részére is veszteséget jelent elhalálása, mert közlőnyünk munkatársainak amúgy sem hosszú névsorát rövidítette meg halála. — Emlékét tisztelettel és szeretettel fogjuk megőrizni!

Ujhely Kálmán gyűjteményének bemutatása. Nincsen tanulságosabb a gyűjtőre nézve, mint hogyha mintaszerűen rendezett tekintélyes magángyűjteményekbe nyer bepillantást, mert hiszen nagy közgyűjtemények tanulmányozása is meghozza a maga gyümölcseit, csak hogy az évtizedeken, több emberöltőn át összehordott, összeállított közgyűjtemény nem lebeghet követendő példa gyanánt szemei előtt, sőt ez beláthatatlan nagy tömegeivel még elriasztóan is hathat egy kezdő gyűjtőre. Más a magángyűjtemény, mely — ha észszerű — rendszerint nem általános, hanem a numizmatikának egy speciális ágát öleli fel és éppen ezért alkalmas arra, hogy a kezdő, sőt az előrehaladottabb gyűjtő is, a kellő áttekintéssel gyönyörködhessék abban s kedvet nyerjen maga is a rendszeres és észszerű gyűjtésre. Megtanulhatja azok áttanulmányozásakor, hogy egy emberöltő is elégséges arra, hogy egy magánember a numizmatikai gyűjtés terén valamit produkáljon, különösen akkor, hogyha nem forgácsolja szét energiáját százfelé — ha szerencse kíséri a gyűjtésben — és ha a gyűjtemény érdekében tud és akar áldozatot hozni. A hazai magángyűjtemények között egyike a legelsőnek Ujhely Kálmán alapító tagtársunk gyűjteménye, aki gyűjtése körét I. Ferenc József királyunk korszakára szorította, de viszont páratlan áldozatkészségével oda emelte fel, hogy e téren gyűjteménye a legelső között foglal helyet. Hálás köszönettel fogadta el társulatunk szíves meghívását gyűjteményének bemutatására, amely február 1-én folyt le. A gyűjteménynek gazdag sorozatai, úgy a

pénzekben, mint az emlékérmekben szinte páratlanok s bankógyűjteménye a legritkább daraboknak nem egy példányát tartalmazza. A vendégszerető háznál megjelent tagtársaink a legszebb emlékekkel távoztak el s egyhangú volt az a nézet, hogy ezt a gyűjteményt bő leírással irodalmilag is meg kell örökíteni. Társulatunk ehelyt is köszönetet mond Ujhely Kálmán tagtársunknak azon előzékenységeért, mellyel a tanulságos bemutatást lehetővé tette, de nem mulaszthatja el az alkalmat, hogy ezúton is felhívja más gyűjtő tagtársaink szíves figyelmét arra, hogy a numizmatika iránti szeretetüket azzal is tanúsítsák, hogy bemutatva gyűjteményüket ügyünket hathatósan mozdítsák elő.

Dessewffy Miklós gróf, társulatunk tiszteletbeli elnöke „Barbárpénzek“ című művének I. és II. kötetéből néhány példányt bocsátott ismét tisztelt tagjaink rendelkezésére. A válaszmány az ajándékozó intencióihoz képest e köteteket díjtalanul ajánlja fel azon újabb érdeklődő tagjainak, akik annak idején ezen köteteket a közlőny mellékleteként még nem kapták meg. A szétküldés, amíg a készlet tart, a jelentkezés sorrendjében történik. Jelentkezni kell a társulat titkáránál, dr. Zimmermann Lajosnál (IV., Váci-utca 78—80), még pedig olymódon, hogy azok, akik a köteteknek postai megküldésére számítanak, a jelentkezéssel egyidejűleg postabélyegeken helyben 40 fillért, vidékiek 55 fillért tartoznak beküldeni. Itt jegyezzük meg, hogy a mű III. kötetéből külön már nem kapható egyetlen példány sem, hanem csak az egész 3 kötetes mű, melynek árát 23 koronában állapította meg a válaszmány.

A társulat könyvtára és gyűjteménye számára újabban a következő ajándékok érkeztek: *a) könyvtár*: Bahrfeldt E.-től saját művei (2 db.), Blanchet A.-tól saját művei (11 db.), Gnechi F.-től saját művei (3 db.), von Höfken R.-től saját művei (10 db.), Imhoof-Blumer F.-től saját művei (4 db.), Lenzi F.-től saját művei (1 db.), Sz. M.-tól III. history of the N. S. mint (1 db.), Ujhely K.-tól Böhmische Privatmünzen (1 db.), dr. Zimmermann L.-tól Numism. Literaturblatt 1912—13 (1 db.); — *b) gyűjtemény*: Hidvéghy S.-tól 1 koholt római érem, dr. Pákozdy K.-tól Wagner-plakett, t. Varga B.-tól 6 római bronzérem. Fogadják az ajándékozók ezúton is köszönetünket.

Összejövételeinket a társulat helyiségében (VIII., Csepregy-utca 4. szám, II. em. 15. ajtó) a következő napokon rendezzük: 1914 május 14.; június 11.; július 9.; augusztus 13.; szeptember 10.; október 8.; november 12. és december 10-én. — Az összejövételek után társasvacsora van Frenreisz István éttermében (VIII., József-körút 56.), — kivéve július 9-én és augusztus 13-án, mely alkalmakkor a vacsorát Gundel Károly városligeti kerthelyiségében rendezzük.

Kivonat a válaszmány 1914. évi január hó 8-án megtartott ülésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Kilényi Hugó; jegyző: Zimmermann Lajos dr. Jelen vannak még: Lippay Károly, Szentgáli Károly és Varga Béla vál. tagok.

Titkár jelentést tesz a társulati tagsági éremnek és a jubiláris zsetónnak az 1913. évben történt kiveretéséről, továbbá a Corp. Numm. Hung. példányainak a tagok részére történt közvetítéséről, végre a magyar éremművészek műveiből fenntartott kiállítás 1913. évi eredményéről, melyeket a vál. tudomásul vesz. — Jelentést tesz a Dessewffy Miklós gróf „Barbárpénzek“ című mű füzetének szétküldéséről, valamint a Corp. Numm. Hung. III. kötetének előkészületi munkálatairól. A vál. elhatározza, hogy csereviszonyba lép a „Supplemento all' opera: Le monete del Reame delle due Sicilie“ című folyóirattal. — Titkár, pénztárosi és ügyészi jelentését tudomásul veszi a válaszmány. — A társulat rendes tagjai sorába fölvették: *Csász Gyula*, m. kir. állatorvos. Zirc; *Weizinger X. Ferenc dr.* műtörténész és numizmata, München.

K. m. f. Kilényi s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyző. Hitelesítjük: Lippay Károly s. k., Varga Béla s. k.

Kivonat a válaszmány 1914. évi február hó 12-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Kilényi Hugó, jegyző: Zimmermann Lajos dr., jelen vannak még: Faludi Géza dr., Finály Gábor dr. és Szentgáli Károly vál. tagok.

A vál. köszönettel veszi tudomásul, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Ónagyméltósága az 1914. év első felére 500 korona államsegélyt utalt ki. A második félévre szóló államsegélyt a társulat meg fogja folyamodni. — Titkár jelenti, hogy a Corp. Numm. Hung. III. kötetének előkészületi munkálataira a Tud. Akadémia kiutalta a 3 éven át folyósítandó 600—600 korona, összesen 1800 korona második részletét s hogy a munkálatok már meg is kezdődtek. — A vál. köszönetet szavaz gróf Dessewffy Miklós tiszteletbeli elnök úrnak „Barbár pénzek“ című műve I. és II. kötetének a társ. tagok részére ismét több példányban való átengedéseért. — A választmány köszönetet szavaz Ujhely Kálmán alapító tagnak, aki gyűjteményét mutatta be tagjainknak f. évi február hó 1-én, szintúgy Varga Béla vál. tagnak, aki a bemutatót szíves volt kieszaközölni és rendezni. — A vál. tudomásul veszi a felügyelőbizottság által rendben talált 1913. évi pénztár- és mérlegszámlát és elfogadja a f. évi költségelőirányzatot, melyet a közgyűlés elé terjeszt. — A társulat rendes tagjai sorába felvétettek: *Hóman Bálint dr.* tud. egyet. könyvtartiszt. Budapest, VIII., Baross-utca 77; *Ivanovics János Miksa*, áll. tanító Diósgyőr; *Schwarz Rndolf* gyáros, tőzsdetanácsos, Budapest, V., Hold-utca 25; *Vöröss Gyula* m. kir. p. ü. kat. tiszt. Miskolcz. Árok-utca 1.

K. m. f. Kilényi s. k. elnök. Dr. Zimmermann s. k. jegyző. Hitelesítjük: dr. Finály Gábor s. k. Dr. Faludi Géza s. k.

Kivonat a választmány 1914. évi március hó 12-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Kilényi Hugó, jegyző: Zimmermann Lajos dr., jelen vannak még: Faludi Géza dr., Finály Gábor dr., Lippay Károly és Szentgáli Károly.

A választmány mély részvétellel veszi tudomásul Mihálovics Béla dr. rendes tagnak elhalálozását. Az elnökség részvétét fejezte ki özvegyének, a társulat pedig testületileg vett részt a temetésen. — A választmány mély részvétellel értesült a szerkesztő édesanyjának, özv. Gohl Antalné úrnőnek elhalálozásáról és levélileg fejezte ki részvétét a szerkesztő úrnak. — A választmány megállapítja a közgyűlés tárgysorozatát. — A közgyűlésen megszűnik Babics József, Mihalik József, Pákozdi Károly dr., Szentgáli Károly és Zimmermann Lajos dr. vál. tagok és a felügyelőbizottság megbízása. — A társulat rendes tagjai sorába felvétettek: *Fleischer Elemér* könyvelő, Miskolc, Papszer-utca 20; *Móczár József* numizm. irodatulajdonos, Budapest, IV., Múzeum-körút 13; *Zalatnai Stürmer József*, cs. és kir. százados, Kolozsvár, Honvéd-utca 36; *Tarján Oszkár*, ötvös-művész, Budapest, I., Verpeléti-utca 5.

K. m. f. Kilényi s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyző. Hitelesítjük: Lippay Károly s. k. Szentgáli Károly s. k.

Kivonat a Magyar Numizmatikai Társulat választmányának 1914. évi március hó 26-iki jegyzőkönyvéből. Elnök: Kilényi Hugó, jegyző: Zimmermann Lajos dr., jelen vannak még: Dessewffy Miklós gróf, Faludi Géza dr., Szentgáli Károly, Telcs Ede és Varga Béla választmányi tagok.

Titkár jelenti, hogy a közgyűlésre indítvány nem érkezett be. Bemutatja szerkesztőnek előterjesztését, melyben egy tiszteletbeli tagot ajánl megválasztásra. Tekintettel arra, hogy a választmány a f. évi közgyűlés tárgysorozatba tiszteletbeli tagnak megválasztását fel nem vette, az ajánlatot félre teszi s a jövő évi közgyűlésre fogja beterjeszteni. A társulat rendes tagjai sorába felvétettek: *Keresztessy Ferenc* órás- és ékszerész, Szerencs; *Simonyi Béla* nyug. főispán, Aranyosmarót; *Tulok Lajos* dr. tb. főszolgabíró, Szentgotthard.

K. m. f. Kilényi Hugó s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyző. Hitelesítjük: Dr. Faludi Géza s. k. Telcs Ede s. k.

Kivonat a társulat 1914. évi március 26-án tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Kilényi Hugó, jegyző: Zimmermann Lajos dr., jelen vannak még: Alföldy András, Dessewffy Miklós gróf, Dworák Norbert, Faludi Géza dr., Finály Gábor dr., Hámos Pál dr., Lippay Károly, Löwy Benő, Mály János dr., Nuber Károly, Ott János, Pákozdi Károly dr.,

Redlich Ernő, Schwarz Rudolf, Spitzer Mór, Stein Pál, Szentgáli Károly, Telcs Ede, Varga Béla, ifj. Walla József, Walla Vilma, Zachár Antal és Zandrea Vilmos társ. tagok.

1. *Elnök* megnyitja a közgyűlést. A jegyzőkönyv vezetésére felkéri Zimmermann Lajos dr. titkárt, annak hitelesítésére Hámos Pál dr. és Walla Vilma rendes tagokat.

2. *Titkár* felolvassa jelentését, melyből kitűnik, hogy a társulat utolsó közgyűlése óta 1 tagot veszített elhalálozás folytán, kilépett 6 tag; az apadás tehát 7 tag. Felvételre 1 alapító és 20 rendes tag s így a társulatnak jelenleg 12 tiszteletbeli, 46 alapító és 340 rendes tagja van; mivel azonban a tiszteletbeli tagok közül egyik alapító tag is, tényleg 397 tagot számlál a társulat. Előadja, hogy a múlt közgyűlésen megválasztott tiszteletbeli elnök Dessewffy Miklós gróf a választást elfogadta. Rámutat arra, hogy a társulat élete nagyon csöndes s kívánatos volna, hogyha élénkebb élet fejlődne ki ismét. Előadja, hogy a társulat a folyó év első felére megkapta az államsegélyt, még pedig 500 koronát. Kikérés van arra, hogy azt a második félére is folyósítani fogják. A társulat tudományos működése főképen a közlönyben folyt le, azonkívül volt egy gyűjteménybemutatóunk, amennyiben Ujhely Kálmán alapító tagtársunk volt oly szíves gyűjteményét február 1-én bemutatni. Kiemelendő még a társulat közreműködése a Corpus Nummorum Hungarie III. kötetének előkészítésében. A csereviszonyok szaporodtak s jelenleg 33 kiadással 37 folyóiratot cserélünk. A társulat egy kirándulást rendezett a múlt évben május 22-én Székesfehérvárra. Rendezett továbbá egy éremárverést, azonban nem a legjobb eredménnyel.

A közgyűlés a titkár jelentését tudomásul veszi s az abban foglaltakhoz képest jóváhagyólag veszi tudomásul a választmánynak azon határozatát, mely szerint a több mint egy évi tagsági díjjal hátralékos tagoknak, — kötelezettségük fenntartása mellett, — a társulat a közlönyt mindaddig nem küldi meg, amíg hátralékukat nem rendezik.

3. *A szerkesztő* jelentését annak távollétében titkár olvassa fel. A jelentésből kitűnik, hogy a Numizmatikai Közlöny 1913. évi XII. évfolyama 2266 K 29 fillér költségen, 550 példányban 20 és $\frac{1}{4}$ ív, illetve a mellékletül szolgáló Adattár beszámításával 21 és $\frac{3}{4}$ ív terjedelemben 67 klisélenyomattal illusztrálva jelent meg. A Közlöny a társulati életnek a tagok névsorát is magában foglaló 2 és $\frac{1}{4}$ ívnyi terjedelmű rovatán kívül 36 különböző közleményt tartalmaz, összesen 12 szerzőtől. Tárgyuknál fogva kiterjednek a numizmatikának minden korszakára.

Lippay Károly indítványára a közgyűlés a jelentést tudomásul veszi, hálás köszönetet szavaz a szerkesztőnek azon fáradhatatlan és önzetlen munkálkodásért, amellyel a Közlönyt immár tizenharmadik évfolyamában oly szép eredménnyel szerkeszti és kimondja, hogy szívből kívánja, hogy a szerkesztő egészségi állapota mielőbb álljon helyre, hogy őt ismét a társulatban személyesen is üdvözölhessük.

4. *A könyvtár őre* betérjeszti jelentését a könyvtár állapotáról, melyből kitűnik, hogy a múlt évi gyarapodás 174 leltári szám alatt 304 darab, úgy hogy jelenleg van a könyvtárban 1408 leltári szám alatt 2600 könyv.

Ujítás a múlt évben a kézikönyvtárnak szervezése. A könyvtárnak leltározása még folyik, s az a leltári értékek megállapítására is ki fog terjeszkedni.

A közgyűlés a könyvtár őrének jelentését köszönettel veszi tudomásul.

5. *A gyűjtemény őre* olvassa fel azután jelentését, mely szerint a gyűjtemény a múlt évben 51 darabbal szaporodott. Valamennyi ajándék útján.

Kívánatosnak tartja, hogy a társulat élénkebb társulati életet és szélesebb körű propagandát fejtsen ki. Fontosnak találja, hogyha a társulat egy numizmatikai kézikönyvet kiadna.

Varga Béla indítványára a választmány a jelentést tudomásul veszi és köszönetet szavaz a gyűjtemény őrének fáradozásáért és azon előzékenységeért, mellyel a társulat minden ügyében a tagok rendelkezésére bocsátja páratlan munkaerejét és nagy szaktudását.

Telcs Ede a jelentéssel kapcsolatosan indítványozza, hogy a társulat a Numizmatikai kézikönyv kiadásának ügyét vegye mielőbb kezébe s a maga részéről nyomban felkínál annak költségeire 50 koronát adományképen.

6. *Pénztárosi* jelentését olvassa fel azután a titkár, melyben részletesen megindokolja a pénztár- és mérlegszámlát.

A „Magyar Numizmatikai Társulat“ 1913. évi pénztárszámlája.

Bevétel:	kor. fill.	Kiadás:	kor. fill.
Pénztári maradvány 1912-ről . . .	1117.76	Társulati helyiség	1182.67
Alapító tagok	200.—	Num. Közlöny és Adattár	2266.29
Rendes tagok	2466.—	Gyűjtemény és könyvtár	554.15
Kamatjővedelem	449.68	Adminisztráció	183.29
Államsegély az 1913 évre	1000.—	Könyv- és éremközvetítés . . .	26.46
Numizmatikai Közlöny bevételei .	275.27	Értékpapírok vétele	186.50
Társulati veretek és kiadmányok .	26.66	Kamatmegtérítés	1.02
Könyv- és éremközvetítés	42.33	Maradvány 1913 december 31-én .	1208.07
Adminisztráció számlája	30.75		
Összesen: 5608.45		Összesen: 5608.45	

Budapest, 1914. évi január hó 6-án.

Dr. Zimmermann Lajos s. k.
társ. titkár, pénztáros.

Ezen pénztárszámlát megvizsgáltuk és a pénztárkönyv adataival egyezőnek s minden tekintetben helyesnek találtuk.

Budapest, 1914. évi január hó 17 én

A felügyelő-bizottság:

Zachár Antal s. k.

Ott János s. k.

ifj. Walla József s. k.

A „Magyar Numizmatikai Társulat“ 1913. évi mérlegszámlája.

Vagyon:	kor. fill.	Teher:	kor. fill.
Pénztári maradvány 1913 dec. 31-én	1208.07	Befizetett alapítványok	9100 —
Rendes tagok hátralékai 50%-a . .	113.—		
Hirdetők hátralékai	71.—		
Helyiség költségeihez hozzájárulók hátralékai	12.50		
A M. Földhitelintézetnél letétben lévő értékpapírok:			
9600 kor. névértékű 4%-os M.			
Földhit. int. záloglevél vételára .	8895.70		
200 kor. névértékű 4 1/2%-os M.			
Földhitel. int. záloglevél vételára	186.50	Egyenleg mint szabad vagyon . .	1386.77
Összesen: 10486.77		Összesen: 10486.77	

Budapesten, 1914. évi január hó 6-án.

Dr. Zimmermann Lajos s. k.
társ. titkár, pénztáros.

Megvizsgáltuk és a társulati könyvekkel egyezőnek s mindenben helyesnek találtuk.
Budapesten, 1914. évi január hó 17-én.

A felügyelő-bizottság:

Zachár Antal s. k.

Ott János s. k.

ifj. Walla József s. k.

7. és 8. *A felügyelő-bizottság jelentését Ott János felügyelő-bizottsági tag olvassa fel, mely szerint a bizottság a pénztár kezelését a legnagyobb rendben találta.*

A felügyelő-bizottság jelentése folytán a közgyűlés tudomásul veszi a pénztáros jelentését, az 1913. évi pénztárszámlát, mérlegszámlát és a felügyelő-bizottság jelentését, felmentvényt ad a választmánynak, a pénztári tisztséget betöltő titkárnak és a felügyelő-bizottságnak. Köszönetet szavaz az elnökségnek, tisztikárnak, a választmánynak és a felügyelő-bizottságnak. Elnök indítványozására köszönetet szavaz a titkárnak, aki a terhes titkári teendők mellett a pénztárosi tisztséget is nagy ügybuzgósággal intézi el.

9. Titkár előterjeszti az 1914. évi költségelőirányzatot.

A „Magyar Numizmatikai Társulat“ 1914. évi költségelőirányzata.

Bevétel:	kor. fill.	Kiadás:	kor. fill.
Pénztári maradvány 1913. évről	1208.07	Helyiség	1200.—
Tagsági díjak	2500.—	Numizmatikai Közlöny	2700.—
Kamatjövedelen	440.—	Numizmatikai Adattár	100.—
Num. Közlöny bevételei	200.—	Gyűjtemény és könyvtár	500.—
Társulati veretek és kiadmányok	30.—	Adminisztráció	300.—
Könyv- és éremközvetítés	30.—	Előre nem látott kiadások	100.—
Államsegély	1000.—		
Helyiséghez való hozzájárulások	12.50	Maradvány mint egyenleg	550.—
Egyéb bevételek	29.43	Összesen: 5450.—	
Összesen: 5450.—			

Felállította: *Dr. Zimmermann Lajos* titkár és pénztáros.

A választmány jóváhagyta 1914. évi február hó 12-én tartott ülésében.

Kilényi Hugó s. k.
elnök.

A közgyűlés a költségelőirányzatot elfogadja és utasítja a választmányt, hogy a kiadásait annak keretén belül eszközölje.

10. *Elnök* bejelenti, hogy a közgyűlésre *indítvány* nem érkezett be s így ilyen nem kerül tárgyalás alá.

11. *Elnök* előterjeszti, hogy Babics József, Mihalik József, Pákozdi Károly dr., Szentgáli Károly és Zimmermann Lajos dr. választmányi tagok hároméves működési ideje a jelen közgyűléssel letelt, szintűgy megszűnt az egy évre választott felügyelő-bizottság működési ideje is.

A közgyűlés, elnök indítványára egyhangú közfelkiáltással választmányi tagokká választja háromévi működési időtartammal Babics József, Mihalik József, Pákozdi Károly dr., Szentgáli Károly és Zimmermann Lajos dr. társulati tagokat, továbbá a felügyelő-bizottságban egyévi működési időtartammal Ott János, ifj. Walla József, Zachár Antal rendes tagokat; felügyelő-bizottsági póttaggá Ábrahám Vilmos rendes tagot.

Elnök megköszöni a megjelentek közreműködését és bezárja a közgyűlést.

K. m. f. *Kilényi Hugó* s. k. elnök. *Dr. Zimmermann Lajos* s. k. jegyző. Hitelesítjük:
Dr. Hámos Pál s. k. *Walla Vilma* s. k.

Inhalt.

Dr. Paul Harsányi: Beiträge zum dritten Bande des Corpus Nummorum Hungariae (Habsburgische Periode.) Auf Kosten der ung Akademie der Wissenschaften werden im voraus Zeichnungen verfertigt, welche zuerst im Num. Közlöny, dann später im Bande III des genannten Werkes erscheinen werden.

Graf Nikolaus Dessewffy: Über einige Münzen aus dem Funde von Verdello (Oberitalien). Verfasser bespricht 17 Exemplare (9 seiner eigenen Sammlung), des Nr. 2170 von De la Tour und Muret-Chabouillet und gibt eine vergleichende Legenden-Tabelle der bekannten Exemplare. Er behandelt ferner die fünf bekannten Exemplare des Nr. 2177 von Muret-Chabouillet's Catalogue, und gibt die Abbildungen von 4 Exemplaren, sowie auch die variierenden Legenden der verschiedenen Exemplare. Nach seiner Meinung sind diese Münzen mit Massilischen Avers am Anfange des IV. Jahrhunderts v. Chr. in Oberitalien geprägt worden.

Géza von Jeszenszky: Über ein Fragment des Fundes von Alsóhelbény. Der ganze Fund bestand aus wenigstens 1782 Münzen der Könige Stefan I, Béla I, Salomon, Géza I, und wurde in der Zwischenzeit von 1075—1077 vergraben. Verfasser behandelt hier ein Fragment des Fundes, welches nicht in das Nationalmuseum gelangt und macht sehr interessante Bemerkungen und Folgerungen betreffs der Beizeichen, der Gewichte und des Feingehalts der bezüglichen Münzen.

Dr. Edmund Gohl: 1. Eine Anweisung zu 24 Kr. C. M. der Graf Sztáray'schen Hammer-Kassa. Diese bis jetzt ganz unbekannte Anweisung ist das einzig bekannte Exemplar und wurde wahrscheinlich zum Gebrauch des Graf Sztáray'schen Hammer-Werks von Felsőremete im Komitate Ung um 1830—1840 verfertigt und daselbst gebraucht. — 2. Kaschauer Kommunal-Arbeit-Billets. — Verfasser beschreibt 28 weitere Species resp. Varianten dieser, mit den Rabotzeichen verwandten Kommunalarbeits-Zeichen, aus den Jahren 1856—1875. — 3. Der römische Denarfund von Csapó (Komitat Zala). Der Fund umfasste die Periode von Antoninus Pius bis Maximinus I.

Dr. Paul Kerekes: Römische Denarenfunde: 1. In Buda (Budapest) fand man Denare aus der Zeit von Augustus bis Gordianus III (Viminacium), — 2. In Mende (Komitat Pest) solche von Traianus bis Sept. Severus. (Dieser Fund bestand aus 117 Stücken.)

Museen: 1. **Stefan Tömörkény** berichtet über die Münzen-Sammlung des städtischen Museums von Szeged. Die Succrescenz von 1913 betrug 1913 Stücke. Die Sammlung enthält nur 9023 Stücke. 2. **Arnold Marosi** bespricht die Succrescenz der Münzsammlung des Museum von Székesfehérvár, welche nun aus 3368 Stücken besteht. — **Auktions- und Lagerkataloge.** — **Gesellschaftsnachrichten.** — **Generalversammlung.**

Sommaire.

Paul Harsányi: Contributions au Corpus Nummorum Hungariae (Tome III, période de la dynastie Habsburg) — **Le comte Nicolas Dessewffy:** Recherches sur les monnaies no. 2170 et 2177 de l'Atlas des monn. gauloises. — **Géza de Jeszenszky:** Sur un fragment de la grande trouvaille de monnaies de la dynastie Arpadienne, trouvée à Alsóhelbény. Remarques typologiques et métrologiques. — **Edmond Gohl:** 1. Assignate du comte Sztáray pour les ouvriers de sa forge probablement à Felsőremete (comté Ung) en 1830—1840. — 2. Billets de travaux communaux de Kassa du temps de 1856—1875. — 3. Trouvaille de deniers romains (Antoninus Pius—Maximinus I) à Csapó (comté Zala). — **Paul Kerekes:** Trouvailles de deniers romains 1. à Buda (Augustus-Gordianus III), 2. à Mende (comté Pest), 117 pièces, de Traianus à Sept. Severus. — **Les Musées** de Szeged (par M. Etienne Tömörkény) et de Székesfehérvár (par M. Arnolde Marosi). — **Ventes.** — Nouvelles de la Société hongroise de numismatique.

Alle Rechte vorbehalten. — Droits réservés.

Adatok a C. N. H. III. kötetéhez.

II. közlemény.

Folytatom a Num. Közl. mult füzetében elkezdett „Adatok” c. cikket az ottan körvonalazott elvek szerint. A multkori közleményre azonban röviden vissza kell térnem. Azt mondtam mindjárt az elején, hogy én a C. N. H. I. kötetének megjelenése és a Num. Társulat megalakulása közt szoros összefüggést látok. Az alapítás munkájában résztvettek ezt nem ismerik el. Azt mondják, hogy nekik a C. N. H. nem volt ösztökélőjük. Sőt megfordítva, a megalakult társulat lett a C. N. H. terjesztője. A történeti igazság kedvéért kötelességemnek tartom tehát ezen véleményem megváltoztatását. Azt természetesen ők is elismerik, hogy gyűjtő munkájukban sok hasznát vették a C. N. H.-nak.

Nem numizmata egyén tett kifogást az ellen, hogy Szűz Máriát a gyermek Jézussal egyszerűen „Madonná”-nak nevezem. A művészettörténészek ugyanis Madonna alatt Szűz Mária *állapotszerű*, tehát nem cselekvőleges ábrázolását értik, ha olasz műről van szó. Maga az olasz szó is ezt a fogalmat fedi. Helytelen a szónak olasz műre való alkalmazása is akkor, ha Máriának, bár állapotyszerű, de a gyermek Jézussal való ábrázolásáról van szó. Nem olasz műről pedig az érmeinken előforduló ábrázolásokhoz hasonlóra mindig azt kellene mondani, hogy „Mária a gyermek Jézussal”. Ennek igazságát is belátom és vallom. Egyszerűen „Madonna” elnevezéssel csupán a rövidség okáért jelöltem ezt az ábrázolást s kívánom ezen „Adatok”-ban továbbra is jelölni. A C. N. H. III. kötetében lehet majd valami állandó kifejezést használni. Mivel ezeken a pénzekon mindig Magyarország védőasszonyát jelenti az ábrázolás, talán legjobb lenne majd ez a kifejezés. A C. N. H. II. kötetében (az I. kötetben csak gyermek Jézus nélküli Máriát találunk IV. István rézpénzein) „boldogságos szűz kis Jézussal”, „kis Jézust tartó Mária”, „Mária, ölében a kis Jézussal”, „Madonna a kis Jézussal”, vagy egyszerűen „Mária” ezen ábrázolás leírása.

Habsburg-kori pénzeket gyűjtők közül eddig gróf Somssich János úr volt szíves gyűjteményéről tájékoztatni, miért e helyen is köszönetet mondok.

Rudolf (1576—1608).

11. Aranyforint.

a) Előlap: RVDOL · II · D · G · RO (osztrák pólya) · I · S · AV · GE · HV · B · R ·
Hátlap: S ☙ LADISLAVS — ☙ REX ☙ 1579 (bárd) A szent mellett H—S (Kassa).

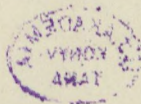
Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs.

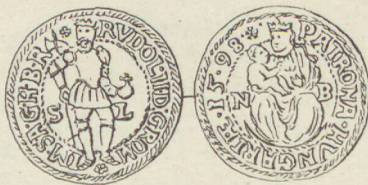
M. N. M. 22 mm. 3·50 gr.

b) Ugyanezzel a verőtővel (csupán a hátlapon a REX előtt nincs meg a rozetta)

1580-as veret is van gyűjteményünkben.

M. N. M. 22—22·5 mm. 3·42 gr.

12. *Aranyforint.*

Előlap: RVDOL · II · D · G · ROM — * — IM · S · A · G · H · B · R (bárd) * A szent mellett S—L jegy. Rudolf kolozsvári veretű aranyforintjain is ott van ez a jegy. Schoenv. szerint „id est: *Sanctus Ladislaus*“. 368. l. 3. sz. (A rózsza mindkét oldalon ötlevelű!)

Hátlap: PATRONA · HVNGARIE · 15 · 98 · * · A Madonna mellett N—B jegy. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. Csak ezzel az évszámmal van meg gyűjteményünkben. M. N. M. 22 mm. 3·44 gr.

13. *Aranyforint.*

a) Előlap: · RVDOL · II · D · G · R — O · IM · S · A · G · H · V · B · R (bárd) A szent mellett H—B jegy.

Hátlap: · PATRONA · HVNGARIE · 1604 · Nagyjában megegyezik ez a típus a Széch. XXIV. t. 8. és Wesz. C. IV. t. 11. sz. a. rajzzal. A körirat változatai mellett még a bárd alakjában és a verdejegy első betűjének fordítottságában van különbség. Schoenv. nagybányai veretű aranyforintról nem szól.

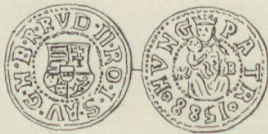
M. N. M. 23 mm. 3·55 gr.

Ezzel a fordított H jeggyel a M. N. M. gyűjteményében van még egy darab:

b) Előlap: · RVDOL · II · D · G · RO — · IM · S · AV · GE · HV · B · R (bárd)

Hátlap: · PATRONA · HVNGARIE · 1607 · Itt tehát a hátlap köriratában is fordítottak az N betűk.

M. N. M. 21—22 mm. 3·36 gr.

14. *Arany denár-bélyeggel.*

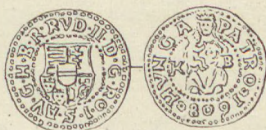
a) Előlap: · RVD · II · RO · I · S · AV · G · H · B · R ·

Hátlap: PATR * 1588 * HVNG A Madonna mellett K—B. A körirat betűi fel-tűnően nagyok. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. Ezzel a verőtővel egy db. piefort denár és több egyszerű denár is van gyűjteményünkben (1579—1602-ig ez a K—B jegyű rendes denárok bélyege). A rózsák ötlevelűek.

M. N. M. 11 mm. 1·81 gr. (fül maradványával).

b) Ugyanez 1590-ből.

M. N. M. 10·5—11 mm. 1·77 gr. (1/2 #).

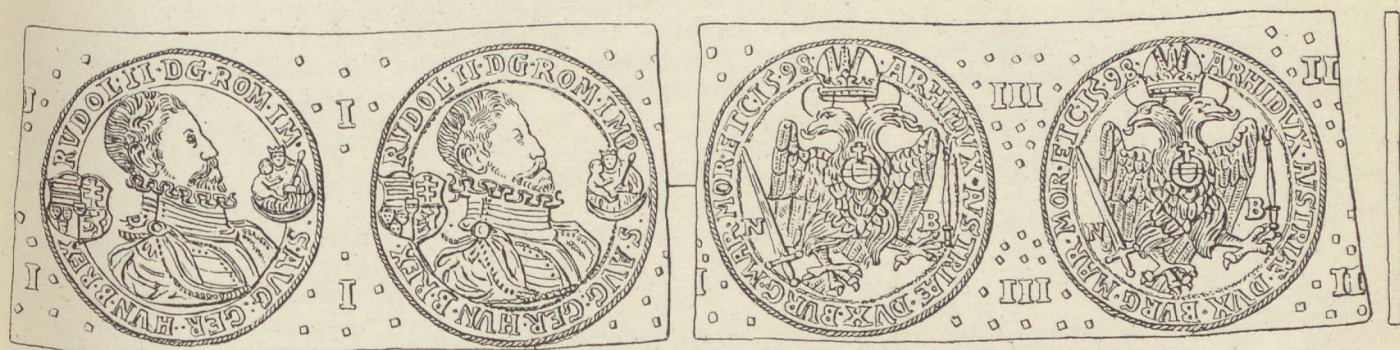

15. Arany denár-bélyeggel.

Előlap: RVD · II · D · G · RO · I · S · AV · G · H · B · R ·

Hátlap: PATRO * 1608 * HVNGA A Madonna mellett K—B. A típus megegyezik az előző sz. a-val, csak hogy itt a körirat betűi kisebbek, az előlapon a címerben az osztrák pólya nagyobb, a hátlapon a Madonna lába is látszik s a köriratban két betűvel több van. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. Ezzel a verőtővel rendes denárokat is vertek 1602—1608-ig. A rózsák ötlevelűek.

M. N. M. 10·5—11 mm. 0·93 gr ($\frac{1}{4}$ #).

16. Négyyszögű kéttalléros csegely. (Típusa: a király korona nélkül, oldalt címer és Madonna. V. ö. Schoenv. VI. t. 214., Wesz. C. IV. t. 8. előlapjával és Széch. Erd. III. t. 15. Széch. XXV. t. 15. címere más).

Előlap: a) · RVDOL · II · DG · ROM · IM · (Madonna) · S · AVG · GER · HVN · B · REX (címer) és (RVDOL előtt pont van!)

b) RVDOL · II · DG · ROM · IMP (Madonna) · S · AVG · GER · HVN · B · REX · (címer)

A két előlapon a köriratban látható különbségeken kívül még a következő, a rajzban is észrevehető változat van: a)-nál a király képét befoglaló kör egyszerű vonal, a b)-nél lánc kör, a)-nál a páncél nyakán 3, mellén 7 pont van, b)-nél a nyakon 4 s a mellén 5 pont.

Hátlap: b) · ARHIDVX · A/STRLE · DVX · BVRG · MAR · MOR · ETC · 15 · 98 ·

a) · ARHIDVX · A/STRLE · DVX · BVRG · MAR · MOR · ETC · 15 · 98 · A kardon kívül és a kormánypálcán belül mindkét hátlapon N—B és a sas lánc körben van. A két hátlap csaknem teljesen egyező. Olyan apróságokban van ugyan különbség, hogy az a)-nál a kard más betűnek dül, mint a b)-nél, az a)-nál a korona közelebb van a sas-fejekhez, mint a b)-nél s az a)-nál a sas jobb szárnya az N betű alá leér, a b)-nél nem. A b)-nél az ARHIDVX után kis rombusz (♦) a választó jel. (A valóságban az első előlapi képnek a rajzban második hátlapi kép felel meg. Ezért vettem a leírásban az első b)-nek.) — Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. Kettős tallért csegelyben eddigelé más évből nem ismerem ezzel a verőtővel. Egytallérosban ismerem ezen bélyegek egyikének csegelyét, valamint rendes tallérveretét is. Ezeket a következő számok alatt írom le.

M. N. M. Ezüst. Hossza 85—89 mm., szélessége 42 mm. 82·36 gr.

Ugyanezen veretek Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincsenek lerajzolva, sem csegelyben, sem rendes tallérban.

17. *Négyszögű egytalléros csegely.* (Típusa: a király korona nélkül, oldalt címer és Madonna.)

Előlap: · RVDOL · II · DG · ROM · IM · (Madonna · S · AVG : GER · HVN · B · REX (címer)

Hátlap: ARHIDVX · A/STRLÆ · DVX · BVRG · MAR · MOR · ETC · 15 · 98 ·

A kardon kívül és a kormánypalcán belül N—B.

Teljesen megegyezik az előző szám kéttalléros csegelyének a) alatt leírt részével. Ugyanabból a veretből vágták le. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. A m. n. múzeum gyűjteményében is csak ez az egy db. van.

M. N. M. Ezüst. Hossza 46—47 mm., szélessége 42·5—43 mm. 44·70 gr.

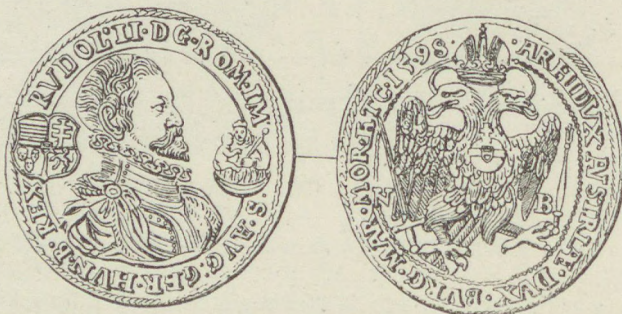
18. *Tallér.* (Típusa: a király korona nélkül, oldalt címer és Madonna. V. ö. Schoenv. VI. t. 214., Wesz. C IV. t. 8. előlapjával és Széch. Erd. III. t. 15. Széch. XXV. t. 15. címere más.) Szorosan csatlakozik az előző kettős és egyes csegelyhez (6., 7. sz.) Az itt közölt kép nem a m. n. múzeum darabjáról készült. Mivel azonban a m. n. múzeum gyűjteményében is van ebből a típusból és évszámból két db., melyek egyikét előbb a kettős csegely a) rajzában és az egyes csegelyében, másikat pedig ugyanazon kettős csegely b) rajzában ismerjük, hogy az a), b) jelölés miatt zavar ne támadjon, először a m. n. múzeum gyűjteményében levő két dbot említem fel s csak azután írom le c) alatt azt, melynek képét adom.

a) Mindkét lapja u. a., ami a 16. sz. alatti kettős csegely a)-é. 1598-ból.

M. N. M. Ezüst. 40 mm. 28·59 gr.

b) Mindkét lapja u. a., ami a 16. sz. alatti kettős csegely b)-é. 1598-ból.

M. N. M. Ezüst. 41—42 mm. 29 gr.

c) Az a)-nak kis változata.

Előlap: RVDOL · II · D · G · ROM · IM · (Madonna) · S · AVG · GER · HVN · B · REX (címer). A király feje vonalkörben. A körirat kezdetén nincs pont, a GER után pedig csak egy pont van.

Hátlap: ARCHIDVX · A/STRLÆ · DVX · BVRG · MAR · MOR · ETC · 15 · 98 ·. A kardon kívül és a kormánypalcán belül N—B, a sas lánckörben van s bal szárnyának hegyét nem takarja el a láb. Egyébként teljesen megegyezik a kettős csegely a), az egyes csegely és az itt a) alatt felemlített hátlappal.

Dr. Zimmermann gyűjt.-ben. Ezüst. 39·5—40 mm. 29·37 gr.

19. *Tallér.* (Típusa u. a. mint az előbbié. Az analógiákat lásd ott 8. sz.) Az 1599-es nagybányai veretek az előző szám alatti típusban készültek, de kivitelükben fontos eltérések találhatók. A körirat betűi sokkal nagyobbak. Rajtuk belül mindkét oldalon vonalkör van. Az N—B jegy a kardon és kormánypalcán kívül van és a sas lábaszárai mellett piciny s—s jegy látható.

a) Előlap: · RVDOL · II · DG · RO : IM · (Madonna) S : A/G · GER · HVN : B : REX · (címer)

Hátlap: ARHIDVX • (az AR egyben) A/STRİÆ • DVXBVRG • MAR • MOR • ETC • 15 • 99 •

A kardon és a kormánypálcán kívül N—B és a sas lábszárai alatt s—s.

Dr. Zimmermann gyűjteményében 43 mm. 29·23 gr.

b) Mindkét oldal u. a. mint az a) alattié, csak hogy a hátlap köriratában • ARHIDUX • van.

M. N. M. Ezüst 43 mm, 29·06 gr. és 40 mm. 26·47 gr.

c) Előlap: RVDOL • II D : G • RO : IM • (Madonna) S : A/G • GER • HVN • B • REX • (címer)

Hátlap: • ARHIDVX • A/STRİÆ • DVX • BVRG • MAR • MOR • ETC • 15 • 99 •

M. N. M. Ezüst. 43 mm. 29 gr.

d) Előlap: RVDOL • II : D G • RO : IM • (Madonna) • S : A/G • GER • HVN : B : REX • (címer)

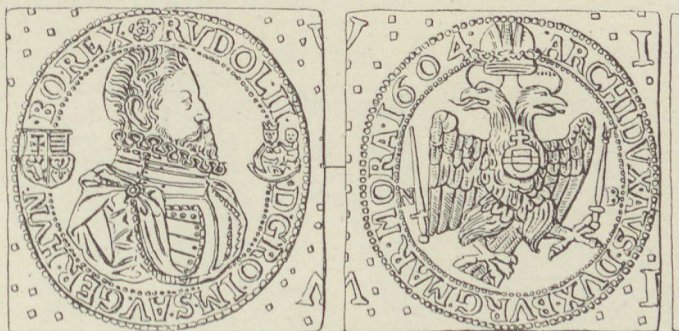
Hátlap: • ARHIDVX • A/STRİÆ • DVX BVRG • MAR • MOR • ETC • 15 • 99 •

M. N. M. Ezüst. 42 mm. 28·48 gr.

e) Előlap: RVDOL • II : (bélyeghiba) DG RO : IM (Madonna) S : A/G • GER • HVN • B • REX • (Ötlevelű rózsza négy kis rombusz közt.)

Hátlap u. a. mint a c) alattié. A kormánypálca melletti B-ben bélyeghiba.

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 29·27 gr.

20. *Négyszögű egytalléros csegely.* (Típusa ugyanaz ami az előbbié, a király korona nélkül, oldalt címer és Madonna Körirata azonban a fej felett kezdődik.) De egészen más verőtővel készült. Nagyobb a király mellképe, más a vértete. A körirat betűi olyanok, mint az 1599-es veretű talléroké, csak hogy két gyöngyör kereteli be őket mindkét oldalon. A gyermek Sz. Mária *bal* karján ül. A címer közepén nincsen osztrák pólya. Az N—B jegy leginkább a kardon és kormánypálcán kívül van, de pl. a d) alattinál a B betű belül van.

a) Előlap: • RVDOL • II • (Madonna) • D • G • RO • IM • S • AV • GER • HVN • (címer) • BO • REX • (rózsa)

Hátlap: • ARCHIDVX • AVS • DVX • BVRG • MAR • MORA • 1604 • A kardon és kormánypalcán kívül N—B.

M. N. M. Ezüst. 42·5—43·5 mm. 37·68 gr.

b) Ugyanaz, csak hogy az előlapon a BO előtt nincs pont. (BO • REX • rózsza)

M. N. M. Ezüst. 43—44 mm. 35·60 gr.

c) Ugyanaz, mint az a) alatti, csak hogy az előlapon a körirat kezdete és vége között a rózsza mellől hiányzik a két pont.

M. N. M. Ezüst. 42—43 mm. 38·90 gr.

d) Előlap: • RVDOL • II • (Madonna) • D • G • RO • IM • S • AV • GER • HVN • (címer) • BO • REX •

Hátlap: Ugyanaz, mint az a) alatti, csak hogy a verdejegy (N—B) B betűje a kormánypalcán belül van.

M. N. M. Ezüst. 44—45 mm. 39·25 gr.

e) Ezen 1604-es vereteken kívül ugyanezen típusból a m. n. múzeum gyűjteményében még 1608-as évszámú veretek vannak egytalléros csegelyben. Ezeknek az előlapján nincs különösebb változat:

RVDOL • II • (Madonna) • D • G • RO • IM • S • AV • GER • HVN • (címer) • BO • REX • Hátlap: : ARCHIDUX : AVS : DVX • BVRG : MAR MORA : 1608 : (Az évszám utolsó jegye az e), f), g) alatti darabokon mintha más számból lenne kijavítva!) A kardon és a kormánypalcán kívül N—B.

M. N. M. Ezüst. 42—45 mm. 43·05 gr.

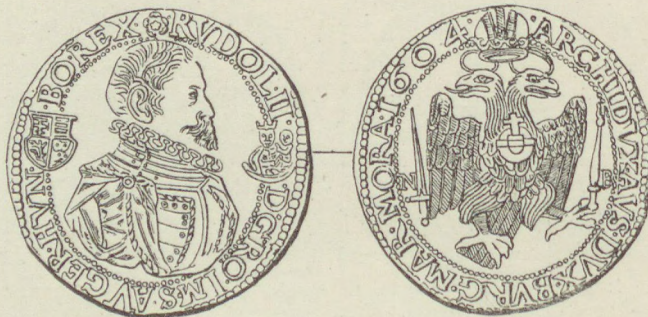
f) Ugyanaz, mint az e) alatti, de hátlapján ez a körirat: : ARCHIDVX : AVS : DVX : BVRG : MAR : MORA : 1608 : Az N—B jegy a kardon és a kormánypalcán kívül van.

M. N. M. Ezüst. 42—44·5 mm. 44·10 gr.

g) Ugyanaz, mint az e) alatti, de hátlapján ez a körirat: : ARCHIDUX : AVS : DVX : BVRG : MAR : MORA : 1608 : Az N—B jegy a kardon és a kormánypalcán kívül van.

M. N. M. Ezüst. 41—44 mm. 47·06 gr.

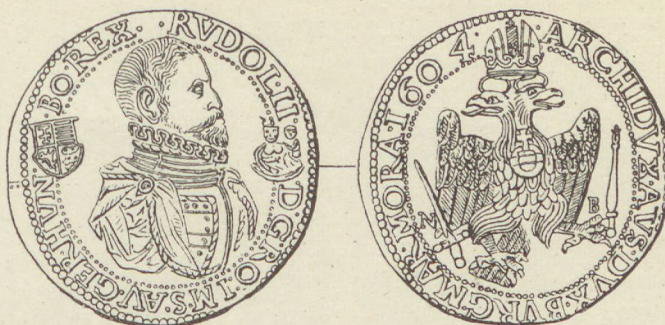
Csegelyben Schoenv. Széch. Wesz. ben nincs. V. ö. Schoenv. VII. t. 218., Széch. XXIV. t. 11., 12., Wesz. C. V. t. 4, de ezeknél a Madonna jobb karján ül a gyermek.

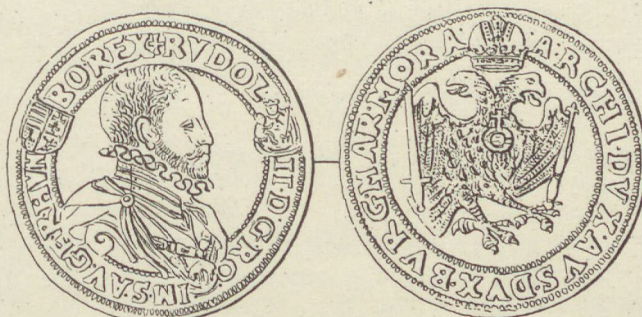
21. Tallér. (Típusa ugyanaz ami a 20. számúé. Az analógiákat lásd ott.) Az előző szám alatti csegelyek rendes tallérverete.

a) Teljesen megegyezik a 20. szám a) alatti veretével. 1604-ből való. N—B jegyű. M. N. M. Ezüst. 43 mm. 28·95 gr. és 41 mm. 27·35 gr.

b) Teljesen megegyezik a 20. szám d) alatti veretével. 1604-ből. N—B jegyű. A B a kormánypalcán belül.

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 27·75 gr. (E rajz előlapján RO : van. Dr. Zimmermann gyűjt.)
 c) Előlapja megegyezik a 20. szám e) alatti veretével.
 Hátlapja : : ARCHIDVX · AVS : DVX : BVRG · MAR : MORA : 1608 : N—B a kar-
 don és kormánypálcán kívül.
 M. N. M. Ezüst. 40 mm. 27·10 gr.

22. Tallér. (Típusa : a király korona nélkül, oldalt címer és Madonna. A mellkép a
 belső gyöngykört áttöri. Jegy és évszám nélkül. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs.)

a) Előlap : RVDOL · (Madonna) II · D · G · RO · — · IM · S · AV · GE · R · HVN
 (címer) BO · REX ✱

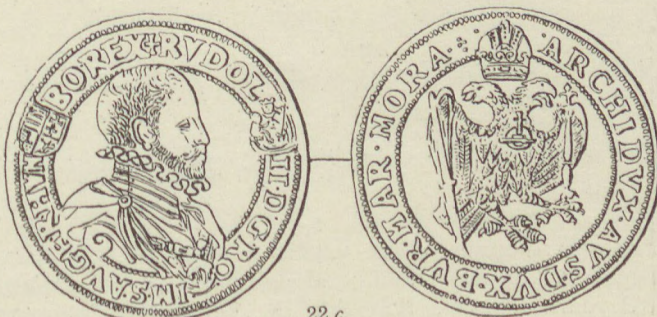
Hátlap : · A : RCHI · DVX · AVS · DVX · BVRG · MAR · MORA ·

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 27·48 gr.

b) Előlap : · RVDOL · II (Madonna) D · G · RO · — · IM · S · AV · GER · HVN
 (címer) BO · REX ✱

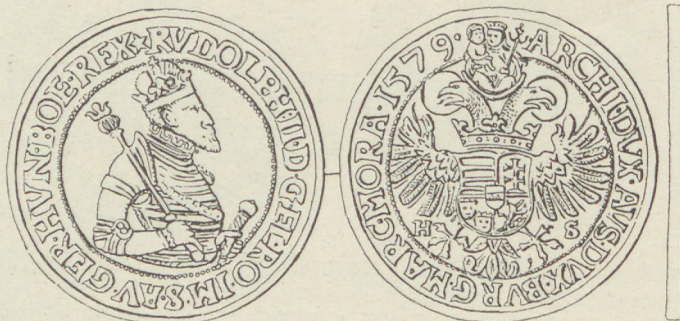
Hátlap : · ARCHI · DVX · AVS · DVX · BVRG · MAR · MORA ·

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 28·12 gr.

c) Előlap: U. az ami az a) alattié.

Hátlap: • ARCHIDVX • AVS • DVX • BVRG • MAR • MORA • ✠ •
M. N. M. Ezüst. 40—41 mm. 27·30 gr.

23. *Tallér*. Igen érdekes darab. Rudolf pénzei között Schoenv. Széch. Wesz. nem adja képét. Ugyanaz a mellkép van rajta, amelyet Széch. XXII. t. 14., Wesz. C. III. 6. sz. kassai veretű (H—S jegyű) tallérján találunk *Miksának*. A hátlapja is teljesen meg-
egyezik ezzel. Csak az előlap körirata és az évszám miatt kell Rudolf tallérjaihoz
számítanunk.

a) Előlap: RVDOLPH : D · G · EL · RO · IM · S · AV · GER · HVN · BOE · REX *
(ötágú csillag).

Hátlap: • ARCHI · DVX · AVS · DVX · BVRG · MARC · MORA · 1579 · A sas
lábai mellett H—S jegy.

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 28·35 gr.

Rudolf kassai veretű (H—S jegyű) tallérját közli Széch. XXV t. 16. sz. alatt. Ezzel
a verőtővel készült darabokból van a m. n. múzeum gyűjteményében 1580, 1581, 1583-as
évszámú, melyeknek köriratát itt adom:

b) Előlap: • RVDOLPHV · S · II · D · G · RO · I · S · AV · G · H · B · REX (kard-
markolat)

Hátlap: • ARCHI · DVX · AVS · DVX · BVRG · MAR · (az R helyén O? volt)
MORA · 1580 · (Madonna) A sas lábai mellett H—S jegy.

M. N. M. Ezüst. 41—41·5 mm. 28·55 gr

c) Előlap: RVDOLPHVS · II · D · RO · I · S · AV · G · H · B · REX · (kardmarkolat)

Hátlap: • ARCI · DVX · AVS · DVX · BVRG · MARC · MORA · 1581 · (Madonna)
A sas lábai mellett H—S jegy.

(Az előlapon a D után nincs a köriratban G, a hátlapon pedig ARCHI-ból maradt
el a H!)

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 28·45 gr.

d) Előlap: U. az, ami a c) alattié. D után itt is hiányzik a G, de a körirat kez-
detén pont van!

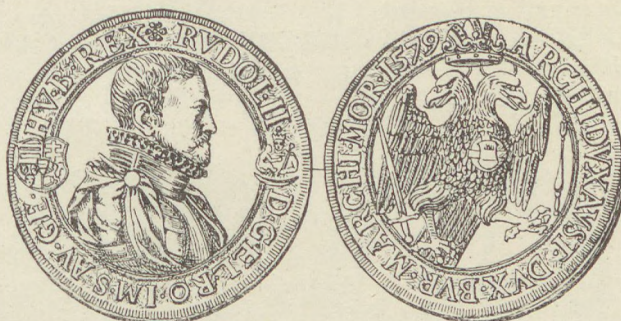
Hátlap: • ARCHI · DVX · AVS · DVX · BVRG · MARC · MORA · 1581 · (Madonna)
A sas lábai mellett H—S jegy.

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 28·75 gr.

e) Széch. XXV. t. 16. sz. azon változattal, hogy az előlapon AVG · H B · REX
van. 1583. H—S jegyű.

M. N. M. Ezüst. 41·5 mm. 28·65 gr.

24. *Tallér*. Antonio Abondio udvari vésnök műve. (Szül. 1538 (?) -ban Milanóban,
megh. 1591-ben Bécsben. Atyjával ment Csehországba, hol II. Miksa udvarába jutott.
Utána Rudolf is kegyeibe fogadta. Prágából Bécsbe, majd Coburgba ment. 1582-ben

visszatért Prágába, hol Rudolf visszahelyezte udvari vésnöki és festői állásába. Több emlékérmé ismeretes. L. bővebben L. Forrer: Biogr. Dict. I 6. s köv. I. Katalog der Münzen und Medaillen Stempel-Sammlung des K. K. Hauptmünzamt in Wien. IV. köt. 1198—1201. I.) Remek munka. A hatása érzik a nagybányai vereteken, még 1598, 1599, 1600-ban is. A hátlapon levő sasnak bizonyára Abondio ezen vésete volt a mintája, még az 1604-iki és 1608-iki nagybányai vereteknél is.

a) Előlap: RVDOL · II · (Madonna) D · G · EL · RO · IM · S · AV · GE · (címer) HV · B · REX * (S után a rajzban kimaradt a pont!) A rózsza hatlelevelű.

Hátlap: ARCHIDVX · AVST · DVX · BVR · MARCHI · MOR · 1579 (ARCHIDVX után a rajzban kimaradt a pont.)

M. N. M. Aranyozott ezüst fül nyomaival. 41 mm. 29·45 gr.

b) Előlap: RVDOL · II · (Madonna) D · G · EL · RO · IM · S · AVG · GER (címer) HV · BO · REX * A rózsza hatlelevelű.

Hátlap: ARCHIDVX · AVST · DVX · BVR · MARCHI · MOR · 1579

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 28·28 gr.

Schoenv. Széch. Wesz. ben nincs

25. Tallér. (Típusa: koronás király síma vérttel. Szimmetrikusan két részre osztható szembenéző sas. Schoenv.-ben nincs, Széch. XXIV. t. 13., Wesz. C. v. t. 5.)

a) Előlap: RVDOLPHVS · II · D · G · RO · IMP · (MP egyben) S · AVG · G · H · B · REX * (ötágú)

Hátlap: · ARCHIDVX · AVSTRIA · D · BVRGVN · 1585 · A kardon és a kormánypálcán belül a sas lábai mellett N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 41·5 mm. 28·51 gr.

b) Előlap: U. az, ami az a) alattié, csak a király feje fölött nagy ötlevelű rózsza van.

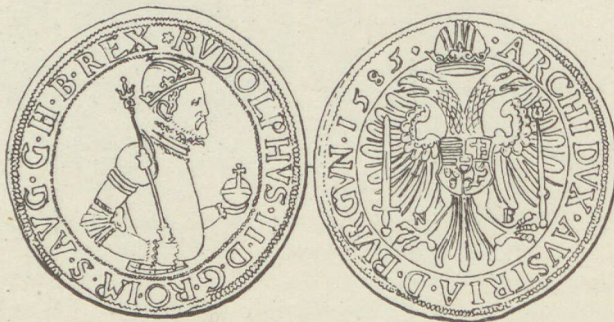
Hátlap: · ARCHIDVX · AVSTRIA · BVRGVN * (ötágú) 1583 · (Az A vízszintes szára hiányzik.) A kardon és a kormánypálcán belül a sas lábai mellett N · B jegy.

M. N. M. Ezüst. 40·5 mm. 28·60 gr.

c) Előlap: U. az, ami a b) alattié.

Hátlap: • ARCHIDVX • AVSTRIA • BVRGVN • 1583 • A kardon és a kormánypálcán belül a sas lábai mellett N—B jegy. A csillag ötágú.

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 29·39 gr.

26. Tallér. (Típusa: koronás király síma vérttel, balkezeében birodalmi almával. Szimmetrikusan két részre osztható szembenéző sas. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs.)

a) Előlap: RVDOLPHVS • II • D • G • RO • IMP • (MP egyben) S • AVG • G • H • B • REX • (ötágú csillag).

Hátlap: • ARCHIDVX • AVSTRIA • D • BVRGVN • 1585 • A kardon és a kormánypálcán belül a sas lábai mellett N—B jegy.

Dr. Zimmermann gyűjt. 41—41·5 mm. 28·62 gr.

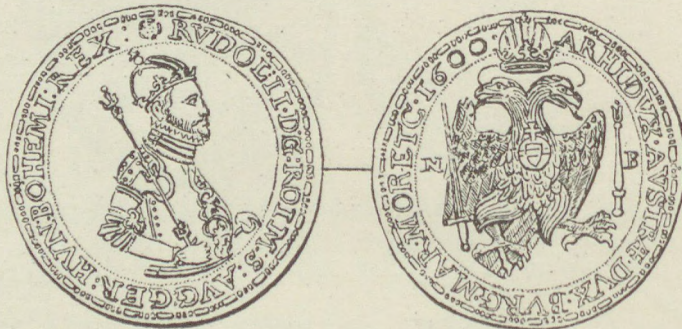
b) U. az, ami az a) alatti.

Előlap: RVDOLPHVS • II • D • G • RO • IMP • (MP egyben) S • AVG • G • H • B • REX • (ötágú csillag).

Hátlap: • ARCHIDVX • AVSTRLE • D • BVRGVN • 158Z • A kardon és a kormánypálcán belül a sas lábai mellett N—B jegy.

Dr. Zimmermann gyűjt. 40—40·5 mm. 29·59 gr.

Gróf Somssich gyűjteményében is van egy db. 1582-es veretű nagybányai tallér. Közelebből nem ismerem. Lehetséges, hogy ezen b) alatti darabbal azonos.

27. Tallér. (Típusa: koronás király virágos vérttel. Sas alsó teste oldalnézetben. Schoenv.-ben Wesz.-ben nincs. Széch. Erd. III. t. 6. sz., Num. Közl. XIII. évf. 46. l. 10. sz.)

a) Előlap: RVDOL : II • D : G : RO IM : S : AVG : GER : HVN : BOHEMI : REX : (rózsa).

Hátlap: ARHIDVX • AVSTRÆ • DVX • BVRG • MAR • MOR • ETC • 1600 • Oldalt a kardon és kormánypálcán kívül N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 43·5 mm. 28·05 gr.

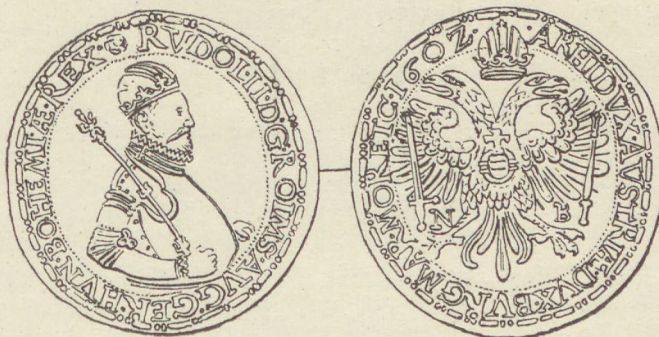
b) Előlap: U. az, ami a Num. Közl. XIII. évf. 46. l. 10. sz. alattié.
Hátlap: ARHIDVX · AVSTRİÆ · DVX · BVR · MAR · MOR · ETC · 1600 Oldalt a kardon és kormánypálcán kívül N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 41·5 mm. 29·78 gr.

c) Előlap: RVDOL · II · D · G · RO IM · S · AVG · GER · HVN · BOHEMIÆ REX (rózsa)

Hátlap: ARHIDVX · AVSTRİÆ · DVX · BVRG · MAR · MOR · ETC · 1600 Oldalt a kardon és kormánypálcán kívül N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 29·18 gr.

28. Tallér. (Típusa: koronás király sima vérttel. Szimmetrikusan két részre osztható szembenéző sas, mellén a birodalmi almában osztrák pólya. Schoenv. Wesz.-ben nincs. Széch. XXV. t. 14.)

a) Előlap: RVDOL · II · D · G · ROIM · S · AVG · GER · HVN · BOHEMI · Æ · REX · (rózsa) A koronán nincs kereszt.

Hátlap: · ARHIDVX · AVSTRİÆ · DVX · BVRG · MAR · MORETC · 1602 · A kardon és a kormánypálcán belül a lábak felett N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 43·5—44 mm. 28·77 gr.

b) Előlap: · RVDOL · II · D · G · RO · IM · S · AVG · GER · HVN · BOHEMIÆ · REX · (rózsa) A koronán a kereszt is látszik.

Hátlap: · ARHIDVX · AVSTRİ · DVX · BVRG · MAR · MORETC · 1602 · A kardon és a kormánypálcán belül a lábak felett N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 28·82 gr.

c) Előlap: · RVDOL · II · D · G · RO · IM · S · AV-G · GER · HVN · BOHEMIÆ · REX · (rózsa). A koronán a kereszt is látszik.

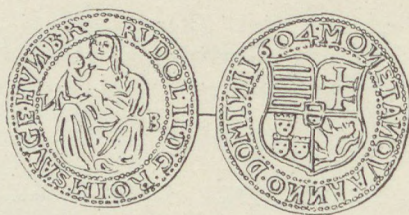
Hátlap: · ARHIDVX · AVSTRİÆ · DVX · BVRG · M · AR · MORETC · 1602 · A kardon és a kormánypálcán belül a lábak felett H—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 27·98 gr.

d) 1601-es évszámmal vert darabok is vannak e típusból. A m. n. múzeum ez évbéli mind a négy darabján látszik a király koronáján a kereszt.

e) 1603 évszámmal vert darabok is vannak e típusból. A m. n. múzeum gyűjteményében levő két darabon látható a koronán a kereszt, két darabon pedig oly közel van a fej a körirathoz, hogy ennek R betűjével összeolvad.

29. Garas. Nagybányai veret (H—B jegyű). Típusát v. ö. Schoenv. VII. t. 223. és piefort veretben Wesz. C. V. t. 9. sz.-mal, melyből egy db. van a m. n. múzeumban. Széch.-ben nincs. Ez a körmöcbányai veretű garasok típusa. Van azonban ezen típusból H—B jegygyel két db. 1604-es veret a m. n. múzeum gyűjteményében, mely különösen a hátlap címerében teljesen elüt a nagybányai veretektől (l. Széch. XXV. t. 21. és Wesz. C. V. t. 10.).

Előlap: RVDOL · II · D · G · RO · IM · S · AV · GE · HVII · B · R · A Madonna mellett II—B jegy.

Hátlap: MOIETA · IOVA · ANNO · DOMIII · 1604 · (A címerben öt vízszintes csík van!)

M. N. M. Ezüst. 25 mm. 2·30 gr. és 2·03 gr.

30. *Piefort denár*. Típusa Schoenv. VII. t. 222., Wesz. C. V. t. 12. Széch.-ben nincs.

Előlap: RVDO · II · RO · I · S · AV · GE · H · BO · R · A címer felett 1579

Hátlap: PATRONA · * · VNGARIE A Madonna mellett K—B jegy. A rózsza ötlevelű.

M. N. M. Ezüst. 16 mm. 7·64 gr.

31. *Denár*. Jegy nélkül Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs.

a) Előlap: RVDO · II · RO · I · S · AV · G · HV · B · R · A

Hátlap: PATRO × 1580 × HVNGA

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0·52 gr.

b) U. a., de az előlapon BO · van a köriratban. × 1580 ×

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0·48 gr. (csonka db.)

32. *Denár*. Jegy nélkül. Zavaros körirattal és a köriratban javításokkal. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs.

Előlap: RVDOL · II · DG · RV · D · S · AG · H · B · R · A

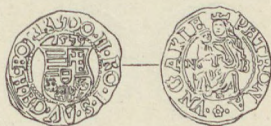
Hátlap: PATRON · HVNGARI · 1601 · (A PATRON-ban az R betűt O-ból, az O betűt N-ből és az N betűt A-ból javították ki.)

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0·50 gr.

33. *Denár*. Nagybányai veret (N—B jegyű) az ezen évbéli körmöcsbányai veretek jellegzetes típusában. (V. ö. Schoenv. VII. t. 222., Wesz. C. V. t. 12. sz., Széch.-ben nincs.)

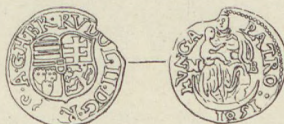
Előlap: RVDO · II · RO · I · S · AV · GE · H · BO · R A címer fölött 1579

Hátlap: PATRONA · * · VNGARIE (Ötlevelű rózsza). A Madonna mellett N—B jegy.

De teljesen elüt azoktól a nagybányai veretektől, amelyeken az évszám az előlapon a címer fölött van, mint Wesz. C. V. t. 14.

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0'55 gr.

34. *Denár*. Nagybányai veret (N—B jegyű). Az évszám a Madonna alatt. (Előlapjához l. a Wesz. C. V. t. 3., hátlapjához a Schoenv. VII. t. 224., 225., Széch. XXV. t. 22., Wesz. C. V. t. 13. sz. a. közölt körmöczbányai veretű más évbeli denárokat.)

Előlap: RVDOL · II · DG · R · V · PS · A · GH · BR ·

Hátlap: PATRO · 1581 · HVNGA A Madonna mellett N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 15'5 mm. 0'39 gr. (csonka db).

35. *Denár*. Nagybányai veret (N—B jegyű). Az évszám a címer fölött. Schöenv. Széch.-ben nincs. Közli kis különbséggel Wesz. C. V. t. 14. sz.

a) Előlap: RVDOL · II · D · G · R IMP · (IMP egyben) S · A · G · H · B · R ·
A címer fölött 1581

Hátlap: PATRO — HVNGA (a félhold végén O). A Madonna mellett N—B jegy.
M. N. M. 15 mm. 0'51 gr.

b) U. az, ami az a), de a hátlapon a félhold végén nincsen O. A Madonna mellett N—B jegy. 1581-ből.

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0'54 gr.

c) Előlap: U. az, ami az a)-é. 1581-ből.

Hátlap: · PATRO · — · HVNGA · (az V-ban pont). A Madonna mellett N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0'54 gr.

36. *Denár*. Nagybányai veret (N—B jegyű). Az évszám két utolsó jegye a címer két oldalán. Schoenv. Széch.-ben nincs. Közli Wesz. C. V. t. 15. sz.

a) Előlap: RVDOL · II · D · G · R · IMP · (IMP egyben) S · A · G · H · B · R ·
A címer két oldalán 8—2.

Hátlap: PATRO — HVNGA A Madonna mellett N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0'46 gr.

b) U. az, ami az a), de az előlap köriratában H · BR · van. A címer két oldalán 8—2. A Madonna mellett N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0'53 gr.

37. *Denár*. Nagybányai veret (N—B jegyű). Az évszám a hátapon a körirat végén. Típusa: Schoenv. VII. t. 217, de H—B jeggyel; Wesz. C. V. t. 3., Széch.-ben nincs.

a) Előlap: RVDOL · II · DG · RV · P · S · AGH · BR :

Hátlap: PATRONA · HVNGARI · 1601 · A Madonna mellett N—B jegy.

Zanandrea gyűjt.-ben. Ezüst.

b) U. az, ami az a), de előlapján A · GH · BR · van. 1601-ből, N—B jeggyel. M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0·52 gr.

c) Előlap: RVDOL · II · DG · RO · IS · AV · G · H · B · R ·

Hátlap: PATRONA · HVNGARI · 1601 · A Madonna mellett N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 14·5—15 mm. 0·29 gr. (csonka db.).

d) Előlap: U. az, ami a c) alattié, de B · R :

Hátlap: U. az, ami az a) alattié. 1601-ből, N—B jeggyel.

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0·62 gr.

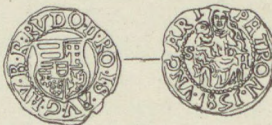

38. *Denár*. H—B jegyű. Schoenv. Széch.-ben nincs. V. ö. Wesz. C. V. t. 11. sz. a. H—B jegyű piefort denár rajzával.

Előlap: RVDO · II · RO · I · S · AVG · HV · B · R ·

Hátlap: PATRON · 1581 · VNGARI A Madonna mellett H—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 15 mm 0·62 gr. és 15·5 mm. 0·46 gr.

39 *Denár*. S—H jeggyel. Egyébként ismeretes típus. (V. ö. Schoenv. VII. t. 224., Széch. XXV. t. 22., Wesz. C. V. 11., 12., a körirat különbségeitől eltekintve.)

a) Előlap: RVDO · II · RO · I · S · AV · G · HV · B · R :

Hátlap: PATRON · 1581 · VNGARI A Madonna mellett S—H jegy.

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0·60 gr.

b) U. az, ami az a), de az előlap végén csak egy pont van R · A Madonna mellett S—H jegy

M. N. M. Ezüst 15·5—16 mm. 0·50 gr.

40. *Denár*. Kassai veret (H—S jegyű). Az évszám az előlapon. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs.

a) Előlap: RVDO II D G RO I S AVG HV B R • A címer fölött 1579

Hátlap: PATRONA • + • VNGARIE A Madonna mellett H—S jegy.

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0·50 gr.

b) Előlap: RVDO • II • D • G • RO I • S • AVG • HV • B R • A címer fölött 1580

Hátlap: U. az, ami a)-é.

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0·58 gr.

41. Denár. Kassai veret (H—S jegyű). Az évszám a hátlapon. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs.

a) Előlap: RVDO • II • RO I • S • AV • G • HV • B • R •

Hátlap: PATRO × 1580 × HVNGA A Madonna mellett H—S jegy.

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0·59 gr.

b) U. az, ami az a), de a hátlap: PATRON × 1580 × VNGAR A Madonna mellett H—S jegy.

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0·54 gr.

c) U. az, ami az a), de az előlap köriratában B · R • van és a hátlap: PATRO × 1580 × HVNG A Madonna mellett H—S jegy.

M. N. M. Ezüst. 14 mm. 0·53 gr. (rongált db.).

d) U. az, ami az a), de a hátlap: PATRON • 1580 • VNGAR A Madonna mellett H—S jegy.

M. N. M. Ezüst. 14·5—15·5 mm. 0·45 gr.

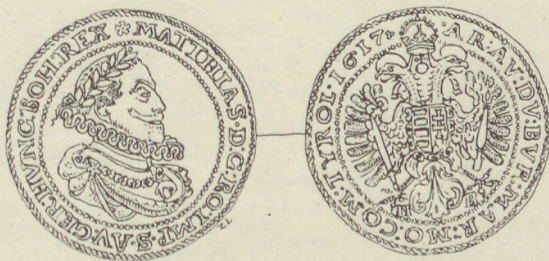
e) U. az, ami az a), de a hátlap: PATRON • 1580 • VNGARI A Madonna mellett H—S jegy.

M. N. M. Ezüst. 15 mm. 0·56 gr.

f) U. az, ami az e), de az évszám • 1581 • A Madonna mellett H—S jegy.

M. N. M. Ezüst. 14—15·5 mm. 0·51 gr.

II. Mátyás (1608—1619).

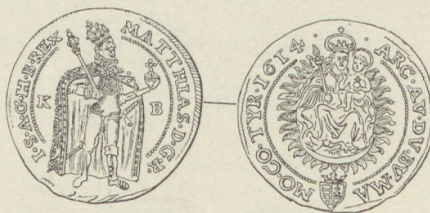
42. Ötös arany féltallér bélyeggel. (Típusa: király mellképe fején babérkoszorúval. Szimmetrikusan két részre osztható szembenéző sas mellén magyar címer, fölötté korona. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs.)

Előlap: MATTHIAS · D · G · RO · IMP · S · AV · GER · HVNG · BOH · REX * (ötágú).

Hátlap: · AR · AV · DV · BVR · MAR · MO · COM · TYROL · 1617 ☞

A sas lábai alatt N—B jegy. Ezüstveretét nem ismerem.

M. N. M. 33·5 mm. 17·41 gr.

43. *Kettős aranyforint*. Körmöczbányai veret (K—B jegyű). Schoenv. Wesz.-ben nincs. V. ö. Széch. XXVI. t. 10. sz.

a) Előlap: MATTHIAS · D · G · R · — I · S · A · G · H · B · REX A király mellett K—B jegy.

Hátlap: · ARC · AV · DV · BV · MA (címer) MO · CO · TYR · 1614 ·

M. N. M. 26 mm. 6·93 gr.

b) Előlap: U. az, ami az a) alattié.

Hátlap: ·· ARC · AV · DV · BV · MA (címer) MO · CO · TYR · 1616 ··

M. N. M. 26 mm. 6·90 gr.

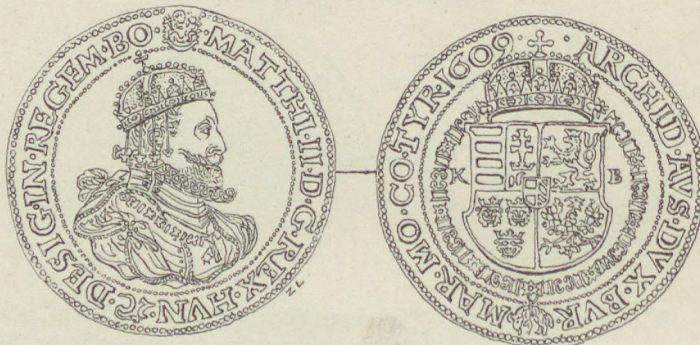
44. *Arany denár-bélyeggel*. Körmöczbányai veret (K—B jegyű). Schoenv.-ben nincs. V. ö. Széch. XXVIII. t. 28. Wesz. C. VII. t. 13. piefort ezüst-veretét adja.

Előlap: MAT · D · GRO · I · S · AV · GE · HV · B · R · A címer mellett K—B jegy.

Hátlap: PATRO · HVNGA · 1615 ·

M. N. M. 15 mm. 1·16 gr. ($\frac{1}{3}$ #).

Ezzel a bélyeggel készültek II. Mátyás K—B jegyű denárai 1613—1620-ig. Az 1613-as veretek kétfélék: *a címeren korona* (Schoenv. VIII. t. 239., Wesz. C. VII. t. 14., valamint a következő, 47. sz. a. piefort denárnál) és *a címer korona nélkül* (Széch. XXVIII. t. 28., Wesz. C. VII. t. 13. és az itt közölt aranyveretnél). Ezen utóbbi típust verik aztán 1620-ig. Az 1620-asoknál az évszám két utolsó jegye felcserélve 1602 alakban is előfordul, mint a m. n. múzeum egy példányán láthatjuk.

45. *Kettős tallér*. (Király mellképe koronájáról lecsüggő díszszel, feje fölött a köriratban Madonna. Aranygyapjas-rend láncába foglalt címer fölött korona. V. ö. Schoenv. VII. 232., Széch. XXVII. 16., Wesz. C. VII. 2.)

a) Előlap: · MATTHI · II · D · G · REX · HVN · 2 · C · (ETC akar lenni) · DESIG · IN · REGEM · BO · (Madonna)

Hátlap: • ARCHID • AVS • DVX • BVR • — MAR • MO • CO • TYR • 1609 A címer mellett K—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 44 mm. 56·38 gr. (Kettős tallér van még gyűjteményünkben Wesz. C. VII. t. 2. bélyegével 1611-ből, Wesz. C. VII. t. 8. bélyegével 1616-ból és Széch. XXVII. t. 18. bélyegével 1614-ből, mind körmöczbányai veret.)

b) Tallér. U. az, ami az a) alatti, de egyes tallérban. A korona keresztje a Madonna alatti félholdat éri. 1609. A címer mellett K—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 43 mm. 28·23 gr.

c) U. az, ami a b) alatti, de az előlapon BO után, a hátlapon BVR után nincs pont. A korona keresztje nem ér a félholdhoz. 1609. A címer mellett K—B jegy.

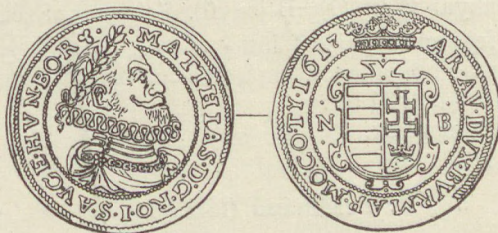
M. N. M. Ezüst. 44 mm. 28·02 gr.

d) Előlap: MATTHI · II · D · G · REX · HVN 2 Ć DESIG · IN · REGEM · BO (Madonna)

Hátlap: • ARCHID • AVS • DVX • BVR — MAR • MO • CO • TYR • 1609 A címer mellett K—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 44—44·5 mm. 28·22 gr.

e) E típusból egyes tallérban még 1610, 1611, 1612-es évszámúak vannak a m. n. múzeum gyűjteményében.

46. Félallér. Nagybányai veret (N—B jegyű). Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. Igen ritka darab. Én nem is tudok ezen kívül másik darabról.

Előlap: • MATTHIAS · D · G · RO · I · S · AV · GE · HVN · BO · R & •

Hátlap: AR · AV · DVX · BVR · MAR · MO · CO · TY · 1617 A címer mellett N—B jegy.

M. N. M. Aranyozott ezüst. 30 mm. 13·73 gr.

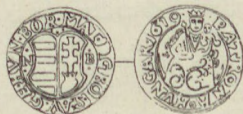
47. Piefort denár. Körmöczbányai veret (K—B jegyű). 1609—1613-ig a körmöczbányai veretű denárok típusa. Széch.-ben nincs. Wesz. C. VII. t. 14. egyszerű denár veretben és v. ö. Schoenv. VIII. t. 239.

Előlap: MAT · II · D · G · REX · HVN · 1609 · ✱ Koronás címer, mellette K—B jegy.

Hátlap: PATRONA (osztrák pólya) HVNGARI

M. N. M. Ezüst. 16 mm. 4·5 mm. vastag. 8·03 gr.

Denárokat vertek ebben a típusban 1609, 1610, 1611, 1612, 1613 évszámmal.

48. Denár. Nagybányai veret (N—B jegyű). Típusát nem ezzel a hátlappal Schoenv. VIII. t. 240. és Wesz. C. VII. t. 15. sz. a. találjuk, amely típusban 1614, 1616, 1618-as

évszámú veretek vannak a m. n. múzeum gyűjteményében. Az 1614-es vereteken olyan a címer, mint a körmöczbányaiakon, s hátlapjuk olyan, mint a Wesz. C. VII. t. 7. sz. aranyé. — 1615-ből és 1616-ból még egy harmadik fajta címerrel készült darabok is vannak a m. n. múzeum gyűjteményében, melyeknek hátlapja Wesz. C. VII. t. 15. sz.-ével egyezik. Széch.-ben nincs.

a) Előlap: MAT · D · G · R · O · I · S · A · V · G · E · H · V · N · B · O · R · (A címer fölött három pont, mellette $\dot{N}$ — $\dot{B}$ jegy).

Hátlap: · PATRONA · $\oplus$ · H · V · N · G · A · R · 1619 · (A Madonna szoknyáján dísz.)

M. N. M. Ezüst. 14·5 mm. 0·34 gr.

b) U. az, ami az a), de az előlapon RO · I · S · (az O · I betűket, úgy látszik, IMP monogram helyére vették). A címer felett három pont, mellette $\dot{N}$ — $\dot{B}$ jegy.

M. N. M. Ezüst. 14·5—15 mm. 0·46 gr.

49. *Obulus*. Nagybányai veret ($\dot{N}$ — $\dot{B}$ jegyű). Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs.

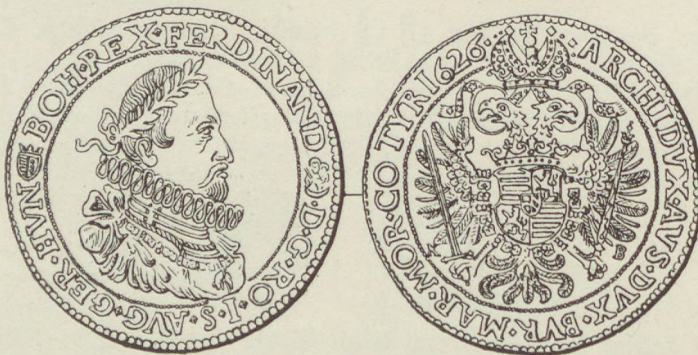
Előlap: Vízszintes fejű címerpajzs fölött · 1619 ·, oldalán $\dot{N}$ — $\dot{B}$ jegy.

Hátlap: Ülő Madonna jobbában kormánypálca, balján Jézus.

M. N. M. Ezüst. 6 mm. 0·21 gr.

Több változatát nem ismerem.

II. Ferdinánd (1619—1637).

50. *Tizenkettes arany tallérbélyeggel*. Ismeretes körmöczbányai (K—B jegyű) tallér-típus, de aranyveretben sem Schoenv., sem Széch., sem Wesz. nem közli.

a) Előlap: FERDINAND (Madonna) · D · G · R · O · I · S · A · V · G · E · R · H · V · N (címer) BOH · REX ·

Hátlap: · ARCHIDVX · AVS · DVX · BVR · MAR · MOR · CO · TYR · 1626 · (CO és TYR után is ·!). A sas lábai mellett a kardon és kormánypálcán kívül K—B jegy.

M. N. M. 44·5 mm. 40·67 gr. (12 #).

Ezüstveretben mint *hármastallér* 1623 és 1637. évszámmal van a m. n. múzeum gyűjteményében. Ezen utóbbi gróf Somssich János úr gyűjteményében is megvan.

Rendes tallér ebből az évből nincs a m. n. múzeum gyűjteményében. Kisebb körirati változatokban 1622, 1623, 1630, 1631, 1632, 1633, 1634, 1635, 1636-os veretek vannak.

51. *Tizes arany tallérbélyeggel.* U. az a típus, mint a 50. sz. a.

Előlap: FERDINAND • (Madonna) D • G • RO • I • S • AVG • GER • HV • (címer)

• BOH • REX •

Hátlap: ARCHIDVX • AVS • DVX • BVR • MAR • MOR • CO • TYR • 1637 •

M. N. M. 45 mm. 34.82 gr. (10 #).

52. *Ötös arany negyedtallér bélyegével.* Nagybányai veret (N—B jegyű). Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs.

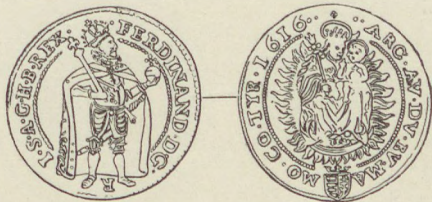
Előlap: FERDINANDVS II • D • G • RO : IMP • S • AV • GER • HV • BOREX •

A mellkép típusa az, ami a Széch XXIX t 11., Wesz. C. VIII. t. 6. sz. talléron látható.

Hátlap: ARCHIDVX • AVS • DVX • BVR • COM • TYROLIS • 1631 • A kardon és a kormánypalcán kívül N—B jegy.

M. N. M. 30 mm. 17.17 gr. (5 #).

Ezüst veretben, mint negyedtallért nem ismerem ezt a bélyeget. Nagybányai veretű negyedtallér rajzát l. a 59. sz. a. Látható, hogy két különböző típus.

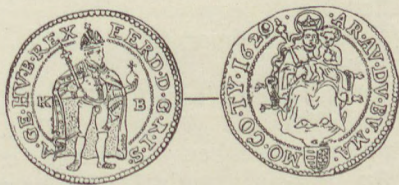
53. *Kettős aranyforint.* Jegy nélkül. Típusa azonos a körmöczbányai veretű aranyforintokéval. V. ö. Széch. XXIX. t. 6. Schoenv. Wesz.-ben nincs.

Előlap: • FERDINAND • D • G • — R — I • S • A • G • H • B • REX •

Hátlap: •• ARC • AV • DV • BV • MA (címer) MO • CO TYR • 1616 ••

M. N. M. 26 mm. 6.96 gr.

Ugyanebben a típusban, csaknem ugyanazon bélyegzővel készültek a király mellett K—B jegyű körmöczbányai kettős aranyforintok. Ezekből 1624, 1625, 1627, 1630, 1631, 1632, 1634, 1635, 1637-es évszámúak vannak a m. n. múzeum gyűjteményében.

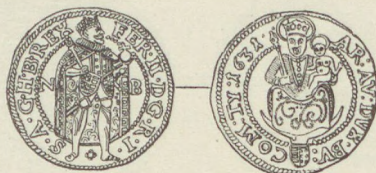
54. *Aranyforint.* Körmöczbányai veret (K—B jegyű). Községes típus. Közli Schoenv. VIII. t. 250., Széch. XXIX. t. 5., Wesz. C. VIII. t. 9.

Előlap: FERD • D • G • R • I • S • — A • GE • HV • B • REX A király mellett K—B jegy.

Hátlap: · AR · AV · DV · BV · MA · (címer) MO · CO · TY · 1620 (kormánypálca vége) · Az évszámot 1619-ből javították 1620-ra.

M. N. M. 23 mm. 3·46 gr.

Ez marad a körmöczbányai veretű aranyforintok típusa apróbb különbségekkel. A m. n. múzeum gyűjteményében 1623, 1624, 1625, 1626, 1627, 1628, 1630, 1631, 1632, 1633, 1634, 1635, 1636, 1637. évszámok vannak.

55. *Aranyforint*. Nagybányai veret (N—B jegyű). Típusa Széch. XXIX. t. 8., Schoenv. Wesz.-ben nincs.

a) Előlap: FER · II · D · G · R · I · — ☙ — S · A · G · H · B · REX A király mellett N—B jegy.

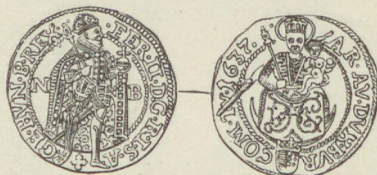
Hátlap: · AR · AV · DVX · BV · (címer) COM · TY · 1631 · ·

M. N. M. 21·5—22 mm. 3·46 gr.

b) Előlap: · FER · II · D · G · R · I · S · A · — ☙ — GE · HVN · BO · REX (kormánypálca vége) · A király mellett N—B jegy.

Hátlap: · AR · AV · DVX · BVR · (címer) · COM · TYR · 1635 · (kormánypálca vége)

M. N. M. 22 mm. 3·45 gr.

56. *Aranyforint*. Nagybányai veret N—B jegyű). Főbb vonásokban megegyezik az előző típussal, csak az előlap köriratában a király lába közt másforma kereszt van. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs.

a) Előlap: · FER · II · D · G · R · I · S · A · — ☙ — · GE · HVN · B · REX · (kormánypálca vége) · A király mellett N—B jegy.

Hátlap: (Bélyegrepedés) AR · AV · DVX · BVR (címer) COM · TY · (a TY betűn bélyegrepedés) 1637 · (kormánypálca vége) ·

M. N. M. 22—22·5 mm. 3·43 gr.

b) U. az, mint az a), de az előlapon . . . GE · HV · BO · REX · (kormánypálca vége) · a körirat. A király mellett N—B jegy.

Hátlap: · AR · AV · DVX · BVR · (címer) COM · TYR · 1635 · (kormánypálca vége)

M. N. M. 22—22·5 mm. 3·44 gr.

Az 1632-es veretű aranyforint képét Wesz. C. VIII. t. 10. sz. a találjuk (M. N. M. 22·5 mm. 3·42 gr.); az 1636-os előlapja a Wesz. C. VIII. t. 10. sz. változata, hátlapja azonban az itt közölt nagybányai veretekhez csatlakozik, csak a köriratban van eltérés (M. N. M. 22 mm. 3·48 gr.). Az 1633-as veretűnél a Madonna jobbkarján ül a gyermek. Ennek képét majd közöljük az „Adatok” között.

57. *Arany denár-bélyeggel*. Jegy és évszám nélkül. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. Típusa: tojásdad címerpajzs oldalán díszszel, fölötté a köriratba érő korona. Madonna félholdon sugarakkal körülvéve.

Előlap: FER · II · D · G · R · I · S · A · G · HVB · REX
 Hátlap: · PATRONA · HVNGARIAE · 1630 · ☙
 M. N. M. 16 mm. 0·86 gr. (1/4 #).
 Ezüstveretben nem ismerem.

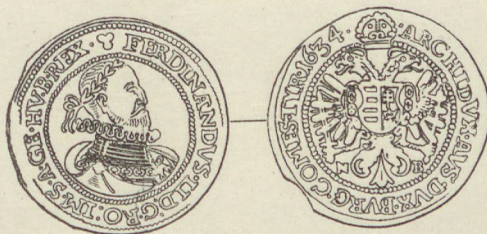

58. *Arany denár-bélyeggel.* Jegy nélkül. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. Az előlap típusa hasonlít az előző sz. a. aranyéhoz, a hátlapon azonban a Madonna körül nincsenek sugarak.

Előlap: FER · II · DG · R · I · S · (a pont a rajzban kimaradt) A · GE · HV · BO · R ·
 Hátlap: PATRONA · HVNGARIAE · 1631 ·

M. N. M. 18·5—19 mm. 0·88 gr.

Ezüstveretben nem ismerem. Vannak ugyan II. Ferd.-nak jegy nélküli denárai, de azok egészen más típusban készültek (egyik típust l. Wesz. C. IX. t. 10.).

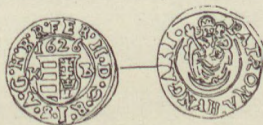
59. *Negyedtallér.* Nagybányai veret (N—B jegyű). Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. A körmöczbányai veretétől különböző fej, köriratában nincs címer és Madonna. A hátlapon is másféle címer és korona van.

Előlap: FERDINANDVS · II · (a pont a rajzban kimaradt) D · G · RO · IM · S · A ·
 GE · HV · B · REX · ☙

Hátlap: · ARCHIDVX · AVS · DVX · BVRG · COMES · TYR · 1654 ·

A kardon és kormánypálcán belül (a körmöczieknél kívül van!) N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 29 mm. 7 gr.

60. *Denár.* Körmöczbányai veret (K—B jegyű). Típusa Schoenv. VIII. t. 249., Széch. XXX. t. 17. sz. (de a címer homorodása nem hűen kifejezett). Az évszám az előlapon a címer felett.

a) Előlap: FER · II · D · G · R · I · S · A · G · H · B · R · A címer felett 1626,
 mellette K—B jegy.

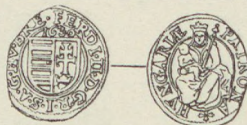
Hátlap: PATRONA • HVNGARI •

M. N. M. Ezüst. 14·5—15 mm. 0·46 gr.

b) U. az, ami az a) alatti, de a hátlapon HVNGARI után nincs pont.

M. N. M. Ezüst. 14—16 mm. 0·31 gr. (kopott).

A címer fölött van az évszám az 1626, 1627, 1628, 1629, 1630-as körmöczbányai vereteken. Az 1630-asok egy részén azonban már a hátlapon, valamint II. Ferd. 1622, 1623, 1624, 1625, 1631, 1632, 1633, 1634, 1635, 1636, 1637, 1638 évszámú veretein.

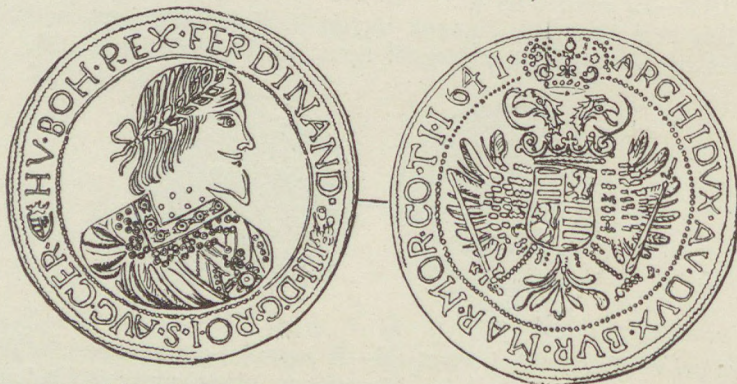
61. *Denár*. Jegy nélkül. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. Egyenesfejű és oldalú kerekaltalpi címerpajzs fölött évszám. Ülő Madonna jobbában gyermek, baljában kormánypálca, alatta a köriratban kereszt

Előlap: FERDI • II • D • G • R • I • S • A • G • HV • B • RE • A címer felett 1630.

Hátlap: PATRONA ✕ HVNGARIE (IAE egyben).

M. N. M. Ezüst. 13—15 mm. 0·36 gr. (oldalt elkopott).

III. Ferdinánd (1637—1657).

62. *Tizesarany tallér-bélyeggel*. Körmöczbányai veret (K—B jegyű). Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs. Típusa nagyjában az, ami a Schoenv. VIII. t. 255., Széch. XXXII. t. 18., Wesz. C. X. t. 8. alatti talléroké, de egészen más a kivitel s a hátlapon a címerből hiányzik az osztrák pólya s más a címer feletti korona.

Előlap: FERDINAND • (Madonna) III • D • G • RO • I • S • AVG • GER • (címer) HV • BOH • REX •

Hátlap: ARCHIDVX • AV • DVX • BVR • MAR • MOR • CO • TI • 1641 • A kardon és a kormánypalcán kívül K.—B. jegy.

M. N. M. 46·5—47·5 mm. 34·67 gr.

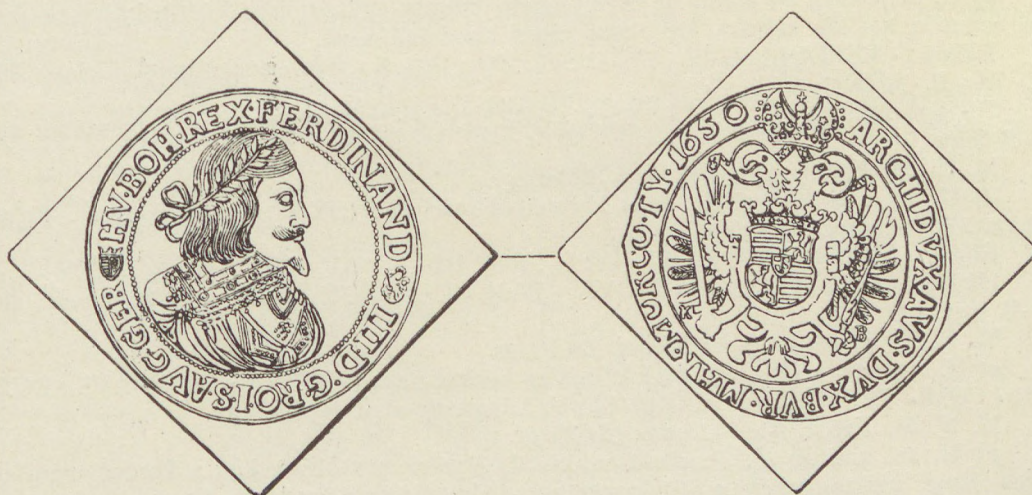
Ezüstveretben nem ismerem.

63. *Négyszögű egytalléros csegely*. Körmöczbányai veret (K—B jegyű). V. ö. Schoenv. VIII. t. 255., Széch. XXXII. t. 18., Wesz. C. X. t. 8. sz.

Előlap: FERDINAND (Madonna) III • D • G • RO • I • S • AVG • GER (címer) HV • BOH • REX •

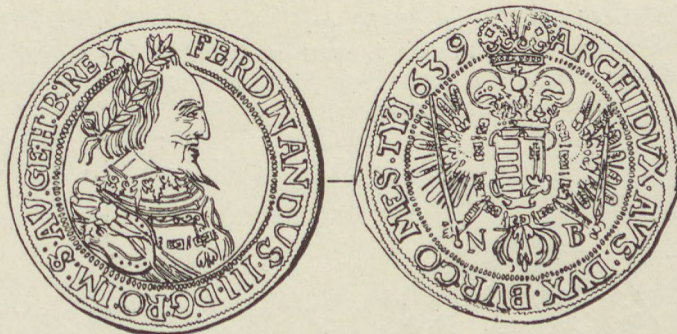
Hátlap: ARCHIDVX • AVS • DVX • BVR • MAR • MOR • CO • TY • 1650 A kardon és a kormánypalcán kívül K—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 46—46·5 mm. Átm. 63·5—64·5 mm. 42·20 gr. (füllel).

Általánosságban szólva, ez III. Ferdinánd körmöczbányai kerek ötös, négyes, hármas, kettes és egyes tallérjainak a típusa. Elterések azonban vannak mindkét oldalon. 1638—1650-ig a király szakállja így áll, mint ezen ábrán látható. 1650-ben a rendes tallérvereten már hegyével az álla alá görbül (legalább a m. n. múzeum példányán) s így van még az 1659-es vereteken is.

Ezen csegelynek rendes tallérverete nincs a m. n. múzeumban. A meglevő darabon a szakál bekanyarodásán kívül az a változat is van, hogy köriratában mindenütt a választó-jel, a hátlaon pedig a belső vonalkör helyett gyöngykör határolja a köriratot.

64. Tallér. Nagybányai veret (N - B jegyű). Előreálló hegyes szakállal s a hátlaon díszes címerpajzszzsal és a korona alatt birodalmi almával. Schoenv. Széch. Wesz.-ben nincs.

a) Előlap: FERDINANDVS • III • D • G • RO : IM : S : AV : G : H : B : REX

Hátlap: ARCHIDVX • AVS : DVX • BVR • CO MES • TY • 1639 A kard és a kormánypálca végén belül N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 42—44 mm. 28·84 gr.

b) U., az, ami az a) alatti, nem annyira előreálló szakállal, nem oly díszes páncéllal s a sas feletti koronán a kereszt is látszik, díszítése is más.

Előlap: FERDINANDVS • III • D • G • RO : IM : S : AV : GE : HV : BO : REX

Hátlap: ARCHIDVX • AVS : DVX • BVR • COMES • TYR • 1640 A lábszárak alatti

N—B jegy

M. N. M. Ezüst. 42 mm. 28·57 gr.

c) U. az, ami a b) alatti, de a sas feletti korona egyszerűbb. Jobb-balról még megvan benne a két kis kereszt. De alatta nincs birodalmi alma.

Előlap: • FERDINANDVS • III • D • G • RO • IM • S • (bélyegcsúszással duplán) AV • GE • H • B • REX •

Hátlap: ARCHIDVX • AVS • DVX • BVR • COM • T • YR • 1641 • A lábszárak alatt N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 41·5—42 mm. 28·86 gr.

d) U. az, ami a c) alatti, de a koronából már hiányzik a két kis kereszt. Felette megvan. Alatta nincs birodalmi alma.

Előlap: FERDINANDVS • III • D • G • RO • IM • S • AV • GE • HV • B • REX •

Hátlap: ARCHIDVX • AVS • DVX • BVR • COM • TY • 1641 • A lábszárak alatt N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 41—41·5 mm. 29·10 gr.

e) U. az, ami a d) alatti, csak a hátlap körirata ez: + ARCHI • DVX • AVS • DVX • BVR • COM • TYR • 1641 (elcsúszva) 41 • A lábszárak alatt N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 41—42 mm. 29·10 gr.

f) U. az, ami az a), de rövid szakállal. A vért pontdíszszel s a korona nem oly díszes. Ismét visszatér bele a két kis kereszt. Alatta nincs birodalmi alma.

Előlap: FERDINANDVS • III • D • G • RO • IM • S • AV • GE • H • BREX •

Hátlap: ARCHIDVX • AVS • DVX • BVR • COM • TY • 1642 • A lábszárak alatt N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 41·5—42 mm. 28·48 gr.

g) U. az, ami az a), ugyanolyan páncéldíszszel. A korona egyszerűbb, benne két kis kereszt. Alatta nincs birodalmi alma.

Előlap: FERDINANDVS • III • D • G • ROM • IM • S • AV • G • H • B • REX •

Hátlap: • ARCHIDVX • AVS • DVX • BVR • COM • TYR • 1642 • A sas lábszára alatt N—B jegy.

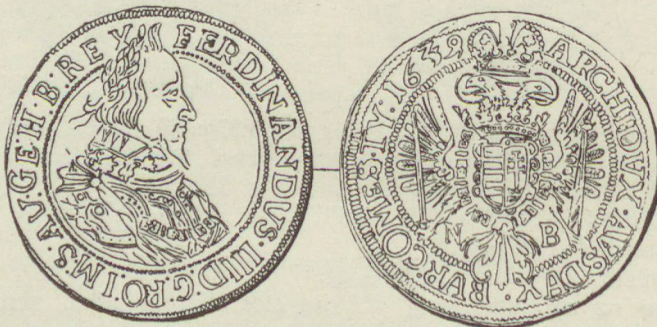
M. N. M. Ezüst. 41·5—42 mm. 28·53 gr.

h) U. az, ami az a), de feltűnően hosszú szakállal, sűrű levelű (20 levélből álló) babérkoszorúval, díszes vérttel s a jobbvállon jobban kidolgozott oroszlánfejjel. A korona teljesen elütő. Alatta nincs birodalmi alma.

Előlap: • FEDINANDVS • III • D • G • RO • I • S • AV • GE • H • B • REX •

Hátlap: • ARCHIDVX • AVS • DVX • BVR • COMES • TYR • 1643 •

M. N. M. Ezüst. 41 mm. 28·52 gr.

65. Tallér. Nagybányai veret (N—B jegyű). Díszes vérttel. Az előbbinél is díszesebb címerpajzsral. A koronában két kis kereszt. A sas farka a köriratot megszakítja.

a) Előlap: FERDINANDVS • III • D • G • RO • IM • S • AV • GE • H • B • REX • (U. azon előlap, ami a köv. típusé!)

Hátlap: ARCHIDVX • AVS DVX • — BVR • COMES • TY : 1639 A sas lábszárai alatt N—B jegy.

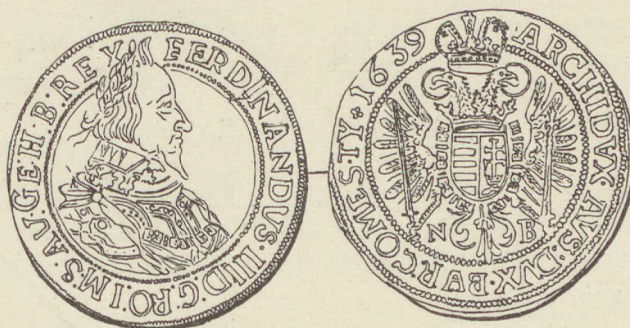
Dr. Zimmermann gyűjt -ben. Ezüst.

b) A hátlapi címerpajzs azonossága folytán itt emlitem fel a m. n. múzeum egy darabját. A király képe az előző szám alatti b-vel egyező, a hátlaon levő korona azonban egészen elütő. A sas farka a gyöngykörig ér csak.

Előlap: FERDINANDVS • III • D : G • RO • IM • S • AV • GE • HV • B • REX • (az R helyén eredetileg O volt).

Hátlap: ARCHIDVX • AVS DVX • BVR COME • S • T.: 16 • 40 A sas lábszárai alatt N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 41•5—42 mm. 28•50 gr.

66. Tallér. Nagybányai veret (N—B jegyű). A hátlaon egyszerű címerpajzs. Schoenv.-ben nincs. Széch. XXXII. t. 17. sz. a. adja a m. n. múzeum 1638-as veretének rajzát, Wesz. C. X. t. 9. sz. egy 1604-es veretét.

a) Előlap: FERDINANDVS • III • D : G : RO : IM : S • AV : GE : H : B : REX

Hátlap: ARCHIDVX • AVS : DVX • BVR : COMES • TY + 1639 A kard és a kormánypálca végén belül N—B jegy.

Dr. Zimmermann gyűjt. Ezüst.

b) U. az, ami az a) alatti.

Előlap: FERDINANDVS • III • D : G : RO : IM : S • AV : GE • H • B • REX (A mellett a páncél nem olyan díszes s a bajusz és szakáll a verés után cizellált.)

Hátlap: ARCHIDVX • AVS DVX • BVR : COME : TYR : 1639 A kard és a kormánypálca végén belül N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 41—42•5 mm. 28•31 gr.

c) U. az, ami az a) alatti, de a mellett nem oly díszes a páncél és a sas feletti korona, Wesz. C. X. t. 9-nél lerajzolthoz hasonlít.

Előlap: FERDINANDVS • III • D : G : RO : IM : S • AV : GE : H : : (bélyegcsúszás miatt) B : REX

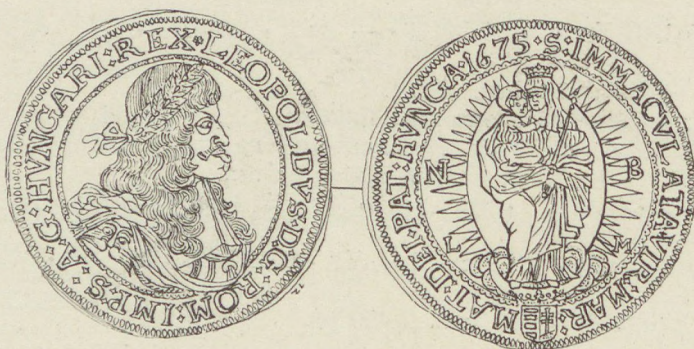
Hátlap: ARCHIDVX • AVS : DVX • BVR : COMES • TYR 1640 A lábszárak alatt N—B jegy.

M. N. M. Ezüst. 42—42•5 mm. 38•80 gr.

I. Lipót (1657—1705).

67. Tizes arany tallérbélyeggel. Nagybányai veret (N—B jegyű). (Típusa: Schoenv. IX. t. 259., Széch. XLVI. t. 102., Wesz. C. XV. t. 3.)

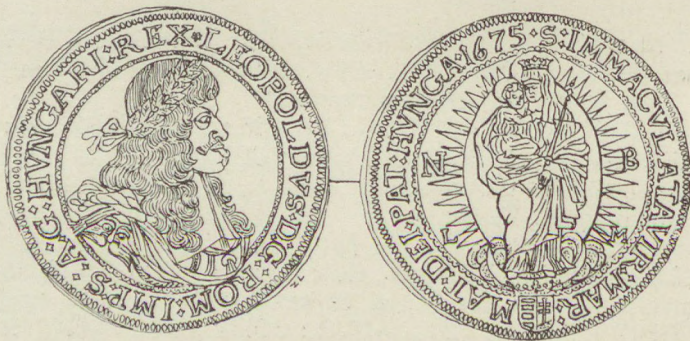
a) Előlap: LEOPOLDVS + D ‡ G ‡ ROM ‡ IMP ‡ S ‡ A ‡ G ‡ HVNGARI ‡ REX *

Hátlap: S † IMMACVLATA + VIR † MAR † (címer) MAT † DEI † PAT † HVNGA + 1675 + A Madonna mellett N—B s alul L—M jegy (Leopold Mittermeyer).
M. N. M. 44 mm. 34·93 gr.

b) Teljesen azonos az a) alattival, de 1687-ből. (Schoenv. IX. t. 259.) Valószínűleg megszerzi a miskolci múzeum.

68. *Nyolcas arany tallérbélyeggel.* Típusa: Schoenv. IX. t. 259. Széch. XLVI. t. 102., Wesz. C. XV. t. 3. Teljesen azonos a 67. sz. b) alatt említett tizes arannyal, N—B jegyű 1687-ből. (Schoenv. IX. t. 259. Széch. Wesz.-ben nincs ez a jegy.)
L—M
M. N. M. 43 mm. 27·76 gr.

69. *Hatos arany tallérbélyeggel.* Típusa: Schoenv. IX. t. 259. Széch. Wesz.-ben nincs ez a jegy. Teljesen azonos az 67. sz. a) a. tizes arannyal. N—B jegyű 1675-ből.
L—M
M. N. M. 43—44 mm. 20·91 gr.

70. *Ötös arany tallérbélyeggel.* Schoenv. IX. t. 259. Széch. Wesz.-ben nincs ez a jegy. Teljesen azonos az 67. sz. b) alatti tizes arannyal, de a külső gyöngyör mentén körülvágták.
M. N. M. 40—41 mm. 17·17 gr.

71. *Hármas arany tallérbélyeggel.* Nagybányai veret (N—B jegyű). Típusa: Schoenv. IX. 259., Széch. XLVI. t. 102., Wesz. C. XV. t. 3.

Előlap: LEOPOLDVS + D † G † ROM † IMP † S † A † G † HVNGARI † REX *

Hátlap: S † IMMACVLATA + VIR † MAR † (címer) MAT † DEI + PAT † HVNGA + 1695 + A Madonna mellett N—B jegy (Peter Österreicher).
P—O
M. N. M. 43 mm. 10·46 gr.

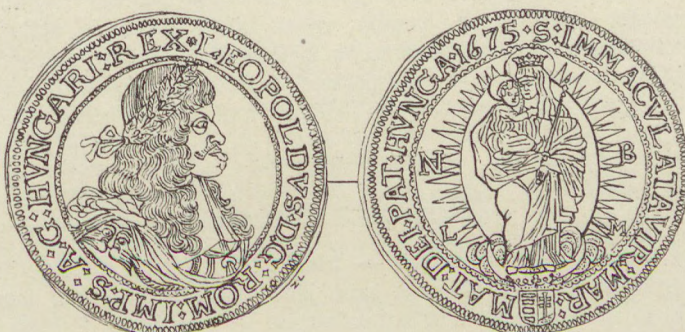
72. *Kettős tallér*. Típusa: Schoenv. IX. t. 259., Széch. XLVI. t. 102., Wesz. C. XV. t. 3.

Teljesen azonos bélyeg a 71. sz. alattival, 1695-ből, $\begin{smallmatrix} N-B \\ P-O \end{smallmatrix}$ jegyű.

M. N. M. Ezüst. 44 mm. 57·52 gr.

63. *Kettős tallér*. Típusa: Schoenv. IX. t. 259., Széch. XLVI. t. 102., Wesz. C. XV. 3.

Teljesen azonos bélyeg az 67. sz. b) alatti tízes arannyal, $\begin{smallmatrix} N-B \\ L-M \end{smallmatrix}$ jegyű 1687-ből.

74. *Tallér*. Típusa: Schoenv. IX. t. 259., Széch. XLVI. t. 102., Wesz. C. XV. t. 3.

a) Teljesen azonos bélyeg az 67. sz. a) alatti tízes arannyal, $\begin{smallmatrix} N-B \\ L-M \end{smallmatrix}$ jegyű 1675-ből.

M. N. M. Ezüst. 43·5—45 mm. 28·42 gr.

b) Teljesen azonos bélyeg az 67. sz. b) alatti tízes arannyal, $\begin{smallmatrix} N-B \\ L-M \end{smallmatrix}$ jegyű 1687-ből.

Schoenv. IX. t. 259., Széch. Wesz.-ben nincs.

M. N. M. Ezüst. 44·5—45 mm. 28·55 gr.

Dr. Harsányi Pál.

Egyfejes BIATEC kiadatlan bélyegváltozata.

A 17 grammos BIATEC feliratú ezüst barbárpénzek bélyegváltozatait 1909-ben a Numizmatikai Közlöny 39. és a következő lapjain dr. Gohl Ödön leírta, a kétfesekeknél 11, az egyfesekeknél három változatot ismertet; miután az utóbbiakból egy olyan példány van gyűjteményemben, amely a leírt három változattól lényegesen elüt, mint kiadatlant ismertetem.

Előlapján¹ jobbfelé forduló férfifej szakál és bajusz nélkül, rövid tüskés, kissé göndör hajjal. Vonalkörön belül apró félkörökből álló szegély veszi körül.

Hátlapján² jobbfelé nagyfejű ló vágat, hátán meztelen lovas, jobb karját könyökben behajlítva, félkörben lelógó kantárszárat és egy háromágú — (két levél és egy boggyóban végződő) — gallyat tart hátrafelé; a felső levélrepekényalakú, az alsó egy arab kilenceshez hasonló; az alapvonal alatt vonallal aláhúzott BIATEC felirat, a ló balpatája pontosan a B betű szára fölé esik, az I betű görbe és kissé balfelé hajlik, az A szélesen terpeszkedő. Az egészset ugyanolyan szegély veszi körül mint az előlapot, de a vonalkörön belül levő félköröcskék köröskörül csak a BIATEC felírás alatti vízszintes vonalig terjednek. AR. 23×25 mm. 17.28 gr. Találták egy NONNOS feliratú, szintén 17 grammos pénzzel (Dess. 152.) együtt Treffen faluban Villach mellett Karinthiában, házépítés alkalmával.

Gróf Dessewffy Miklós.

Miskolcz érmei.

A magyar városok érmeit ismertető — megkezdett — sorozatban Miskolcz törvényhatósági joggal felruházott város sajnos, nem igényelhet magának a közepesnél előbbre való helyet. Ennek az utóbbi évtizedekben rohamos gyorsasággal fejlődő, ipar és kereskedelem szempontjából számottevő városnak nagy történeti multja van s a magyar história nem egy országos jelentőségű eseménye itt a városunkban, vagy közeli környékén játszódott le, hogy a muhi-pusztai ütközetnél, a diósgyőri királyi vár fényes napjainál, a mezőkeresztesi csatánál s az 1707-iki ónodi országgyűlésnél egyebet ne is említsek, — helyi vonatkozású emlékérmekben mégis igen szegényes. Miskolcz védtelen, várnélküli mivoltában a tatár, török, német csapatok s az elemi vészek folytonos csapásai — s a Grassalkovics idejébeli — minden erejét kimerítő adózások terhe alatt messze elmaradt azoktól a szerencsés városoktól, melyeket falak védtek meg az ellenségtől s ahol a városi közélet olyan magas színvonalra emelkedhetett, hogy a nevezetesebb események vagy érdemes polgárok éremszerű megörökítésére is gondolhattak.

Legrégibb érmünk 1871. évből való; amiket alább felsorolok, kiállításokra, iskolai sport-, gyorsíróversenyekre, jó tanulók jutalmazására, dalárdák ünnepére, hadastyán-egyleti jubileumra, orvoskongresszusra stb. vonatkoznak, mint minden város érmeinél. Van egy pár személyi érmünk is, belevettem a sorozatba azon személyek érmeit is, kik itt a városban, vagy a megyében születtek.

¹ V. ö. az előlapot a Dessewffy barbárpénzei 136-ik számú példányáéval.

² V. ö. a hátlapot a Dessewffy barbárpénzei 140-ik számú példányáéval.

Legújabbán a most alakult felvidéki Múbarátok Köre vette tervbe, hogy miskolczi vonatkozású, művészi becsű emlékérmeket ad ki s azok elsőjeképen egy arcképes plakett (miskolczi szobrász műve) már meg is jelent s általában örömmel állapíthatjuk meg, hogy a legutóbb készült érmek (3. 10. 11. 12. 20. 26. számok) miskolczi művészek művei, vagy tervezései.

Az érmek leírásánál MM. azt jelenti, hogy az az érem megvan a Borsod-Miskolczi Múzeum éremtárában, NM. pedig, hogy a nemzeti múzeumban van meg.

1. Az 1871-iki borsodmegyei gazdasági egyleti kiállítás érme. Kerek talapzaton álló női alak, jobbkezében sarló, baljában búzakéve, lábainál eke, kasza és gereblye. Körirata: BORSOD MEGYE GAZDASÁGI EGYLETE A hátsó oldalon búzakalászból és tölgylevelekből font koszorú, melyet alul Borsod vármegye kis címerpajza (mérleget tartó egyfarkú oroszlán) kapcsol egybe. A koszorú által befogott terület sima; a nyertes nevének bevésésére hagyták üresen. Mindkét oldalon kiemelkedő kettős vonalszegély. 45 mm. (Szendrey János: Miskolcz város tört. IV. k. 583—588. lapja szerint *aranyérmes* okleveleket is adtak ki, de aranyérem nyomára nem akadtam).

a) Ezüst 45.85 gr. MM. — b) Bronz MM.

2. Ugyanazon kiállítás jelvénye. Babér- és búzakalászból font és szalagcsokorral összekötött koszorúban női alak áll, jobbkezében sarló (de itt a sarló lefelé áll), balján búzakéve. Lábainál eke, kasza, gereblye. (Mint az 1. számú, de más munka). Körirata: — kívül a koszorún — BORSOD MEGYEI GAZDASÁGI KIÁLLÍTÁS Lent A. SCHÖLL Kiemelkedő kettős vonalszegély. Egylapú fülezzet sárgaréz jelvény. 54 mm. N. K. 1905. 48 lap. MM.

3. Az 1912. évi országos háziipari és amatőr-kiállítás érme. Izabella főhercegnő (a kiállítás védnöke) jobbra fordult mellképe diadémossal, pruszlíkos díszmagyar ruhában, ékszerekkel. Lent jobbra, írott betűkkel bevésve *Kun József* (Kun József miskolczi szobrászművész mintázta). A hátlaapon koronázott magas hármashalomból kinövő kettős kereszt, a körirat széléig elérő szárazakkal. A korona mellett 19—12 Körirata: ORSZÁGOS • HÁZIIPARI • ÉS • AMATŐR • KIÁLLÍTÁS • MISKOLCZON (Az érem ezen oldalát Tarján Oszkár mintázta).

40 mm. Készült Tarján Oszkár műhelyében. N. K. 1912. 138—139. a) Aranyozott bronz. — NM. — b) Ezüstözött bronz. MM. — NM. — c) Bronz. MM. — NM. — Az arcképes oldal eredeti mintájáról vett nagy gipszmásolat a MM.-ban.

4. Az 1884-iki miskolczi országos dalárünnepély érme. Középen 5 hűros lant, fölötte hatágú sugárzó csillag, lent szintén egy hatágú csillag. Körirata: ORSZÁGOS DALÁR ÜNNEPÉLY

Hátlapján a város címere (hajdu, jobbkezében három búzakalász, baljában szőlőfürt) pajzsban, fölötte ötágú korona. Körül e felirat: MISKOLCZ 1884 AUG 6. TÖL 12. Mindkét oldalon két kiemelkedő vonalszegély. 29 mm. Fülezzet nikkélérem. N. K. 1905. 48. lap. MM. — NM.

5. Ugyanazon ünnepre jelvény. A 4. sz. éremnek előlapja, a hátlap sima, középen bevéssett kör a jelvény tűjének beerősítésére. MM.

6. A miskolczi polgári dalos-egylet 25 éves jubileumának érme 1912. Előlapján babérkoszorúban bevésve: A POLGÁRI DALOS EGYLET Lent hitelesítő bélyeg. Kettős vonalszegély.

Hátlapján széles vonalkörben palmaág, ezen hosszúka négyzet alakú tábla a következő bevéssett felirattal: 25 éves emlékére (1912.).

Füllel, ezen akasztókarikával és fehér selyemszalaggal. 30 mm.

a) Ezüst, 25 éves tagoknak MM. — b) Bronz, 10 éves tagoknak MM.

7. Ugyanannak jelvénye. Fehér fémből készült lant, felette csillag. Rajta felülről lefelé futó aranyozott fémszalagon POLGÁRI DALOS EGYLET Lent a lant alsó részén

szintén aranyozott fémszalagon MISKOLCZ (a szalagok külön vannak a lantra alkalmazva). Túvel ellátott préselt munka, aranyosrojtú fehér selyemszalaggal. 49—26 mm. MM.

8. A miskolczi hadastyán-egylet 25 éves jubileumi érme 1898. Gyöngykörben két zászló, két szárnyas puska, dob- és csákóból álló csoportozat. Körül: ISTENNEL KIRÁLY-ERT ÉS HAZÁERT Lent hatágú csillag, ezalatt ZIMBLER WIEN

Hátlapján gyöngykörben: A 25 EVES | JUBILÄVM | EMLÉKÉRE | 1898 | körül pedig: MISKOLCZI ELSŐ MAGYAR HADASTYÁN EGYLET, lent hatágú csillag. Sárgaréz fűlezt érme, kék selyem ▽ szalaggal. 31 mm. N. K. 1912. 143. lap. MM.

9. Ugyanannak érdemkeresztje. Kiszélesedő végű kereszt, melynek szárait babérkoszorúágak kötik össze. A keresztágak oldalai szélesek, az ágak lapján bemélyedés, körülfutó pontsorrall. A kereszt közepére egy fehér fémből készült kerek gomb van alkalmazva, rózsadisz-szegélylyel, közepén H. E. (hadastyán egylet), alatta és felette — • — dísz. A kereszt maga sárgarézéből van, füllel, akasztókarikával és nemzeti színű selyem- ▽ szalaggal. 33 mm. MM.

10. A miskolczi ref. főgimnázium tornaérme. Barok címerpajzsban (kartus) Miskolcz város címere (hármashalmon álló hajdu, jobbáiban három búzakalász, baljában szőlőfürt). A hajdu mellett M.—V. (Miskolcz város). A címerpajzs felett ötágú korona. Keskeny vonalperem.

A hátlapon lent homályosított felületű barok kartus, lapja síma a név bevésésére. Mellette balról babér-, jobbról tölgyág. Körirat: A MISKOLCZI EV. REF. FŐGIMNÁZIUM | HÁZI | VERSENYE | Lent, az érme alján K. B. Keskeny vonalperem. Füllel és akasztókarikával. 34 mm. Tervezte Kiss Lajos ref. főgimnáziumi tanár. N. K. 1908 21—22. lap és Gohl. 83.

a) Ezüst. MM. — NM. — b) Bronz. MM. — NM. — A verőtövek a főgimnázium birtokában.

11. Az 1912. évi miskolczi országos gyorsíróverseny jutalomérme. (A versenyt a ref. főgimnázium rendezte).

Kiemelkedő, széles síma körszegélyen: MISKOLCZI ORSZÁGOS GYORSÍRÓ VERSENY • Középen nyolcszögűre letompított sarkú kiemelkedő négyzet, melynek oldalait 10—10 kis összekötő vonal kapcsolja az érme körszegélyéhez s az egész így egy széles keresztalakot mutat. A négyzet letompított sarkai nem kapcsolódnak a szegélyhez.

A hátlapon magas keskeny négyzetalakú tábla, benne homokóra, ezen keresztben íróttal. Ez a négyzet egy élére < > állított másik négyzetben van, melynek sarkait 1—1 széles kötőszalag kapcsolja az érme széléhez. A szalagokon 1—1 pont (szög) van. Az érme szélén két kiemelkedő vonalkör között ||||| rácsozat. A belső vonalkör és az élére állított négyzet között — az érme széléig futó szalagoktól négyszer megszakított — területen babérkoszorú fut körül. Gömbös füllel, s ezen karikával. 36 mm. N. K. 1912. 138.

a) Ezüst, mint I-ső díj. MM. — NM. — b) Bronz, mint II-ik díj. MM. — NM. — Tervezte Kiss Lajos főgimn. tanár.

12. Ugyanazon versenyre. Előlapja mint az előbbi érme hátlapja, de a négyzetet nem széles szalagok, hanem négy vonal köti az érme széléhez. Ennél nincsen körül babérkoszorú, hanem a négyzet és az érme széle közötti területet ez a felirat tölti be: MISKOLCZI | ORSZÁGOS | GYORSÍRÓ | VERSENY • |

Hátlapján magas keskeny négyzet, sarkai letompítva. Két oldalt egy-egy babérág. Lapos füllel és karikával 29 mm. N. K. 1912. 138. lap.

a) Ezüst, mint III. díj. MM. — NM. — b) Bronz, mint IV. díj. MM. — NM. — Kiss Lajos főgimn. tanár tervezése.

13. A miskolczi kir. kath. főgimnázium tornaérme. Középen szárnyas angyal, jobbkezeben pálmaág, balkezeben zárt koszorú. Két kiemelkedő vonalszegély között körül homályosított felületen * ÉP TESTBEN ÉP LELEK * Lent két babérág szalagcsokorral összefonva.

Hátlapján közepén ISÓ DIJ, alatta üres hely a névnek. Körirata homályosított felületen: A MISKOLCZI KIR. KATH. GIMNÁZIUM TORNAVERSENYE, lent hatágú csillag. 35 mm. ezüst, füllel és kék-sárga selyem ▽ szalaggal. MM. — NM. — N. K. 1908. 21—22. és Gohl: M. Isk. érm. 84.

14. Ugyanaz, de az angyal baljában levő koszorú nem zárt, hanem nyitott s lábai alatt 1904; a hátlapon II-^{IK} DIJ

Ezüst. 29 mm. füllel. MM. — NM. — N. K. 1908. 21—22. és Gohl. 85.

15. Ugyanaz mint a 14., de a hátlapon III-^{IK} DIJ

Bronz. 29 mm. füllel, fehér selyemszalaggal. MM. — NM. — N. K. 1908. 21—22. és Gohl 86. A 13—15. sz. mind körmöczbányai veretű.

16. A miskolczi kir. kath. főgimnázium kitüntető érme jeles tanulásért. Vonalkörben négyszögletű talapzaton Pallas Athene álló sisakos szobra, dárdával s a kígyóval. Körirat: MACTE NOVA VIRTUTE, PUER: SIC ITUR AD ASTRA, lent hatágú csillag. Magas vonalszegély.

Hátlapon PRO | STUDIIS | ET | MORIBUS | lent üres hely a névnek. Körirat: REG • CATH • GYMNASIVM IN MISKOLCZ, lent hatágú csillag. Magas vonalszegély.

Ezüst. 37 mm. füllel és sárga-kék selyemszalaggal. MM. N. K. 1908. 21—22. lap és Gohl: M. Isk. érmei. 87. sz. — Körmöczbányai veret.

17. A Magyar orvosok és természetvizsgálók 1910. évi miskolczi vándorgyűlésének jelvénye. Ezüstszerű oxidált ovális fémlapon cser- és tölgyágak között a felső széleinél levágott, a talpánál kihegyesedő csücskös pajzson Miskolcz város új címere (oroszlán és és griff által tartott címerpajzsban Szent István mellképe, a koronázott címer sisak felett hajdu, jobbkezében búzakalász, baljában szőlőfürt). A címer alatt barokdís van. Körirat: MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK XXXV VÁNDORGYŰLÉSE, lent * MISKOLCZ * Egylapú préselt munka, hátlapján gomblyukba akasztható fogóval, melyet virág- és vonaldísz között SZELENYI | MISKOLCZ | cégjelzés van. Készültek tüvel ellátott példányok is. 42—31 mm. MM. — N. K. 1912. 21 - 22. lap.

18. Ugyanezen vándorgyűlésen került először kiosztásra a **dr. Chyzer Cornél-féle érem is.** Mivel az érmen Miskolcz neve is szerepel, indokoltnak gondolom a miskolczi érmek sorába felvenni, dr. Gohl Ödön leírása alapján (N. K. 1911. 4. lap 10. szám). Szakállas férfi mellképe balfelé; alatta pók és babérfagaly. Körül: MAGY. ORVOSOK ES TERM. VIZSG. VÁNDORGYŰLÉSE CHYZER CORNÉL EMLÉKÉNEK. Szegély nincs.

Hátlap: Szakállas aggastyán kőpadon ül, kissé jobbfelé fordulva, ruhátlan felső testtel lábai körül lepellel. Jobbkönyökét egy talapzatra támasztja, baljában emberi koponyát tart és ezt szemléli. Jobbfelé egy oszlop a háttérben. A mezőben jobbra, felülről lefelé olvasandó felirat: MISKOLCZ 1910 A baloldali talapzaton szintén felülről lefelé olvasandó kisbetűs felirat: VASTAGH GYÖRGY | IFJ. | Keskeny sima szegély. Felülete homályosított.

a) Arany. — b) Sárgásbronz. 30¹/₂ mm. — NM.

19. A miskolczi Sz. K. P. érme. Középen, farkába harapó kígyóból alkotott körben cirkalom és derékszög, a szegélyen erős gyöngykörön belül: ELŐRE □ MISKOLCZ KEL ∴ | PER ASPERA AD ASTRA. A gyöngykörből az érem pereme felé köröskörül kiágazó pontozott sugarak.

Hátlapjának közepén erős gyöngykörben Mózes az égő csipkebokor előtt térdel, előtte botja és sarui; a háttérben elterülő dombos vidéken nyáj legel. Fönn félkörben: SOLVE CALCEAMENTA TUA QUIA TERRA QUAM CALCAS SANCTA EST A szegélyen szőlőlevelekből és fürtökből alkotott koszorú. Mindkét lapon kettős sima szegély. Nyolcoldalú csegely.

Bronz. 51, illetve 55.5 mm. — NM.

20. Az 1913. évi diósgyőr-vasgyári propaganda-verseny plakettje. A két részből álló plakett felső részén kiemelkedő hullámos vonalakkal díszített félkörben háttal álló

s balfelé hajló súlydobó athléta alakja látható. A plakett felső balsarkában 1913, jobbra VIII. 31. Az alsó emelkedettebb részen a választóvonal alatt egy lecsüngő — láncszerű díszítmenyekkel ékesített kartus van a bevésésre szánt helynek, a kartus alsó részén vésvé DIJ az érem alsó részén pedig (verve) DIÓSGYŐR-VASGYÁRI | PROPAGANDA • VERSENY • | 70×46 mm. egylapú plakett. Gobbi Jenő tervei alapján mintázta Sződy Szilárd. — a) Ezüstözött bronz 80 darab. — b) Bronz. MM.

21. Miklós Ödön orsz. képviselő, államtitkár, a Borsodmegyei Gazdasági Egylet elnöke (sz. Finkén, Borsod m. 1857) plakettje. Díszmagyar ruhás mellképe szemben, rendjelekkel. A plakett felső balsarkában családi címér, a jobbsarokban TONY SZIRMAI az alsó szelvényben: EDMOND • DE • MIKLÓS DE MIKLÓSVÁR | COMMISSAIRE GENERAL^{ADJ} DE HONGRIE | —EXP. UNIV—PARIS—1900—.

Hátlapon: jobboldalon egy talapzaton heverő könyvek felett ül a művészet géniusza, jobbjával a ragyogó napra mutat, térdén nyitott könyv s ezen a következő felirat: AD GLORIAM PRO MEMORIA, alul T. SZIRMAI, a géniusz háta mögött tölgyfa. 60 mm. magas — 45 mm. széles. Bronz. MM. — NM. — N. K. 1910. 125. Mihálovics 139.

22. Ormódy Vilmos főrendiházi tag, az Első Magyar Ált. Biztosító Társaság vezérigazgatójának (sz. Miskolczon 1838.) plakettje.

Mellkép balfelé. A jobbfelé ívesen szélesedő szelvényben ORMODY s ettől jobbra egy címér: metszett pajzsban koronán ülő, tárt szárnyú sas és torony; a rostély sisakon koronán ülő tárt szárnyú sas. Fönn és kétoldalt síma szegély. Négyzetes öntött bronzplakett. 39·3 centiméter magas és 26·1 centiméter széles. A plakett jobboldalának hátsó peremén homorú betűkkel ALOIS STROBL. A külső perem alján homorú betűkkel AKT.—GES. VORM. H. GLADENBECK v. SOHN | BERLIN—FRIEDRICHSHAGEN. Hátlapján fül és karika. Barnára patinázott bronz. — Nemzeti Múzeum.

23. Ugyanolyan mint az előbbi, hanem a plakett külső peremének alsó szélén homorú betűkkel ez áll: AKTIEN—GESELLSCHAFT GLADENBECK | FRIEDRICHSHAGEN | Négyzetes öntött bronzplakett, egyoldalú 194 mm. magas és 29. mm. széles. — N. M. és MM.

Num. Közl. 1908. 126. lap.

24. Palóczy László az 1848-iki országgyűlés korelnöke s Borsod vármegye követe (sz. Miskolcz 1783.).

Vonalkörben Palóczy mellképe szemben, háromsujtásos atillában. A szegélyen fent PALÓCZY LÁSZLÓ Lent 1849.

Rézkorongba vésett és niellóval kitöltött kép és feliratok. Kézimunka. Hátlapja síma. Réz. 41 mm. A Magyar Nemzeti Múzeumban. Gohl: BUE. 505. N. K. 1910. Mihálovics 59. sz.

25. Szendrei János min. osztálytanácsos, Miskolcz város történetírója (sz. Miskolczon 1857.).

Szendrei mellképe balra. Körül: DR. SZENDREI — JÁNOS balra lent vésett betűkkel BERÁN • L

Hátlapon babér- és cserlevélből font koszorúban: NEGYED SZÁZADOS | TITKÁRSÁGA | EMLÉKÉRE | AZ | ORSZÁGOS RÉGÉSZETI | ÉS | EMBERTANI TÁRSULAT | 1911 |

Bronz. 70 mm. MM. — NM. — N. K. 1912. 67—68. lap.

26. Dr. Tarnay Gyula Borsod vármegye és Miskolcz város főispánja plakettje.

Dr. Tarnay Gyula mellképe balra, mögötte Kun J. | 1913 mesterjegy. A szelvényben: MEZŐKÖVESDI | DE TARNAY GYULA | BORSOD MEGYE ÉS MISKOLCZ | VÁROS FŐISPÁNJA |

Négyzetes egylapú vert plakett, Kun József miskolczi szobrászművész munkája. 70 mm. magas, 53 mm. széles. A verőtő Tarján Oszkár műhelyében készült, a verést a Scheid A. cég végezte.

a) Aranyozott bronz. — b) Ezüstözött bronz. — c) Bronz. MM. — NM. — d) első ömlömleret MM. A verőtő a Felvidéki Múbarátok Köre tulajdonában van. N. K. 1914. 16. lap.

Végül felveszem ezen sorozatba azon nagy öntött arcképes vasérmeket is, melyeket a miskolczi **Hercz gépgyár** bocsátott ki, mintegy 12 évvel ezelőtt Ezeken a 75—77 mm. nagyságú és 8 mm. vastagságú érmeiken a hátlapon mindenütt vastag kiemelkedő betűkkel (— széles vonalszegélyben —) ez a felirat olvasható: HERCZ | GÉPGYÁR | MISKOLCZ | Valamennyit a Magyar Lámpa- és Fémárúgyár (Kőbánya) készítette. Az érmek előlapján, felirat nélkül, igen magas reliefben a következő mellképek vannak:

27. **I. Ferencz József** mellképe balra. Nikkelezett vas. N. M.

28. **Erzsébet királyné** mellképe jobbra. Nikkelezett vas. — NM. és MM.

29. **Rákóczi Ferencz** mellképe jobbra. Bronzolt vas. MM.

30. **Petőfi Sándor** mellképe balra. Bronzolt vas. Éles Géza gyűjteménye.

31. **Kossuth Lajos** mellképe balra. Ezüstözött vas. Éles Géza gyűjteménye.

32. **Deák Ferencz** mellképe jobbra (?) Ezüstözött (?) vas.

(A legutóbbi érmet csak hallomás alapján írhattam le.)

33. **Miskolczi vadászok társasága.** Középen két puska, szíjjal és egy lőportartó szaru. Körül: MISKOLCZI VADÁSZOK Lenn: 1873. Sima szegély.

Hátlapja sima, szegélylyel. — Fülezett érem.

Sárgaréz, 22,5 mm. — NM.

Ennyi miskolczi és miskolczi vonatkozású éremről van tudomásom, a bárcákat (a miskolczi Seper-vendéglő, a diósgyőr-vasgyári és percesbánya-telepi fogyasztási szövetkezet bárcasorozatát), valamint az 1860-iki miskolczi szükségpapírpénzeket (kétféle 10 és 25 krajcáros. N. K. 1909. 108—109. és 135—137. lap. és a jelen füzetben ismertett miskolczi kalapos céh bárcáit természetesen itt csak a teljesség kedvéért említem meg.

Leszih Andor.

Hans Schwegerle plakettjei.

A jelenleg Münchenben élő szobrászok között egyik legkiválóbb és legtevékenyebb Hans Schwegerle. Tanulmányait szülővárosában, Lübeckben, a reáliskolában elvégezve, a Pozsonyból odaszármazott Walter Leó báró művész iskolájába kerül, hol első művészi nevelését nyeri. Walter Leó tanítványai előtt magyarnak vallotta magát, a sok idő és távolság dacára, mi hazájától elválasztá. Schwegerle tehát ennél fogva minket magyarokat különösebben is érdekelhet, bár sokoldalú s kiváló művészeténél fogva s mindenekelőtt mint medailleur amúgy is teljesen figyelemreméltó.

Walter Leó tanár lübecki iskolájából Münchenbe ment Schwegerle, hol a képzőművészeti akadémián folytatta tanulmányait. Először mint festő, majd pedig mint szobrász. Mesterei voltak: Raupp, Rüemann, Kurz és Hildebrand. Itt oly szép sikerrel dolgozik, hogy már mint 20 éves ifjú az akadémia első nagy ezüstérmét elnyeri, ami ott a legmagasabb kitüntetés.

Elvégezve tanulmányait, Olaszországba megy. A franciák nem vonzották őt s nem is siet mint a többi fiatal művész Franciaországba. A Rodin művészete nem volt Schwegerlére hatással, mint egyik kritikusa, dr. Max. Ahrem mondja is, Schwegerle biztos ösztönnel felismerte, hogy Rodin művészete egyéni nagyságában rejlik, ő mintegy belső szükségéből képezi sajátos stíljét, hogy fantáziájának valóban nagy világát e stílusban varázsolja elénk, a követők azonban elvesznek e stílus külsőségeiben, mivel náluk a nagy mozgató és kapcsoló nem áll a formák mögött.

Schwegerle Olaszországból Münchenbe tért vissza, hol azóta önállóan dolgozik, idejét teljesen a művészetnek szentelve. Ő — mint mondani szokta — a modern művészeti törekvésektől nem áll távol, az „új“ után törekszik mindig művészetében, de megkülönbözteti magát azoktól, kik erőnek erejével mindent elkövetnek, mindent félredobnak, csak-hogy művészetük „új“ legyen.

Schwegerle művészetének nemcsak kiválóságával, hanem sokoldalúságával is csodálatba ejti ismerőit. A még fiatal művész alkotásai között egész sorozatát látjuk úgy a monumentális szobroknak, mint a kispasztikai műveknek, reliefeknek, plaketteknek, komoly és humoros rajzoknak, portréknak s dekoratív jellegű dolgoknak. Mindezekben kiváló jellemzőerejével, szimpátikus felfogásával s helyes pasztikai és proporcionális érzésével tűnik ki. Mint kész művész lép elénk mindenütt, keresés és tapogatózás nélkül, azon modern művészek szerint, kik saját erős egyéni stílusoktól soha el nem térnek.

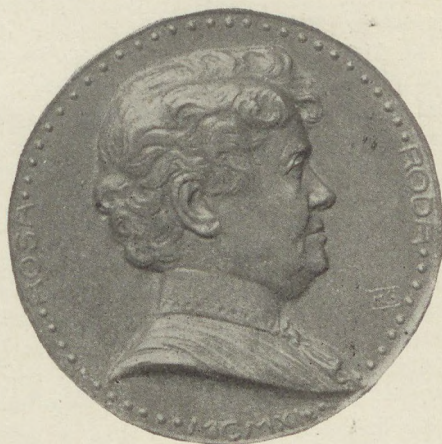
De Schwegerle művészetének finomsága s biztossága sehol oly világosan nem ötlik szemünkbe, mint plakettjeiben. Ezen a téren vannak Schwegerle legjelentékenyebb s legkiválóbb alkotásai. Itt a kezelés összes nehézségeit bámulatos könnyedséggel győzi le. A törvényeket, miket a természetes nagyságú dolgok kicsinyítése megkövetel, a plakett sajátos esztétikai törvényeit csodálatos szépen láthatjuk Schwegerle plakettjein betöltve. Sokan ugyanis a művészek közül az itt uralkodó törvényeket félreismerik, a kis műtárgyakat kidolgozzák, úgy mint a természetes nagyságú alkotásokat, megkísértenek pl. egy arcon minden részletet kidolgozni, a legaprólékosabb munkát végzik a biztos és lelkiismeretes megjelenítés reményében. Nem elég bátrak a természet fölfele kerekedni; a fontosat a nem fontostól megkülönböztetni, egyenlő jelentőséget tulajdonítanak mindennek s végre egész művük nem egyéb, mint nyugtalan felsorolások láncolata.

Schwegerle mint gyakorlott művész nemcsak érzi, de tudja e törvényeket, sőt egyik cikkében: „Bemerkungen zum Problem Kleinplastik“, („Kunst und Handwerk“. 1912. Heft 6. S. 177. und in Nr. 2 der Zeitschrift „Die Plastik“) — ír is róluk.

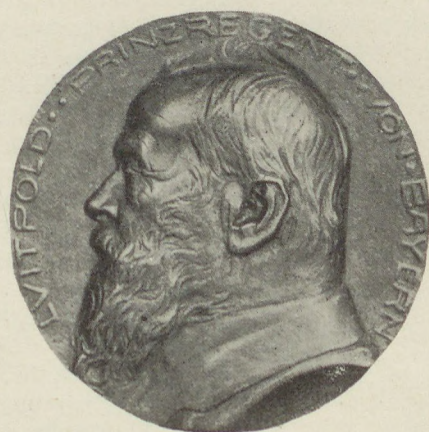
Általánosságban mondhatjuk, hogy a plakettművészet tulajdonképen művészies kioldása és jellemzése a főformáknak.

Hans Schwegerle plakettjeit jellemzi még a tökéletes egyszerűség és természetesség. Nem a csinos előadás, mint pl. egy Roty- vagy Chaplain-plaketten, nem a patina lágy lehellete ad az ő medaille-jének művészi értéket, hanem a dolgok természetes, igazságos felfogása s a jellemzésben a legtisztább egyértelmű hangsúly. Schwegerle mint alább felsorolt műveiből is kitűnik, inkább portréista, de foglalkozott más témákkal is. Portré-plakettjein a fejeket a fővonal szerint rajzolja s ügyes, előkelő kezelés tünteti ki műveit más hasonló művek fölött. Az olcsó hatás keresést nála sohasem látjuk, művei mindig tárgyilagosak, nyugodtak s a formák pasztikailag zártak. A redukciónak nem híve, plakettjeit a kívánt méretben maga mintázza meg, vagy vési be. A gipszöntvényeket is teljesen maga készíti el, sőt bronz-medaille-jait is maga dolgozza át, vésővel, ponccal s a cizelláló egyéb eszközével, miként a reneszánsz mesterei, egyedül igyekszik műveit teljes befejezésre juttatni. Bár ismeri a francia redukció összes kedvezőégeit, a teljes szabadsággal engedelmeskedést a modell elhelyezésében, nem él vele, nem akarja, hogy ezáltal annyi kézen át művei esetleg elveszítsék eredetiségüket.

Egyik kiváló munkája Schwegerlének Rosa Roda plakettje (1. ábra; $\frac{2}{3}$ nagyságban). Roda Roda író édesanyjának képmása. Érdekes, szinte férfias energiáról tanuskodó fejet látunk profilban. A fej silhouette-je nyugodt s rajza a fővonalak szerint vezetett. Ügyes, egyszerű a haj kezelése, a koponya formáit követi, mint egy massa, anélkül hogy életelen lenne. Minden egyes rész összefoglalódik a fej főformájában s azért látszik létjoggal bírni, hogy az egész mű egységet szolgálja. Széles, nyugodt síkja az arcnak összefoglalt s a figyelmet ezzel az arc mozgékonyabb részére tereli, miáltal a kifejezés és hasonlóság jobban szembetűnik. Szemlélve a fejet, érezzük, hogy akit ábrázol ilyen, éppen ilyen lehet, annyira meggyőző karakterisztikus e mű.

A következő kép Lipót bajor régensherceg plakettje (2. ábra; $\frac{2}{3}$ nagyságban). Ezt Schwegerle a bajor Numizmatikai Társaság megbízásából készítette, a társaság magas patrónusának 90-ik születésnapjára. A fej felfogása itt is természetes, szimpátikus. A formálás nagyvonású, de a durva bronzöntvényben sincsenek elhanyagolva a szükséges részletek. A hátlapon fején kosárban rozsát vivő fiúcska lépő helyzetben van mintázva, úgy ezen alak, mint a körülötte lévő írás mély dekoratív érzésről és kiváló plasztikai tudásról ad tanúságot. A bajor Numizm. Társaság bronzöntvényeket s ezüstvereteket készítettett e műről. A német lapok pedig a legnagyobb elismeréssel emlékeztek meg annakidején róla, dr. Max Bernhart¹ e plakettet állítja a legjobbnak azon sok közül, melyek mint emlékek a régensherceg 90-ik születésnapjára öntettek és verettek, pedig egyedül a schrobenhauseni Karl Poellath-féle verő- és öntőműhelyből mintegy 25-féle került ki.

Ezekon kívül számos kiváló plakettje van még Schwegerlének, közülök azonban alant csupán azok felsorolására szorítkozom, melyeknek reprodukciói már egyes szaklapokban megjelentek s melyeket a bajor állami bizottság a Histl-féle jutalomban részesített, ezen díjjal ugyanis Schwegerle plakettjei már két ízben is ki voltak tüntetve.

¹ Dr. Max. Bernhart. Moderne Medaillenkunst. Nr. 8 der Zeitschrift „Kunst und Handwerk“. 1911.

Meg kell még emlékeznem e helyen, hogy Schwegerle nemcsak mint produkáló művész, de mint tanár is működik. Tanítására s buzditására már többen lelkes művelői lettek a plakettművészetnek is. Müncheni szobrásziskoláját évről évre mind többen-többen keresik föl a világ különböző részeiből. Rendes művésziskolák tanárai is vannak tanítványai között, kik az ő elvei s utasításai szerint képezik magukat tovább.

Tanítványai közül, kik már több ideje mint önálló művészek működnek, A. Seiler és W. Hamburg érték el szép sikereket plakettjeikkel s a kritika dicsérőleg említi náluk a Schwegerle-iskola hatását.

Hans Schwegerle művei: Egy öreg nő. 1906. — Walpurgisnacht. 1906. — Képmás, ezüstözött bronz. 1906. — Az idő. 1907. — Lovas plakett. 1907. — Eva Jonas. 1908. — E. Glöckner. 1908. — Herm. Schwegerle. 1908. — Oberlandesgerichtsrat Heintz. 1908. — Paula Heintz. 1909. — Senatspräsident Osthelder. 1910. — Albertus Magnus. 1910. — Ada Hermann. 1910. — M. Sprengel. 1911. — Karl Osthelder. 1911. — Anna L. Lewcfeid. 1911. — Jubileums-Medaille (Maxon) 1911 — Vermählungsmedaille. E. Buhrer u. Alma Poehn. 1911. — Preismedaille, für Schlag-Ballspiel. 1911. — Jubileums-medailien der Bayerischen Numism. Gesellschaft. 1911. — Philipp Heintz. St. Christophorus. — W. Busch. — Zeppelin gróf. — Rosa Roda. 1911. — Auta Heintz. 1911. — Gedächtnismedaille des Historischen Vereins. Oberpfalz, Regensburg. 1911. — Erinnerungsmedaille auf die Übergebe von Gaëta. 1911. — Ella Heintz. 1912. — Ida Schwegerle. 1912. — S. Massen. 1912. — Dr. Habich. 1912.

Tokajiné Borbély Ella.

K ü l ö n f é l é k.

A m. nemzeti múzeum éremtárának gyarapodása 1913-ban. I. Éremtári A) osztály: Görög pénzek: 241 db. (2 arany, 139 ezüst és 100 bronz). Barbárpénzek: 207 db. (6 arany, 21 ezüst és 180 bronz). Római köztársasági pénzek: 7 db. (5 arany, 1 ezüst, 1 bronz). Római császári pénzek: 23 db. (1 arany, 7 ezüst, 15 bronz). Bizanci pénzek: 3 db. (2 arany és 1 bronz). Az osztrák tartományok pénzei: 164 db. (57 arany, 102 ezüst, 5 réz). Magyar, vagy hazai vonatkozású emlékérmek, jelvények, verőtövek: 260 db. (2 arany, 27 ezüst, 231 más anyagból). Külföldi emlékérmek: 785 db. (1 arany, 43 ezüst, 741 más anyagú). Magyar zsetónok, bárcák, stb. 44 db. (38 réz, bronz stb. és 6 papír). Külföldi zsetónok, bárcák, utánzatok, súlyok: 35 db. (1 ezüst és 34 egyéb). Vallásos tárgyú érmek: 11 hazai (1 ezüst, 10 egyéb) és 22 külföldi (8 ezüst és 14 egyéb). Összesen 1802 db. (76 arany 350 ezüst, 1370 más fém és 6 papír). Az A) osztály szakkönyvtárának gyarapodása: 124 új munka 147 darabban, 5 folytatott mű 10 darabban, 3 új folyóirat 3 darabban és 13 folytatott folyóirat 34 darabban. Összesen 145 mű és folyóirat 254 darabban. **Éremtári B) osztály:** Magyar és erdélyi pénzek: 1415 db. (73 arany, 1325 ezüst, 17 egyéb) Külföldi pénzek: 466 db. (40 arany, 401 ezüst, 25 egyéb). Hazai papírpénzek: 21 db., külföldi papírpénz: 1 db. A B) osztály összes szaporulata 1903 db. (113 arany, 1726 ezüst, 42 egyéb érem és 22 papírpénz). A B) osztály szakkönyvtárának gyarapodása: 59 új munka 87 darabban, 2 folytatott munka 2 darabban, 2 új folyóirat 72 füzetben, 3 folytatott folyóirat 12 darabban. Összesen 66 mű és folyóirat 173 darabban. Az éremtár összes gyarapodása tehát 3705 darabot tesz ki. (189 arany, 2076 ezüst, 1412 egyéb érem és 28 papírpénz). Továbbá a könyvtárnak 211 munka és folyóirat 427 darabban.

G. — n.

Debreczenben a múlt század ötvenes éveiben egy ügyes rajzoló a szab. osztrák bank 100 frtos pénzjegyeinek három példányát mesteri ügyességgel tollrajz útján hamisította. A volt Rickl-féle vaskereskedésben egyet sikeresen beváltott, a másodikon rajta-vestett s mindhárom hamisítványt lefoglalták. Rickl gazdag vaskereskedő az egyik példányt állítólag 100 frtért magához váltotta és eltette (Serie Bc N° 68254). Ez most a m. nemzeti múzeumba került.

Ismeretlen emlékérmek. Adler Jakab soproni vésnök az 1893. évi kőszegi hadgyakorlatok alkalmából, amelyen királyunk Őfelségén kívül II. Vilmos német császár és Albert szász király is jelen voltak, három ezüstermet vésett, mindegyiket egy-egy példányban, hogy azokat a három uralkodónak följánlja. Varga Béla tagtársunk szívességéből, akinek Adler az érmek leírását megküldte, közlöm itt ennek alapján az érmek leírását, úgy ahogy lehetett.

1. Ő CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGÉNEK, I. FERENC JÓZSEFNEK. A BÖLCSE ÉS IGAZSÁGOS, A NÉPEI JÓLÉTE ÉS BOLDOGSÁGÁÉRT ATYAI GONDOSKODÁSSAL BUZGÓ FEJEDELEMNEK, A TUDOMÁNYOK ÉS MŰVÉSZETEK HŰ ÁPOLÓJÁNAK ÉS HATHATÓS VÉDŐJÉNEK ALATTVALÓI HÓDOLATTAL ADLER JAKAB VÉSNÖK SOPRONBAN.

Az érem hátlapján látható a magyar címer, egyik sarkán Kőszeg, a másikban Sopron címerei és köréje vésvé a következő szöveg:

DICSŐSÉGES BARÁTJA ÉS SZÖVETSEGESE II. VILMOS NÉMET CSÁSZÁR ŐFELSÉGE ÉS ALBERT, SZÁSZORSZÁG FELSÉGES KIRÁLYA JELENLÉTE MIATT ÖRÖKKÉ NEVEZETES 1893. ÉV SZEPTEMBER HAVÁBAN KŐSZEGEN TARTOTT HADGYAKORLATOK EMLÉKEZETÉNEK MARADANDÓ JELÉÜL.

Ezüst. Átmérője? (Nagyobb a két következő éremnél.) Az összes feliratok és képek kézzel vannak a lapkába bevésve.

2. Vonalkörben ma magyarországnak a sz. koronával fődött, hasított címerpajzsa babérokoszorúban és alább 2 oldalt Kőszeg és Sopron címerei (?) körül 2 sorban: SEINER MAJESTÄT ALBERT KÖNIG VON SACHSEN * | * DEM WEISEN GERECHTEN UND GÜTIGEN FÜRSTEN * | IN EHRFURCHTSVOLLSTER HULDIGUNG JAC ADLER GRAVEUR OEDENBURG |

Hátlap: ALS LIEBESZEICHEN AUS UNGARN (ivesen) | SOWIE | ZUR ERINNERUNG | AN DIE | ALS GAST, FREUND UND BUNDESGENOSSE | SEINER K. UND K. APOSTOLISCHEN MAJESTÄT | FRANZ JOSEPH I. | IN | GÜNS | IM SEPTEMBER 1893 | BEIGEWONHTEN MANÖVER

Ezüst, átm. 42 vagy 43 mm., teljesen vésett munka.

Minthogy a levél nem ad közelebbi fölvilágosítást, a 2. és 3. éremről vagy azt kell gondolnom, miszerint a fönti 2. sz. érmet két példányban készítette Adler a két német uralkodó részére, vagy pedig hogy a fönti 2. sz. érem előlapja és hátlapja külön-külön mint egy lapú érmek szerepeltek.

G. — n.

Érem- és könyvvásár.

1. Éremárverések.

Brüder Egger (Wien, I., Opernring 7) f. é. május 11-én árverezte Prowe Tódor kiválóan érdekes görög éremgyűjteményét. A 2805 tételre rúgó sorozat nagy része az ázsiai görög érmekre esik. Nagyszámú császári görög bronzpénz és medaillon is van közöttük. A lajstromhoz 43 képes tábla járul.

Dr. Jakob Hirsch (München, Arcisstr. 17) május 5-én tartotta 34-ik éremárverését, mely alkalommal görög, római és bizanci pénzek, szép aes grave-sorozat, reneszánsz-medáliák és plakettek, württembergi pénzek és emlékérmek és numizmatikai könyvek kerültek árverésre. A 60 képes táblával díszített árverési lajstromban 2264 tétel van felsorolva. Ugyanezen cég május 9-én dr. Sambon Artúrnak reneszánsz-érmekből és plakettekből álló kiválóan érdekes gyűjteményét árverezte (168 tétel, 12 képes táblával).

A. Riechmann & Co (Halle a. d. Saale, Sophienstr. 36) május 7-én tartotta 10-ik árverését. Különösen bányaművelési („Ausbeute“) pénzek és érmeknek szép sorozata tette

keresetté a Schmula-Krappitz-féle gyűjteményt, mely ezúttal gazdát cserélt. A lajstromban 1843 tétel éremleírás és 14 képes tábla található.

Sally Rosenberg (Frankfurt a/M. Bürgerstr. 9—11) május 25-én a Baer B. és Waltz F.-féle gyűjteményeket (vegyes érmek, köztük francia, bádeni, hadi és szabadkőműves érmek) árverezte, összesen 2340 tétel.

Leo Hamburger (Frankfurt a/M. Scheffelstr. 24) április 28-án svájci érmeket árverezett (Raritäten-Cabinet, VII. Teil). Az 575 tételnyi lajstromot 16 képes tábla illusztrálja.

Adolf Cahn (Frankfurt a/M.

C. F. Gebert (Nürnberg, Tafelhofstr. 32) április 21-én tartotta 50-ik éremárverését. Nagyrészt német érmek, numizmatikai könyvek. 1707 tételes lajstrom, 2 képes táblával.

Rodolfo Ratto (Milano, Corso Vittorio Emanuele, 22) június 4-én római császári érmeket árverezett. A lajstromban 1553 tétel szöveg és 9 képes tábla van. Néhány ritka név is képviselve van a sorozatban.

Étienne Bourgey (Paris, Rue Dronat, 7) június 15-én pápák pénzeiből álló, 660 tételnyi sorozatot árverezett. A lajstromot 12 képes tábla díszíti. — Ugyanezen cég május 14-én antik és francia pénzeket és zsetonokat árverezett (1276 tétel és 8 képes tábla). — Április 27-én ugyanezen cég hasonló tartalmú, 527 tételnyi sorozatot árverezett.

2. Eladó érmek lajstromai.

D. Kallai (Wien, I., Lobkowitzplatz 3): Katalog über Münzen u. Medaillen aller Zeiten u. Länder stb. 2308 tétel.

P. & P. Santamaria (Roma, Via Condotti, 84): Catalogo di monete antiche e moderne N. III. 1914. 2903 tétel (olasz pénzek és pápai emlékérmek).

René Delaune (Paris, Rue Lafayette, 73): Catalogue Nr. 1. Monnaies grecques, romaines et françaises (1069 tétel, 8 képes táblával. A lajstrom ára 3 frcs.).

Spink & Son (London, Picadilly): Monthly Numismatic Circular, Vol XXII. part. 4—7. (1914 április—július).

3. Numizmatikai könyvek lajstromai.

Ulrico Hoepli (Milano, Galleria De-Cristoforis N. 59—63): Catalogo n. 145. Numismatica. 913 tétel. Kiválóan gazdag sorozat.

Paul Genthner (Paris, 13, Rue Jacob): Ephémérides Bibliographiques, XL—XLI. (1914).

John Russel Smith (London, W., 36 Soho-square): Numismatic and Archaeological books (8 oldal).

Társulati élet.

Petrikovich János dr. † Társulatunknak alapítása óta lelkes tagja, Petrikovich János dr., Túróc vármegye tb. főorvosa és járásorvos, élete 68-ik évében f. évi május hó 22-én, Túróczzsentsmártonon meghalt. Benne a hazai numizmatika, de különösen a túróczzsentsmártoni múzeumi tót társaság lelkes támogatóját veszítette el, mely utóbbi intézet éremgyűjteménye az elhunyt rendezése folytán a vidéki múzeumok egyik legszebb gyűjteményeivé lett. Béke hamvaira!

Nyitrai kirándulás. Társulatunk a vidéki propaganda szolgálatában, de meg azért is, hogy vidéki központok műkincseivel, különösen numizmatikai magán- és közgyűjteményekkel megismerkedjék, kirándulásokat szervez, amelyek közül az idei kirándulás Nyitra városába rendeztetett, még pedig június hó 7-én. A társulatnak szép számban kirándult tagjai igen kellemes emlékekkel tértek vissza, mert a látottak és tapasztaltak

erősen meghaladták azt, amit látni reméltek. Ez áll különösen Jeszenszky Alajos püspöki helynök és székesegyházi apátkanonok úr gyűjteményére, amely magyar pénzekben, de különösen pápai emlékérmekben és kegyeleti érmekben oly gazdag, hogy a gyűjteményt e téren az ország első gyűjteményei között kell felemlítenünk, de sőt ami a kegyeleti érmekeket és a pápai emlékérmeket illeti, aligha van hazánkban gyűjtemény, amely vele a versenyt felvehetné. Gyűjteménye érdekességét csak vendégszeretetének nagysága haladta meg, amely emlékezetes marad az összes kirándulókra. Megtekintették tagjaink még a püspöki könyvtárt és kincstárt is, amely utóbbi gyönyörű műkincseivel szintén a püspöki helynök úr felügyelete alatt áll. A főgimnázium éremgyűjteménye is érdekes tanulmányanyaggal szolgált. A kirándulók a vonatösszeköttetés miatt igen korán, még a délutáni órákban voltak kénytelenek elutazni, amit nagyon fájlaltak, mert hiszen Nyitra város természeti szépségei is megérdemlik a hosszabb ott tartózkodást. A társulat e helyt is hálás köszönetet mond Jeszenszky Alajos püspöki helynök úrnak nagy szívességéért és vendégszeretetéért, melyel kiránduló tagjainkat magánál vendégül látva kiténtette, de köszönetet szavaz Nagy Zoltán rendes tagnak és Szentgáli Károlynak, gyűjteményünk öréke is a kirándulás szervezéséért és rendezéséért.

Összejöveleinket a társulat helyiségében (VIII., Csepregy-utca 4. szám, II. em. 15. ajtó) a következő napokon rendezzük: 1914 augusztus 13-án, szeptember 10-én, október 8-án, november 12-én és december 10-én. — Az összejövelelek után társasvacsora van Frenreisz István éttermében (VIII., József-körút 56.), — kivéve augusztus 13-án, mely alkalommal a vacsorát Gundel Károly városligeti kerthelyiségében rendezzük.

Kivonat a választmány 1914. évi április hó 9-én megtartott ülésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Kilényi Hugó; jegyző: Zimmermann Lajos dr. Jelen vannak még: Faludy Géza dr., Lippay Károly dr. és Pákozdy Károly vál. tagok.

A közgyűlés jegyzőkönyve hitelesítve van, mit a vál. tudomásul vesz. — A választmány tárgyalja a gyűjtemény öréke közgyűlési jelentésében tett azon indítványát, hogy a társulat egy numizmatikai kézikönyvet adjon ki. — A társulat rendes tagjai sorába választatott: *Déri Frigyes*, kereskedelmi tanácsos, Bécs, VII., Mariahilferstrasse 82.

K. m. f. Kilényi Hugó s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyző. Hitelesítjük: Faludy Géza s. k., dr. Pákozdy Károly s. k.

Kivonat a választmány 1914. évi május hó 14-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Kilényi Hugó, jegyző: Zimmermann Lajos dr., jelen vannak még: Babics József, Faludi Géza dr., Lippay Károly és Szentgály Károly vál. tagok.

A társulatot az Éremkedvelők Egyesülete közgyűlésén Kilényi Hugó alelnök képviselte. A választmány elhatározza, hogy a közgyűlési jelentések előzőleg a választmánynak jóváhagyás végett bemutatandók, még pedig nem a közgyűlés napján tartani szokott ülésen, hanem legalább egy üléssel előbb. — A gyűjtemény őre indítványára a választmány elhatározza, hogy egy numizmatikai kézikönyv kiadásának előmunkálatait megindítja. Elfogadja a gyűjtemény öréke ajánlatát, hogy ennek tervezetét elkészíti és bemutatja az első őszi ülésen. — Titkár indítványára a választmány elhatározza, hogy kisebb érem-sorozatokot fog középiskolákban a tanulóifjúság között ingyen szétosztani s ezzel mozditani elő a numizmatika iránti kedvet. — A választmány elhatározza, hogy a társulat Nyitrára rendezzen kirándulást. A szervezéssel megbízza a gyűjtemény őret és az ülésen vendégként megjelent Nagy Zoltán társ. tagot. — A társulat rendes tagjai sorába felvételre: *Balassa Ernő* máv. főfelügyelő, Rákospalota, Fő-út 79.

K. m. f. Kilényi Hugó s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyző. Hitelesítjük: Babics József s. k., Szentgáli Károly s. k.

Kivonat a választmány 1914. évi június hó 11-iki ülésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Kilényi Hugó, jegyző: Zimmermann Lajos dr., jelen vannak még: Despinits Péter dr., Faludy Géza dr. és Lippay Károly vál. tagok.

A választmány mély részvétellel veszi tudomásul Petrikovich János dr. rendes tag elhalálozását. — A második félévi államsegély iránti kérvény elkészült és be fog adatni. — A választmány a nyitrai kirándulással kapcsolatban köszönetet szavaz Jezzenszky Alajos püspöki helynök úr önméltóságának, aki nagy vendégszeretettel fogadta a társulat kirándult tagjait, továbbá Nagy Zoltán r. tagnak a kirándulás szervezése körül szerzett érdemeiért. — A társulat rendes tagjai sorába felvételtek: *Kosztolányi László* dr. árvaszéki ülnök, Aranyosmarót; *Stern László* vállalkozó, Miskolcz, Rudolf-laktanya, kintin; *Tokaji Aladárné, Borbély Gizella* rajztanárnő és szobrász, Békéscsaba, Kistabán-utca 32. K. m. f. Kilényi Hugó s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyző. Hitelesítjük: Dr. Faludi Géza s. k., Lippay Károly s. k.

Inhalt.

Dr. Paul Harsányi: Beiträge zum dritten Bande des Corpus Nummorum Hungariae (Habsburgische Periodae). — Bilder und Beschreibungen verschiedener Münzen (Rudolf—Leopold I.) aus dem Besitze des ungarischen Nationalmuseums.

Graf Nikolaus Dessewffy: Eine unedierte Variante von Biatic-Münzen mit 2 Köpfen. Die Monographie der Biatic-Münzen von E. Gohl im VIII. Bande des Num. Közlöny enthält nicht die hier publizierte Variante, welche aus dem Funde von Treffen bei Wilach stammt und sich jetzt in der Sammlung des Auctors befindet.

Andreas Leszih: Die Medaillen von Miskolcz. — Verfasser beschreibt hier 33 verschiedene Spezies von Medaillen und Plaketten der Stadt Miskolcz aus den Jahren 1871—1913.

Frau A. Tokaji, geb. Ella v. Borbély: Die Plaketten von Hans Schwegerle. — Verfasser, eine Schülerin des genannten Münchener Meisters, schildert hier dessen Werke und Richtung. — (Mit Illustrationen)

Dr. Edmund Gohl: Miscellen: Die Erwerbungen des Münzkabinetts des ungarischen Nationalmuseums im Jahre 1913 (3705 Stück Münzen und Medaillen und 427 Numism. Bibliothek-Stücke). — Ein Banknotenfälscher von Debreczen. — Unbekannte Medaillen

Auctions- und Lagerkataloge. — Gesellschaftsnachrichten.

Beilage: Numism. Angabesammlung (12. u. 13. Halbbogen).

Sommaire.

Paul Harsányi: Contributions au Corpus Nummorum Hungariae (Exemplaires du musée national hongrois). — **Le Cte Nicolas Dessewffy:** Variété inédite des monnaies de Biatic (trouvaille de Treffen). — **André Leszih:** Les médailles de la ville de Miskolcz (33 espèces). — **Mme A. Tokaji, née Ella de Borbély:** Les plaquettes de son maître: le médailleur Hans Schwegerle de Munic. — **E. Gohl:** Miscellanées: Les acquisitions du musée national hongrois en 1913. — Un fausseur de notes à Debreczen. — Médailles inconnues. — **Ventes.** — Nouvelles de la soc. num. hongroise. — Ci-joint: Corpus des données numismatiques.

Alle Rechte vorbehalten. — Droits réservés.

Felvidéki barbárpénzeink egy csoportja.

A barbárpénzek történetét írott kútfők hiányában jórészt homály borítja. Bár a szorgos kutatások, összehasonlítások, a tudós világban megindult eszmecserek az ismeretlenség fátyolát némileg fellebbentették, még van sok példányunk, mely jó ideig rejtély marad. Ilyen rejtélyek egyike katalógusom 566. és 1009. számú érme.¹ Ugyanis az előlapi szarvas állat, a hátlapi farkas (?) nem szolgálnak útmutatásul arra, hogy ezen érdekes pénzeket melyik néptörzsnek tulajdonítsam; a farkas (?) feletti írást jelző vonalak sem nyújtanak támpontot e kérdés megvilágításához.

E típushoz tartozó pénzekből 14 darabot ismerek, azok reprodukcióit bemutatom azon kéréssel, hogy társaim ezekre vonatkozó véleményüket a Numizmatikai Közlönyben ismertetni szívesek legyenek. A magam kutatásait a következőkben teszem közzé.

A természetes nagyságú ábrakon bemutatott 14 darab éremből csupán egynek² lelőhelye ismeretes. Prokesch-Osten jegyzetei szerint ezt Korfuban lelték.³ Prokesch-Osten nyomán indulva, azt vártam, hogy a Balkán két nagyobb városának éremtáraiban, Athénben és Bukarestben letek hasonló példányokat.

Tudakozódásaimra a legnagyobb meglepetésemre azt a választ kaptam, hogy a kérdéses darabok ottan egyáltalán nincsenek, ilyeneket ottan nem őriznek.

Ezek után világos, hogy forgalmi helyöket a Balkánra nem tehetem, a Prokesch-Osten példánya Korfuba csak újabb kereskedelem útján kerülhetett.

Tekintetbe véve a 14 darab őrzési helyét, ezekből nyolc hazánkban,⁴ a nyolcból pedig három⁵ Nyitra vármegye múzeumában van elhelyezve. Ezt a körülményt fontosnak tartom azon véleményem megállapításánál, hogy a jelenlegi Magyarország területén lakott valamely kelta néptörzs verte azokat.

Álláspontomat következőkkel támogatom. A vármegyei múzeumok kincseiket a vármegye területén talált leletekből állítják össze. Nyitra vármegye is hihetőleg így jutott ezen érdekes régiségekhez, amit annál is inkább feltételezek, mert egyszerre *három példányról* van szó. Hogy lelőhelyük ismeretlen, azon ne csodálkozzunk, még ma is vannak kereskedők és gyűjtők, akiket ez nem érdekel; tudva sem jegyzik fel.

Érveléseimet bizonyítja továbbá ama körülmény is, hogy a nyitraiak kettején⁶ és a 6. számú párisi példányon a szarvas állat oly kalapszerű kidomborodáson látható, amilyen kalapszerű kidomborodás a cotinusok pénzein látható (Dess. 281—287.), akik tudvalevőleg Magyarország északi részén laktak. Hogy a cotinusok pénzére lettek ráverve, valószínűvé teszi ama körülmény is, amely szerint a farkas állat (?) felett az egyik érmen⁷ fordított irányban a cotinus ló jellegzetes háromszög alakú lábai tisztán kivehetők, egyen⁸ pedig a ló alatt levő fáklya.

¹ Gróf Dessewffy Miklós barbárpénzei

² Az 1-ső számú példány.

³ A berlini múzeum órének szíves információja.

⁴ A 2., 3., 4., 5., 7., 8., 9. és 13. számú példányok.

⁵ A 3., 4. és 8. számú.

⁶ A 3. és 4. számún.

⁷ A 4. számú.

⁸ A 6. számún.

Mindezeket összevetve, azt hiszem, hogy ezen pénzek a mostani Magyarország — még pedig a felvidék — területén lakott valamely kelta néptörzsei voltak, mert fel nem tételezhető, hogy a Magyarország határain belül lakó cotinusok pénzeit e határokon túl vitték volna ismételt átverés céljából.

Kevés fantáziával az előlapi szarvas állatot a barbárok által kedvelt lónak minősíthetjük, a ló hátán megtaláljuk a lovast jelző pontokat, úgy amint a cotinusok pénzeinél is észlelhető, a szarvas állat szarvait a ló meghosszabbított füleinek vehetjük, a bélyeg-metsző primitív rajzának tulajdonítva e fogyatkozást. Sokkal nehezebb azonban a hátlapi állat prototípusának megállapítása. Ez hol farkasra, majd kutyára, sőt a dekadens példányokon krokodilusra is emlékeztet.

Az alábbi sorozat¹ folyószámai a mellékelt képes tábla számaira vonatkoznak.

1. A berlini Kgl. Münzkabinet példánya.	Súly	9.96 gr.
2. A Magyar Nemzeti Múzeum „	„	9.30 „
3. A Nyitra vármegyei „	„	9.97 „
4. A „ „ „ „	„	10.24 „
5. A Magyar Nemzeti „	„	12.27 „
6. A párisi B. N. 10187. számú „	„	8.52 „
7. A Magyar Nemzeti Múzeum „	„	9.63 „
8. A Nyitra vármegyei „	„	10.04 „

9. A Dessewffy-gyűjtemény 566. számú példánya.	Súly	8.61 gr.
10. A párisi B. N. 10186. számú „	„	8.80 „
11. A „ „ „ 10185. „	„	9.20 „
12. A wieni k. u. k. Münzkabinet 26852. sz. „	„	9.70 „
13. A Dessewffy-gyűjtemény 1009. számú „	„	10.13 „
14. A wieni k. u. k. Münzkabinet 26851. sz. „	„	8.65 „

Az itt felsorolt 14 éremből álló sorozat típusfejlődési alapon némi valószínűséggel két sorozatba, illetve két csoportba osztható, melyek egyike az 1—8., másika a 9—14. sz. példányokat foglalja magában. E sorozatok vagy egymással párhuzamosan egyidőben, vagy pedig egymást időben követve verethettek. Mindkét sorozatot a bennük foglalt érmeek föltehető fejlődési fokozatának megfelelően állítottam össze. Az első sorozatban tehát az 1. számú darabot, a második sorozatban pedig a 9. számút tartom a legrégebbnek, az első sorozat 8. számát és a második sorozat 14. számát pedig a legkésőbbi veretűnek, ezt a súlyarányok azonban bizonyítani nem látszanak, ha elfogadjuk azt a tételt, hogy idők folyamán úgy a fém finomsága, mint a rajz minősége a súly csökkenésével karöltve járt.

Gróf Dessewffy Miklós.

¹ A párisi példányok egyike azonos a Wiczay-gyűjtemény példányával. (Wiczay: I., p. 349., n. 7540. „*Quadrupes cornutus* sm. grad. — *Vulpis species* sm. consistens, superne lit. informes AR. II.)

Szepes vármegye érmei.

Alábbiakban Szepes vármegye érmeit próbálom felsorolni. Tudom, hogy nem lesz teljes éremösszeállítás, de kezdetnek tűrhető talán.

Áttekintés céljából tizenegy csoportra osztottam munkámat: I. Országos forgalmi érmek, II. A szepesi kamara számolóbarcái, III. Az 1848/49. szabadságharc papír szükségpénzei, IV. Emlékérmek, V. Egyházi érmek, VI. Katonai érmek, VII. Iskolai és tornaverseny-érmek, VIII. Egyesületi és kiállítási érmek, céhjelvények, IX. Robot-barcák, X. Fogyasztási szövetkezetek barcái, XI. Kutyaadó-barcák.

I. Országos forgalmi érmek.

Szepes vármegye legrégebbi pénzforgalmára az itt talált éremleletek vetnek némi világosságot. Teljesen hiteles ilyenemű éremlelet is kevés lehet.

Folyóiratunk szerkesztője, dr. Gohl Ödön, közölte velem a hazai barbárpénzleleteknek általa készített, de még kiadatlan repertóriumából az alábbi, Szepes megyére vonatkozó adatokat: Szepesbélán Faustina sen. denárával és Aurelianus középbronz (?) pénzével együtt egy hullámos felületű kis barbár (?) bronzpénzt letek. — Görgön árokásás alkalmával a Dessewffy 524. sz. barbár ezüstpénznek több szétszört példányát letek (ezek dr. Horváth Ákos vereskői gyűjteményébe kerültek). — Húnfaluban állítólag barbárpénzeket és egy bronzöntő telep maradványait találták. — Ig16n egy piciny, határozott típust nélkülöző barbár aranypénz (0.33 gr., 7 mm.) került napfényre, Csáky Viktor gróf közlése szerint. Ugyanitt cotinus ezüstpénzt, továbbá egy fillérmagyságú ezüst barbárpénzt is letek (av.: 2 domborulat, rev.: lovag balfelé, előtte, fönn és lenn 1—1 kis karika. Horváth Ákos dr. gyűjt.). — Késmárkon a Jeruzsálemhegyen a körsáncnál egy arany szivárványtálat, a Sbornik VIII 93. 1 értelmében Késmárkon egy barbár aranypénzt, ugyancsak Késmárkon a Dessewffy-gyűjtemény 281. sz. cotinus ezüstpénzpéldányát és valószínűleg e gyűjtemény 283. sz. cotinus pénzét is találták. — Kissóczon egy Philippeus-típusú barbár ezüstpénz (Zeusfej j Lovag b. fenn mögötte III) került elő a földből. — Lőcséről két Cotinus ezüstpénz került gróf Csáky Viktor útján a Dessewffy-gyűjteménybe. — Szepes megyében (a lelőhely közelebbi megnevezése nélkül), találtak állítólag egy-egy Coisa meg Biatic-féle ezüstpénzt is. Ezekre nézve azonban még kíváncsatos lenne a lelőhelynek megbízható beigazolása.

A fenti adatokon kívül csak egyről tudok, melyet a „Zipser Bote“ az 1884. évi 12. számában ír le. A késmárki Jeruzsálem-hegyen a körsánc közelében Spöttl Ignác egy kis bögrét talált tele hamuval és csontdarabokkal, mellette egy érem is volt: ú. n. barbár kelta érem. Ennek előlapján Nagy Sándor fejének durva utánzata, a hátlapon pedig kezdetleges ló képe volt, a fején két bemélyített körrel.

Az Árpádok és az ú. n. Vegyesházbeli királyaink idejéből fennmaradt okmányok megemlékeznek a „szepesi márkáról“ és a szepesi forintról, de ezekről, valamint más különvert szepességi pénzekről nincsen más értesülésem. Annyi azonban bizonyos, hogy majdnem a legújabb időkig itt igen sokféle pénz keringett. A hazai pénzekon kívül forgalomban voltak a Habsburgok különböző országainak pénzei, a bajorországi és a salzburgi érseki stb. pénzek. Ezt igazolja a lőcsei városi múzeumban levő két éremtábla, a XVI. és XVII. századból, melyek valószínűleg közhasználatra szánva, 24-féle tallért és féltallért, 38-féle 15 és 6 kros ezüstpénzt ábrázolnak. Külön említem meg a lengyel pénzeket, melyek tekintve a szomszédságot, a többszöri kapcsolatot, majd az elzalogosítást, a régiebb időkől fogva forgalomban voltak. Emellett szólnak a kisebb, de gyakori lengyel éremleletek is. De még a XVIII. század közepén is többféle pénz foroghatott e

vidéken, mivel a „Felső Magyarországi Bányapolgárság” 1755 dec. 22-iki gyűlésén az akkor forgalomban volt pénznemekről tanácskoztak.

Szepesvármegyei pénzverésről a Szentmiklóssy-féle iglói krónika tesz először említést (Numizmatikai Közlöny, 1910. III. és IV. f.). Eszerint II. Rákóczi Ferenc idejében a szepesi várban rézpoltúrát és 10 poltúrast vertek. De azért vannak nyomok — lásd az alábbi „Raitpfennig”-et —, hogy már korábban, minden valószínűség szerint a bányászattal kapcsolatban vertek itt érmeket. A szomolnoki pénzverőről 1754-től kezdve vannak adataink. Ebben az évben hirdeti ki a „Felső Magyarországi Bányapolgárság” a pénzverési szabadságot. Ezen dátum összeesik egyrészt a rézpénzek állandó forgalombahozásával, másrészt pedig a szomolnoki és a vidéki rézbányászat virágzási korával. Ezen pénzverőben csak osztrák jellegű rézpénzt vertek. Verde-jegye: S. Ferenc király uralkodásának utolsó éveiben megszűnik a pénzverő működése. A pénzverő tőket megsemmisítették, illetve használhatatlanná tették. Egy ily pénzverő tő, melyen nagy nehezen meg lehet ismerni a 30 kros hátlapját, birtokomban van.

Mária Terézia uralkodása alatt vertek itt: S jegyű magyar rézpoltúrát (1775.), 1 krajcárost (1761., 1763., 1775. vastagabb, 1780. vékonyabb fajtát), $\frac{1}{2}$ krajcárost (1776., 1777. vastagabb fajtát), $\frac{1}{4}$ krajcárost (1777. vastagabb fajtát) és 1 soldót (1777.).

II. József alatt vertek 1 krajcárost (1773—1775. vastagabb, 1780—1782., 1790. új típusú fajtát), $\frac{1}{2}$ krost (1773—1776., 1781—1783), $\frac{1}{4}$ krost (1777., 1781—1782.).

Ferenc alatt vertek itt 30 krajcáros rézpénzt (1807.), 15 kros rézpénzt (1807.), 6 krost (1800.), 3 krost (1800. és új típussal 1812.), 1 krost (1800. új típussal, 1812., újabb típussal 1816.), $\frac{1}{2}$ krost (1812., 1816.), $\frac{1}{4}$ krost (1816.), 2 soldit (1799.).

II. A szepesi kamara számolóbárcái.

Ezen szerény megjelenésű rézérmeskéket a kir. kamarai tisztviselők használatára verték, akik az akkor szokásos számolótablákon való számvetéseiket ilyen számolóbárcák segítségével végezték. Német felirataikon raitphennig- vagy raitpheningnek nevezik e bárcákat (raiten = rechnen, tehát raitphennig = rechenpennig = számolóbárca). Nemcsak minden egyes kamarának, hanem egyes főuraknak, birtokosoknak is voltak saját számolóbárcáik, nagyrítkán aranyból, olykor ezüstből, rendszeren rézből vagy sárgarézből és nemcsak minálunk, hanem más országokban is (Franciaországban gecton, jecton, jeton volt a nevük). A szepesi kamarának kétféle számolóbárcáját ismerjük:

1. Előlapján körül: * ZIPSERISCHER • CHA (TB ? monogramm kis pajzsban) MER • RAITPHENING * (díszítmény) Egy □ táblán fonott körben a közepén: THU RECH | NUNG VON | DEINEM | HAUSHAL | TEN. 1578.

Hátlapján körül: RO • KAI • AVCH • Z • HVNG • V • BE • KÜ • MAITT • (Römische kaiserliche auch zu Hungarische und Behmische Königliche Majestät) Középen megkoronázott kétfejű sas, benne az osztrák pajzszzsal, C és heraldikus lilium közt.

Réz. 25 $\frac{1}{2}$ mm. — NM. — Weszerle F. IV. 19.

2. Koróna alatt pontozott körben négyrésztű címer (magyar pólyák, kettős kereszt, dalmát oroszlánfejek és cseh oroszlán). A szegélyen: ZIPSERISCH • CHAMER • RAITPHENN.

Hátlapja ugyanolyan, mint az előbbié.

Réz. 25—26 mm. — NM. — Weszerle F. IV. 10.

III. Az 1848/49. szabadságharc papír szükségpénzei.

Ezekről már határozottabb adataink vannak. Így szükségpénzei voltak Lőcsének és Poprádnak. A lőcseit a takarékpénztár, a poprádit a város bocsátotta ki.

a) *Lőcsei papírpénzek.*

1. Négyszögletes, 91 mm. széles és 60 mm. magas, majdnem 5 mm. széles keret, mely 4 egymásba fűzött ívből álló négyes karélyokból és minden 2 ilyen karély közt lenn és fönn 2—2 köröcskéből van alkotva. E szegély a felső és alsó hosszoldalának közepén megszakítást szenved és fenn is, meg lenn is (10 Kr C. M.) van beleillesztve a szegély közepébe.

A fönt leírt kereten belül eső négyszögletes mezőben a következő feliratok vannak: fönn baloldalt Nro. 1143. (a szám tintával van írva). Alább pedig: ANWEISUNG | auf 10 Kr. C. M., welche bei der Zipser Sparkasse je- | derzeit sowohl als Zahlung angenommen, als auch ge- | gen Banknoten eingewechselt wird. | Leutschau am 3 April 1849. | Im Auftrage der General Versammlung des Zipser Sparkasse Vereines | Carl Szönyey | Vicedirector. | G. Kubatschka (?) | Buchführer | Franz Seide | Cassier. | (A nevek tintával vannak írva és manupropriával ellátva. Sajátkezű aláírások. Az aláírásokat közvetlenül megelőző sor igen apró betűkkel van nyomva.

Fekete nyomás citromsárga, durva fénytelen papíron. Vízjegye nincs. A papírlap 114 mm. széles és 74 mm. magas. Szakadozott példány. — NM. — Num. Közlöny, VIII. k. 19—20 l. (képpel).

2 Ugyanolyan, de 30 kros.

Mindkettő a Nemzeti Múzeumban.

b) *Poprádi papírpénzek.*

1. 3 kr. C. M. Nr. 454. Anweisung auf 3 kr. C. M. welche durch die Poprader stadttische Kassa Gegen Banknoten eingewechselt wird.

Poprád am 4. August. 1849. Im Auftrage der Repraesentanten Versammlung. Samuel Weber Controlor. Johann Hauszer Cassier.

1 dm. hosszú és 5 cm. széles. Kék szegélylyel.

2. 10 kros. Ugyanolyan, mint a 3 kros, csak hogy az ellenőr Ferdinand Svaboda. Mindkettő a poprádi „Káptátmúzeumban“.

Iglón a városi levéltári adatok szerint az egy- és a kétforintosokat vagdalták szét aprópénz hiányában. A kincstári sóhivatal tiltakozott ugyan eleinte ellene, de már egy-két nap múlva az is elfogadta a bankódarabokat.

Öreg emberek beszélnek arról, hogy a Szepesség más városaiban is — Késmárkon, Szomolnokon — volt szükségpénz a szabadságharc alatt. Ezeket azonban egyes kereskedők hozták volna forgalomba s váltották volna be. Ezek kísértékűek és nagyon egyszerűek voltak. Csak a kereskedő neve, pecsétje és az értékjelzés lett volna rajtuk.

IV. Emlékérmek.

Emlékérmekben Szepes vármegye meglehetősen gazdag.

1. Egy régiebb ilyfajta éremnek csak az előlapi gipszmásolata van meg a Nemzeti Múzeumban. Középen hegyvidéki tájkép épületekkel. Körül a szegélyen: ST. JOHANNES KUPFER HÜTTE BEY IGLÓ. Lent: 1827. Gyöngysoros szegély. Hátlapja ismeretlen. Átmérője 59 mm. (Num. Közl. 1906. III. f.).

2. Thököly Imre fejedelem hamvai hazahozatalának és Késmárkon való eltemetésének emlékérme.

Az előlap közepén Thököly Imre kucsmás mellképe kissé balfelé vonalkörben. A szegélyen fölötte: • THÖKÖLY IMRE • alatta: 1657—1705. A hátlap közepén: Késmárk | OKT. 30. | 1906 | Körben: THÖKÖLY IMRE HAMVAI HAZAHOZATALÁNAK EMLÉKÉRE * Fehéren vagy sárgán fényezett.

Réz. Átm. 29 mm. Füllel (Num. Közl. 1908. IV. f.). — NM.

3. Zsedényi Ede. Kiváló jogász. (Lőcse, 1807—1879.) Vonalkörben mellkép jobbfelé, négysujtású atillában. Körül: ZSEDÉNYI EDUÁRD MAGY. KIR. ELŐTERJESZTŐ UDVARI TANÁCSOS. Lenn: 1846. Egylapú érem. Rézkorongba vésett és niellóval kitöltött kép és feliratok. Kézimunka.

Réz. 41 mm. (Nemz. Múzeum. Num. Közl. 1910. I. f.).

4. Görgey Artur, szabadságharci hadvezér (szül. Toporcson, 1818.). Mellkép szemben, kissé jobbra, huszár tábornoki egyenruhában. Vonalkörben körül: GÖRGÖI 'S TOPORCZI GÖRGEY ARTHUR TÁBORNOK. 1849. Rézkorongba vésett és niellóval betöltött kép és feliratok.

Réz. 41 mm. — NM. — Budapest Újabb Emlékérmei. 467. sz.

5. Fej balfelé. Körül: GÖRGEI (így!) ARTHUR (díszítmény zeg-zugos vonalakból) 1848—49 M 1911 | A mezőben jobbra bevésve: CSISZÉR J | T U | 1911 XI/20 | Hátlapja sima.

Bronz. 59 mm. — NM.

6. Fej balfelé. Fönn GÖRGEY ARTHUR A fej mögött, lenn jobbra: 1911. VIII—12 Z. S. CSISZÉR J. mesterjegy. Egyoldalú négyszögletes öntött plakett.

Bronz. 223 mm. magas és 175 mm. széles. — NM.

Csáky Albin gróf. Vallás- és közokt. miniszter (szül. Korompán, 1841.). (Wekerle Sándorral és Szilágyi Dezsővel együttes érme.)

7. Homályosított mezőben lóherelevél formában elhelyezett és egy-egy gyöngysorba foglalt három kerek medaillonban arcképek és feliratok. A felsőben mellkép, kissé balra; körül: DR. WEKERLE MINISZTERELNÖK. Az alsó baloldali medaillonban mellkép jobbra, körül: SZILÁGYI IGÁZS. ÜGYI MINISZT. A jobboldaliban pedig mellkép szemben, körül: GRÓF CSÁKY VALL. ÉS KÖZOKT. MINISZT. A medaillonok közötti háromszögű mezőkben vonalkeretben babérlombok, középen díszítmény.

A hátlaon gyöngykörben, köralakban: A SZABADELVÚ ESZMÉK ÉS VALLÁS-SZABADSÁG * beljebb folytatólag, szintén körben: TÁNTORÍTHATLAN BAJNOKAINAK közepén: EMLÉKÜL. 1894. A homályosított szegélyen tölgy- és babérkoszorú.

a) Ezüst. 33 mm. A külső peremén beverve: <A/> ezüst-ponc (Nemz. Múzeum. — Num. Közlöny, 1905. IV. f.).

b) Ugyanolyan, de aluminium. Felülete homályosított. — NM.

Dr. Genersich Antal egyet. tanár (szepesszombati).

8. Mellkép jobbfelé. Alatta, jobbra PÁSZTOR J mesterjegy. A szelvényben (mely jobboldalt egybefoly a mellkép aljával) DR GENERSICH ANTALNAK | HÁLÁS TANÍTVÁNYAI | 1912 | Lenn hanyattfekvő meztelen beteg férfi, kit Genersich operál. — Sima szegély. Hátlapja sima. — Négyszögletes vert plakett.

Bronz. 61 mm. magas és 44 mm. széles. — NM.

9. Mellkép szemben. Lenn jobbra HÖGYES F. mesterjegy. A szelvényben: DR. A. GENERSICH | PROF ANATOMIAE PATH.

Négyszögletes egyoldalú öntött plakett.

Bronz. Circa 14 cm. magas és 9 cm. széles.

Dr. Bókay János. (Idősb. Orvostanár. — Igló, 1822.)

10. Mellkép szemben. Lenn jobbra HÖGYES F mesterjegy. A szelvényben DR. J. BÓKAY | PROF. PAEDIATRIAE | 1822—1884 |

Egyoldalú négyszögletes öntött plakett.

Bronz. Circa 14 cm. magas és 9 cm. széles.

Thurzó György nádor.

11. Az előlaon mellkép díszmagyarban, tollas kucsában. Körben: GEORGIVS . THURZO . DE BETLEMFALVA . Æ . S . 41 . Hátlapon kettős vonalkörben: POST ANNOS XLVI. PATRIÆ REDDITA Középen vánkoson a Szt. István koronája. Az alsó szelvényben: MDCVIII.

Réz. 51·5 mm. (Nemz. Múz. — Num. Közl. 1910. I. f.).

V. Egyházi érmek.

Az egész felvidéken, így Szepes vármegyében is, többször látni kabáthajtókán, nyakláncon, rózsafüzéreken magyar, latin, tót felíratú érmekeket, melyek vagy hazai vagy amerikai, vagy internacionális, de többnyire vallási élettel összefüggésben levő jelvények.

Direkt szepességi vonatkozásút csak kettőt ismerek: egyik a lőcsei Mária-Kongregáció érme.

Av. A két külső kör között 12 csillag. A középén Mária betűiből díszes monogram, fölötte körben: LŐCSEI — LEÁNY — MÁRIA — KONGREGÁCIÓ. Lent: 1902.

Rev. A két külső kör között 12 csillag. Középén: Szűz Mária álló alakja, körülötte két sorban: SZEPLŐ NÉLKÜL FOGANTATOTT SZ. MÁRIA Alatta: KÖNYÖRÖGJ ERTÜNK, KIK OLTALMAD ALATT ÁLLUNK.

Ezüst. 22 mm. Füllel.

2. A svábóczi templom 100 éves jubileumi érme

Av. Szegélykörön belül három körben: A SVÁBÓCZI ÁG. HITV. EVANG. TEMPLOM FELSZENTELESÉNEK — SZÁZADIK ÉVFORDULÓJA EMLÉKERE. * — • 1806 • 1906, középen kereszt.

Rev. Ugyanolyan, mint az előlap, de tót szöveggel: NA 100 RÓCNÚ PAMIATKU POSVECENJA CHRÁMU PÁNE — V CIRKVI EV. AUG. VYZN. V' SVÁBOVCACH. * — • 1806 • 1906 Középen kereszt. Füllel.

Sárgaré. 29 mm. Füllel. (Gyűjteményemben.)

VI. Katonai érmek.

Az 1898. évi lőcsei hadgyakorlatoknak két érmét ismerem. Különben ennek a hadgyakorlatnak az a nevezetessége, hogy meg sem tartatott. A hadgyakorlatot a királyné meggyilkolása miatt, éppen a király megérkezése előtti napon, lefújták.

1. Az előlapon lévő kettős mellkép körül — a királynak 1848. és 1898-iki képe — FRANC. IOS. I. D. G. AVST. IMPER. A hátlapon fenn, körben: ERINNERUNG A. D. KAISERMANÖVER — belül párhuzamos sorokban: B. LEUTSCHAU — I. JUBILEUMSJAHR 1898. Párhuzamos díszítés és alatta: EMLÉK A LŐCSE (így) HADGYAKORLATRÓL Ő FELSÉGE A KIRÁLYUNK ELŐTT • 1898. Körívben lent: VIGALOMÉVBEN.

a) Sárgarézből. 29 mm. Füllel.

b) Ugyanolyan, de alumíniumból.

2. Az előlapon a király mellképe, kétoldalt: FERENCZ — JÓZSEF I. A hátlapon 13 sorban: Ő FELSÉGE A KIRÁLYNAK — A — MAGYARORSZÁGI — ŐSZI HADGYAKORLATOKNÁL — VALÓ JELENLÉTE — EMLÉKÉÜL. — 1898 SZEPTEMBER Vonaldíszítés s alatta: ZUR ERINNERUNG — AN DIE ANWESENHEIT — SE MAJESTÄT DES KÖNIGS — BEI DEN HERBSTMANÖVERN — IN UNGARN — SEPTEMBER 1898.

Sárgarézből, gyöngén ezüstözve. 28 mm. Füllel.

VII. Iskolai és tornaverseny-érmek.

A XIX. század első feléből vannak adataink az ú. n. signumokról. Gyűjteményeinkből azonban hiányzanak teljesen (Lásd Num. Közl. 1909. III. f.). Újabb időkben a középiskolai tornaversenyeken jutalmi érmekeket osztanak ki. Ezen érmek legtöbbje azonban országos jellegű. Némelyeken azonban vannak helyi vonatkozású vésések. Így:

1. A lőcsei kerületi tornaverseny érmei.

Av. ÉP TESTBEN ÉP LÉLEK Körben, lent: VERSENYDIJ apróbb betűkkel. Középen díszes pajzsban, háromszögalakban három nagy E.

Rev. Babérkoszorúban két sorban bevésve: Lőcse — 1908. V. 28.

(Morzsányi J. Budapest készítményei.)

a) Ezüst. 29 mm. Füllel. (Nagy ezüst, I. díj.)

b) Ugyanolyan, de bronz. (Nagy bronz, III. díj.)

c) Ugyanolyan, de kisebb. Ezüst. 22 mm. (Kis ezüst. II. díj.)

d) Ugyanolyan, de bronz. (Kis bronz. IV. díj.)

2. Az iglói állami tanítóképzőintézet tornaérmei.

Ugyanolyanok kiállításban is, de nagyságban és anyagban is, mint a lőcseiek, de a reversen: I. Á. T. K. I. alatta: 1910. (Iglói Állami Tanítóképző Intézet)

3. A lőcsei és az iglói középiskolák 1914 május 24-én Lőcsén megtartott közös tornaversenyének érmei.

Az előlap közepén Hungária, pajzsos és karddal. Fölötte körben: KÜZDJ ÉS BÍZVA BÍZZÁL.

Hátlap: Levélkoszorúban, bevésve: 1914. | V. 24. | Fönn: VERSENY DÍJ. — Nyolcszögletes csigolya, füllel.

a) Bronz. 33 mm.

b) Ezüst, vagy csak ezüstölt (bronz).

c) Aranyozott (bronz).

VIII. Egyesületi és kiállítási érmek, céhjelvények.

A felvidéken meglehetősen régiak és gyakoriak az ú. n. lövészegyletek és dalárdák. Majdnem mindegyiknek van valamiféle jelvénye.

1. Az iglói lövészegylet alapítási és belépési érme fehérén fényezett — belül üres — sárgarézből készült. Ezen egyoldalú kerek jelvény közepén vonalkörben, tölgyfalombok közt látható kidomborodó pajzsban Igló város címere, mögötte keresztben két puská és körül tölgygallyak. A körírás: IGLÓI — LÖVÉSZ EGYLET | 1868. Átm. 39 mm.

2. A szepesbélai lövészegylet jelvénye szintén egyoldalú, de nem kerek, hanem nyolcas alakú, melynek felső része kicsi és lapított. Közepén két keresztben álló puská s fölötte céltábla. Körírás: SZEPESBÉLAI LÖVÉSZEGYLET 1875. Sárgarézből készült és tűvel van ellátva.

3. A dalárdajelvények kivágott lantalakúak s magyar vagy német körírással vannak ellátva (Igló, Lőcse, Matheócz stb.).

4. A leibiczi dalárda 25 éves jubileumi érme. Az előlapon, a kiemelkedő szegélykörön belül, hét sorban: A LEIBICZI — FÉRFI — DALEGYESÜLET — 25 éves — JUBILEUMÁNAK — EMLÉKÉRE — 1877—1902. A hátlapon babér- és tölgyfakoszorúban lant.

Rézötvény, szép verdefénnyel. 33 mm. Füllel.

5. Az országos tűzoltóegyesület nagygyűlésének emlékérmek.

Előlapon, közepén fenn: Igló város címere két babérlomb közt, alatta: IGLÓ. Félkörben (lenn): 1878. JULIUS HÓ 20. 21. 22.

Hátlapon, közepén pajzsban elhelyezett hármass E; fölötte és körülr elhelyezett tűzoltójelvények. A körírás: A M. TŰZOLTÓK IV. ORSZÁGOS NAGY GYŰLÉSÉNEK EMLÉKEÜL * Zinkötvény. 33 mm. Füllel. — NM.

6. Az országos tűzoltógyűléssel kapcsolatos tűzoltói szerek kiállításának érmei.

Az előlap közepén vonalkörben egymás felé dőlve a magyar címer és Igló város címere. Fölöttük a magyar korona, alattuk pedig hegyvidék (a Magas-Tátra). A szegélyen: I. FERENCZ JÓZSEF AVSTR. CSÁSZÁR M. APOST. KIRÁLY DICSÓ URALKODÁSA 30 ÉVÉBEN *

A hátlap közepén vonalkörben babérkoszorú és ebben: AZ ÉRDEMNEK. A szegélyen: A MAGYAR TŰZOLTÓK IV. ORSZÁGOS NAGYGYŰLÉSE | * IGLÓ. 1878 *

a) Bronz. 44 mm. — NM.

b) Őn. 44 mm. — NM.

c) Ugyanolyan, de kisebb. Ezüstérem.

d) Ugyanolyan, de még kisebb. Aranyérem. (A jegyzőkönyvek szerint kétféle aranyérem volt.)

7. Az 1907. évi iglói iparkiallítás érmei.

a) Az előlap közepén a munka nemtője babérgalylyal és koronával, tőle jobbra fent Szepes vármegye címere, előtte Igló város képe, lenn iparjelvények. A szegélyen: SZEPESVÁRMEGYEI IPARKIÁLLÍTÁS IGLÓN. MDCDVII. A hátlap közepén Igló város Máriás címere, keresztben keskeny táblán a megjutalmazott neve bevésve. Kétoldalt, ívesen: AZ ÉRDEM JUTALMA. Lent balra apró betűkkel: HUNIACZEK BPEST (A vésnök jegye.) — Bronz. 36 mm. — NM.

b) Ugyanolyan, de ezüsből.

c) Ugyanolyan, de aranyozott.

Ezen érmek Berwaldszky Kálmán rajza alapján készültek.

8. A lőcsei országos kisdédóví kiállítás.

a) Av. Szegély- és gyöngykörön belül: ORSZÁGOS KISDEDÓVÓI KIÁLLÍTÁS LŐCSÉN * 1910 * Középen az ország címere. Rev. Szegély- és gyöngykörön belül, babérkoszorúban bevésve: AZ ÉRDEMNEK. Apró betűkkel: HVNIACZEK V Bronz. 35 mm.

b) Ugyanolyan, de ezüsből.

c) Ugyanolyan, de aranyozott.

9. A szepesvármegyei erdészeti egyesület agancskiállítás.

a) Av. Tölgyfalevédkoszorúban, négy sorban: SZEPES — VÁRMEGYEI — ERDÉSZETI — EGYESÜLET. Rev. Szegély- és gyöngykörön belül, szarvasagancs alatt, négy sorban: SZEPESVÁRMEGYEI — ELSŐ AGANCSKIÁLLÍTÁS — * POPRÁDON * — 1912. JANUÁR. Alatta három kis csillag. Bronz. 29 mm.

b) Ugyanolyan, de ezüst.

c) Aranyozott ezüst.

10. A gnézdai csizmadiák céhjelvénye, mely még manapság is használatban van. Összejövetelek, pl. temetések előtt, körözik. Av. közepén bemélyedő vonalakkal csizma, előtte palackforma, fölöttük egyenes sorban: 1. *Febru.* 1720. Rev. Középen kerülék-alakú domborművű Mária(?) Kis Jézussal, a dombormű felső baloldalán: I. R betűk homályosan. Ez a meglehetősen egyszerű s kopott dombormű két szöggel van a nagyobb kerek laphoz erősítve. Vasból. 12.5 mm. Füllel, melybe zsineg van húzva. A vaslap vastagsága $\frac{1}{2}$ cm.

11. A gnézdai szabók céhjelvénye, mely szintén használatban van még. Az előlapon szabójelvények, középen nagy nyitott olló, mely négy részre osztja a mezőt, az alsóban vasaló, a felső két szár között tű, ennek két oldalán, de még az olló szárai között: R — L, a bal mezőben: AK, alatta A 17, a jobb mezőben: MM, alatta: 69 D. A szegélyen kettős vonal-körön belül kis kördíszítések. A hátlapon a szabók védőszentjének, szent Miklós püspöknek álló alakja, püspöksüveggel és bottal. Fent kétoldalt egy-egy betű: S — N. Jobb oldalon kereszt. Kerek, de két átellenes oldalon ellaposodó, háromszögalakú kisebb nyúlvánnyal. Az egyik nyúlvány át van lyukasztva. A szegély olyan mint az előlapon. Két rézlemezből van a jelvény összeforrasztva, belül üres. $9\frac{1}{2}$ cm. a körlap átmérője, vastagsága $\frac{1}{2}$ cm.

12. A gnézdai szűcsök céhjelvénye fából készült és hegedűalakú: hossza $12\frac{1}{2}$ cm., legnagyobb szélessége 8 cm., legkisebb szélessége a közepén 4.6 cm. Karikával, melybe szij van fűzve, különös csomóval. Az erősen kopott előlapon fenn koronadíszítés, mellette oldalt álló egy-egy állatalak. (Lehet ez közepén talán egy állati bőr mellső részének képe is, kétoldalt egy-egy állat.) A jelvény közepén keresztben egy kés, ez alatt egy szűcspad, előtte sapkaalak. A szék lábai között: 1783. A szegélyen bizonytalan kiemelkedő levéldíszítés. Reversen az álló védőszent alakja, keresztel. Vastagsága 1 cm.

Különféle céhjelvények más városokban is találhatók, melyek többnyire alakjukkal mutatják az illető foglalkozást. Többször kinyithatók s levélüzenetváltásra használhatók. Pl. a strázσαι szűcscéh jelvénye, mely téglalapalakú s első lapján koronás díszítés, alatta hermelinpalást két oroszlánal, felső részén: STRASZA, alatta két szögletben 18 — 39.

IX. Robotbárcák, munkajegyek.

A szepességi várak körül fekvő falvak, mint az ország egyéb várainál is jobbágyi szolgálatokat, robotot, vagy mint magyar vidéken mondják, „úrdolgát“ (úrdóga) teljesítettek. A teljesített munka ellenőrzésére éremalakú vörösréz bárcák szolgáltak. Ilyen bárcák maradtak fenn a lublói várra vonatkozólag. Ezen bárcák nagyon kezdetleges veretűek s egyoldalúak, de az előlap motívumai átnyomódtak a hátlapra is. Többféle lehetett, de csak háromat ismerek: 1, $\frac{1}{2}$ és $\frac{1}{4}$ naposat.

1. A mai Berkenyéd községre, azelőtt Jarembina, Jarabina, vonatkozik a következő kettő:

a) Sima, kerek rézlap közepe táján erősen kidomborodó kéz van, alatta két sorban: IARABI — NA. Az ismert példányok (a gyűjteményekben) mind lyukasak; valószínűleg felfűzték. Ez egy napi kézimunkát jelentett. Nagys. 33 mm.

b) Ugyanolyan mint a fenti, de kisebb, fehéres, kopott bevonással (zink vagy ón), de szintén vörösrézből készült. A fenti kézjel nincs rajta, de helyette: $\frac{1}{4}$ látható ($\frac{1}{4}$ napos munka), alatta körben: IARABI NA. A betűk egy kissé rendetlen elhelyezésűek, meglátszik rajtuk, hogy mindegyiket külön ütötték a lapra. 26 mm.

2. Ugyanolyan mint az előbbi, de $\frac{1}{4}$ helyett $\frac{1}{2}$ s alatta egyenes, majd oldalt fel-futó sorban: FOR BAS. Ezen bárca a mai Poprádfalva, azelőtt Forbász, Forbas községre vonatkozott. Vörösréz 27 mm.

Ily robotmunkára volt még köteles az említett vár körül: Lublówáralja (Podszadek, Szadek), Kövesfalva (Kamjanka), Komlóskert (Hobgart) és maga Lubló város. (Gyűjteményekben.)

E jegyekkel való ellenőrzés a következőképen történt. Az említett falvakra kivetették a vár körüli, évenként elvégzendő munkát. A falvak bírái kirendelték az embereket szükség szerint a munkára. A várispán a munkájukat elvégzett s eltávozó munkásoknak adta a fenti jegyeket, hogy a bíró előtt igazolhassák a robot elvégzését. A bíró ezen jegyeket összegyűjtötte és az év végén ezekkel számolt el a kormányzónak. Az úrbériség eltörlésével megszűnt (1848) a fenti jegyek használata is.

Mostanában a nagyobb üzemű bányáknál használnak ilyfajta jeleket, melyeket a bányász a bányába faló menetelnél felakaszt a bánya bejáratánál levő táblára. Távozónál magával viszi. Minden munkásnak megvan a maga száma. Ezzel ellenőrizhető, hogy hányan s kik vannak a bányában. Pl. a korompai vasbányáknál a következő bányajegy használatos:

Kerek sárgarézlappal, pontos szegélyvonallal, lyukkal. Középen: H. V. (Hernád völgy), alatta beütve 168. A hátlap sima, lenn apró betűkkel a készítő gyár címe: PRÁGE W. PITTNER WEEN.

X. Fogyasztási szövetkezetek bárcái.

Az újabban egymásután feltűnedező szövetkezeti kereskedések — különösen gyártelepeken — hoznak forgalomba nagyon egyszerű bárcákat. Itt Szepes vármegyében a korompai vasgyár építése idejére, 1900 körül, felállított szövetkezet hozott használatba ily bárcákat, vagy ahogyan itt nevezték „baligá“-kat. Voltak: 1, 4, 5, 10, 12 stb. krajcárosok. Ismerem a 4 és a 10 krajcáróst.

a) A 4 kros négyzetalakú volt s a négyzetes, egyenes vonalú szegélydíszítés közepén 4 van. Az előlapon a szám és a szegélydíszítés domború, a hátoldalon homorú.

Sárgaréz. 20 mm.

b) A 10 kros kerek volt. Ennek gyöngysorszegély körén belül egy kissé kiemelkedő 10 van, a szám felett pedig egy benyomott N betű. A hátlap olyan mint az előlap, de N nélkül.

Sárgaréz. 22 mm.

XI. Kutyaadó-bárcák.

A kutyaadó behozatalával, annak ellenőrzésére évenként vármegyék, járások és városok szerint igen változó alakú bárcákat hoztak be, melyeket a kutyák nyakába függesztettek. A sok közül álljon itt példának.

1. Kerülekalkakú, lyukas, ritkás gyöngysordíztésű körvonalon belül: 1899 (évszám), alatta IGLŐ, ez alatt pedig megint a sorszám, pl. 128. A hátlapon ritkás gyöngyszegély közepén kutyafej.

2. Négyzetalkakú, lyukas gyöngysorszegély díszítéses ónozt bádoglapon: 1909 (a vonatkozó évszám), alatta kutyafej, ez alatt pedig SZEPEs VÁRMEGYE. Alája benyomva a sorszám: 1555.

Horváth Adolf János.

A kricsovai barbárpénzlelet.

Kricsova krassómegeyi község határában — ahonnan már Milleker Bódog (Dél-magyarország régiségleletei, I. k. 70. l.) említ elszórtan lelt II. Fülöp-féle tetradrakmonokat, — az 1910. év végén egy edényt (?) találtak, telve barbár ezüstpénzzel. Ha az első, túlzott hírek szerint ítélnénk, pár száz darabra kellene tennünk az itt lelt érmek számát. Későbbi megbízható értesítések szerint tetemesen kisebb volt a lelt pénzek száma; pontos, darabszám szerinti értesülést azonban később sem nyerhettem, mert mielőtt még a múzeumok s a gyűjtők tudomást szereztek volna a leletről, szétkapkodták s egy szálíg eladták, olyannyira, hogy, mint hallám, még a fejlődőfélben levő krassómegeyi múzeum számára is azóta csak innen-onnan lehetett néhány példányt mutatóba megszerezni. A lelt pénzek száma azonban legalább is 80—100 darab volt bizonyosan. A leletnek egy részét a bécsi Egger-cég szerezte meg; tőle vásárolt a m. nemz. múzeum s a bécsi cs. kir. éremtár, előbb azonban Dessewffy Miklós grófnak volt alkalma 38 bemutatott darab közül válogatni. Később még szórványosan előkerültek itt-ott a lelet egyes darabjai, részben más (pl. konstantinápolyi¹⁾) állítólagos származtatási adatokkal, melyek szintén szakértő kezekbe kerültek. Legalább három darab jutott néhai dr. Bleyer Izsó gyűjteményébe, pár darab pedig krassómegeyi birtokosok és földművesek kezeiben volt. A pontosan fölmért és a Dessewffy-atlasz (XXI. tábla) alapján meghatározott példányok sorozatát itt mutatom be, — az átlagos súly megállapítása érdekében egyéb, részben ismeretlen lelőhelyű régibb analóg példányokkal együtt.

1. Dessewffy 514. sz. (De la Tour 9761. sz.)

a) 14'03 gr., 24 mm. — NM. — b) 13'95 gr., 22 mm. — Dess 514. pld. — c) 13'25 gr., 23 mm. — Bécsi cs. k. éremtár — d) 12'80 gr., 22—21 mm. — NM.

Analógiák: a) 13'81 gr., 23—22 mm. — NM. — Lelték Lugos vidékén, régebben. — b) 13'22 gr., 22 mm. — Dess. 324. pld. — c) 13'16 gr., 23'5 mm. — Bécsi cs. k. éremtár. — d) 13'05 gr., 22'5—22 mm — NM. — e) 13'02 gr. — De la Tour 9761. sz. — f) 12'05 gr. (1905-ben láttam).

Átlagos súlyuk: 13'234 gr.

¹ Ezeket az alábbi sorozatban csillaggal jelöltem meg.

2. *Dessewffy 515. sz.*

a) 13'66 gr., 23—24 mm. — Dess.-gyűjt. — b) 13'55 gr. — Cahn XXXV. árv. lajstrom, 700. sz. — c) 13'52 gr., 24—23 mm. — NM. — d) 13'48 gr., 23 mm. — Dess. 515. példány. — e) 13'07 gr., 23 mm. — Bécsi cs. k. éremtár. — f) 12'39 gr., 23 mm. — Dess.-gyűjt.

Átlagos súlyuk: 13'278 gr.¹

3. *Dessewffy 516. sz.*

a) 13'25 gr., 24—25 mm. — b) 12'85 gr., 23—24 mm. — Dess. 811. sz.

Analógia: Dess. 305. sz. (hiányos példány).

Átlagos súlyuk: 13'05 gr.

4. *Dessewffy 517. sz.* 13'27 gr., 25 mm.

5. V. ö. *Dessewffy 516—517. sz.* 12'94 gr., 24'5 mm — Bécsi cs. k. éremtár.

6. *Dessewffy 518. sz.*

a) 14'17 gr., 23 mm. — Dess.-gyűjt. — b) 13'60 gr., 23—24 mm. — NM. — c) 13'50 gr. — Cahn XXXV. árv. lajstroma, 701. sz. (Dess.-gyűjt.-ből). — d) 13'37 gr., 23 mm. — Bécsi cs. k. éremtár. — e) 13'22 gr., 23—25 mm. — Dess. 518. pld. — f) 13'04 gr., 23—25 mm. — NM. — g) 12'99 gr., 23—24 mm. — Dess.-gyűjt. — h) 12'73 gr., 22—23'5 mm. — NM.

Analógiák: a) 14'04 gr., 22—23 mm. — b) 13'65 gr., 23 mm. — c) 13'61 gr., 23 mm. — d) 13'32 gr., 22 mm., mind a bécsi cs. k. éremtárban. — e) 13'31 gr., 22'5 mm. és f) 13'11 gr., 22 mm., a nemz. múzeumban. — g) 12'90 gr., 22 mm. és h) 12'85 gr., 23 mm., a bécsi cs. k. éremtárban.

Átlagos súlyuk: 13'338 gr.²

7. *Dessewffy 519. sz.*

a) 12'61 gr., 24—25 mm. — Dess. 519. pld. — b) 12'31 gr., 23—24 mm. — Dess.-gyűjt.

Analógia: 11'71 gr., 23—24 mm. — NM.*

Átlagos súlyuk: 12'21 gr.

8. *Dessewffy 520. sz.*

a) 12'93 gr., 13 mm. — Bécsi cs. k. éremtár. — b) 11'87 gr., 24 mm. — Dess. 520. pld.

Átlagos súlyuk: 12'40 gr.

9. *Dessewffy 521. sz.* 12'83 gr., 24—25 mm.

10. *Dessewffy 522. sz.* 12'85 gr., 24 mm.

11. *Dessewffy 523. sz.* 11'63 gr., 21—22 mm.

12. A Dess. 521—523. sz. fajok bélyegváltozatai:

a) 13'0 gr., 25 mm. és b) 12'18 gr., 23—25 mm. — A bécsi cs. k. éremtárban. — c) 12'62 gr., 26—25 mm. dr. Bleyer Izsó gyűjt.-ben volt.

A 9—12. tétel alatti kricsovai pénzek átlagos súlya: 12'518 gr.

Analógiák: a) 13'73 gr., 24 mm. — NM. — b) 12'41 gr., 24 mm. — Bécsi cs. k. éremtár. — c) 11'82 gr., 23 mm. — NM.* — d) 10'24 gr., 22'5—22 mm. — e) 10'21 gr., 23—23'5 mm. — NM.* — f) 10'17 gr., 24 mm. — NM.*

A 9—12. tétel alatti pénzek átlagos súlya, az analógiák hozzászámításával: 11'82 gr.

(NB. A verseczi múzeumnak is van egy Verseczen lelt s a Dess. 521—523. számhoz hasonló pénze.)

¹ 1911 április 10-ikén bemutattak nekem a kricsovai leletből öt további példány Dess. 515. sz. pénzt, 13'60, 13'57, 13'56, 13'25 és 12'95 gr. súlylyal. Ha a nevezett mérések helyesek voltak, ezen öt darabnak átlagsúlya 13'386 gr., az összes 11 darabé pedig 13'327 gr.

² 1911 április 10-én bemutattak nekem a kricsovai leletből a föntiekkel nem azonos 12 további példányt 14'20, 13'72, 13'65, 13'56, 13'55, 13'33, 13'30, 13'29, 13'04, 13'01, 12'97, 12'72 gr. súlylyal. Ha ezen mérési adatok helyesek, akkor e 12 darabnak 13'311 gr. az átlagos súlya, mind a 28 darabé pedig 13'348 gr.

A kricsovai leletben képviselt éremfajoknak sem típus, sem stíl, sem pedig darabolás tekintetében nincs egységes jellegük. — A Dess. 514. és 515. sz. fajok azonos előlapjuk, továbbá a lófejnek merev arcél-vonallal záródása révén szorosan összetartoznak és 13 grammot erősen meghaladó átlagos súlyuk is összekapcsolja őket. A Dess. 514. sz. fajnak Dess. 324. sz. példánya a fűrészkes lósörény révén a Dess. 518. sz. fajhoz is árul el biztos rokonságot, amit ez utóbbi fajnak szintén magas súlyátalaga is igazol. De még egy harmadik bizonyítékunk is van e három fajnak kapcsolatára. Ugyanis egyéb krassómegyei barbárpénzletekben is előfordult a Dess. 514. sz. faj (egy 1888. évi Lugos-vidéki leletben) és ugyanott a Dess. 518. sz.-nak oly változata, melyen a ló nyakán kettős gyöngy-sor van, továbbá az 1896. évi raffnai barbárpénzlelet egyik példánya (Num. Közöny VI. k. 7. 1. 5. sz.) a Dess. 518. sz. fajtól csak bélyegváltozatban különböző előlappal bír. Ezzel, amennyire az eddigi adatok engedik, e fajoknak Krassó vármegyében való forgalma be van igazolva, sőt tekintve, hogy eddig más beigazolt területről nem ismerünk analóg példányokat, szabad valamennyire előlegeznünk azt a föltevést is, hogy krassómegyei autochton fajokkal van dolgunk.

A Dess. 521—523. sz. fajok és ezeknek bélyegváltozatai Kricsován kívül egy Verseczen lelt példánnyal vannak képviselve. Minthogy azonban az analógiák közt felsorolt, megcsillagozott példányok, melyeket egy budapesti ügynök állítólag Konstantinápolyban vásárolt, — (bár mi ezt a bementést éppen nem tekintjük kétségen felül állónak) — nagyon alacsony súlyukkal olyan benyomást keltenek, mintha a Dess. 521—523. sz. típus egy későbbi, leszállított alapsúlyú kibocsájtványának példányai lennének, — ezen oknál fogva e különben igen valószínűen krassómegyei, illetve a Duna—Tisza—Maros szögében otthonosnak tekinthető csoport hovatartozáságáról még nem mondom ki az utolsó szót. — Az 517. sz.-nak az imént említett csoporttal analóg, ívesen hajló testű, gömbölyű szügyű lova, az 520. sz.-nak pedig a délmagyarországi leletekben állítólag többször előfordult gally a ló alatt adja meg valamennyire az ezen vidékre tartozás jellegét. — Az 520. sz. faj idetartozáságának támogatására föl kell említenem a bécsi cs. kir. éremtárnak egy (13·31 gr., 23 mm.) érmét, melynek előlapja a Dess. 518. számmal legszorosabban rokon, hátlapján pedig balfelé tartó lovag látható esetlen vastag lovon, a lovag mögött talán AIA jegyek, a ló lábai közt kis pontozott kör és fölfelé irányított gally látható. Ez a gally, így elhelyezve a ló elő- és hátsó lábai közt, szintén egyik jellemző típus eleme a Duna—Tisza—Maros szögében barbárpénzeknek. Előfordult az iládiai, raffnai, potoki, karánsebesi, oraviczai barbárpénzletekben is (néhai dr. Bleyer Izsó és Böhm Károly adatai).

Még pár szóval meg kell emlékezni e lelet néhány típuseleméről is. A Dess. 514—515. sz. előlapján az arcon látható csigavonal mint típuselem egyedül áll hazai barbárpénzeink közt. Vagy a haj csigaszerű göndörödésének stilizált kifejezése ez, — és az érmeken valóban összefügg a csigavonal a hátsó hajfürtökkel —, vagy pedig, esetleg, a test, illetve az arc festésének (tetoválásának?) szokására vonatkozhatik, ami pl. a thrák népeknél valóban szokásos is volt.

Az 521—523. sz. érmek előlapján ívesen hajló babérfüzérrel övezett csupaszarcú fej van. Tekintve, hogy az Alexandros-féle pénzek barbárutánzatai Dáciában (Erdélyben és Romániában) elég gyakoriak, nem tartom lehetetlennek, hogy az említett Dess. 521—523. sz. pénzek (és bélyegváltozataikon) tulajdonképpen az oroszánbőrös Herakles-fejnek a szokásostól eltérő ábrázolását látjuk. A lovag a hátapon nem ejthet zavarba, tudván, hogy ilyen hibrid összeállítások Alexandros-típusú előlappal és Philippos-típusú hátlappal eléggé ismeretesek.

A Dess. 514., 515., 518. sz. pénzek tehát, véleményem szerint, a Duna—Tisza—Maros szögében készültek és voltak is forgalomban. Valószínű, hogy az 521—523. sz. csoportra nézve is hasonló eredményre vezetnek a további fölmerülő adatok. Hiszen, amennyire eddig tudjuk, Romániában nem fordulnak elő hasonló pénzek. Szerbiáról még nincsenek idevágó adataink. — A többi kricsovai fajokat illetőleg nem áll még elég adat

rendelkezésünkre, hogy magukban véve elbirálhassuk; az 519. és 520. sz.-ról fönebb már tettem megjegyzéseket, az 516. és 517. sz.-ot illetőleg egyelőre a „nézd meg a barátját“ álláspontra helyezkedve, — minthogy idevaló pénzekkel együtt lelték őket, — azt sejtjük vagy véljük sejtetni róluk, hogy szintén odavalók, ahová a többi.

A kricsovai pénzek relatív korát annyiból nehéz megállapítani, mert egyrészt a helyi jellegű típusok (514., 515., 521—523.) kifejlődésére több időt kell számítani, másrészt pedig a leletnek kevésbé szembeötlően helyi típusú főalkotórésze: az 518. sz., szintén elég dekadens stílú és technikájú. Az 514—515. sz. ügyesebb bélyegvéső kezéből került ki, a többiekben még a lólábak modoros otrombasága is egyúton halad. Legifjabbnak mindenesetre az 521—523. sz. csoportot vélem, legrégebbeknek ellenben vagy az 515., vagy az 518. sz. pénzeket. — Alkalmilag, ha a Duna—Tisza—Maros szöge barbárpénzeinek összefoglaló tárgyalását, ami régibb kívánságom, sikerül a még hiányzó adatok beszerzésével közzétennem, valószínűleg sok érdekes momentum fog fölmerülni, amelyek egyrészt magára a kricsovai leletre, másrészt pedig a nevezett egész terület forgalmára, kereskedelmi és kulturális kapcsolataira is vetnek majd némi fényt.

Gohl Ödön.

A nagyenyedi Bethlen-kollégium éremgyűjteményének története.

A 250 esztendő óta Nagyenyeden lévő Bethlen-kollégiumot Erdély legnagyobb fejedelme, Bethlen Gábor alapította Gyulafehérváron, 1622-ben. Ennek a maholnap 300 esztendőös fejedelmi iskolának gazdag gyűjteményei voltak már akkor is, mikor még a kollégium Gyulafehérváron volt. Szalárdi János említi a Siralmas magyar krónikájában,¹ hogy „Bibliothecát, különb különb tudományokhoz tartozó gyönyörűséges jó könyvekkel rakottat, olyat szerzett vala ugyanazon kollégium szükségére, a mellynek is megszerzése sok ezer tallérokban készülhetett. Mellynek gondviselése erős hit alatt egyik ott való káptalan hűségére bízván regestrum szerint, amikor minemű könyveket a mesterek kikivánnak vala, kiadnák és azokat ismét az ő idejében beszédnek szorgalmatosan, minden kár nélkül, mellyre a bibliothecariusnak ugyan fizetése is jár vala, sőt azt is megkísértette vala a portán, hogy a Mátyás király híres neves bibliothecáját Budáról kiszerezhetette volna, arra nagy summát is ígervén, de a babonás nemzettől nem obtineálhatta, meg nem nyerhette volt“.

Kifejezetten éremgyűjteményről ugyan nincs tudomásunk, de Bethlen Gábor 1629-ben kelt végrendeletéből tudjuk, hogy a fejedelem emlékül az iskolának saját, gyémántokkal körülrakott medályképét hagyja.

Ez a Bethlen-emlékérem tekinthető a legelső éremnek a Bethlen-kollégium birtokában, melyhez bizonyára még többet szereztek be.

A kollégium azonban már 1658-ban a várossal együtt elpusztult. A II. Rákóczi György lengyelországi hadjárat miatt haragos török szultán ugyanis török-tatár rabló csapatokkal végig pusztította Erdélyt s ezen alkalommal ment tönkre Gyulafehérvár városa is a Bethlen Gábor fejedelem várban lévő kollégiumával együtt. Amint Szalárdi mondja,² „minden egyházakat, tornyokat, azokban levő együtt majd hallatlan szép harangokkal, órákkal, kollégiumot, oskolát, fejedelmi drága épületű házakat s az egész nagy rakott külső belső várost porrá és hamuvá tevék“.

Igy tehát az iskola s annak minden gyűjteménye teljesen elpusztult.

A kollégiumot új életre keltette I. Apaffy Mihály fejedelem. ki az 1662 okt. 6-án, a kocsárdi táborában kelt oklevelével elrendelte, hogy a gyulafehérváron elpusztult iskola

¹ Szalárdi János: Siralmas magyar kronika 33. l. Pest, 1852.

² Szalárdi J. i. m. 390. l.

annak nagyenyedi birtokára helyeztessék át. Most kezdődik tehát az iskola nagyenyedi szereplése, ahol minden gyűjteményt újból kellett kezdeni s így az éremgyűjteményt is. A régi gyűjtemények egész anyaga, a katalógusokkal együtt teljesen megsemmisült s így még azt se lehet tudni, hogy tulajdonképen mi és mennyi volt azokban. Csak töredékes s a szétszórtan lévő feljegyzésekből lehet megállapítani annyit, hogy az iskolának gazdag könyvtára s ritkaságyűjteménye is volt.

Az utóbbiban voltak bizonyára elhelyezve az érmek is.

Az Enyedre jövetel után is azonban alig egy félszázadig élhetett és fejlődhetett nyugalomban az iskola, mert már 1704-ben újra minden gyűjteményével együtt elpusztul, a II. Rákóczi Ferencz szabadságharcával kapcsolatosan. Amint Cserei Mihály mondja:¹

„Szomorú és keserves romlás követé Enyed városát is. A német elérkezvén, a kurucságot kihajtá, a várost, a kastélyt, templomokat, kollégiumokat felégetteté, a városnak minden javait elprédáltatá, sok száz városi embereket és deákokat levágának, a papokat, professorokat mindenekből kifoszták, s nagy prédával megrakodván visszamenének*.

Így dőlt ekkor — amint Szilágyi Ferenc mondja — minden javaiból kiprédálva, Nagy-Enyed virágzó tanintézetével romba.²

1707-ben új csapás érte a csak szalmával fedett, füstös falaival a kiállott inséget még hirtető főiskolát.³ Ebben az évben t. i. a labancok a rácokkal és oláhokkal együtt újra megtámadták az iskolát. Az ifjúság a torockói hegyek barlangjaiba menekült. A rabló csoportok azonban megtalálták az iskolának a földalatti rejtékhelyén levő könyvtárát és gyűjteményeit, úgy hogy ismét elpusztult minden.

A Bethlen-kollégium birtokában lévő éremgyűjteményről az első s rendesebb feljegyzést Benkő Ferenc Parnassusi időtöltés 1796. Hetedik darabjában találjuk, mely éppen az enyedi ritkaságokról szól.⁴

Ebben találjuk pl., hogy „A kollégium fundálásának emlékezetére verettetettnek tartatik lenni egy itten lévő négy szögű ezüst tallér, melynek egy felén ez az írás olvastatik: Math. III. Hic est filius meus dilectus, in quo complacui; azaz: Ez amaz én szerelmes fiam, kiben én megnyugottam. A más részin pedig vagyon a Krisztusnak keresztsége a Jordánban. Veretett 1626-ban. Nem különben egy hasonló inscriptus nagy arany, azon esztendőből.”⁵ Ezek az érmek a leírás után ítélve az ú. n. keresztelési érmek a XVII. századból. Azt hiszem, hogy teljesen olyanok, mint amilyen van Weszerle Józsefnél az F. Nummi memoriales civitatum Hungariae. Tabulae III. 4. sz. alatt,⁶ vagy Ráth György: Az iparművészet könyvében, a 290—291. oldal között lévő XLIV. mellékleten.⁷ Hanem, hogy miért és mióta nevezhették ezt a keresztelési emlékérmeket a „Néhai fundátor fejedelem emlékezetire megmaradt” emléknek, erre vonatkozóan semminemű felvilágosítást nem találtam. Iskolánk éremgyűjteményében ma is van egy igen szép s a fenti leírásnak teljesen megfelelő nagy aranyérem, a melyről a múlt század 90-es éveiben keletkezett leltárban az van feljegyezve, hogy az a Bethlen-kollégium alapítására vert érem volna. A tévedés nyilvánvaló s a fentiek alapján azt hiszem határozottan megállapítható, hogy azelőtt, aki ezt az érmet meghatározta, Benkő Ferenc fent említett munkája állott, ahol tényleg két éppen ilyen éremről az van írva, hogy azt a kollégium alapítására vert érmeknek tartották.

Az ú. n. Ó-Kollégiumban „vagyon egy szép Numismatika-théka a régi, újabb és főjó pénzeknek tartásokra készítve, melyek feles számmal lévén ú. m. görög, sidó, római,

¹ Cserei Mihály históriája 335. I. Pest, 1852.

² Nagyenyedi Album MDCCCLI. 27 l.

³ U. o.

⁴ Benkő Ferencz Parnassusi időtöltés. Kolozsvár, 1800.

⁵ Benkő Ferencz: Parnassusi időtöltés 1796. Hetedik darab. Kolozsvár, 1800. 4. l.

⁶ Weszerle József hátrahagyott érmészeti táblái. Budapest, 1911.

⁷ Ráth György: Az iparművészet könyve. I. k. Budapest, 1902.

magyar és más európaiak, sok külömb-külobbféle alkalmatosságukra veretett arany, ezüst, réz, on emlékezet pénzekkel, azoknak elrendelések, leírások és gondviselések biztatott Herepei Ádám histor. professorra.“¹ Ez a Herepei-féle katalógus azonban, fájdalom, nem maradt meg s így nem tarthatjuk, hogy hány darabból állt a kollégium éremgyűjteménye. A legnagyobb valószínűséggel ez a katalógus is 1848-ban pusztult el a kollégium összes gyűjteményeivel együtt.

Benkő fent idézett kis könyvecskéje II. részében az ő birtokában lévő ritkaságokról szólva így folytatja: „A régiségekre tartozván a pénzek és más egyéb ásványok, melyek a régen történt dolgoknak historiájokat erősen világossítyák, azokból is ami keveset egybe gyűjthettem egy-két szóval feltésem. Illyenek:

„A sidósiklus. Ezüst görögpenézek. Arany, ezüst és réz római pénzek, melyek a két hazából valók. Némely erdélyi fejedelmek pénzei, nem lévén szerencsém, hogy azokat még eddig, mind megszerezhessem. Sokféle ezüst, réz és on emlékezetpénzek. Helvétziai, hollandiai, imperiumi, török és muszka fojópénzek“.²

Érdekesen indokolja Benkő, hogy miért írta le az ő birtokában lévő régiségeket is éppen az enyedi kollégium ritkaságaival és gyűjteményeivel együtt. „Az én tsekély ítéletem szerint az illyenek által serkentetik az ifjúság a szép, hasznos, gyönyörűséges és már módra vált természethistoriájának tanulására. Külső országokban bámuljuk a ritkaságokat s meg is fizettyük a nézéseket; miért kellyen hát a hazabelieket elhalgatni és elrejteni, melyeket az idegenek kihordanak és fennyen mutogatnak; azokat hát nem esmérni hiba is, szégyen is. Igyekezünk naponként több illyen szép dolgokat egybe szerezni s haszonra fordítani.“³

Az iskola éremgyűjteményének, fájdalom, csak egyetlen régebbi összeírása van meg 1822-ből. Címe: *Catalogus Collectionis numismatice ill. ref. Collegii A. N. Enyedensis. Anno 1822 in sequentem ordinem redacta, diebus mensis Junii.*

Ebbe a katalógusba be volt vezetve összesen 595 darab érem, melyek 16 fiókban voltak elhelyezve. A két első fiók A—G-vel jelölve képezte a gyűjtemény első csoportját (*Classis I-ma*), a többi kilencz fiók H—Q-val jelölve a második csoportot (*Classis II-da*). Az első csoportban nagy részben hazai érmek voltak, a másodikban pedig külföldiek. A hazai érmek között igen sok volt erdélyi fejedelmi érem s ezek között is sok arany pl. csak Apaffynak 16 aranya, Báthory Gábornak 21 s Bethlen Gábornak 30 drb. érme, szintén nagyobb részben aranyak. Az érmek leírása nagyon hiányos, amennyiben legfennebb az érem alakja, az érc minősége s az évszám volt jelölve pl. Gabr. Báthori 1609, Gabr. Bethlen de ao. 1621 stb.

Figyelemreméltó, hogy ez a jegyzék csak egyetlen egy Árpádházi éremről tesz említést „*Sancti Stephani quatuor frustis*“ néven. Nagyon valószínűnek és elfogadhatónak látszik P. Szathmáry Károlynak, a Bethlen-kollégium történetírójának erre vonatkozóan a következő megjegyzése: „legbecsesebb lehetett — a gyűjteménynek — azon része, mely az érmészet fejletlen állapota miatt, be sem volt sorozva, t. i. a külsőre nézve jelentéktelen Árpádkorabeli pénzek, melyek valószínűleg mint numismatikai szemét egy halomban tartattak.“⁴

Nagyon értékes lehetett az a „*Lithophilocium*“ név alatt őrzött gyűjtemény, a legszébb cameákról gipszből és gyantából utánozva, melyből már 1800-ban 901 darab volt a gyűjteményben.⁵

Voltak ezenkívül nevezetes emberek címerei, gyászjelentései és emlékversei réz- és ezüsttáblába vésve, melyeket abban az időben az egyházaknak és nevesebb iskoláknak

¹ Benkő F. i. m. 36. l.

² I. m. 83—84 l.

³ Benkő i. m. 86. és 98. l.

⁴ P. Szathmáry Károly: A gyulafehérvár—nagyenyedi Bethlen-kollégium tört. 288. l. Nagy-Enyed, 1868.

⁵ Benkő Ferencz i. m. 43 l.

szoktak megküldeni. Ezek közül a leírások szerint szépek lehettek a Bethlen Gáboré, Korda Zsigmondé, Teleki Sándoré, Teleki Kátáé stb.

Nagyértékű éremgyűjteménye volt tehát a Bethlen-kollégiumnak már a XIX. század legelején is, de hogy mennyivel szaporodott az azon félszázad alatt, mely 1848-ig telt el, adatok hiányában fájdalom, nem tudjuk. Egykorú, szétszórtan előforduló feljegyzésekből azt lehet megállapítani, hogy a Bethlen-kollégium pénzgyűjteményében hasonlítható gazdag gyűjtemény nagyon kevés lehetett az egész országban. Hiszen messze vidékekről csodájára jártak az itt összehalmozott kincseknek.

1848—49-ben ismét elpusztult minden. A Bethlen-kollégium gyűjteményei, az iskolával együtt most már, alapítása óta negyedszer lettek semmivé. Az a rettenetes, barbár pusztítás, mely Nagy-Enyed városát a földdel egyenlővé tette, megsemmisítette az iskolának összes gyűjteményeit. Már az 1848-ik tél elején „a kollégium gyűjteménytermei némelyike heteken át nyitva állott. Időről időre lehetett látni egyeseket — mondja báró Kemény Gábor — kik benéztek ama helyiségekbe és sompolyogva hoztak valamit onnan el. Anynyival könnyebb volt ez akkor, hogy télben, felső ruha alá több mindent lehet rejteni. Sokan mondták, hogy „emléket“ visznek magukkal.

És annyi emléket hordtak el, hogy a kollégiumnak igen jeles érem- és pénzgyűjteménye már akkor kiürült.¹ A szászok és az oláhok kiürítették az összes gyűjteményeket, úgy hogy Nagy-Enyednek 1849 június 8—9-iki katasztrófája idején már a gyűjtemények üresek voltak.

Az 1848—49-iki eseményekkel kapcsolatban jöttek a szerencsétlen anyagi viszonyok. A híres Bethlen-kollégiumban az abszolutizmus idején egy darabig csak az elemi iskolát engedték megnyitni s csak később engedték meg újból a gimnáziumi osztályok megnyitását. Végre 1862-ben a jogi és bölcselmi osztályokat is megnyithatták. Lassanként az anyagi viszonyok is javultak s egyesek is tettek értékes adományokat. E tekintetben különösen sokat tett az iskola nagynevű főgondnoka s a gyászos évek után valóságos újjáteremtője gróf Mikó Imre, kinek nevéhez fűződik az Erdélyi Nemzeti Múzeum s a sepsiszentgyörgyi Székely-Mikó-kollégium alapítása is.

A nemes gróf, mint az iskolának egykori hálás tanítványa, valóságos rajongó szeretettel csüngött a Bethlen-kollégiumon s mindent elkövetett, hogy annak rettenetes, fájó sebeit begyógyítsa vagy legalább is enyhítse.

Már 1863-ban egy 823 kötetet kitevő s rendkívül nagyértékű római s görög klaszszikusokból álló könyvtárát a kollégiumnak ajándékozta s még annak az évnek a végén szintén a kollégiumnak adta családi éremgyűjteményét is.

Egy igazi áldozatkész, nagy magyar ember egész nemes lelke és gondolatvilága áll előttünk, ha ez éremgyűjtemény katalógusához illesztett adományozó sorait elolvassuk.

„Az emberiség és szellem fejlődését — úgymond — az idő tengerárjában a történelem köti időpontokhoz, ez szorítja ismerhető és tanulmányozható határok közé. —

És a történelem egyik fő segédeszköze, az éremismeret. Könnyebben figyel, szívebben tanul az emberi elme, ha a világot műveiben s e művek alkotóinak képeiben egybekapcsolva láthatja maga előtt.

Jól tudták ezt nagy-enyedi főiskolánk dicső alapítói s derék fenntartói; ezért szereztek számára szép és gazdag éremgyűjteményt. De ez — fájdalom — már csak „volt“, mert szentségtelen kezek elpusztították.

Elevenen emlékszem még most is: mily bámulattal néztem gyermek-éveimben főiskolánk e nembeli gazdag gyűjteményét. A magyar királyok és nemzeti fejedelmek képeiben a haza elmúlt szép napjait, s e multban egy dicsőbb jövő zálogát és előképét véltem látni.

Ez ifjúi álmok közt fogamzott meg lelkemben a történelem iránti hajlam, ott ébredt fel a gyűjtés vágya.

¹ Br. Kemény Gábor: Nagy-Enyed és vidékének veszedelme 1848—49-ben. Pest, 1863.

És gyűjtöttem gyenge erőmhöz képest mostanig — s e gyűjtésnek eredménye: az itt következő lapokon feljegyzett szerény éremgyűjtemény egybeállítása lön.

Hova tegyem? — kértem már most sebhedt szívemtől. És ez arra ösztönze, hogy tegyen amaz oltárra, melynek dicső Alapítója által gerjesztett lángjától vettem én is egykor meleget és világot, de amelynek szentségeit gonosz kezek hamuba temetni nem irtóztak.

E sugallat szavától indítatva: fennebb említett éremgyűjteményemet ezennel nagyenyedi főiskolánknak adományozom, tetteges birtokába bocsátom; kérve a tisztelt előjáróságot, hogy azt ez intézetünk iránt viseltető benső rokonszenvem jeléül s hálatartozásom némi törlesztéséül elfogadni és időről időre egyik helybeli tanár úr közvetlen felügyelete s gondozása alá helyezni szíveskedjék.

Kicsiny az magában, de alapul és kezdetnek — gondolom — elég. Lelkemből kívánok annak az idő folytán gyarapodást.

Isten tartsa, védje, virágoztassa e főiskolát, melynek romjaiból való teljes kiemelkedése buzgó óhajtasom tárgya évek óta, ernyedetlen törekvésim célja ma, s megérése egykor szívemnek legnagyobb öröme leend.

Írtam Kolozsvárott, Karácson-hava 19-ik napján 1863-ik esztendőben.“

Gróf Mikó Imre.

A Mikó-féle éremgyűjtemény 105 arany, 1131 ezüst, 569 réz és bronzéremből áll. Az érmeknek körülbelül fele része antik, a többi pedig újabbkori. Legnagyobb részük gyönyörű szép s teljesen hibátlan példány. A gyűjteményt dr. Fináli Henrik volt kolozsvári Ferencz József tud.-egyetemi tanár rendezte és határozta meg.

Ezen külön kezelendő, zárt gyűjteményen kívül van még az iskolának egy 1816 darabból álló ú. n. törzs-éremgyűjteménye rendezve és meghatározva, melyből különösen szép a római és az Árpád-házi érmek csoportja.

Jelenleg rendezés és meghatározás alatt áll mintegy 1200 darabból álló anyag. A görög-, római-, görög császári-, középkori-, magyar- és újkori érmekből s ezen kívül az emlékérmekből és papírpénzekből mintegy 1000 darab tíz, üveg alá helyezett tartóba téve megtekintésül a látogató közönség rendelkezésére áll.

Bodrogi János,
Bethlen-kollégiumi tanár,
a gyűjtemény őre.

Egy pénzhamisító a XVIII. században.

Az 1727. év április hó 26-án Kassa városa főbírája, Korponay Ferenc a következő kérdéseket intézte Balarovics Andrásné szül. Krausz Mária asszonyomhoz, akit rajtakaptak a piacon, hogy hamis pénzzel fizetett.

Első kérdése ez volt:

— Van-e mostan, avagy azelőtt volt-e valamely hamis monétája, pénze a fátensnek (vallomástevőnek), micsodás és mennyi számú?

— Soha azelőtt nem volt más hamis pénze; most sincs, egyedül amely 52 tallérokat a tekintetes nemes kassai magistratus tőle mostan nem régen elvitetett nemes városházára.

Secundo:

— Hogy jött kezéhez azon rossz pénz? kitől és mikor.

— Szulcsinszky Albert, adta zálogban az fátensnek 104 rénes forintban Szent Márton napja előtt egy héttel.

Tertio:

— Midőn kezében adatott volna a pénz, azon ember, akié volt a pénz, nemdenem tiltotta légyen annak publicatióját, hogy tudnia illik senkinek nem mondaná s jelenen?

— Igenis, nagyon tiltotta, hogy senkinek ne mutogassa és ne mondja senkinek, mert amikor hazajön, ki fogja váltani és magához veszi! Mert, úgy mond, igen jó ezüstje vagyon, magamnak megtartom azokat.

Végül a negyedik kérdés ez volt.

— Nem tudja-e, hol van azon ember, melynek kezéből a pénzt percipálta?

— Bizonyosan nem tudja, de amint a levelét datálja maga feleségének, Bécsben datálja.

Az eskü alatt vallatott mintegy 30 éves asszonytól elkobzott hamis pénz III. Ferdinánd király 1666. évi veretű tallérának elég sikerült, öntött utánzata volt, melyet a városi tanács az asszony vallomásaihoz mellékelten a Kassán székelő szepesi kamarához küldött át.

Ismét a jelentés s a lefoglalt bűnjelek mihamar az udvari kamarához kerültek Bécsbe, amely rendőrség segédelmével mihamar elfogatta az ott időző Balarovicsot, midőn a postán levelei után kérdezősködött.

Most a férj került vallatás alá ugyanazon év május hó 9-én s elmondta, hogy nemrégén jöttek fel a császárvárosba a két Szulcsinszkyval, Alberttel és Mártonnal s az öreg Kerekes Andrással s a Három Király vendégfogadóban szálltak meg, majd Szulcsinszky Albert és Kerekes Laxenburgba mentek szállásra.

Az öreg Kerekes ügyében jártak, akivel Kassán ismerkedtek meg, midőn fogságban volt s felesége Szulcsinszkyhez jött, mint aki kérvények írásával foglalatostkodott s ajánlották az asszonynak, hogy elzárt férje ügyében sikeresen fog eljárni.

Kerekes ki is szabadult fogságából — vajjon a Szulcsinszky közbelépésére? arról nem szólnak az iratok —, s ártatlansága kiderülvén — ugyanis őt is pénzhamisítással vádolták — teljes elégtétel elnyerése végett — talán elkobzott javai ügyében? — a királyhoz készült.

Így kerültek fel Szulcsinszky és Balarovics, akik egy házban laktak Kassán Kerekessel, mint ennek ágensei, Bécsbe s már a király előtt is voltak ügyében.

Társairól a következő személyleírást adta:

Kerekes, aki mintegy 80 éves, violakék, magyarszabású prémes köpenyeget, kék kabátot s ugyanolyan színű nadrágot s magyar sarút viselt; hosszú ősz szakállá van.¹

Szulcsinszky Albert 28 éves s szintén violaszínű, térdig érő kabátban jár s csizmát visel; barnahajú s magas termetű.²

A személyleírás alapján mindkettőt elfogták a kiküldött dragonyosok (durch die Philip-pische Dragoner“). Elfogták Szulcsinszky Márton is, aki azonban mihamar kiszabadult, mert teljes ártatlansága kiderült. Ő ugyanis, aki Alberttel rokonságban volt, mint ennek kocsisa került fel velük.

Kerekes is tisztázta magát.

Szulcsinszky Albertet az 1727. év május hó 12-én, 16-án és 20-án, ismét az 1728. év márczius hó 22-én, majd az 1729. év februárius hó 15-én és utoljára december hó 30-án, mint a vallomásáról felvett jegyzőkönyv mondja, ante torturam hallgatták ki. Erre a kínzásra aligha került sor, mert a bűnös, bár eleinte meséssel igyekezett áltatni a hatóságot, a hosszú vizsgálati fogság végén megtörten mindent őszintén bevallott s férfias lélekkel beismerte, hogy felesége s anyósa, továbbá kassai barátja, Krisiczky tudott ugyan a dologról, de a bűn elkövetésében egyedül ő a vétkes.

Vallomásaiból, melyeket Kassa levéltárában őriznek a 15649. szám alatt az ügyre vonatkozó egyéb iratokkal s a hamis pénz egy példányával együtt, — megrajzolhatjuk a pénzhamisító életrajzát s a pénzhamisítás történetét.

¹ „— habe einen veiglblauen hungarischen Peltz und ordinari blaufarben Camisol, dann dergleichen Hosen; tragt keine Tzischmen, sondern kleine sogenannte hungarische Schuch, item habe er einen langen grauen Barth bis auf die Brust und sei schon etwas glazköpfig.“

² „— tragt gleichfalls einen hungarischen veiglfarben Trez (dress) bis auf die Knie, ein weistuchenes camisol, dergleichen Hosen und Tzischmen, habe glatte, braune Haar.“

Szulcsinszky Albert az akkor Lengyelország fennhatósága alatt volt Dunajecen született az 1703. évben, ahol szüleinek gazdasága volt. Az 1716. évben került Kassára s itt a jezsuiták kollégiumában elvégezte a humaniákat, sőt a logikát és physicát, amely osztályok a mai középiskoláknak felelnek meg. Itt a jezsuiták gyógyszerárában gyakor-nokoskodó Király N. nevű ifjúval megismerkedvén, aranycsináláson törték a fejüket s éjjelenként megpróbálkoztak vele; hírré ment, úgy 1722-öt vagy 1723-at írtak, hogy Szulcsinszkynek sikerült rezet ezüstté változtatni, de midőn túladdott rajta, a turpisság kiszült.¹

Húsz éves korában megnősülvén, kérvények írásával s hegedűjével tartotta fenn magát, közben vászonnal kereskedett Lengyelországban, de belebukott.²

A házban, melyben lakott, szomszédja az 1725. évben Koller János rézöntő volt, akinél gyakrabban megfordult s elleste tőle az ércek olvasztásának és öntésének a módját s otthon maga is megpróbálkozott vele, öntőkemencét építvén a konyhában s választó-vízzel, kénnel, amoniaksóval dolgozott, gombokat, kanalakat öntött s azokkal is kereskedett. Az 1726. évben a papnevelőintézet kertészénél egy három fontot nyomó s ezüstnek mondott anyagot tett zálogba 16 rajnai forintért, melyet az ötvös, aki később megvizsgálta, hat forint értékűnek talált. Mindezeknél társa Krisitzky absolutus theologus segédkezett.

Közben kincskeresésbe is belefogtak úgy Kassán, mint a Kárpátokban; Kassán egy ház pincéjében varázsvessző (Wünschelrute) segédelmével s elmondván a Miatyánkot, az Ave Mariát és az Officium beatae Mariae; a Kárpátokban egy tengerszem (oculus maris) tájékán, ahol a monda szerint valaha zsványok elrejtették a rablott aranyat és ezüstöt. Itt velük járt Szulcsinszky Márton, aki szerint egy mogyorófavessző volt a varázspalcájuk.³

Ezen az alapon épült a pénzhamisító Szulcsinszky védekezése, elhitetni akarván, hogy a tengerszem mellett bukkantak reá a tallérokra, nem is ő, hanem egy Vencel nevű útitársa, aki a helyszínén üvegdarabot vett elő s rajta keresztül nézvéen oda, hová a varázsvesszőt beszúrták, mondja, hogy 600 species tallér van a föld alatt; erre térdre esvén, imádkoztak, keresztet vetvén s a kincset kiásták. Négyen osztottak meg rajta, mindenki 54 tallért kapott — annyit hamisított, mint később bevallotta —, az oroszlánrész Vencelt illette, aki meghagyta, hogy egy évig túl ne adjanak rajta; a pénz rozsdás volt s Vencel tisztította meg. Ez a Vencel boszorkánymester lehetett, mert láthatatlanná tudta magát tenni.

Alig egy heti fogság után megvallja az igazat.

Utiköltségre volt szüksége, hogy Kerekessel felutazhasson s így jött arra a gondolatra, hogy pénzt hamisít, s azt elzalogosítja; mert remélte, hogy sorsa ez útjában jobbra fordul s kiváltván majd a hamis pénzt, gond nélkül kezdhet új életet. Barátja, Krisinczky is ezt mondja indító okul.

Sárga és vörösréz és ón keverékéből — cupro, auricalco et stano — készültek a pénzek s a 70 formából 54 sikerült. Ezekből zálogba vetett 52-öt.

Az 1723. évi IX. 4. és 11. t.-c. azokat, akik 55 forintnál nagyobb értékű hamis pénzt gyártanak, vagy akik vele tudva, nyilvánosan élnek, fej- és jószágvesztésre ítéli. A törvény eredeti szövege ez:

¹ Ballarovichs vallomása: „— dum deponens anno 1709 Cassoviae grammatices operam dedisset, Joannes Hamarniczak eodem etiam anno rethor, apud Jesovitas culinarius existens deponenti de Adalberto Szulczinski narraverat, dictum Szulczinskium cum tyrone protunc apothecarii Jesuuitarum N. Király nominato in apotheca eiusdem societatis Cassoviensi quodam vice nocturno tempore, omnibus iam in collegio dormientibus ex cupro argentum vel aurum facere concluderit et re vera etiam tentavit stb.“

² Szulcsinszky vallomása — von keiner Profession und absolutus physicus: sagt, er habe sich von der Zeit seiner Vereheligung mit Mach und Schreibung einiger Memorialen und Geigenspillen zu Caschau ernähret stb.“

³ „virgam corilaceam vulgo incantatorium.“

4. Cusores item falsarum monetarum vel eiusmodi monetis scienter ac publice in quantitate circiter quinquaginta florenorum utentes sat.

11. Ulterius quoque nota infidelitatis amissione nimirum capitis et bonorum mobilium ad portionem eiusdem cedentium feriantur.

Az ügyész az 1730. év január hó 24-én halált kért fejére.¹

Kemény Lajos.

Háborús emlékek.

Amíg vitéz és lelkes csapataink egyszerre többfelé, a csataterек hosszú során hintik el honszerelmük vérrózsáit és aratják érte a magyar lobogónak újabb diadalait és dicsőségét, — azalatt az itthon maradtak, akik egész lelkükkel ott függnek amazokon, külsőleg is nyilvánítani kívánják hazafias érzelmeiket, dicsőséges hadseregeinkhez való ragaszkodásukat és szövetséges társainkhoz való hűségünket. Innen van, hogy a magánipar az alkalmi érmeknek, de még inkább a hazafias és szövetségi jelvényeknek százakra menő változatos sorozatát alkotta meg és hozta forgalomba a hadüzenetek óta. Nagyrészen nem művészi, sem pedig értéket képviselő alkotások ezek. hanem apró, színes-világos kifejezői annak az egyszerű, de meleg és igaz érzelemnek, mely egyaránt hevíti, egy szent érzelemben egyesíti a magyar társadalom összes rétegeit és ezeknek minden árnyalatát, úgyszintén a kettős monarkia valamennyi népét.

Nincs tudományos, sem művészi jelentőségük, de van társadalmi és lesz történelmi érdekességük ezeknek az apróságoknak. Azért kívánom őket itten felsorolni. A nemzeti múzeum részére összegyűjtött jelvények százaira most nem terjeszkedem ki, az érmek közül is kizáróan csak azokat írom le, amelyek magyar feliratot viselnek, hozzájuk csatolva a gyorssegítő Augusztá-alap bizottsága által Budapesten kibocsájtott legújabb érmet, úgyszintén egy másikat, amely a magyar nemzeti színeket fémre égetett zománcban, tehát maradandó módon viseli; azokat az érmeket ellenben, melyek vagy nem magyar feliratot viselnek, vagy más módon nem adják magyarságuk biztos jeleit, e közlemény keretébe nem vettem föl. Ha akadna még utóbb egy pár olyan fajta, amely idevaló, de kikerülte figyelmemet, szívesen közlöm majd pótlásképen a Különfélék rovatában.

1. Két kerek, középen egybeolvadó kartusban, mely tölgy- és babérkoszorúra van helyezve, II. Vilmos és I. Ferenc József mellképei szemben.

Hátlap: Tölgy- és babérkoszorúban: AZ | 1914 | HADIÉV | EMLÉKÉRE | Sima szegély. — Fülezt érme.

Sárgabronz, 22 mm. — NM.

2. II. Vilmos és I. Ferenc József mellképei balfelé, két babérgallyból álló félkoszorúban. Jobbfelé repülő angyal babérkoszorút nyújt föléjük. Lén, félkörben: ELJENEK A GYŐZELMES SZÖVETSÉGESEK | Sima szegély.

Hátlap: Jobbfelé vágató magyar huszár magasra emelt karddal suhint az előtérben a földön fekvő orosz gyalogosra, aki szuronyos puskáját még kezében tartja, de balját védően fölemeli. Fönn, félkörben: ISTEN ÁLD MEG A MAGYART! | Sima szegély. — Fülezt érme karikával, nemzetiszínű szalag-háromszögön.

Sárgaréz, 29 mm. — NM.

3. II. Vilmos és I. Ferenc József mellképei balfelé, rendjelekkel és vállravetett köpenyekkel. — Sima szegély.

Hátlap: Egy német és egy osztrák-magyar baka parolázva állanak és balkezeikben szuronyos puskáikat tartják. Köztük, a háttérben egy ágyú látszik, az előtérben pedig tört kard hever. Körül: VILÁGHÁBORÚ 1914 EMLÉK

¹ „— reum capite truncari — adjudicari.“

Fülezett érem ▽ alakúan összehajtott nemzetiszínű szalagon (kapcsos tűvel).

Sárgabronz, 19 mm. — NM.

4. II. Vilmos és I. Ferenc József mellképei balfelé, vállravezetett köpenyekkel, rendjelekkel. Lenn két keskeny babérfagally. Jobboldalt, a váll fölött KS monogrammm.

Hátlap: A HŰ | SZÖVETSEGESEK | VILÁGHÁBORÚ | EMLÉKE | 1914 | Lenn: TÖRV. VÉD. | Sima szegély.

Széles, sarkos alacsony füllél, magyar nemzetiszínű szalagon (kapcsos tűvel).

Sárgaréz, 22 mm. — NM.

5. I. Ferenc József és II. Vilmos mellképei jobbfelé. Felirat nincs. Hátlapja sima.

Fülezett érem, mely karikán függ le egy kis piros-fehér-zöld harántsávós, zománcos sárgabronz háromszögről. Ennek hátlapjához tű van erősítve.

Sárgabronz, 14 mm. — NM.

6. II. Vilmos és I. Ferenc József mellképei szemben. Körülöttük, körben: ÉLJENEK A HŰ | · SZÖVETSEGESEK.

Hátlap: Magyarország koronás címerpajzsa az osztrák s a német sasos címerkép közt. Alattuk kis felfordított heraldikus lilium alatt két parolázó kéz. Alább, ívesen: VILÁGHÁBORÚ EMLÉKE | 1914 | Mindkét lapon négyszögletes pontozott és sima szegély.

Négysarkú fülezett csegely, nemzetiszínű szalag-háromszögön.

a) Sárgafém, 26 és 19 mm. — NM.

b) Fehérfém. — NM.

7. II. Vilmos és I. Ferenc József mellképei balfelé, teljesen kerek, egyenletes és szalaggal négy helyen átkötött babérkoszorúban. Kétoldalt, a koszorún kívül: 19 14 évszám. — Sima szegély. — Lenn igen apró betűkkel: KLETT (és?) SZEILER

Hátlap: VILÁGHÁBORU (ívesen) | EMLÉKE (vízzintesen) | Alább tölgyfalomb, makkocskákkal. — Szegély nincs.

Négysarkú fülezett csegely, nemzetiszínű szalagon (kapcsos tűvel).

Sárgaréz, 25 és 19 mm. — NM.

8. II. Vilmos és I. Ferenc József mellképei szemben. Körülöttük, körben: ÉLJEN AZ EGYESÜLT | · HADSEREG · | Kétoldalt: 19 14, fönn és lenn egy-egy díszítmény. Sima szegély. — Hátlapja sima.

Négysarkú fülezett csegely. Magyar nemzetiszínű és fekete-sárga szalagcsokorral.

a) Sárgaréz, 25 és 19 mm. — NM.

b) Fehéres fém. Német birodalmi, osztrák és magyar nemzetiszínű szalagcsokron.

9. I. Ferenc József mellképe jobbfelé, vállravezetett mentével. Körülötte (fönn és lenn, ívesen): VILÁGHÁBORÚ | · EMLÉK · | Kétoldalt: 19 14 | Sima szegély.

Hátlapján II. Vilmos német császár mellképe jobbra. Körülötte (fönn és lenn, ívesen): WELTKRIEG | · ANDENKEN · | Kétoldalt: 19 14 | Sima szegély.

Négysarkú fülezett csegely, német birodalmi, magyar és osztrák színű szalagcsokron.

Sárgaréz, 27 és 19½ mm. — NM.

10. I. Ferenc József mellképe jobbfelé (Waffenrockban). Körülötte (fönn és lenn, ívesen): VILAGHABORU (így) | EMLÉK | Kétoldalt: 19 14 | Sima szegély.

Hátlap: II. Vilmos mellképe jobbra. Körülötte (fönn és lenn, ívesen): WELTKRIEG | ANDENKEN | Kétoldalt: 19 14 | Sima szegély.

Négysarkú fülezett csegely, amely egy fekete-sárga és magyar nemzetiszínű festett, ▽ alakú sárgafém-lapkáról függ le. Erre viszont tű van erősítve. Az érem felülete homályosított.

Sárgabronz, 24 és 18 mm. — NM.

11. I. Ferenc József mellképe balfelé. Fönn, félkörben: VILÁGHÁBORU EMLÉK 1914 | Sima szegély.

Hátlap: II. Vilmos mellképe balfelé. Fönn, félkörben: WELTKRIEG ANDENKEN 1914 | Sima szegély.

Fülezett érem nemzetiszínű szalag-háromszögön.

Sárgafém, 17 mm. — NM.

12. Babérkoszorú egy sugarakat lövelő máltai keresztén. Körülötte, körben: VILÁGHÁBORÚ | * EMLÉK * | Kétoldalt: 19 14 Lenn: ks jegy. — Sima szegély. — Hátlapja sima.

Négysarkú fülezett csegely, magyar nemzetiszínű és fekete-sárga szalagcsokron.

a) Sárgaréz, 26 és 19 mm. — NM.

b) Fehérfém (ezüstölve?) német birodalmi, magyar és osztrák színű szalagcsokorral. — 25¹/₂ és 19 mm. — NM.

13. Magyar baka áll szemben, kezeiben háromszínű nemzeti zászló és szuronyos puska. Mögötte ágyúcső fekszik. Körül (félkörben): EMLÉKÉREM 1914 VILÁGHÁBORÚ Lenn két összekötött babérág.

Hátlap: Pálmagallyak előtt szélteben terjeszkedő négyszögletes kartus, két oldalán szalagokkal.

Fülezett érem nemzetiszínű szalagcsokron.

a) Ezüst, 29¹/₂ mm

b) Barnára patinázott bronz. — NM.

c) Sárgaréz. — NM.

d) Fehérfém. — NM.

14. A magyar birodalmi címer a sz. korona alatt, fénysugarak közt. Körülötte világoskék zománcos szalagon e felirat: HADSEGÉLYEZŐ · 1914.

Hátlap: A vízszintesen rovátkolt mezőt betöltő nagy 1914 évszám. Fönn és lenn vonallal elkülönített szelvények. A felsőben szélteben terjedő hosszúkás nyílás, melybe világosszürkés szalagcsokor van fűzve (és ebben kapcsos tű), az alsó szelvényben polyp négy csáppal, s e fölött OPVS ZVTT · R · A · Mindkét lapon sima szegély. — Ovális érem.

Bronz, 53 mm. magas és 33 mm. széles. — NM.

Kiadta a m. kir. honvédelmi miniszterium hadsegélyző hivatala 1914 november eleje táján. — A m. iparművészeti iskolában készült, Budapesten.

15. Gyöpös talajból két egyszerű sírkerszt s ezek mellett egy-egy hajlott szárú virágszál emelkedik. Köztük hosszúruhás női génusz áll balfelé fordulva és arcát elrejtve sír. A mezőt sugárszerű vonalak töltik ki. A szelvényben: 1914 | Sima szegély.

Hátlap: Nagy pontokból alkotott ovális keretben fönn homorú betűkkel: · OPVS · | · ZVTT · A · R · | Ez alatt nagyobb és domború betűkkel: DVLCE | ☼ ET ☼ | DECORVO | EST · PRO | PATRIA | ORI | Lenn két kis szalag közt vízszintes vonal, mint dísz. — Sima szegély.

Igen karcsú ovális érem, fönn fül gyanánt félhold alakú nyilással, 9 mm. széles fekete szalagon. — Öntvény. — A m. iparművészeti iskolában készült, Budapesten.

a) Ezüst, 50 mm. magas és 24¹/₂ mm. széles. — NM.

b) Ezüstölt bronz. — NM.

A budapesti gyorssegélyző Augusztá-alap kiadványa (1914 október végén). (Szabott áruk 5, illetve 3 korona.)

16. Négy lovas vágat balfelé az égen, egyik füstölgő bombát, a másik égő fáklyát, a harmadik a halál kaszáját, negyedikük pedig bronzkori típusú kardot tart. Alattuk a földgömb felhők közt lebeg. Lenn jobboldalt BM monogramm.

Hátlap: Balra és lenn tölgy- és babérlomb, ívesen. A mezőben: A | VILÁGHÁBORÚ | EMLÉKÉRE | 1914 | Alább, kis homorú betűkkel: ULLMANN J | BUDAPEST |

Bronz, 34 mm. — NM.

Gohl Ödön.

A kenézlői honfoglaláskori lelet éremmellékletei.

Jósa András dr., a szabolcsvármegyei múzeum tudós igazgatója tavaly Kenézlő határában egy honfoglaláskori temetőnek fennmaradt 25 sírját ásatta föl és a részint lovas, részint lónélküli temetkezéseknek rendkívül érdekes és dús mellékleteit az Archaeologiai Értesítő ezidei évfolyamában szakavatott tollal ismertette. — A kenézlői sírok kettőjében ezüstpénzeket is találtak. Célunk lévén, hogy a hazai éremleletek leírásait olvasóink minél teljesebb számban megtalálják a Num. Közlöny lapjain, a Dessewffy Miklós gróf szíveségének köszönt gipszmásolatok alapján ismertetem itt ezen érmekeket, összesen 19 darabot, melyek közül három darab samanida dirhem, a többi 16 darab pedig középkori denár. A három dirhemnek képét Jósa András dr. említett cikkében megtaláljuk, azonban megfejtésük nélkül, míg a 16 középkori denár közül kilencnek a képét mellékelte Jósa dr. a közlemény szövegéhez és ezekhez Harsányi Pál dr. adta meg a magyarázatot. — Az érmeke 2—4 lyukkal voltak átluggatva és föntartásuk a pontos, részletes leírhatás szempontjából csak részben kielégítő.

A 14. sz. kardos, tarsolyos, nyílas sírban Jósa András dr. 1913 szept. 24-én egyéb sírmellékleteken kívül három ezüst dirhemet talált. Ezek külön-külön többszörösen voltak szövetbe göngyölve és a csontváz kissé befelé hajlított balkarja alatt egymástól mintegy 10—10 centiméter távolságban feküdtek. A felső és a középső dirhem között részint megsemmisült, részint apró darabkákra töredezett, kártyavékonyaságú, 1 cm. széles ezüstszalagból készült karperec részeit találta. A dirhemek képeit Jósa dr. közleményének XXIX. képmellékletén találjuk.

1. Az első dirhem egy már meg nem állapítható arab dirhem-fajnak „teljesen elvadult” barbár utánzata.

2. A második dirhem Nasr II. ibn Ahmed (a Hedsra után 301—331, Kr. u. 913—942) samanida uralkodónak a Hedsra utáni 304. évben a turkesztáni Enderába városban vert pénze. (Az évszám utolsó jegye nem egészen világos.)

3. A harmadik: Ismail ibn Ahmed (a Hedsra után 279—295, Kr. u. 892—907) samanida uralkodónak a Hedsra utáni 291. évben Esh Shâsh-ban vert pénze. Felirata: Abu I Husain Vali-ed daula al-Vezir.

Ezen utóbbi érem Nützel berlini tanár véleménye szerint, aki a meghatározást végezni szíves volt, ritka jó darab.

A kenézlői 11. sz. lovas sírban egyéb mellékleteken kívül tizenhét ezüstpénz is volt. A ló koponyája, orrával az emberi csontváz koponyája felé fordítva, az ember két lába-feje közt feküdt. Az említett ezüstpénzek közül, mint Jósa dr. cikkének XX. sz. képén láthatjuk, a ló koponyáján feküdt az 1—5. sz. érem. Az emberi csontváz térde tájékáig terjedően szétszórva a 6—16. sz., végül távolabb, a bal medencecsonton a 17. sz. érem feküdt. Az előbb említett 16 pénzdarab, Jósa dr. véleménye szerint, kétségen kívül a lónak kantárjához és a kantárszárhoz tartozott, mint dísz. A pénzdarabok ugyanis többszörösen át vannak lyukasztva és föl voltak varrva. Ezt bizonyítja a sírban való elhelyezésük is, amennyiben 16 darab a lófejen és ennek közelében feküdt, sőt egyiküket (16. sz.) a csikó-zabolának egyik karikájában találták.

Ezen 17 ezüstpénz közül 16-nak a gipszmásolatát tanulmányozhattam. Az eredeti számozás sorrendjében — amely az egyes darabokra rá volt vezetve — adom ezen pénzek meghatározását, egyszersmind pedig a lehetőséghez képest azonosítom a felsorolandó érem példányokat a Jósa dr. cikkének XXI. képén látható kilenc éremrajzzal is.

4. Provencei Hugó (926—931 egyedül, 931—945 Lothárral). (A következőhöz hasonló.) (Kétszer lyukasztott példány.)

5. Hugó. (Jósánál XXI. kép 4. sz.) HUGO PIUS REX. Rev. XPISTIANA RELIGIO

6. Hugó. (Jósánál XXI. kép 5. sz.) Előbbihez hasonló.

7. I. Berengár (905—924). (Jósánál XXI. kép 2. sz.) ± BERENIKARIUS RE (nem IMP). Rev. XPISTIANA RELIG(IO ?)
8. Hugó. (Az 5—6. sz.-hoz hasonló.) Kétszer lyukasztott példány.
9. Hugó. (Előbbihez hasonló.)
10. I. Berengár. (Jósánál XXI. kép 1. sz.)
11. I. Berengár. + (B)EREN(G)ARIUS Rev. XPISTIANA RELIGIO (?) Előbbihez hasonló.

- 12—13. I. Berengár (?) V. ö. Jósánál XXI. kép 3. sz. Milanói veretek.
14. I. Berengár. Milanói veret.
15. Hugó. (Jósánál XXI. kép 7. sz.)
16. Hugó. (Jósánál XXI. kép 6. sz.)
17. Hugó és Lothár együtt (931—945). Páviai veret. A következőhöz hasonló.
18. Hugó és Lothár. (Jósánál XXI. kép 8. sz.)
19. Hugó és Lothár. (Jósánál XXI. kép 9. sz.)

Meg kell jegyezni, hogy a 12—13. sz. alatt felsorolt érmeknek (illetve a Jósánál XXI. kép 3. sz. alatti éremnek) I. Berengárhoz való beosztása iránt (előlapi, KOPV PO RIVS RE-nek olvasható feliratok alapján) aggodalmam vannak.

A dirhemeknek Kr. u. 916-ra, illetve 909-re eső veretési éve nem változtatnak a lelet elásatásának I. Berengár és Provencei Hugó pénzei által a 905—945 közti időre való datálásán.

Hasonló pénzek egyéb, régebben lelt honfoglaláskori leletekben is fordultak elő. Ezeket Hampel József a „A magyar honfoglalás kútfoi”-ben tette közzé. Samanida dirhemek előfordultak a szegedi királyhalmi leletben (Ismail ibn Ahmed samarkandi dirhemje H 306, vagyis Kr. u. 918/9-ből), továbbá Bodrogvécsen és Kecskeméten.

I. Berengár pénzei a benepusztai (30—40 db.), neszmei, csornai és verebi honfoglaláskori leletekben.

Provencei Hugó olasz király pénzei a verebi honfoglaláskori leletben.

Ezeket kívül a pilini leletben Jámbor Lajos császár denárait, a benepusztai leletben Kopasz Károly francia király, I. Miklós pápa, IV. Benedek pápa és IX. János pápának I. Berengárral együtt vert pénzeit, a csornai leletben Német Lajos, I. Henrik német császár (strassburgi), a gödöllői leletben Athelstan angol király, a tokaji leletben I. Romanus és Christophorus, továbbá II. Nicephorus és II. Basilius bizanci császárok aransolidusainak kivágott középső részeit, az egri (Turcsányi-féle) leletben I. Romanus, Christophorus és X. Constantinus bizanci aransolidusát, az arad-földvári leletben I. Béla és II. László magyar királyok egy-egy ezüstpénzét találták.

A fentidézett mű megjelenése óta előkerült honfoglaláskori leletekben is előfordultak itt-ott éremmelléletek. Ezekről az Arch. Értesítő kötetei nyújtanak felvilágosítást.

Gohl Ödön.

A szakcsi római éremlelet.

A Numizmatikai Közlöny jelen 1914-iki évfolyamának 17. oldalán dr. Gohl Ödön az éremleletek között röviden megemlékezik a szakcsi leletről, amely időközben valószínűleg csaknem teljes egészében a M. N. Múzeumba került és így módunkban van közzétenni annak részletes lajstromát. A lelet legkorábbi darabjai Elagabalus korából valók, de a következő császárok egészen Gordianus Piusig nincsenek képviselve. Gordianus Piustól Valerianus juniorig a lelet összefüggő sorozatot alkot.

Elagabalus: Cohen^I. 61, 66.

Gordianus Pius: Cohen^I. 6, 18, (3), 25, 31, 34, (2), 39 (2), 40 (5), 49 (4), 53 (4), 62, 69 (4), 70, Cohen^{II}. 168, Cohen^I. 85, 89, 101, 107, 109 (3), 114, 117 (4), Cohen^{II}.

298 (4), Cohen^I 137, 138, 140 (2), 143 (5), 152 (2), 155 (2), 156, 160, 168 (8). — 1 db. Cohen non habet: Av.: Cohen^I 151. sz.; Rev.: VICTORIA AUGG, Victoria áll balfelé fordulva és koszorút és pálmaágot tart.

Philippus Pater: Cohen^I 6, 9 (7), 14 (8), 20 (2), 22 (2), 38, 44, 45, 50, 54 (2), 55 (2), 62, 70 (2), 73 (5), 92, 97, 103 (2), 105, 106 (2), 108.

Otacilla: Cohen^I 3, 6, 20 és 1 db. kopott.

Philippus junior: Cohen^I 10 (3), 30 (7), 33 (3), 34 (1).

Traianus Decius: Cohen^I 4 (2), 11 (7), 19, 21, 23 (2), 24 (3), 39 (4), 42, 51.

Etruscilla: Cohen^I 5 (2), 10 (4), 12 (9). — *Herennius*: Cohen^I 3, 13, 23. — *Hostilianus*: Cohen^I 21 (3).

Trebonianus Gallus: Cohen^I 4, 7, 12 (3), 15 (4), 22, 23 (3), 24 (4), 26 (6), 33 (3), 36 (9), 37, 40, 41 (3), 43 (3), 45 (6), 48 (2), 57, 65, 67 (2), 69 (3), 70 (3), 74 és 1 db. kopott.

Volusianus: Cohen^{II} 4, Cohen^I 6 (2), 13 (2), 15 (2), 17 (4), 33, 39 (3); 40 (5), 42, Cohen^{II} 81; Cohen^I 48 (4), 52, 70 (6), 75 (2), 79 (3), 80 (3) és 1 db. Cohen non habet: Av.: IMP CC VIB VOLVSIANVS AVG — Sugárkoronás mellkép jobbra; Rev.: VICTORIA AVG — Victoria koszorút és pálmaágot tartva balfelé szalad; a szelvényben 4 pont.

Aemilianus: Cohen^I 2 (3), 6, 14, 16, 30.

Valerianus pater: Cohen^I 17 (38), 21 (6), 22, 28 (2), 30, 29 (4), 40 (49), 42, 43, 45 (24), 47 (4), 51 (3), 55 (3), 64 (3), 69 (5), 72 (6), 75 (4), 83 (18), 90, 92 (4), 94, 95, 98 (2), 104 (2), 106, 107 (3), 108, 114 (5), 119, 125 (6), 128 (9), 133 (5), 134, 136, 137 (2), 140 (24), 141 (7), 142 (23), 153 (2), 156 (7), 159, cf. 159, de Mars jobbában fogja a lándzsát (2), Cohen^{II} 265 (3), Cohen^I 168, 169 (2), 170.

Gallienus: Cohen^I 45, 56 (2), 86 (2), 88 (6), 185 (4), 187 (4), 209 (10), 252 (5), 332 (5), Cohen^{II} 714 (1), Cohen^I 396 (5), 400, 419, 427, 428, 476 (11), 490, 498, cf. 492, de a hátlapon SECVLI (így!) 1 db., 506 (3), 509 (5), 533 (2), 562 (16), 573, 608, Cohen^{II} 1143, Cohen^{II} 1160 (2), Cohen^{II} 1175, Cohen^{II} 1198 (8), Cohen^I 618 (8), 670 (11), 680 (24), 687, 702, Gohl: Contributions 446. szám 1 db. és 1 db.: cf. Gohl: Contributions 443. szám, hanem az előlapon IMP GALLIENVS PF AVG CERM felirat.

Mariniana: Cohen^I 2, 8, 9 (4).

Salonina: Cohen^I 22, 38, 46 (64), 49 (4), 56 (7), 58 (5), 78 (3), 85 (2), Cohen^{II} 137 (21), Cohen^I 93 (1).

Saloninus: Cohen^I 10, 15, 18 (3), 19 (2), 20 (2), 43 (3), 55 (2) és 1 db. revers. Cohen^{II} 23, avers: PCL VALERIANVS NOB CAES — Sugárkoronás mellkép jobbra. Kopott: 3 db.

Valerianus junior: 4, 5 (5). — Kopott, meg nem határozható: 1 db.

Dr. Kerekes Pál.

Ifj. dr. Kerekes Pál †. Szaktudományunknak egy fiatal, de sok reményre jogosító munkását és művelőjét veszítettük el. Dr. Kerekes Pál, a m. nemz. múzeum éremtárának gyakornoka f. évi november 5-én az északi harctéren, hol a harcokban mint a 3. tiroli császárvadász-ezred önkéntese vett részt, hősi halált halt. Elhunyt szaktársunk életének csak 24-ik évét élte, de máris mutatható föl a classica philologia terén tudományos irodalmi munkálkodást. Edzett sportember volt. Sokfelé utazott, legutóbb Görögországban és Németországban tett tanulmányutakat s az újjörög nyelvet is folyékonyan beszélte. A Numizmatikai Közönynek is munkatársa volt és ha katonai szolgálata nem jött volna közbe, az ókori numizmatikai terén mélyjárátú tanulmányával lépett volna már a Num. Közöny olvasóközönsége elé. Elhunytát veszteségünknek tekintjük és őszintén gyászoljuk. Vigaszunk csak az, hogy életét, melyet a hazának szentelt, a haza védelmében áldozta is föl. Mert: Dulce et decorum est pro patria mori!!!

Társulati élet.

Head Barclay Vincent †. Társulatunk tiszteletbeli tagja, a kiváló numizmatikai szakíró Head Barclay Vincent 70 éves korában f. évi június hó 12-én meghalt. Az elhunyt a londoni „British Museum” éremtárának volt hosszú éveken át őre, utóbb nyugalomba vonult és kizárólag a numizmatikai irodalom művelésének élt. — Legkiválóbb műve volt a „Historia Nummorum”, mely nevét meg fogja örökíteni. A londoni „Royal Numismatic Society” alelnökét vesztette el benne. — Társulatunk a kiváló tudóst 1911. évben, midőn fennállása 10 éves ünnepét ültük meg, választotta tiszteletbeli tagjává. — Kegyelettel őrizzük meg emlékét.

Baich Milán báró †. Társulatunk alapítása óta rendes tagja, Baich Milán báró, a főrendiház örökösje tagja, f. évi augusztus hó 9-én 57 éves korában, Budapesten elhalt. — Béke hamvaira!

Puky József †. Társulatunknak 10 éven át lelkes tagja, Puky József, cs. és kir. kamarás, nyug. miniszteri tanácsos f. évi augusztus hó 19-én, 61 éves korában Kassán elhalt. Az elhalálozott tagtársunk a kassai történeti és művelődéstörténeti emlékeknek buzgó gyűjtője volt és gyűjteményét a kassai múzeumnak ajándékozta. — Nyugodjék békében.

Fleischer Elemér tagtársunk, a cs. és kir. 65-ik gyalogezred zászlósa, életének 23-ik évében f. évi okt. 24-én Galicziában hősi halált halt. — Praestitit quae debuit patriae!

Összejöveteleinket a társulat helyiségében (VIII., Csepregy-utca 4. szám, II. em. 15. ajtó) a következő napokon rendezzük: 1914 november 12-én és december 10-én, 1915 január 8-án. — Az összejövetelek után társasvacsora van Frenreisz István éttermében (VIII., József-körút 56.)

Kivonat a választmány 1914. évi október hó 8-án megtartott ülésének jegyzőkönyvéből. Elnök: Kilényi Hugó; jegyző: Zimmermann Lajos dr. Jelen vannak még: Finály Gábor dr., Gohl Ödön dr. és Pákozdy Károly vál. tagok.

A választmány mély részvétellel veszi tudomásul Head Barclay Vincent tiszteletbeli tag, Baich Milán báró és Puky József rendes tagok elhalálózását. — A választmány köszönetet szavaz a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Ő nagyméltóságának az 1914/1915. költségvetési évre kiutalt 1000 K államsegélyért. — Az érmek fémjelzése körül tapasztalt szabálytalanság beszüntetése iránti akciónk, — a numizmatikai kézikönyv kiadása és éremsorozatok szétosztásával meginduló mozgalmunk alkalmasabb időkre halasztatik el.

K. m. f. Kilényi Hugó s. k. elnök. Dr. Zimmermann Lajos s. k. jegyző. Hitelesítjük: dr. Gohl Ödön s. k., Lippay Károly s. k.

Inhalt.

Graf Nikolaus Dessewffy: Eine Gruppe oberungarischer Barbarenmünzen (mit Tafel). Auf Grund seiner Nachforschungen hat Verfasser hier nachgewiesen, dass die besprochenen Münzen in Oberungarn einheimisch sind. Zwei der bekannten 14 Exemplare sind auf Münzen der Cotini überprägt. Dieser Umstand ist auch ein Beweis für die gesagte geographische Zuweisung dieser Gruppe.

Adolf Johann Horváth: Zipser Münzen und Medaillen. — Verfasser schildert in 11 Gruppen sowohl die in verschiedenen Zeiten in der Zips stattgefundene Münztätigkeit, wie auch die Münzfunde dieser Gegend und die verschiedenen Gruppen der bezüglichen Medaillen und Marken.

Edmund Gohl: 1. Der barbarische Münzfund von Kricsova (Komitat Krassó-Szörény). Man fand hier im Jahre 1910 circa 80—100 Silbermünzen (Dess. Nr. 514—523). Laut

älteren analogen Funden sind einige dieser Münzenspecies als in diese Gegend gehörige autochtone Münzen zu betrachten, andere (Dess. 521—523) waren zwar in dieser Gegend im Course, sind aber möglicherweise importiert, und über diese Frage ist jetzt noch kein definitives Urteil zu fällen. — 2. Die Münzbeilagen der Grabfunde von Kenézlő. Hier eruierte Dr. Jősa ein Grabfeld von 25 Gräbern aus dem X. Jahrhundert. Es waren typische ungarische Gräber dieser Periode. 19 Münzen, darunter 3 Dirhems, ferner Denare des Berengar I., Hugo von Provence und Hugo mit Lothar, alle mehrfach gelöchert und auf die Kleidungsstücke des Verstorbenen, sowie auch auf den Zügel des Rosses als Schmuck aufgenäht, befanden sich unter den übrigen Grabbeilagen. — 3. „Weltkrieg-Andenken.“ Hier werden diejenigen Medaillen und Jetons beschrieben, welche Bezug auf den jetzigen Krieg haben und ungarische Aufschriften führen oder sonstige ungarische Beziehungen aufweisen.

Johann Bodrogi: Geschichte der Münzensammlung des von G. Bethlen im Jahre 1622 gestifteten Kollegiums in Nagyenyed. — Die bereits vom Stifter gegründete Sammlung wurde samt dem Kollegium im Jahre 1658 von den Türken vernichtet. — Der Fürst M. Apaffy hat das Kollegium neu gegründet (1662), doch wurde es im Jahre 1704, dann wieder im Jahre 1707 vernichtet. — Zuletzt wurde das Kollegium im Jahre 1849 ganz vernichtet. Die jetzige Sammlung besteht aus der im Jahre 1863 vermachten wertvollen Sammlung des Grafen Emerich Mikó (1805 Stücke) und aus der Stammsammlung von 1816 Stücken. — Aufzeichnungen über die alte Münzensammlung gibt es aus den Jahren 1796 und 1822.

Ludwig Kemény schildert einen Münzfälscher-Prozess vom Jahre 1727 in Kassa. (Man fälschte hier ungarische Taler des Ferdinand III. vom Jahre 1666.)

Dr. Paul Kerekes: Der römische Münzfund von Szakcs (Silbermünzen von Elagabalus — Valerianus iun.)

Dr. Paul Kerekes †. — Der junge und zu den schönsten Erwartungen berechtigte Assistent des Münzkabinetts d. Ungar. Nationalmuseums fand am 5. November 1. J. den Heldentod auf dem nördlichen Schlachtfelde. Ehre seinem Andenken!

Gesellschaftsnachrichten. — Inhalt und Repertorium des XIII. Bandes des Numismatikai Közlöny.

S o m m a i r e.

Le Comte N. Desseffy: Un groupe de monnaies barbares de la Haute Hongrie.

Adolphe Jean Horváth: Les monnaies et medailles du comté Szepes.

Edmond Gohi: 1. Trouaille de monnaies barbares (en plupart autochtones) à Kricsova (comté Krassó-Szörény). — 2. Monnaies médiévales trouvées au cimetiére hongrois du X. siècle à Kenézlő. — 3. Médailles et jetons hongrois concernant la guerre de 1914.

Jean Bodrogi: Histoire du médaillier du collège de Nagyenyed, fondé en 1622 par le prince G. Bethlen, et dévasté 4 fois en 1622, 1704, 1707 et 1849. La collection contient aujourd'hui 3621 pièces.

Louis Kemény: Procès d'un fausqueur de monnaies à Kassa en 1727.

Le dr. Paul Kerekes: Trouaille de Szakcs (monnaies d'argent d'Elagabale à Valérien jeune).

Le dr. Paul Kerekes, assistant du cabinet de médailles du musée national hongrois, mourut frappé par une balle russe, le 5 nov. 1914 sur le champ de bataille de nord.

Nouvelles de la société numismatique hongroise.

Sommaire et répertoire du tome XIII (1914) du Numizmatikai Közlöny.

Alle Rechte vorbehalten. — Droits réservés.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY.

A
MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI
DR. GOHL ÖDÖN.

XIII. ÉVFOLYAM.

1914.

I. FÜZET.

BUDAPEST

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1914.

TARTALOM.

1. <i>Nagy József</i> : Debreczen érmei	1. lap
2. <i>Gaspartz Géza Elemér dr.</i> : Rozsda és patina az érmeken	9. "
3. <i>Harsányi Pál dr.</i> : Pénzhamisítóműhely maradványai	13. "
4. <i>Smoquina Márius</i> : Fiume város éremgyűjteménye	14. "
5. <i>Gohl Ödön dr.</i> : A gandi éremkiállítás	15. "
6. <i>Leszih Andor</i> : Tarnay Gyula főispán plakettje	16. "
7. <i>Gohl Ödön dr.</i> : Éremleletek	17. "
8. <i>Harsányi Pál dr.</i> : A brassói aranyéremlelet	23. "
9. <i>Harsányi Pál dr., H. Fekete Péter, Hidvéghy Sándor és Leszih Andor</i> : Éremleletek	24. "
10. <i>G — n</i> : Különfélék	27. "
11. <i>Érem- és könyvvásár</i>	28. "
12. <i>Társulati élet. — Tiszti és tagnévsor</i>	29. "
13. <i>Német és francia kivonat</i>	39. "
Melléklet: <i>Magyar Numizmatikai Adattár</i> (tizenegyedik félv).	

A közleményekben foglalt tud. állítások és az éremleírások helyességeért azoknak szerzői felelősek. — A Numizmatikai Közlöny közleményeinek úgy utánnyomása, mint fordítása, valamint a közölt képek utánnyomása, akár eredeti, akár változtatott nagyságban, tilos. Minden jogot fenntart magának a szerkesztő. — Kéziratok nem adatnak vissza.

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT.

Alakult 1901-ben a numizmatika tudományos művelésére és a hazai éremgyűjtés fejlesztésére.
A társulat folyóirata: a

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY

megjelenik évenként négyszer: január, április, július és november hóban.

Szerkesztí dr. GOHL ÖDÖN

tanár és magyar nemzeti múzeumi igazgató-őr (Budapest, I., Márvány-utca 20).

A társulat tagjai tagdíjuk fejében kapják a Közlönyt. A tagok kötelezettsége legalább 3 évre terjed. Fővárosi tagok évenként tíz, vidékiek évenként legalább hat korona tagdíjat fizetnek. Alapító tagok 200 koronát fizetnek egyszer s mindenkorra (vagy 4 éven át évenként 50 koronát). Nem tagok évi nyolc koronával fizethetnek elő a Közlönyre.

A Közlönybe szánt cikkek és közlemények kéziratai, úgyszintén tudományos ügyekben, továbbá leletek, gyűjtemények és numizmatikai irodalmi termékek dolgában való értesítések és kérdések közvetlenül a szerkesztőhöz küldendőek.

Társulati ügyekben és új tagok felvételét illetőleg, úgyszintén hirdetések és esetleges reklamációk dolgában is a társulati titkár: dr. Zimmermann Lajos intézkedik. Hivatalos órát tart a társulat helyiségében (VIII., Csepregy-utca 4., II. 15.) hétfőn és csütörtökön este 6 órától 7 óráig.

A társulati könyvtár és gyűjtemény a társulat helyiségében, a könyvtár őre: dr. Finály Gábor és a gyűjtemény őre: Szentgáli Károly hivatalos órái alatt, hétfőn és csütörtökön este 6 órától 8 óráig áll a tagok rendelkezésére.

Befizetéseket a társulat pénztárosa (Dr. Zimmermann Lajos, Budapest, IV. ker., Váci-utca 78—80.) vesz át.

Tagtársaink figyelmébe! A Magyar Numizmatikai Társulat tagsági érme, a legrégibb magyar tallér mintájára verve, a megrendelő tag nevével és a felvétel évszámával, ezüstben 12 korona, bronzban 8 korona áron rendelhető meg. — A vételárral együtt a vidéki tagok 55 fillér, a helybeliek 32 fillér postaköltséget is szíveskedjenek beküldeni.

A Magyar Numizmatikai Társulat 10 éves fennállására vert zsetón arany példányai 30 K 92 f, ezüst példányai 2 K 20 f és bronz példányai 1 K 40 f áron kaphatók. — Megrendeléskor a zsetón árával együtt a megfelelő postaköltség (vidékre 45 fillér, helyben 22 fillér) is beküldendő.

„Weszerle József hátrahagyott érmészeti táblái” című műnek a Magyar Numizmatikai Társulat kiadásában most megjelent és 165 képes táblát tartalmazó első kötete — amíg a csekély készlet tart — 30 korona áron kapható. — A társulati tagok 10% árkedvezményben részesülnek. — A vételárral együtt 78 fillér postaköltség is beküldendő.

„Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei” című mű első közleményét (18 képes táblával) 10 kor. áron, — második közleményét (6 képes táblával) 3 korona, harmadik közleményét (18 képes táblával) 10 korona áron bocsátjuk tagjaink s más érdeklődők rendelkezésére. — A mű árával együtt a vidéki megrendelők 55 fillér, a helybeliek 40 fillér postaköltséget is szíveskedjenek beküldeni.

Dr. Réthy László: Corpus Nummorum Hungariae — II. kötete (Vegyesházi királyok kora) 6 korona kedvezményes áron rendelhető meg a társulat útján. — A vevők ingyen kapják **„Dr. Zimmermann Lajos: Pótlék a Corp. Numm. Hung. I. kötetéhez”** című füzetet. — Megrendeléskor a vidékiek kötetenként 55 fillért, a helybeliek 40 fillér postaköltséget is szíveskedjenek beküldeni. (Az I. kötet a kiadónál teljesen elfogyott.)

A „Numizmatikai Közlöny” régi évfolyamai és pedig az I. évf. 10 kor. áron, a III—XII. évf. pedig egyenként 6 kor. áron kapható. A II. évf. teljesen elfogyott. — Megrendeléskor évfolyamonként 30 fillér postaköltség is beküldendő.

A megrendelések és a fentiekre vonatkozó pénzküldemények a társulat titkára és pénztárosa: **Dr. Zimmermann Lajos** nevére és címére (IV., Váci-utca 78—80.) intézendők.

Kimutatás a társulat pénztárába befolyt tagsági díjakról.

(Lezárattott 1913 december 15-én.)

Rendes tagok 10 koronás tagsági díjai: 1913-ra: báró Baich Milán, Durugy Ferenc, dr. Szabó Elemér. — 1914-re: báró Baich Milán.

Rendes tagok 6 koronás tagsági díjai: 1913-ra: Balatoni múzeum egyesület, Hamburger József, Múzeumi tót társaság, Verseczi áll. főreáliskola. — 1914-re: ifj. Dobák Géza.

A társulat elnöksége felkéri az igen t. tagokat, hogy tagsági díjaikat a jelen füzethez mellékelt postautalványon mielőbb küldjék be a pénztáros címére. ✱ Az alapszabályok 3. §. értelmében azon tagok, kik tagsági díjaikat április hó 1-ig be nem fizetik, postai megbízás útján hivatnak fel a fizetésre, mely alkalommal azonban a tagsági díjon felül a postai beszedés költsége (61 fillér is) őket terheli. ✱ A postai megbízásokat május hó 1-én küldjük szét.

A tagsági díjakat rendszerint csak a Közlöny borítékán nyugtázzuk. Aki ezenfelül tagsági díjáról nyugtát óhajt, a nyugta elküldésének postaköltségét, ha pedig bélyeges nyugtát kíván, a megfelelő okmánybélyeg költségét is előzetesen beküldeni tartozik.

RÉGIPÉNZEK ÉS EMLÉKÉRMEK © GÖRÖG ÉS RÓMAI PÉNZEK ETIENNE BOURGEY

Minden állam régipénzeinek és emlékérméinek vétele és eladása.

PARIS, 7, RUE DROUOT • ÁRVERÉSEK • PARIS, 7, RUE DROUOT

Bibliotheca Numismatica

577. számú antikvár-árjegyzék:

Ókori és keleti éremtan.

578. számú antikvár-árjegyzék:

Középkori és újkori éremtan.

Kívánatra ingyen és bérmentve.

JOSEPH BAER & Co

antikvár-könyvkereskedés

FRANKFURT A/MAIN, HOCHSTRASSE Nr. 6.

K. F. Koehlers Antiquarium

Leipzig, Täubchenweg 21.

Numizmatikai

és más tudományszakok irodalmának **speciális antikvárium.**

N. F. 2. (numizmatikai) árjegyzékem ingyen és bérmentve kapható.

**EGYES MŰVEK ÉS EGÉSZ KÖNYV-
GYŰJTEMÉNYEK VÉTELE**

TRINKS VILMOS

WIEN, I., LUGECK 7.

Mindennemű régipénzek és érmek vétele és eladása úgy egyes darabokban, mint egész gyűjteményekben. — Prehisztórikus és római ásatások és régiségek. — Választékküldemények a gyűjtők rendelkezésére állanak ::

Magyar levelezés. — Magyar levelezés.

HELBING OTTÓ UTÓDA

(OTTO HELBING NACHFOLGER)

ÉREMKERESKEDŐ

MÜNCHEN, Lenbachplatz 4.

Mindenféle régiségek és emlékérmek vétele és eladása.

Egész gyűjteményeket a legmagasabb áron, készpénzfizetés mellett vesz vagy árverésen való értékesítésre mérsékelt provízió mellett átvesz. — Évenként több nagy éremárverés. — Régipénz-árjegyzékek, mellé jegyzett árakkal. — Választékküldemények a gyűjtők szíves rendelkezésére állanak.

KÁLLAI DEZSŐ

WIEN, I., LOBKOWITZPLATZ Nr. 3.

Veszek és eladok
régipénzeket és földből kiásott
régiségeket.

MAGYAR LEVELEZÉS

EGGER TESTVÉREK (BRÜDER EGGER).

régipénz-kereskedés

WIEN, I., OPERNRING Nr. 7. MEZZANIN.

Ajánlja régi pénzek és emlékérmek minden fajából álló nagy raktárát. Különlegességek: ókor, görög és római pénzek. □ Egyes érmek és egész gyűjtemények vétele. □ Árjegyzékek kiadása.

Régipénz-árverések rendezése.

RÉGIPÉNZEK ÉS EMLÉKÉRMÉK

ÓKORIAK, KÖZÉPKORIAK ÉS ÚJKORIAK

Raktárárjegyzékem 1 márka áron kapható, a mely vétel esetén megtérül. — Évenként több árverés. Ritka darabokat megveszek, valamint egész gyűjteményeket átveszek előárverezés céljából.

SALLY ROSENBERG

FRANKFURT AM MAIN
BÜRGERSTRASSE Nr. 9—11

FRIEDRICH REDDER

a feloszlott

Zschiesche & Köder cég volt cégvezetője

LEIPZIG

Thomaskirchhof 21, I. em.

Régipénzek és emlékérmek vétele és eladása.

Árjegyzék 1 márka, a mely vétel esetén
beszámíttatik

Dr. F. X. WEIZINGER & Co. MÜNCHEN

Telefon: 51398. szám.
Távirati cím: Corona München.

MŰTÖRTÉNÉSZEK
ÉS NUMIZMATÁK

Sophienstrasse 6.
az Arcisstrasse sarkán, a Glaspalast előtt.

A festőművészet, szobrászat és iparművészet remekei. • Ókor, középkor, újkor.

RÉGIPÉNZEK ÉS EMLÉKÉRMÉK

Különösen római és görög érmek.

Becslések, szakvélemények, árverések rendezésének átvállalása.

29

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY.

A
MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI
DR. GOHL ÖDÖN.

XIII. ÉVFOLYAM.

1914.

II. FÜZET.

BUDAPEST
HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA
1914.

T A R T A L O M.

1. <i>Dr. Harsányi Pál</i> : Adatok a C. N. H. III kötetéhez	42. lap
2. <i>Gróf Dessenffy Miklós</i> : Néhány szó a . . VIOIXVOX és Sachet he feliratú pénzekről	47. "
3. <i>Jeszenszky Géza</i> : Az alsóhelbényi éremlelet töredékéről	52. "
4. <i>Dr. Gohl Ödön</i> : Egy gróf Sztáray-féle utalvány	67. "
5. <i>Dr. Gohl Ödön</i> : Kassai közmunka-jegyek	68. "
6. <i>Dr. Gohl Ödön</i> : A csapói éremlelet	70. "
7. <i>Dr. Kerekes Pál</i> : A budai és mendei római éremleletek	71. "
8. <i>Múzeumok, gyűjtemények</i>	72. "
9. <i>Érem- és könyvvásár</i>	73. "
10. <i>Társulati élet</i>	73. "
11. <i>Német és francia kivonat</i>	80. "

A közleményekben foglalt tud. állítások és az éremleírások helyességeért azoknak szerzői felelősek. — A Numizmatikai Közlöny közleményeinek úgy utánnyomása, mint fordítása, valamint a közölt képek utánnyomása, akár eredeti, akár változtatott nagyságban, tilos. Minden jogot fenntart magának a szerkesztő. — Kéziratok nem adatnak vissza.

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT.

Alakult 1901-ben a numizmatika tudományos művelésére és a hazai éremgyűjtés fejlesztésére.
A társulat folyóirata: a

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY

megjelenik évenként négyszer: január, április, július és november hóban.

Szerkesztő dr. GOHL ÖDÖN

tanár és magyar nemzeti múzeumi igazgató-őr (Budapest, I., Márvány-utca 20).

A társulat tagjai tagdíjuk fejében kapják a Közlönyt. A tagok kötelezettsége legalább 3 évre terjed. Fővárosi tagok évenként tíz, vidékiek évenként legalább hat korona tagdíjat fizetnek. Alapító tagok 200 koronát fizetnek egyszer s mindenkorra (vagy 4 éven át évenként 50 koronát). Nem tagok évi nyolc koronával fizethetnek elő a Közlönyre.

A Közlönybe szánt cikkek és közlemények kéziratai, úgyszintén tudományos ügyekben, továbbá leletek, gyűjtemények és numizmatikai irodalmi termékek dolgában való értesítések és kérdések közvetlenül a szerkesztőhöz küldendőek.

Társulati ügyekben és új tagok felvételét illetőleg, úgyszintén hirdetések és esetleges reklamációk dolgában is a társulati titkár: dr. Zimmermann Lajos intézkedik. Hivatalos órát tart a társulat helyiségében (VIII., Csepregy-utca 4., II. 15.) hétfőn és csütörtökön este 6 órától 7 óráig.

A társulati könyvtár és gyűjtemény a társulat helyiségében, a könyvtár őre: dr. Finály Gábor és a gyűjtemény őre: Szentgáli Károly hivatalos órái alatt, hétfőn és csütörtökön este 6 órától 8 óráig áll a tagok rendelkezésére.

Befizetéseket a társulat pénztárosa (Dr. Zimmermann Lajos, Budapest, IV. ker., Váci-utca 78—80.) veszi át.

Kimutatás a társulat pénztárába befolyt tagsági díjakról.

(Lezáratott 1914 március 15-én.)

Rendes tagok 20 koronás tagsági díjai: 1914-re: Kilényi Hugó, Pfinn József.

Rendes tagok 12 koronás tagsági díjai: 1914-re: Jeszenszky Géza.

Rendes tagok 10 koronás tagsági díjai: 1913-ra: Dirner Gusztávné; — 1914-re: Ábrahám Vilmos, Bartalos Gyula dr., Beökönyi Viktor, Boroskay János, Budapest IV. ker. kegyesrendi főgimn., Budapest VI. ker. m. kir. állami főgimn. ifj. könyvtára, Dirner Gusztávné, Egger Ármin, Erdély S. és társa, Édeskuty Jenő, Faludi Géza dr., Faragó Miksa, Forster Gyula br., Hámos Pál dr., Hóman Bálint dr., Hüttl Dezső dr., Jeszenszky Alajos, Keppich Gyula dr., Lippay Károly, Löwy Benő, Magyar Kegyesanítórend, Martinovich Róbert dr., Milekker Bódog, Munkácsy József, Neumann Károly dr., Orsz. Magyar Iparművészeti Múzeum, Orsz. Régészeti és Embertani Társulat, Ott János, Pannonhalmi sz. Ben. r. központi főkönyvtár, Puky József, Schmideg Alfréd, Schwarz Rudolf, Szabó Otmár, Szende Gyula dr., Szendrei János dr., Szentgáli Károly, Thallóczy Lajos, Varga Béla, Versecz város Múzeuma, ifj. Walla József, Walla Vilma, Wertheim Pál, Woyciechowski Vilmos. — 1915-re: Dwořák Norbert.

Rendes tagok 8 koronás tagsági díjai: 1914-re: Karczagi ev. ref. főgimnázium, Kolozsvári ref. kollégium.

Rendes tagok 6 koronás tagsági díjai: 1914-re: Alsófehérmegyei tört. rég. és természettudományi egyesület, Bathó Lajos, Besztercebányai városi múzeum, Biharmegyei és nagyváradai régészeti és történelmi egyesület, Bothár Samu dr., Brenner Ferenc, Csatári-Szücs Bertalan, Csikszeredai r. kath. főgimnázium, Csősz Gyula, Dániel Ferenc báró, Daubner József, Dimák Gyula, Dobiaschi József, Eperjesi ág. ev. kollégium könyvtára, Eles Géza, Fejérvármegyei és Székesfehérvár városi múzeum, Felkai Tatra-Múzeum Egyesület, Fischer János, Fiumei m. kir. áll. főgimnázium, Fogel Ágoston, Forray József Sándor, Győri sz. Ben. r. főgimnázium múzeuma, Herczka Miksa, Hódmezővásárhelyi ref. főgimnázium, Horváth A. János, Jankovich Bésán Endre, Jankovics József Mihály, Jankovics Marcell dr., Jánó Béla, Joanneum (Graz), Jókay Endre, Kacska József, Kalocsai J. t. érseki főgimnázium, Kanabé Dezső, Kolozsvári kegyestanítórendi főgimnázium, Konkoly Thege Balázs dr., Kopp Ármin, Kristóry Sándor, Kún Gyula, Lajosi Géza, Lévai r. kath. főgimnázium, Losonc r. tan. városi közkönyvtára, Magurányi József, Marosvásárhelyi ev. ref. kollégium, Mezőturi ref. főgimnázium, Mosonmegyei tört. és rég. egyesület, Munkácsi m. kir. áll. főgimnázium, Nagyenyei Bethlen kollégium régiségtára, Nagyszombati városi közkönyvtár, Neubauer Zoltán, Nécsey József, Nyitrai megyei múzeum, Örmény múzeum-egyesület, Papp János, Papp Ernő dr., Pazár Zoltán, Petrikovich János dr., Pécsi városi múzeum, M. kir. Pénzverőhivatal (Körmöczbánya), Pintér Sándor, Pozsony városi múzeum, Pozsonyi ág. ev. hitv. liceum, Pozsonyi kir. kath. főgimnázium, Prileszky Zoltán, Regling Kurt dr., Richter Viktor, Schweninger Jakab, Somogy vármegyei könyvtára, Somssich János gróf, Soproni ev. főgimnázium, Stadler János, Szarvasi ág. ev. főgimnázium, Szatmári Kölcsey kör múzeuma, Szászvárosi ev. ref. Kún kollégium, Tolnai Alfréd, Tóth Sándor, Tyll Gusztáv, Varannai István, Váczi múzeum-egyesület, Veszprémmegyei múzeum, Vöröss Gyula, Weizinger X. Ferenc dr., Zentai közs. főgimnázium, Zilahy ev. ref. Wesselényi kollégium. — 1915-re: Váczi múzeum-egyesület.

A társulat elnöksége felkéri az igen t. tagokat, hogy tagsági díjaikat a jelen évfolyam első füzetéhez mellékelte postautalványon mielőbb küldjék be a pénztáros címére. ✱ Az alapszabályok 3. §-a értelmében azon tagok, kik tagsági díjaikat április hó 1-ig be nem fizetik, postai megbízás útján hivatnak fel a fizetésre, mely alkalommal azonban a tagsági díjon felül a postai beszedés költsége (61 fillér is) őket terheli. ✱ A postai megbízásokat május hó 1-én küldjük szét.

A tagsági díjakat rendszerint csak a Közlöny borítékán nyugtázzuk. Aki ezenfelül tagsági díjáról nyugtát kíván, a nyugta elküldésének postaköltségét, ha pedig bélyeges nyugtát kíván, a megfelelő okmánybélyeg költségét is előzetesen beküldeni tartozik.

RÉGIPÉNZEK ÉS EMLÉKÉRMEK © GÖRÖG ÉS RÓMAI PÉNZEK
ÉTIENNE BOURGEY

Minden állam régipénzeinek és emlékérméinek vétele és eladása.

PARIS, 7, RUE DROUOT • ÁRVERÉSEK • PARIS, 7, RUE DROUOT

TRINKS VILMOS

WIEN, I., LUGECK 7.

Mindennemű régipénzek és érmek vétele és eladása úgy egyes darabokban, mint egész gyűjteményekben. — Prehisztórikus és római ásatások és régiségek — Választékküldemények a gyűjtők rendelkezésére állanak ::

Magyar levelezés. — Magyar levelezés.

HELBING OTTÓ UTÓDA

(OTTO HELBING NACHFOLGER)

ÉREMKERESKEDŐ

MÜNCHEN, Lenbachplatz 4.

Mindenféle régiségek és emlékérmek vétele és eladása.

Egész gyűjteményeket a legmagasabb áron, készpénzfizetés mellett vesz vagy árverésen való értékesítésre mérsékelt provízió mellett átvesz. — Évenként több nagy éremárverés. — Régipénz-árjegyzékek, mellé jegyzett árakkal. — Választékküldemények a gyűjtők szíves rendelkezésére állanak.

KÁLLAI DEZSŐ

WIEN, I., LOBKOWITZPLATZ Nr. 3.

Veszek és eladok
régipénzeket és földből kiásott
régiségeket.

MAGYAR LEVELEZÉS

EGGER TESTVÉREK (BRÜDER EGGER).

régipénz-kereskedés

WIEN, I., OPERNRING Nr. 7. MEZZANIN.

Ajánlja régi pénzek és emlékérmek minden fajából álló nagy raktárát. Különlegességek: ókor, görög és római pénzek. □ Egyes érmek és egész gyűjtemények vétele. □ Árjegyzékek kiadása.

Régipénz-árverések rendezése.

RÉGIPÉNZEK ÉS EMLÉKÉRMÉK

ÓKORIAK, KÖZÉPKORIAK ÉS ÚJKORIAK

Raktárárjegyzékem 1 márka áron kapható, a mely vétel esetén megtérül. — Évenként több árverés. Ritka darabokat megveszek, valamint egész gyűjteményeket átveszek elárverezés céljából.

SALLY ROSENBERG

FRANKFURT AM MAIN
BÜRGERSTRASSE Nr. 9—11

FRIEDRICH REDDER

a feloszlott

Zschiesche & Köder cég volt cégvezetője

LEIPZIG

Thomaskirchhof 21, I. em.

Régipénzek és emlékérmek vétele és eladása.

Árjegyzék 1 márka, a mely vétel esetén
beszámíttatik

Dr. F. X. WEIZINGER & Co. MÜNCHEN

Telefon: 51398. szám.
Távíráti cím: Corona München.

MŰTÖRTÉNÉSZEK
ÉS NUMIZMATÁK

Sophienstrasse 6.
az Arcisstrasse sarkán, a Glaspalast előtt.

A festőművészet, szobrászat és iparművészet remekei. • Ókor, középkor, újkor.

RÉGIPÉNZEK ÉS EMLÉKÉRMÉK

Különösen római és görög érmek.

Becslések, szakvélemények, árverések rendezésének átvállalása.

26

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY.

A
MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI
DR. GOHL ÖDÖN.

XIII. ÉVFOLYAM.

1914.

III. FÜZET.

BUDAPEST

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1914.

TARTALOM.

1. <i>Dr. Harsányi Pál</i> : Adatok a C. N. H. III. kötetéhez	80. lap
2. <i>Dessenffy Miklós gróf</i> : Egyfejes BIATEC kiadatlan bélyegváltozata	108. „
3. <i>Leszih Andor</i> : Miskolcz érmei	108. „
4. <i>Tokajiné Borbély Ella</i> : Hans Schwegerle plakettjei	113. „
5. <i>G—n</i> : Különfélék	116. „
6. <i>Érem- és könyvvásár</i>	117. „
7. <i>Társulati élet</i>	118. „
8. <i>Német és francia kivonat</i>	120. „

Melléklet: A magyar Numizmatikai adattár 12. és 13. féliv.

A közleményekben foglalt tud. állítások és az éremleírások helyességeért azoknak szerzői felelősek. — A Numizmatikai Közlöny közleményeinek úgy utánnnyomása, mint fordítása, valamint a közölt képek utánnnyomása, akár eredeti, akár változtatott nagyságban, tilos. Minden jogot fenntart magának a szerkesztő. — Kéziratok nem adatnak vissza.

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT.

Alakult 1901-ben a numizmatika tudományos művelésére és a hazai éremgyűjtés fejlesztésére.
A társulat folyóirata: a

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY

megjelenik évenként négyszer: január, április, július és november hóban.

Szerkesztí dr. GOHL ÖDÖN

tanár és magyar nemzeti múzeumi igazgató-őr (Budapest, I., Márvány-utca 20).

A társulat tagjai tagdíjuk fejében kapják a Közlönyt. A tagok kötelezettsége legalább 3 évre terjed. Fővárosi tagok évenként tíz, vidékiek évenként legalább hat korona tagdíjat fizetnek. Alapító tagok 200 koronát fizetnek egyszer s mindenkorra (vagy 4 éven át évenként 50 koronát). Nem tagok évi nyolc koronával fizethetnek elő a Közlönyre.

A Közlönybe szánt cikkek és közlemények kéziratait, úgyszintén tudományos ügyekben, továbbá leletek, gyűjtemények és numizmatikai irodalmi termékek dolgában való értesítések és kérdések közvetlenül a szerkesztőhöz küldendőek.

Társulati ügyekben és új tagok felvételét illetőleg, úgyszintén hirdetések és esetleges reklamációk dolgában is a társulati titkár: dr. Zimmermann Lajos intézkedik. Hivatalos óráat tart a társulat helyiségében (VIII., Csepregy-utca 4., II. 15.) hétfőn és csütörtökön este 6 órától 7 óráig.

A társulati könyvtár és gyűjtemény a társulat helyiségében, a könyvtár őre: dr. Finály Gábor és a gyűjtemény őre: Szentgáli Károly hivatalos órái alatt, hétfőn és csütörtökön este 6 órától 8 óráig áll a tagok rendelkezésére.

Befizetéseket a társulat pénztárosa (Dr. Zimmermann Lajos, Budapest, IV. ker., Váci-utca 78—80.) vesz át.

Kimutatás a társulat pénztárába befolyt tagsági díjakról.

(Lezárattott 1914 július 12-én.)

Rendes tagok 20 koronás tagsági díjai: 1914-re: Magyar Iparművészeti Társulat, Vértessándor.

Rendes tagok 12 koronás tagsági díjai: 1914-re: Gramberg Nándor dr., Milch Ármán.

Rendes tagok 10 koronás tagsági díjai: 1913-ra: Beck Márton, Moldoványi István dr., Nagy Mór, Zsánandrea Vilmos; — 1914-re: Altöldy András, Balassa Ernő, Baumgarten Nándor dr., Beck Ö. Fülöp, Békésvármegyei közművelődési egyesület, Budapest VII. ker. áll. főgimn. ifjúsági könyvtára, Despinits Péter dr., Délmagyarországi tört. és rég. múzeum-társulat, Déri Frigyes, Dobay Ferenc, Durugy Ferenc, Erdélyi Pál, Ernuszt József dr., Eszék szab. kir. város múzeuma, Esztergomi főkapitány, Esztergom várm. th. bizottsága, Éremkedvelők egyesülete, Főfémjelző és fémbevaltó hivatal, Friedmann Izidor, Gaal János dr., Geszti György, Gundel Károly, Gyulai Noé Hugó dr., Halász Olivér dr., Haranghy György, Harsányi Pál dr., Hoffmann Frigyes dr., Horváth Mihály, Hübner Károly, Jakabffy Elemér dr., Kammerer Ernő dr., Kállay András, Kecskeméti r. k. főgimnázium, Kotlán Sándor, Kováts Ferenc dr., Leszih Andor, Löwenstein Arnold, Magyar Nemzeti Múzeum érem- és régiségosztálya, Mály János dr., Mihalik József, Móczár József, Murányi Gyula, Nagy Mór, Nagy Zoltán, Neumann Miksa, Neuschloss Kornél dr., Palágyi Ernő, Pákozdy Károly dr., Pesti Ferenc, Pompéry Elemér, Redlich Ernő, Réthi Zsigmond, Révay Gyula báró, Rhé Gyula, Sarbó Leó, Stein Pál, Steiner Ferenc, Steinitz Sándor, Strauss Pál, Szalay Imre, Toch Manó, Torontál vármegye közönsége, Ungár Dezsőné, Váry Szabó Elemér, della Vedella Mihály, Weisz Berthold, Zachár Antal, Zsánandrea Vilmos, Zádor Mór, Zwack Ákos; — 1915-re: Baumgarten Nándor dr.

Rendes tagok 8 koronás tagsági díjai: 1914-re: Maszlaghy Ferenc, Selmec és Bélabánya szab. kir. város közönsége.

Rendes tagok 6 koronás tagsági díjai: 1912-re: Szatmár vármegye múzeuma; — 1913-ra: Hauzer Pál, Szatmár vármegye múzeuma, Vojtás Mátys; — 1914-re: Állami Darnay-múzeum, Árvamegyei Csaplovics-könyvtár, Balatoni-múzeum egyesület, Bars vármegye közönsége, Bayer Ágost, Bács-Bodrog-vármegyei történelmi társulat, Bártfai m. kir. áll. főgimnázium, Bernáth József, Bibliothèque d'art és d'archéologie, Bodor Antal dr., Bodrogi János, Borsod—miskolci múzeum, Borsos István, Böhm Jenő, Br. Bruckenthal-féle múzeum, Cahn E. Adolf, Császári ház műtört. gyűjt. könyvtára, Czápáry László dr., Farkas Sándor, Fekete Győző, H. Fekete Péter, Fleischer Elemér, Frey Imre dr., Gálócsy Zoltán, Gömör megyei múzeum, Grünhut Alfréd, Győrik Márton, Hamburger József, Hauzer Pál, Helbing Otto utóda, Hernfeld Miksa, Hess Adolf utóda, Hidvégi Sándor, Hild Viktor, Hiller Gyula, Hirsch Jakab dr., Holesch István dr., Hont vármegye közönsége, Horváth B. Ákos dr., Jászberényi m. kir. áll. főgimn., Ivanovics János Miksa, Kassai Múzeum (Felsőmagyarországi Rákóczi-múzeum), Kállai Dezső, Keresztessy Ferenc Kiskunfélegyházi városi múzeum, Kolescsányi Lajos, Komárom vármegye közönsége, Kósa Sándor, Kovács István dr., Lossonezy Károly, Magyarországi Kárpát egyesület múzeuma, Mayer Elek, Merzbacher Jenő utóda, Múzeumi tót társaság, Iázári Nagy Leó, Nagybányai múzeum-egyesület, Orsovai m. kir. áll. polg. fiú- és leányiskola, Payer Endre dr., Pápay Pál dr., Pokorny László, Reisner József, Resch Adolf, Ruisz Gyula, Sáros vármegyei múzeum, Schreiber Antal, Seltman E. J., Simonyi Béla, Siposs Sándor, Stern László, Stürmer József, Szabadka szab. kir. város közönsége, Szatmár vármegye múzeuma, Szánthó Gábor, Székely nemzeti múzeum, Székesfehérvár szab. kir. város tanácsa, Szirmai Antal, Tiszafüredi múzeum- és könyvtáregylet, Tokaji Aladárné Borbély Gizella, Tomik Bernardin, Tömörkény István, Tulok Lajos dr., Ungvári kir. kath. főgimn., Vasvármegyei kulturegylet, Verseci m. kir. áll. főreáliskola, Voetter Ottó, Vuits János, Weichhart Valdemár, Wersényi Róza, Weinberger Antal, Zöld János, Zsoldos Benő; — 1915-re: Győrik Márton, Nagyvárad prem. kath. főgimnázium, Pozsonyi ág. ev. liceum Dr. Schimkó-féle éremgyűjteménye, Weinberger Antal.

A társulat elnöksége felkéri a hátralékos tagokat, hogy tagsági díjaikat a jelen évfolyam első füzetéhez mellékelte postautalványon mielőbb küldjék be a pénztáros címére.

A tagsági díjakat rendszerint csak a Közlöny borítékán nyugtázzuk. Aki ezenfelül tagsági díjáról nyugtát kíván, a nyugta elküldésének postaköltségét, ha pedig bélyeges nyugtát kíván, a megfelelő okmánybélyeg költségét is előzetesen beküldeni tartozik.

RÉGIPÉNZEK ES EMLÉKÉRMEK
GÖRÖG ES RÓMAI PÉNZEK ©

ÉTIENNE BOURGEY

Minden állam régipénzeinek és emlékérméinek vétel és eladása.

• ÁRVERÉSEK •

PARIS, 7, RUE DROUOT

MOST JELENT MEG • XXVI. ÁRJEGYZÉK

KÖZÉPKOR ES ÚJKOR

Minden ország régipénze és emlékérmé

Érmészeti könyvek 9380. szám

Ára 1 márka, amely legalább 10 márkás vételnél beszámíttatik

ADOLPH E. CAHN

éremkereskedő

FRANKFURT a. MAIN

NIDENAU 55

TRINKS VILMOS

WIEN, I., LUGECK 7.

Mindennemű régipénzek és érmek vétele és eladása úgy egyes darabokban, mint egész gyűjteményekben. — Prehisztórikus és római ásatások és régiségek. — Választékküldemények a gyűjtők rendelkezésére állanak ::

Magyar levelezés. — Magyar levelezés.

HELBING OTTÓ UTÓDA

(OTTO HELBING NACHFOLGER)

ÉREMKERESKEDŐ

MÜNCHEN, Lenbachplatz 4.

Mindenféle régiségek és emlékérmek vétele és eladása.

Egész gyűjteményeket a legmagasabb áron, készpénzfizetés mellett vesz vagy árverésen való értékesítésre mérsékelt provízió mellett átvesz. — Évenként több nagy éremárverés. — Régipénz-árjegyzékek, mellé jegyzett árakkal. — Választékküldemények a gyűjtők szíves rendelkezésére állanak.

KÁLLAI DEZSŐ

WIEN, I., LOBKOWITZPLATZ Nr. 3.

Veszek és eladok
régipénzeket és földből kiásott
régiségeket.

MAGYAR LEVELEZÉS

EGGER TESTVÉREK (BRÜDER EGGER).

régipénz-kereskedés

WIEN, I., OPERNRING Nr. 7. MEZZANIN.

Ajánlja régi pénzek és emlékérmek minden fajából álló nagy raktárát. Különlegességek: ókor, görög és római pénzek. □ Egyes érmek és egész gyűjtemények vétele. □ Árjegyzékek kiadása.

Régipénz-árverések rendezése.

RÉGIPÉNZEK ÉS EMLÉKÉRMÉK

ÓKORIAK, KÖZÉPKORIAK ÉS ÚJKORIAK

Raktárárjegyzékem 1 márka áron kapható, a mely vétel esetén megtérül. — Évenként több árverés. Ritka darabokat megveszek, valamint egész gyűjteményeket átveszek elárverezés céljából.

SALLY ROSENBERG

FRANKFURT AM MAIN
BÜRGERSTRASSE Nr. 9—11

FRIEDRICH REDDER

a feloszlott

Zschiesche & Köder cég volt cégvezetője

LEIPZIG

Thomaskirchhof 21, I. em.

Régipénzek és emlékérmek vétele és eladása.

Árjegyzék 1 márka, a mely vétel esetén
beszámíttatik

Dr. F. X. WEIZINGER & Co. MÜNCHEN

Telefon: 51398. szám.
Távíratí cím: Corona München.

MŰTÖRTÉNÉSZEK
ÉS NUMIZMATÁK

Sophienstrasse 6.
az Arcisstrasse sarkán, a Glaspalast előtt.

A festőművészet, szobrászat és iparművészet remekei. • Ókor, középkor, újkor.

RÉGIPÉNZEK ÉS EMLÉKÉRMÉK

Különösen római és görög érmek.

Becslések, szakvélemények, árverések rendezésének átvállalása.

28

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY.

A

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

DR. GOHL ÖDÖN.

XIII. ÉVFOLYAM.

1914.

IV. FÜZET.

BUDAPEST

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1914.

T A R T A L O M.

1. Gróf Desselffy Miklós: Felvidéki barbárpénzeink egy csoportja	121. lap
2. Horváth Adolf János: Szepesvármegye érmei	123. „
3. Gohl Ödön: A kricsovai barbárpénzlelet	131. „
4. Bodrogi János: A nagyenyedi Bethlen-kollégium éremgyűjteményének története	134. „
5. Kemény Lajos: Egy pénzhamisító a XVIII. században	138. „
6. Gohl Ödön: Háborús emlékek	141. „
7. Gohl Ödön: A kenézlői honfoglaláskori lelet éremmellékletei	144. „
8. Dr. Kerekes Pál: A szakcsi római éremlelet	145. „
9. Társulati élet	148. „
10. Német és francia kivonat	148. „

A Numizmatikai Közlöny XIII. kötetének (1914) címlapja, tartalomjegyzéke és betűrendes tárgymutatója.

A közleményekben foglalt tud. állítások és az éremleírások helyességeért azoknak szerzői felelősek. — A Numizmatikai Közlöny közleményeinek úgy utánnnyomása, mint fordítása, valamint a közölt képek utánnnyomása, akár eredeti, akár változtatott nagyságban, tilos. Minden jogot fenntart magának a szerkesztő. — Kéziratok nem adatnak vissza.

MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT.

Alakult 1901-ben a numizmatika tudományos művelésére és a hazai éremgyűjtés fejlesztésére.

A társulat folyóirata: a

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY

megjelenik évenként négyszer: január, április, július és november hóban.

Szerkesztí dr. GOHL ÖDÖN

tanár és magyar nemzeti múzeumi igazgató-őr (Budapest, I., Márvány-utca 20).

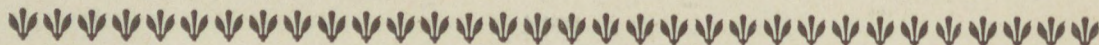
A társulat tagjai tagdíjuk fejében kapják a Közlönyt. A tagok kötelezettsége legalább 3 évre terjed. Fővárosi tagok évenként tíz, vidékiek évenként legalább hat korona tagdíjat fizetnek. Alapító tagok 200 koronát fizetnek egyszersmindenkorra (vagy 4 éven át évenként 50 koronát). Nem tagok évi nyolc koronával fizethetnek elő a Közlönyre.

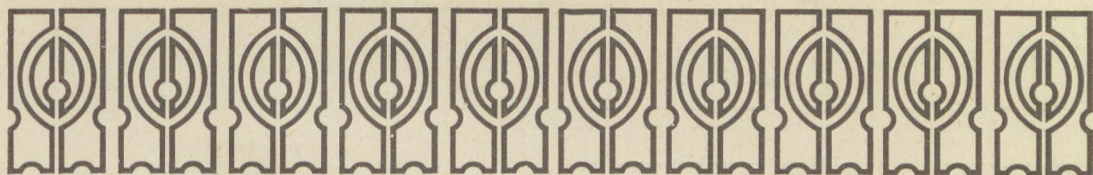
A Közlönybe szánt cikkek és közlemények kéziratai, úgyszintén tudományos ügyekben, továbbá leletek, gyűjtemények és numizmatikai irodalmi termékek dolgában való értesítések és kérdések közvetlenül a szerkesztőhöz küldendők.

Társulati ügyekben és új tagok felvételét illetőleg, úgyszintén hirdetések és esetleges reklamációk dolgában is a társulati titkár: dr. Zimmermann Lajos intézkedik. Hivatalos órát tart a társulat helyiségében (VIII., Csepregy-utca 4., II. 15.) hétfőn és csütörtökön este 6 órától 7 óráig.

A társulati könyvtár és gyűjtemény a társulat helyiségében, a könyvtár őre: dr. Finály Gábor és a gyűjtemény őre: Szentgáli Károly hivatalos órái alatt, hétfőn és csütörtökön este 6 órától 8 óráig áll a tagok rendelkezésére.

Befizetéseket a társulat pénztárosa (Dr. Zimmermann Lajos, Budapest, IV. ker., Váci-utca 78—80.) veszi át.

Kimutatás a társulat pénztárába befolyt tagsági díjakról.

(Lezáratott 1914 október 23-án.)

Rendes tagok 10 koronás tagsági díjai:

1914-re: Fraknói Vilmos, Szabó Elemér dr.

Rendes tagok 6 koronás tagsági díjai: 1913-ra:

Joanneum Graz; — 1914-re: Iglói ág. ev. főgimnázium,
Moson vármegye közönsége, Vojtás Mátyás, Walla
Ferenc dr.; — 1916-ra: Philipp István.

A társulat elnöksége felkéri a hátralékos tagokat, hogy tagsági díjaikat a jelen évfolyam első füzetéhez mellékelt postautalványon mielőbb küldjék be a pénztáros címére.

A tagsági díjakat rendszerint csak a Közlöny borítékán nyugtázzuk. Aki ezenfelül tagsági díjáról nyugtát kíván, a nyugta elküldésének postaköltségét, ha pedig bélyeges nyugtát kíván, a megfelelő okmánybélyeg költségét is előzetesen beküldeni tartozik.

TRINKS VILMOS

WIEN, I., LUGECK 7.

Mindennemű régipénzek és érmek vétele és eladása úgy egyes darabokban, mint egész gyűjteményekben. — Prehisztorikus és római ásatások és régiségek. — Választékküldemények a gyűjtők rendelkezésére állanak ::

Magyar levelezés. — Magyar levelezés.

HELBING OTTÓ UTÓDA

(OTTO HELBING NACHFOLGER)

ÉREMKERESKEDŐ

MÜNCHEN, Lenbachplatz 4.

Mindenféle régiségek és emlékérmek vétele és eladása.

Egész gyűjteményeket a legmagasabb áron, készpénzfizetés mellett vesz vagy árverésen való értékesítésre mérsékelt provízió mellett átvesz. — Évenként több nagy éremárverés. — Régipénz-árjegyzékek, mellé jegyzett árakkal. — Választékküldemények a gyűjtők szíves rendelkezésére állanak.

KÁLLAI DEZSŐ

WIEN, I., LOBKOWITZPLATZ Nr. 3.

Veszek és eladok
régipénzeket és földből kiásott
régiségeket.

MAGYAR LEVELEZÉS

EGGER TESTVÉREK (BRÜDER EGGER).

régipénz-kereskedés

WIEN, I., OPERNRING Nr. 7. MEZZANIN.

Ajánlja régipénzek és emlékérmek minden fajából álló nagy raktárát. Különlegességek: ókor, görög és római pénzek. □ Egyes érmek és egész gyűjtemények vétele. □ Árjegyzékek kiadása.

Régipénz-árverések rendezése

RÉGIPÉNZEK ÉS EMLÉKÉRMÉK

ÓKORIAK, KÖZÉPKORIAK ÉS ÚJKORIAK

Raktárárjegyzékem 1 márka áron kapható, a mely vétel esetén megtérül. — Évenként több árverés. Ritka darabokat megveszek, valamint egész gyűjteményeket átveszek előlérkezés céljából.

SALLY ROSENBERG

FRANKFURT AM MAIN
BÜRGERSTRASSE Nr. 9—11

FRIEDRICH REDDER

a feloszlott

Zschiesche & Köder cég volt cégvezetője

LEIPZIG

Thomaskirchhof 21, I. em.

Régipénzek és emlékérmek vétele és eladása.

Árjegyzék 1 márka, a mely vétel esetén beszámíttatik

Dr. F. X. WEIZINGER & Co. MÜNCHEN

Telefon: 51398. szám.
Távíratí cím: Corona München.

MŰTÖRTÉNÉSZEK
ÉS NUMIZMATÁK

Sophienstrasse 6.
az Arcisstrasse sarkán, a Glaspalast előtt.

Műtárgy- és éremárveréseket rendezünk és kérjük, hogy a feltételek iránt velünk érintkezésbe lépni szíveskedjenek.

Eddig megjelent és még kapható árjegyzékeink:

Sammlung Viscount Strathallan (Schottland), 7 Taf. M. 1. — Sammlungen Graf Auersperg u. Baron Gagern (Austria), 17 Taf. M. 3. — Sammlung „Architekt J. B. Berlin u. Baron G. London“ (olajfestmények), 12 Taf. M. 2. — Sammlung „August Seidel“ (aus Münchener Privatbesitz), 31 Autotyp, M. 2.

